

„SAMORZĄD MIEJSKI”

ORGAN ZWIĄZKU MIAST POLSKICH

POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU MIAST I SPRAWOM GOSPODARSTWA KRAJOWEGO.

Wydawca: Związek Miast Polskich.

Redaktor: Henryk Grotowski.

Redakcja i Administracja, Warszawa Miodowa 7. — Tel. 107-11.

Treść zeszytu Lipiec — Wrzesień 1924 r.

	Str.
1) Dr. Prof. A. Suligowski: „O reformie prawa wyborczego do ciał ustawodawczych, a także do ciał samorządowych a w szczególności miejskich”	1
2) Dr. Stanisław Nowak: „Uwagi nad projektem ustawy o gminie miejskiej”	12
3) Stefan Rzepkiewicz: „Zamknięcia rachunkowe związków komunalnych a wymagania statystyki”	39
4) Dr. J. Polak: „Stan higieniczny miast Polskich”	76
5) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 17/VI—24 r. o obowiązku pokrywania wydatków przez związki komunalne	94
6) Z obcego ustawodawstwa (Czechosłowacja). Ustawa z dn. 12 sierpnia 1921 r. o tymczasowym uregulowaniu gospodarki finansowej gmin i miast z prawem municypalnem	98
7) Skorowidz ustaw i rozporządzeń za czas od I/V—I/VII—24 r.	122
8) Skorowidz rzeczowy druków Sejmu za czas od 15/IV—I/VII—24 r.	148
9) Kronika. Z życia miast	167
10) S. p. Jan Kanty Federowicz (wspomnienie pośmiertne)	189
11) Przegląd czasopism krajowych	190
12) Komunikaty	196

Cena Zeszytu Złotych 4.

Ceny ogłoszeń:

1 strona za tekstem	Zł. 30
1/2 strony	15
1 wiersz	0,50
Zewnętrzna strona okładki	100
Wewnętrzna	80
Ustępstwo dla miast 10%.	

Biuro

Związku Miast Polskich

Warszawa, Miodowa 7,

tel. 107-11

udziela miastom wszelkich informacji w sprawach zakupów urzędzeń i materiałów do budowy i prowadzenia przedsiębiorstw miejskich i zakładów użyteczności publicznej, biur miejskich i t. p.;

załatwia zamówienia miast na wszelkie zakupy;
pośredniczy w zawieraniu umów z przedsiębiorstwami i firmami, podejmującymi się wykonania urzędzeń miejskich;
przyjmuje zgłoszenia wakujących stanowisk w administracji miejskiej i zgłoszenia kandydatów na te stanowiska—pośredniczy w zebraniu referencji i opinii o kandydatach.

FIRMA EGZYSTUJE OD R. 1900

BRUKI MIEJSKIE z kamieni polnych, drobnokostkowe i z kostek rzędowych (dużych).

Drogi bite.

Roboty ziemne.

Studja. Projekty. Całkowite wykonywanie robót. Dostawa materiałów.

A. PRZYBYLSKI

Biuro techniczne

Warszawa — Marszałkowska 22, tel. 55-15.

FIRMA TOWAROWA O. R. 1903

BRUKI MIELSKIE
Wieloletni doświadczeni w przemyśle włókienniczym i odzieżowym.

Roboty wycinane

Pracownia techniczna w Warszawie, ul. Marszałkowska 33, tel. 55 17

A. PRZYBYLSKI

Pracownia techniczna w Warszawie, ul. Marszałkowska 33, tel. 55 17

Biuro techniczne

Warszawa — Marszałkowska 33, tel. 55 17

Pracownia techniczna

ERRATA:

Str. 11 wiersz 4 od końca:

zamiast „zaznaczyć” — winno być „życzyć”

„ 39 ostatni wiersz:

zamiast „wyżej” — winno być „niżej”

„ 66 wiersz 1 — 3.

zamiast: 1) Udział w państw. pod. dochodowym.

2) „ w podatkach państwowych.

3) Podatki samoistne.

winno być: 2. *Udział w podatkach państwowych*

1) *udział w państw. pod. dochodowym*

3. *Podatki samoistne.*

Dr. PROF. A. SULIGOWSKI.

O reformie prawa wyborczego do ciał ustawodawczych, a także do ciał samorządowych, a w szczególności miejskich.

Kiedy po wielowiekowej pracy skierowanej ku opanowaniu sił natury i ku ułatwieniu bytowania człowieka na tej ziemi wytworzyły się wielkie ugrupowania i ustaliło się współżycie w związkach państwowych, obejmujących szerokie i liczne rzesze ludzkie, zrodziły się i zrodzić się musiały wątpliwości i trudności w sprawie urzędzenia życia tych wielkich aglomeratów.

W tej pielgrzymce społeczeństwo ludzkie poddawało się różnym sposobom i różnym formom rządzenia, zarzucając stare, gdy te stawały się w miarę czasu nieodpowiedniami, a przyjmując nowe, jakie przy zmieniających się warunkach okazywały się odpowiedniejszymi. Zmiany tego rodzaju łączyły się niekiedy z ostreimi walkami pod hasłem nowych pragnień i nowych pomysłów przeciwko tym, którzy przeobrażeń, jakie życie społeczne sprowadzało, nie umieli lub nie chcieli zrozumieć. Na drodze tego pochodu, gdy rządy absolutne monarchiczne się przeżyły, podniesioną została idea wszechwładztwa ludu, idea, wedle której wszelka władza z woli ludu powstawać i na tej woli opierać się powinna.

Idea ta nie obcą była ludziom w dawno minionych wiekach, genialne umysły przeczuwać ją mogły oddawna, przecież wysunęła się ona na czoło życia społecznego dopiero przez walkę z absolutyzmem. Pewne wstępne, że tak powiem, objawy tej myśli ujawniały się znacznie wcześniej w krajach kultury anglo-saskiej, pewne wstępne objawy, chociaż skażone przez piętno stanowości, ujawniały się nawet w dawnej Rzeczypospolitej Pol-

skiej, jednakże idea ta z całą siłą narzuciła się ludzkości z chwilą wybuchu wielkiej rewolucji francuskiej. Wystarczy przytoczyć znaną wszystkim prawnikom deklarację praw człowieka i obywatela z r. 1789.

W związku z tą ideą przyszły, nie obce zresztą ludziom dawniejszej epoki, zasady równości obywatelskiej, w imię których to zasad każda jednostka, wchodząca w skład wielkiego aglomeratu ludzkiego, to jest narodu i państwa, ma prawo domagać się wolności i sprawiedliwości, bo wszyscy ludzie rodzą się sobie równi, chociaż osobiste zdolności i przymioty, wykształcenie i wiedza wyróżniać mogą jednych od drugich.

W następstwie idei wszechwładztwa ludu zrozumiano, że każde państwo posiadać powinno swoje przedstawicielstwo, złożone z ludzi, powołanych przez lud do stanowienia norm prawnych dla życia w państwie. Walki o takie przedstawicielstwo wypełniają cały wiek dziewiętnasty i doprowadzają do ustalenia takiej formy rządzenia ludem, jeżeli nie we wszystkich, to przynajmniej w kulturalnych państwach europejskich. Przedstawicielstwo narodowe, a więc wybrane przez lud parlamenty i senaty układają ustawy, obowiązujące dla wszystkich w państwie.

A w dalszym ciągu wypłynęła sprawa form i sposobów wybierania tych przedstawicieli ludu. Okazało się przytem, że ta sprawa nie jest ani tak łatwą, ani tak prostą, jakby to się na pierwszy rzut oka wydawać mogło.

Po krótkich doświadczeniach przekonano się, że zadanie wybrańca łączy się z dużymi trudnościami, że wymaga ono pracy, że wymaga przezornego postępowania, że wymaga wielkiej czujności i roztropności.

Pomijając w tej chwili praktyki odbyte w krajach kultury anglo-saskiej i w amerykańskich Stanach Zjednoczonych, na kontynencie Europy Zachodniej i Środkowej czyniono coraz to nowe próby i eksperymenty, ustalające coraz to nowe sposoby wybierania przedstawicieli narodu. W ciągu stu z górą lat powstała mozajka najróżnorodniejszych pomysłów, powstała obszerna literatura przedmiotu, szeregi poważnych pisarzy poświęciło tej sprawie wiele myśli i pracy, w imię dobra ludu, dla zapewnienia mu dobrego i zdrowego orędownictwa jego interesów.

Przebieg tej sprawy jest ciekawy i zasługuje na uwagę.

Zaczęto, jak we Francji, od wyborów dwustopniowych. W imię powszechności wyborów Konwent z epoki rewolucji w konstytucji z d. 3 września 1791 r. powołał szerokie masy do wyborów, ale z tem na podstawie oddzielnej noweli zastrzeżeniem, że ludność wybiera tak zwanych wyborców, którzy dopiero wybierają posłów do ciała prawodawczego. Obawiano się, że nieprzyzwyczajona do wyborów ludność nie zdoła odrazu trafnie przeprowadzić wyborów.

Niezależnie od tego, zarówno we Francji jak i w innych krajach, wprowadzano różne ograniczenia. Ustanawiano cenzus albo naukowy, albo podatkowy, inaczej mówiąc dopuszczano do wyborów osoby, posiadające pewne wykształcenie, albo też płacące tej czy innej wysokości podatki. Kiedy indziej ustanawiano kurje wyborcze, jak w państwach niemieckich i w Austrii, czyli dzielono ludność na grupy wedle zawodów lub podatków i dozwolano każdej kurji wybierać pewną część posłów. Niekiedy ograniczano wybory w pewnych dzielnicach państwa lub dla pewnych narodowości, jak to miało miejsce w Rosji już w dwudziestym wieku, ponieważ w tym kraju dopiero na początku wieku bieżącego doszło do tworzenia przedstawicielstwa narodowego. Słowem poddawano wybory w różnych krajach różnorodnym ścieśnieniom.

I dopiero powoli i stopniowo zbliżano się do wyborów powszechnych, równych i bezpośrednich. Ale na to potrzeba było prawie całego stulecia.

Wprawdzie we Francji nastąpiło to wcześniej, a mianowicie podczas rewolucji 1848 r. rząd tymczasowy w konstytucji z d. 4 listopada 1848 r. zapowiedział powszechne prawo wyborcze, ale w noweli wyborczej z d. 15 marca 1849 r. wprowadził zastrzeżenie, że dla przyjmowania udziału w wyborach należało wylegitymować się z trzyletniego stałego zamieszkania w pewnym okręgu. Zastrzeżenie to wprowadzało pewną trudność dla niektórych grup i było niepopularne, to też Ludwik Napoleon podczas zamachu stanu dekretem z d. 2 grudnia 1852 zniósł to zastrzeżenie, torując sobie w ten sposób drogę do popularności i do plebiscytu, który wnet zatwierdził go na stanowisku Cesarza Francuzów.

Tym sposobem od r. 1852 ustaliło się powszechne prawo wyborcze do parlamentu francuskiego, i rozumie się bezpośrednio, przy zupełnem zniesieniu dwustopniowych wyborów.

Dało to początek ustalaniu się powszechnego prawa wyborczego na kontynencie Europy.

Jakoż w r. 1871, gdy po wojnie prusko-francuskiej utworzone zostało Cesarstwo Niemieckie, ustanowiono powszechne głosowanie do parlamentu niemieckiego. Zrobiono to z pobudki politycznej, licząc na to, że wśród szerszych warstw niemieckich tkwiło dążenie do zjednoczenia Niemiec, wbrew partykularyzmem, którym hołdowały warstwy zamożniejsze w oddzielnych państwach niemieckich. Jednakże, wprowadzając to powszechne głosowanie, zachowano bez zmiany systemy wyborcze, przeważnie kurjalne i oparte na wysokich cenzusach, jakie istniały w oddzielnych państwach wchodzących w skład Rzeszy Niemieckiej.

We Włoszech ustalono powszechne głosowanie w r. 1880. Austria posiadała systemy kurjalne — i dopiero w r. 1896 wprowadzono tam piątą

kurję powszechnego głosowania dla wyboru dodatkowych posłów do wie-
deńskiej rady państwa. Portugalja otrzymała powszechne głosowanie w r. 1884,
Holandja w 1887 r., Hiszpanja w 1890 r., Belgja w 1893 r., Szwecja
w 1896 r., Bulgaria w 1897 r., Norwegja w 1898 r., Danja w 1901 r.,
Serbja w 1901 roku.

Nie trzeba jednak przypuszczać, że we wszystkich tych krajach usta-
liło się prawo wyborcze istotnie powszechne, równe i bezpośrednie. Zacho-
dziły pewne różnice, polegające na wprowadzeniu w niektórych krajach
ograniczeń, chociaż niezbyt dotkliwych.

Obok tego zaznaczyć trzeba, że wybory do izb wyższych, czyli do
tak zwanych najczęściej senatów, mniej więcej wszędzie, gdzie takowe
istnieją, podlegają przepisom ostrzejszym i nie odpowiadają wyborom rów-
nym, powszechnym i bezpośrednim. Nawet we Francji senat francuski
układa się wedle innej metody, dużo odmiennej od wyborów do parla-
mentu.

W wyborach do Senatu francuskiego przyjmują udział posłowie do
parlamentu, członkowie rad generalnych (departamentowych) i okręgowych
miejscowego samorządu oraz wybrani przez gminy miejskie i wiejskie
delegaci.

Temu ciąglemu rozszerzaniu idei głosowania powszechnego towarzyszy
stopniowe i ciągle doskonalenie wyborów.

Wychodząc z zasady, że ciało prawodawcze jako przedstawicielstwo
krajów odbijać w sobie powinno rozmaite kierunki myśli politycznej i myśli
społecznej, jakie w danym państwie istnieją, zaczęto wprowadzać pewne do
wyborów korektywy, mające zapewnić udział w ciele prawodawczym nawet
drobniejszym ugrupowaniom.

Dla dojścia do takiego rezultatu służą okręgi wyborcze kilkomanda-
towe i głosowanie na listy (*scrutin de liste*). O ileby ludność wybierała
w okręgu jednego posła, musiałoby z urny wyjść nazwisko popierane przez
większość istniejącą w danej miejscowości, przy kilkomandatowych okrę-
gach mogą posiadać swego posła różne grupy.

Aby to jednak się stało, nie wystarcza tworzenie większych okręgów
i wyznaczenie im pewnej ilości mandatów oraz głosowanie na listę, trzeba
jeszcze ustalić odpowiednie dla tego celu zasady głosowania. I w tym
względzie zrodziły się liczne pomysły, które w różnych krajach znalazły
zastosowanie.

Z pomiędzy tych pomysłów zasługuje na podkreślenie system wybo-
rów proporcjonalnych. Pierwszą myśl rzucił Anglik Hare jeszcze w r. 1857
w książce pod tytułem: *The Machinery of representation*. Wedle jego pro-
jektu za podstawę wyborów służy tak zwany iloraz wyborczy.

Jeżeli w pewnym okręgu ilość wyborców dochodzi do 100.000 wyborców, a mandatów do zapełnienia jest 10, to iloraz wyobraża 10.000. Za wybranego będzie też uznany ten, kto przy wyborach otrzyma 10.000 głosów z dodaniem jednego. Z chwilą, gdy rachunek daje taki rezultat, dalsze obliczanie co do danego kandydata ustaje, rozpoczyna się liczenie na drugiego, a następnie na trzeciego i tak dalej. Dodać trzeba, że wedle tego systemu każdy wyborca może na karcie wyborczej postawić więcej nazwisk, aniżeli wypada posłów, z tem zastrzeżeniem, że głosy jego przyjęte będą w ilości odpowiadającej liczbie mandatów, w kolei balotowanych kandydatów.

System ten rozwinął i nadał mu szerszy rozgłos belgijski prawnik d'Hondt. Wedle jego zasady głosy zebrane na każdą listę wyborczą dzielą się przez jeden, dwa, trzy i tak dalej z tem zastrzeżeniem, że tylko pierwszemu nazwisku przyznaje się tyle głosów, ile lista otrzymała, drugiemu już tylko połowę tych głosów, trzeciemu jedną trzecią i tak dalej. Ma to ten skutek, że listy grup mniej licznych, na które pada niewiele głosów, mogą konkurować z listami wielkich grup, a mianowicie z nazwiskami, które na listach wielkich grup stoją na trzecim, czwartym, piątym i wogóle na dalszem miejscu. Równa się to osłabieniu głosującej większości, przy jednoczesnem wzmocnieniu mniejszości i ułatwia mniejszościom wprowadzenie do ciała ustawodawczego swoich przedstawicieli. System ten pozyskał zastosowanie w Belgji, konstytucja belgijska z r. 1899 przyjęła go za podstawę do wyborów.

Ograniczenie większości, jakie z tego systemu wynika, dało powód do tworzenia obok list wyborczych okręgowych tak zwanych list państwowych, a mianowicie część posłów i część senatorów zazwyczaj $\frac{1}{5}$ z ogólnej liczby wchodzi do ciał prawodawczych przez listy państwowe, które stanowią jakgdyby uzupełnienie list okręgowych.

Przy wyborach po okręgach mniejszości wprowadzają do ciał prawodawczych swoich kandydatów pomimo niskiej stosunkowo ilości pozyskanych na swoje listy głosów, otóż listy państwowe zapewniać mają wielkim ugrupowaniom, chociaż częściowe pokrycie poniesionych strat. W szczególności wedle ustaw wyborczych z r. 1922 u nas obowiązujących za pomocą list państwowych wprowadzają swoich kandydatów do ciał prawodawczych tylko te grupy i te stronnictwa, które zdołały przeprowadzić swoich kandydatów do sejmu conajmniej w sześciu okręgach wyborczych, a do senatu conajmniej w trzech okręgach* — listy państwowe ugrupowań, które nie osiągnęły podobnego rezultatu, nie są uwzględniane.

* Art. 94 ustawy wyborczej do Sejmu i Art. 15 takiejże ustawy do Senatu.

Pomijając niektóre mniej charakterystyczne pomysły, należy mi wspomnieć o systemie pluralnym. Twórcy tego systematu, jak np. Lubbock, późniejszy lord Avebury uważają, że głosy nie liczyć, ale ważyć należy, inaczej mówiąc, że należy liczyć się z wykształceniem, wiedzą i doświadczeniem, mnożąc głosy tych, którzy rozumienie życia i jego potrzeb w większym od innych posiadają stopniu.

Wedle tego systemu osoby posiadające wyższe wykształcenie, ludzie starsi, ojcowie rodzin otrzymują dodatkowe głosy w ten sposób, że głosy ich liczą się za dwa głosy, za trzy głosy albo i za więcej głosów. I tak w Belgii ojcowie rodzin otrzymują jeden dodatkowy głos, posiadający wyższe dyplomy oraz sprawujący samodzielnie pewną profesję dwa dodatkowe głosy, posiadacze własności nieruchomości otrzymują także jeden głos z tem jednakże zastrzeżeniem, że przy wyborach do ciał prawodawczych jedna osoba nie może posiadać więcej jak trzy głosy, natomiast przy wyborach do ciał samorządowych może posiadać cztery głosy.

Różnorodne te pomysły nie znalazły echa w kraju, który był kolebką życia parlamentarnego. System wyborczy kształtował się w Anglii samorzutnie niezależnie od nowoczesnej doktryny powszechnego głosowania. Jakoż Anglja posiada izbę lordów, opartą na dziedzicznym piastowaniu mandatów, a co do izby gmin czyli parlamentu angielskiego z prawa wyborczego korzystają posiadacze lub dzierżawcy ziemi, posiadacze lub dzierżawcy nieruchomości, lokatorowie płacący podatek na biednych, przedstawiciele korporacji miejskich i profesorowie uniwersytetów.

Swoisty też był rozwój prawa wyborczego w Stanach Zjednoczonych, które są przedstawicielami kultury anglo-saskiej.

Już konstytucja z r. 1787 ułożona pod egidą twórcy tego państwa George'a Washingtona ustaliła powszechne, równe i bezpośrednie prawo wyborcze i do parlamentu i do Senatu państwowego, przecież od udziału w wyborach byli wyłączeni i indjanie i murzyni, czyli cała ludność tubylcza. Przyznano szeroko prawo głosowania, ale tylko osadnikom europejskim, którzy stanowili elitę tamtejszego społeczeństwa. I dopiero po ośmiu dziesiątkach lat, a mianowicie w części w roku 1865, a ostatecznie w r. 1870 dopuszczono i indjan i murzynów do udziału w wyborach.

Dodać należy, że w niektórych wchodzących w skład tego państwa Stanach istnieją dotąd pewne ograniczenia.

Rzecz godna uwagi, że do wspomnianego powyżej ograniczenia ludności tubylczej w tem państwie dopuścił człowiek niezwykły, człowiek genialny, jakim był George Washington.

Jak widzimy, powszechne głosowanie uzupełniane i poprawiane na

różne sposoby pozyskało obywatelstwo w życiu różnych narodów i krajów i coraz bardziej się rozpowszechnia.

Gdyby kto jednak postawił zapytanie, czy system ten pomimo zastosowania różnych uzupełnień i poprawek odpowiada sprawiedliwości, i czy daje zawsze dodatnie rezultaty, nie moglibyśmy dać potwierdzającej odpowiedzi. Te korektywy nie usunęły przekupstwa przy wyborach i nie zapewniły społeczeństwu wyboru najlepszych i najzdolniejszych ludzi. Sprawa stoi otwartą i zapewne nie tak prędko zamkniętą będzie.

Pisarze tej miary, jak francuscy Courcelle-Seneuil i Drumont, Bonnefoy i Esmein, jak niemieccy Bluntschli, Georg Meyer, Schaeffle i Jellinek, jak belgijski Legey, jak angielscy John Stuart Mill i Lubbock, jak włoski Brunialti wykazują wady wszystkich pomysłów i załamują ręce nad trudnościami, jakie przy wyborach się rodzą i nad pomyłkami, jakie z nich wynikają.

Najdosadniej może wypowiedział to znakomity pisarz francuski Bourget w znanej książce pod tytułem: *Le disciple*, wydanej w roku 1889. Oto, co on mówi: (str. V)

„Francja widziała panów chwili, którzy w imię wolności tępilі najdroższe jej wierzenia, widziała polityków hazardu, którzy z głosowania powszechnego czynili narzędzie panowania i środek do zdobycia wysokich stanowisk dla swej bałamutnej miernoty. Ona ulega powszechnemu głosowaniu, tej najbardziej monstrualnej i najbardziej niesprawiedliwej tyranji, gdyż siła liczby jest najbardziej brutalną, nie mając za sobą ani odwagi, ani talentu”.

A wydarzenia wyborcze ostatniej chwili we Francji, czyż nie wprowadziły w zdumienie? Odrzucenie człowieka tej miary, co Poincaré, sztuczne wywołanie dymisji ze strony Millerand'a, czyż nie budzą poważnych wątpliwości?

Dla pełności obszaru niech mi wolno będzie wspomnieć jeszcze o udziale kobiet w wyborach. Przez długie lata o dopuszczeniu kobiet do wyborów nie było mowy. Ograniczenia w dziedzinie prawa cywilnego praktykowane w różnych kodeksach, zwłaszcza dla kobiet zamężnych, conajmniej odwracały myśl społeczeństwa od dopuszczenia kobiet do pracy prawodawczej.

Prawo sejmowe z r. 1906 ogłoszone dla Finlandji zrobiło wyłom, nadając kobietom prawa wyborcze polityczne narówni z mężczyznami. Co prawda w różnych Stanach Zjednoczonych Ameryki uczyniono to wcześniej, w każdym jednak razie Finlandzka ustawa sejmowa wywołała ruch w tym kierunku. We Francji dotąd kobieta z prawa wyborczego politycznego nie

korzysta, ale w konserwatywnej Angli dopuszczono niedawno po wielkiej wojnie kobiety do parlamentu, to jest do izby gmin.

Zwróćmy się teraz do stosunków naszych.

Wybory do pierwszego Sejmu Ustawodawczego dokonane zostały na zasadzie dekretów z d. 28 listopada 1918 r. wydanych przez Naczelnika Państwa.

W dekretach tych przyjęto jako zasadę: powszechne, równe, tajne, bezpośrednie i bez różnicy płci wybory, przy zastosowaniu proporcjonalności wedle systemu d'Hondta i przy głosowaniu na listy.

A więc stanęliśmy odrazu na gruncie ostatnich pomysłów, jakie życie europejskich społeczeństw wydało.

Nie pozostało to bez wpływu na dalszy bieg sprawy. Konstytucja z d. 21 Marca 1921 r. przyjęła w art. 11 powszechne, tajne, bezpośrednie, równe i stosunkowe głosowanie dla Sejmu i tożsamo w art. 36 dla Senatu, a ordynacje wyborcze z d. 28 lipca 1922 r. zasady te w odpowiedni sposób rozwinęły.

Próżno byłoby rozwódzić się, czy to dobre, czy złe. Konstytucja obowiązuje i ordynacje posiadają moc ustaw obowiązujących. Mam przekonanie, że kraj pozbawiony życia politycznego przez długie lata, kraj świeżo wyszły z pod ucisku niemieckiego i rosyjskiego i z pod obłudnej polityki austriackiej, kraj, który w dzielnicy b. Kongresówki i na kresach wschodnich nie wyszedł jeszcze z analfabetyzmu mas ludowych, otrzymał ostatnie pomysły wyborcze o wiele zawczasie. A przecież, gdyby mnie zapytano: czy można cofnąć się z tej drogi, odpowiem, że to rzecz bardzo trudna. Są już jura *acquisita*, są już prawa nabyte, których odebrać ludności nie można tak łatwo, nie mówiąc o tem, że zmiany do konstytucji w obecnych ciałach prawodawczych nie mogą być jeszcze uchwalone (Art. 125 konstytucji). Dopiero drugi z kolei Sejm może to uczynić. A przecież kto widział czy to w Sejmie Ustawodawczym, czy w ciałach prawodawczych obecnych ten brak przygotowania do trudnego zadania, ten musi odczuwać, że szerokie prawa wyborcze przedwcześnie zostały nadane, że pożądane są zmiany, że pożądana jest reforma. Skoro jednak o zmianie trudno mówić, trzeba ratować sytuację na innej drodze, na drodze czujności społecznej, na drodze ciągłej i nieustającej kontroli na tem, co się w ciałach prawodawczych dzieje, trzeba dopominać się o dobro państwa, o dobro Ojczyzny.

Można też trochę liczyć na dobre strony natury polskiej, na patriotyzm polski. Można liczyć, że w trudnej chwili wybrańcy ludu, chociażby niedostatecznie przygotowani, nie zapomną o obowiązku, jaki na nich ciąży i nie dadzą się pochłonać przez namiętności i uprzedzenia.

Przejdźmy z kolei do samorządu, a w szczególności miejskiego.

Najprzód musimy zaznaczyć, że mniej więcej we wszystkich państwach wybory do rad miejskich urządzone są nieco odmiennie, aniżeli do parlamentów.

Francuzi odróżniają dwa pojęcia: *electorat politique*, wybory do ciał prawodawczych i *electorat administratif*, wybory do ciał samorządowych.

I słusznie, bo zadania jednych i drugich są bardzo różne. Gdy ciała prawodawcze ustalają ogólne normy dla życia w państwie, to ciała samorządowe kierują bezpośrednio życiem i jego różnymi przejawami. One załatwiają bieżące sprawy, dotyczące czy to budownictwa, czy aprowizacji, czy szkół, czy zdrowotności, czy dochodów i wydatków, i chociaż w hierarchji państwowej zajmują niższe stanowisko, chociaż ich działalność obejmuje sprawy lokalne, to przecież dla sprawnego działania potrzebni w nich są ludzie posiadający szersze doświadczenie życiowe. I to jest pierwszy powód, dla którego wybory do samorządów, a w szczególności do samorządu miejskiego poddane bywają ostrzejszym ścieśnieniom.

Zasady tych wyborów do tej pory w drodze prawodawczej u nas ustalone nie zostały. Posiadamy rozmaite przepisy w oddzielnych dzielnicach, noszące charakter tymczasowych.

W b. Kongresówce ostatnie wybory do rad miejskich dokonane zostały na wiosnę 1919 r. na podstawie dekretu Naczelnika Państwa z d. 12 grudnia 1918 r., mocą którego rozciągnięto pięcioprzymiotnikowe głosowanie i na wybory do samorządu miejskiego. Jednakże dekrety Naczelnika Państwa wydane w końcu 1918 r. i na początku 1919 r. przed otwarciem Sejmu Ustawodawczego ulegają rewizji normalnego ciała prawodawczego. Okoliczność, że pięć lat upłynęło i dekret nie został zrewidowany, nie zmienia położenia rzeczy, i nie przesądza, jakie mogą być przyjęte przez ciała prawodawcze dla wyborów do samorządu miejskiego podstawy.

W Wielkopolsce wybory do rad miejskich opierały się na rozporządzeniu miejscowej Naczelnej Rady Ludowej z d. 11 lutego 1919 r., które to rozporządzenie w swoich dyspozycjach zbliżało się do dekretu Naczelnika Państwa z d. 13 grudnia 1918 r. I to rozporządzenie nosiło charakter tymczasowego. Wybory były przeprowadzone w roku 1920.

Podobnie stało się na kresach wschodnich, na zasadzie rozporządzenia Komisarza Głównego Ziem Wschodnich z d. 25 czerwca 1919 r. Wybory tam były dokonane w roku 1919.

Co do Małopolski rady miejskie kompletowane były jeszcze przed wojną w roku 1914 na zasadzie dawnych przepisów z lat 1870, 1889, 1896 i 1901 za pomocą kół wyborczych.

Ze względu że miasta główne Kraków i Lwów posiadały własne ustawy miejskie, a dalej 30 miast większych rządziło się inną ustawą, drobne zaś miasta znowu inną, istniały przeto uzupełniane w różnych latach ordynacje wyborcze, oparte na systemie kurjalnym.

Dodać trzeba, że Polska Komisja Likwidacyjna w Krakowie rozporządzeniem z d. 10 grudnia 1918 r. do istniejących trzech kół wyborczych dodała czwartą kurję dla osób pozbawionych praw wyborczych. Podział kół jest następujący: koło inteligencji, koło własności nieruchomości, koło więcej opodatkowanych, koło mniej opodatkowanych.

Wybory od roku 1914 nie były w tej dzielnicy odnawiane.

Obecnie rząd powziął zamiar usunięcia tej różnorodności przepisów i złożył do Sejmu zarówno projekt nowej ustawy miejskiej, jakoteż projekt nowej ordynacji wyborczej do rad miejskich, dla wszystkich dzielnic polskich. O ile dotyczy ordynacji wyborczej, przyjęto w niej powszechne głosowanie, zmoderowane za pomocą pluralności. Jakoż ojcowie rodzin otrzymują głos dodatkowy, osoby pozostające na służbie państwowej lub samorządowej otrzymują także głos dodatkowy, podobnież ci, co brali udział w wojnie lub są weteranami z powstania 1863 r., również władający językiem polskim w słowie i piśmie.

Wedle tego projektu jedna osoba może posiadać nie więcej jak cztery głosy.

Możnaby zrobić uwagę, czy nie należało jeszcze wyróżnić osoby posiadające wyższe wykształcenie oraz osoby starsze wiekiem. W państwie wysokiej kultury, jakim jest Szwecja, drabinka pluralności rozwiniętą została daleko rozciąglej. Pewne jednostki mogą posiadać kilkadziesiąt, a to aż do stu głosów. Projekt traktował tę sprawę, jak widzimy, bardzo łagodnie.

Inaczej ta sprawa jest załatwioną w kraju najdawniejszego w Europie samorządu, a mianowicie w Anglii. Tam ludność wybiera tylko $\frac{2}{3}$ radnych, a gdy to się stanie, wybrani zapraszają do rady osoby odpowiednie w drodze kooptacji. Tak dobrani radcowie noszą nazwę aldermenów, w odróżnieniu od pierwszych, których nazywają counsellors. Rzeczą godną jest uwagi, że ci aldermen'i uważani są jakgdyby za starszych i przy różnych uroczystościach idą w pierwszym szeregu.

Myśl rządu wprowadzenia pewnej korektywy do głosowania powszechnego przy wyborach miejskich trzeba uważać za szczęśliwą. Zdawałoby się nawet, że można ją było rozwinąć z większą śmiałością.

Nasz samorząd miejski, jakto już się okazało, kuleje. I nic dziwnego. Miasta nasze były zaniedbane w dawnej Rzeczypospolitej, były zaniedbane i później pod obcą okupacją. Niemasz dotąd w Polsce należytego zrozumienia spraw miejskich. W tych warunkach nie wystarcza nadać miastom

samorząd, trzeba zapewnić odpowiednie dla tego samorządu siły i tem się usprawiedliwia potrzeba pewnych zastrzeżeń przy wyborach do rad miejskich.

Na zakończenie niech mi wolno będzie zrobić jeszcze jedną uwagę ogólniejszej natury.

Żyjemy w epoce wielkiej demokratyzacji. Idea zwierzchnictwa ludu w rządach państwa coraz bardziej się ustala, zachwiać tą ideą nikt nie zdoła.

Ale jeżeli na tej idei opiera się powszechne prawo wyborcze, to z niej też wypływa obowiązek sumiennej i wolnej od wszelkich uprzedzeń dla ludu pracy, a co zatem idzie rodzi się potrzeba zapewnienia, aby obowiązek był należycie przez wybrańców ludu spełniany.

Rozlegają się często narzekania na błędy i pomyłki ciał prawodawczych i u nas i gdzieindziej. Mówią, że to kryzys parlamentaryzmu, a właściwie to nie kryzys parlamentaryzmu, to kryzys w dążaniach demokratycznych, których urzeczywistnienie łączy się z wielkimi trudnościami.

Czy przyszłość opanuje te trudności, czy usunie dzisiejsze bolączki?

Przypuszczać się godzi, że przyszłość przyniesie ściślejszą kontrolę działalności wybrańców ludu, a może jednocześnie i ściślejszą kontrolę przygotowania do posłowania.

Zaznaczyć należy, aby Polska, skoro skorzystała z ostatnich pomysłów europejskich, wniosła też ze swojej strony odpowiednie do życia korektywy i aby przyczyniła się do lepszego rozwiązania tej tak ważnej kwestji. Jeżeli komu, to prawnikom polskim przystoi przyjąć udział w tej akcji.

Dr. STANISŁAW NOWAK.

Uwagi nad projektem ustawy o gminie miejskiej.

Artykuły 3, 65, 66, 67, 69 i 70 Konstytucji z d. 17/III — 1921 r. przewidują zakres kompetencji przyszłych ciał samorządowych, podstawy ustroju samorządowego i zasady stosunku przyszłego samorządu do władzy państwowej; wszelkie więc projekty ustaw o gminie miejskiej muszą brać za punkt wyjścia powyższe artykuły naszej Konstytucji.

Projekt ustawy o gminie miejskiej, wniesiony do Sejmu czyni zadość powyższemu postulatowi i jest konsekwentnem rozwinięciem artykułów 3, 65, 66, 67, 69 i 70 Konstytucji Marcowej.

Ponieważ powyższy projekt ustawy o gminie miejskiej spotyka się z krytyką nie tylko niektórych ugrupowań politycznych, lecz i wielu działaczy samorządowych, pragnąłbym rozpatrzyć sporne punkty projektu ustawy i poczynić kilka uwag, dotyczących się zasad omawianego projektu. Zaznaczam, że uwagi moje dotyczą się wyłącznie sprawy zastosowania projektowanej ustawy o gminie miejskiej do miast średnich, które mają być wydzielone z powiatów i które mają tworzyć t. zw. starostwa grodzkie. W ścisłym związku z projektem o gminie miejskiej znajduje się i projekt ordynacji wyborczej dla gmin miejskich; ponieważ i tutaj istnieją sporne kwestje, czynię kilka uwag i w tej materji.

Podział
miast.

Na podstawie art. 3-A projektu ustawy o gminie miejskiej rozróżnia się gminy miejskie, niewydzielone z powiatu, wydzielone z powiatu i m. stołeczne Warszawę.

Miasta wydzielone z powiatu mają tworzyć samodzielne okręgi powiatowe tak dla administracji państwowej, jak i samorządowej, przyczem zgodnie z art. 3-B wszystkie miasta wydzielone z powiatu, za wyjątkiem Lwowa, Łodzi, Krakowa, Poznania i Wilna, mają prawo do uzyskania osobnej wspólnej dla nich wszystkich państwowej ustawy miejskiej w granicach przepisów projektowanej ustawy.

Art. 3-C głosi, że uznanie miasta za samodzielny powiat miejski następuje na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej.

Dążenie większych miast wydzielonych z powiatu już na podstawie dziś obowiązującej ustawy z pod wszelkiego wpływu starostów, jako przedstawicieli władzy administracyjnej I instancji, jest powszechne; należy więc powitać z radością projekt ustawy o gminie miejskiej, który przewiduje, że miasta, wydzielone z powiatów, mają tworzyć samodzielne okręgi powiatowe, tak dla administracji państwowej, jak i samorządowej.

W obecnej chwili miasta te tworzą jedynie samodzielne okręgi samorządowe, nie mają jednak praw okręgów powiatowych dla administracji państwowej, tak że cała administracja państwowa na terenie tych miast w obecnej chwili znajduje się w rękach starostów.

Nieuniknionym rezultatem obecnie działającej ustawy jest dualizm władzy na terenie tych miast, co powoduje bezustanne konflikty pomiędzy urzędami administracyjnymi państwowymi i władzami miejskimi. Konflikty te są najczęstsze na polu zarządzeń policji miejskiej, urzędów sanitarnych i budowlanych. Klasycznym przykładem tych konfliktów jest stosunek policji do władz miejskich. Starostowie, którzy nie mają prawa wtrącania się do działalności władz samorządowych miasta wydzielonego, są jednak zwierzchnikami policji miejskiej; ani prezydenci, ani magistraty tych miast nie posiadają prawa wydawania jakichkolwiek poleceń władzom policyjnym, urzędującym na terenie tych gmin miejskich; policja winna wprawdzie współdziałać z władzami samorządowymi, winna im okazywać pomoc w granicach obowiązujących ustaw, w praktyce jednak ta współpraca pozostawia dużo do życzenia, powstają stale nieporozumienia i zatargi pomiędzy magistratem i policją, nierzadkie są wypadki, gdy policja odmawia wykonywania uprawnionych żądań władz samorządowych; następują skargi na policję do władzy nadzorczej.

Projekt ustawy o gminie miejskiej zapobiega tym możliwym starciom na przyszłość, usuwając dwoistość władzy na terenie miast wydzielonych i oddając władzę administracyjną w ręce prezydentów i magistratów; projekt ustawy, przeprowadzając tę doniosłą reformę, opiera się na art. 66 Konstytucji.

W myśl art. 66 Konstytucji władze samorządowe mogą otrzymywać charakter administracyjnych organów państwowych. Otóż tam, gdzie władza samorządowa już dziś stanowi samodzielne okręgi samorządowe, ma ona otrzymać prawa administracyjnych organów państwowych. I inaczej być nie może, leży to bowiem w interesie władzy rządowej, by władze rządowe i władze samorządowe wzajemnie się uzupełniały i by władze rządowe potrafiły wykorzystać władzę samorządową dla celów państwowych i przekazywały jej, tam gdzie ona posiada odpowiednie siły, atrybucje ad-

ministracji państwowej; do takich środowisk należą w pierwszym rzędzie miasta wydzielone z powiatu.

Ten pogląd jest również ogólnie podzielany przez czynniki samorządowe, o czym świadczy Zjazd delegatów Miast Polskich we Lwowie w r. 1922, który jednomyślnie uchwalił poniższą rezolucję, zaproponowaną przez p. dr. Dwernickiego:

„Zjazd delegatów Związku Miast Rzeczypospolitej wyraża przekonanie, że ustrój administracyjny Rzeczypospolitej zgodnie z przepisem art. 65 Konstytucji winien być oparty na rozległym celowo i zgodnie z tegoczesnymi pojęciami i potrzebami zbudowanym samorządzie miejscowym.

Wskutek tego, zgodnie z zasadą dekoncentracji w organizacji administracji państwowej wyrażonej w art. 66 Konstytucji, należy uchylić rozdział władzy wykonawczej w gminach miejskich miast wydzielonych z powiatów, a liczących ponad 25.000 mieszkańców między władze państwowe i samorządowe, natomiast wszystkie kompetencje państwowej władzy administracyjnej powiatowej (starosty) powierzyć magistratom powyższych gmin miejskich i w ten sposób całą władzę administracyjną w mieście skoncentrować w jednym organie administracyjnym. Wskutek tej organizacji władza administracyjna na terenie miejskim będzie dzięki dokładnej znajomości miejscowych stosunków znacznie sprawniejszą, a zarazem znacznie oszczędniejszą, odpadnie bowiem potrzeba ustanawiania władzy starościńskiej dla miast, wydzielonych z powiatów oraz kancelarii kompetencji starostwa i magistratu.

Magistraty działające w powyższym zakresie będą miały charakter i kompetencje starostw grodzkich i w tym zakresie czynności będą podlegały władzom wojewódzkim i Ministerstwu Spraw Wewnętrznych”.

Jest to zasada zupełnie słuszna, bo państwo dla należytego spełnienia swej roli nie może się obyć bez pomocy samorządu, ten więc ostatni winien stać się do pewnego stopnia organem pomocniczym dla państwa.

Z tego wynika, jak to słusznie zaznacza p. dr. Sikorski, że ustawy samorządowe powinny to przewidzieć, przeprowadzić zasadę równorzędnego udziału w administracji publicznej czynnika obywatelskiego z biurokratycznym i umożliwić ich łączne działanie.

Jeżeli więc samorząd ma być częścią publicznej administracji, to należy dążyć do zrealizowania tej myśli, do przekazania już dziś władzy administracyjnej samorządom tam, gdzie władza samorządowa jest już do tego przygotowana pod względem państwowo-twórczym, przede wszystkim więc w dużych miastach.

Słuszna jest więc zasada przeprowadzona w projekcie ustawy o gminie miejskiej, że miasta wydzielone z powiatów mają stanowić samodzielne jedno-

stki nie tylko samorządowe lecz i administracyjne, że magistraty tych miast mają mieć prawa starostwa grodzkiego, a prezydenci — starostów grodzkich, obdarzonych pełną władzą starościńską.

Projekt ustawy o gminie miejskiej w artykułach 4—10 omawia sprawę t. zw. członkostwa gminy, przyczem art. 4 głosi, że członkami gminy miejskiej są obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, którzy w granicach gminy miejskiej mają miejsce zamieszkania, miejscem zaś zamieszkania jest ta gmina, w której obywatel ma faktyczne mieszkanie wśród okoliczności wskazujących na zamiar zachowania tego mieszkania na stałe, i że brak jednego z wymienionych czynników, pociąga za sobą utratę członkostwa gminy miejskiej. II. Członkostwo gminy.

Artykuł ten nie jest jasny; wprawdzie w tymże samym artykule czytamy również, że członkowie gminy miejskiej, posiadający prawo wybierania są obywatelami miejskimi, a przysługujące im prawa stanowią miejskie prawo obywatelskie, a art. 18 zaznacza, że prawo wybierania do rady miejskiej ma ten, kto w gminie przynajmniej od roku zamieszkuje; pomimo tego ostatniego wyjaśnienia, sprawa członkostwa gminy nie jest postawiona jasno w projekcie ustawy o gminie miejskiej, bo właściwie nic nie mówi o tem, na czym polegają przywileje członka gminy w porównaniu z nieczłonkiem gminy.

Czy każdy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej natychmiast po uzyskaniu członkostwa ma prawo do natychmiastowego korzystania ze wszystkich publicznych zakładów i urzędzeń gminy miejskiej i jakich?

Ustawa o opiece społecznej wyraźnie mówi, że prawa do trwałej opieki ze strony gminy nabywają obywatele Rzeczypospolitej Polskiej przez co najmniej roczny pobyt w gminie, i że gmina, która nie jest równocześnie zobowiązana do sprawowania opieki trwałej, może domagać się zwrotu wydatków od gminy, do trwałej opieki zobowiązanej i nawet odebrać tam potrzebującego pomocy na koszt gminy, do trwałej opieki zobowiązanej.

Inaczej być nie może; gdyby ograniczyć się tylko do tego zastrzeżenia, że członkiem gminy jest ten obywatel Rzeczypospolitej, który ma faktyczne mieszkanie wśród okoliczności, wskazujących na zamiar zachowania tego mieszkania na stałe, wówczas wszyscy chronicznie chorzy, wszyscy nędzarze i żebracy przenosiliby się tłumnie do większych miast, gdzie są i lepiej urządzone szpitale, gdzie są zamożniejsze zakłady dobroczynne, zamieszkiwaliby w tych miastach z zamiarem zachowania tego mieszkania na stałe i gmina miejska musiałaby ich uznać za swoich członków.

Wprawdzie art. 10 głosi, że w braku odmiennych przepisów ustawowych wszyscy członkowie gminy miejskiej mają prawo korzystania w równej mierze z publicznych zakładów i urządzeń gminy miejskiej, zastrzeżenie więc: „w braku odmiennych przepisów ustawowych”, stwierdza, że artykuł ten nie stoi w sprzeczności z ustawą o opiece społecznej, ale w takim razie z jakich publicznych zakładów i urządzeń gminy miejskiej może korzystać członek gminy miejskiej, który zamieszkuje na terenie gminy miejskiej mniej niż rok?

Wszak nietylko obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, lecz i każdy cudzoziemiec, zamieszkujący na terenie gminy, ma prawo korzystania z różnych urządzeń gminy i publicznych zakładów, lecz nie na koszt gminy; może on korzystać z oświetlenia elektrycznego, z gazu, z wodociągów, z tramwajów, lecz za odpowiednią opłatą; może korzystać ze szpitali miejskich lecz również za opłatą; o ile prowadzi na terenie gminy miejskiej przedsiębiorstwo handlowe lub przemysłowe, winien płacić odpowiednie podatki etc. etc.; lecz to wszystko nie świadczy bynajmniej o tem, by ten obywatel Rzeczypospolitej miał już zostać członkiem gminy.

Tak pojmowane członkostwo gminy, jak to przewiduje art. 4 może stać się w przyszłości powodem różnych nieporozumień i nieuzasadnionych pretensji t. zw. członków gminy do gminy miejskiej, bo wielu obywateli Rzeczypospolitej uzyskawszy t. zw. członkostwo, zechcą z tego tytułu rościć pretensje do różnych świadczeń, jak np. do trwałej opieki ze strony gminy.

Sprawa ta winna być jasno ujęta i zdaniem mojem, członkostwo gminy winno się uzyskiwać dopiero z tą chwilą, kiedy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej bądź uzyskuje zgodnie z art. 18 projektu ustawy o gminie miejskiej prawo wybierania do rady miejskiej lub też zgodnie z ustawą o opiece społecznej prawo do trwałej opieki ze strony gminy, jednym słowem, by uzyskać członkostwo gminy winno się zamieszkiwać w danej gminie jeden rok, i w tym sensie należałoby rozumieć art. 4 projektu ustawy o gminie miejskiej, głoszącej, że okoliczności wskazujące na zamiar zachowania tego mieszkania na stałe są warunkiem uznania obywatela Rzeczypospolitej Polskiej za członka danej gminy miejskiej.

III. Czynne i
bierne prawo
wyborcze.

Art. 18 projektu ustawy o gminie miejskiej określa, kto ma prawo wybierania do rady miejskiej, — otóż prawo to mają posiadać członkowie gminy miejskiej bez różnicy płci, którzy w dniu zarządzenia wyborów ukończyli 21 rok życia, mają w gminie przynajmniej od roku miejsce zamieszkania i co do których nie zachodzi żaden z wypadków, pociągających za

sobą utratę prawa wybierania w myśl ordynacji wyborczej do sejmu, przyczem członek gminy miejskiej, mający w dniu zarządzenia wyborów przynajmniej od roku w kilku gminach miejsce zamieszkania, może wykonać prawo wybierania na dany okres wyborczy tylko w jednej z nich, według własnego wyboru.

Dotychczas obowiązujący dekret o samorządzie miejskim przyznaje prawo czynne wyborcze tym członkom gminy, którzy zamieszkują stale w gminie od 6 miesięcy; ordynacja francuska zadawalnia się również 6 mies. okresem zamieszkiwania w gminie; niektóre stronnictwa polityczne są zwolennikami poglądu, że w celu uzyskania czynnego prawa wyborczego wystarcza zamieszkiwanie w gminie miejskiej 6 miesięcy, gdyż inaczej pewna część obywateli mogłaby być de facto pozbawioną czynnego prawa wyborczego.

Uwarunkowanie prawa wybierania do rady miejskiej od czasu zamieszkiwania w danej gminie przynajmniej od roku uważam za sprawę bezsporną. Wykonanie prawa wyborczego jest aktem bardzo ważnym i jednym z najdonioślejszych obowiązków obywatelskich obywatela gminy miejskiej; musi on być wykonany sumiennie, gdyż od sumiennego wykonania tego obowiązku zależy trafny wybór odpowiednich kandydatów do rad miejskich, zaś trafność wyboru zależy w znacznym stopniu od trafnego zorientowania się wyborców co do kwalifikacji kandydatów na radnych miejskich, a to wymaga dłuższego czasu zamieszkiwania wyborcy w gminie miejskiej i dokładnego zaznajomienia się z miejscowymi stosunkami. Ordynacja francuska, zadawalnijąca się tylko 6 mies. okresem zamieszkiwania w gminie za wzór dla nas brana być nie może, bo gdybyśmy się mieli wzorować na ustroju komunalnym francuskim, to wówczas napewno stanęlibyśmy wobec takich problemów, które w naszych warunkach byłyby nie do przyjęcia, trudno zaś z całokształtu pewnego ustroju zapożyczać tylko poszczególne wyrwane fragmenty.

Stoję na tem stanowisku, że roczny pobyt stanowić winien minimum tego, co się wymaga od obywatela gminy, by mu nadać czynne prawo wyborcze.

Projekt ustawy o gminie miejskiej przewiduje, że prawo wybierania do rad miejskich uzyskuje się z chwilą ukończenia 21 lat życia.

Teza ta uzyskała większość głosów na Zjeździe delegatów miast polskich we Lwowie w r. 1922; sprawa wieku, dającego prawo wybierania do rad miejskich jest naogół sprawą sporną, co stwierdza choćby i to, że na Zjeździe we Lwowie znaczna ilość delegatów w głosowaniu wypowiedziała się za tem, że dopiero ukończony 25 rok życia winienby nadawać czynne prawo wyborcze.

Sprawa wieku jest kwestją bardzo ważną; istnieje wprawdzie wiele argumentów, które są podawane na korzyść poglądu, że każdy członek gminy miejskiej z chwilą ukończenia 21 roku życia winien nabywać czynne prawo wyborcze, na dowód przytacza się np. ordynację wyborczą francuską, gdzie ukończony 21 rok życia nadaje już czynne prawo wyborcze miejskie; tego rodzaju argumenty należy jednak brać bardzo ostrożnie, o czym wyżej wzmiankowałem.

Następnie podaje się jako bardzo ważny argument, że każdy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej z chwilą ukończenia 21 roku życia nabywa prawa czynnego wyborczego do Sejmu; pomijając tę okoliczność, jako nie należącą do zakresu niniejszego referatu, że i tu sprawa może być przedmiotem sporu, zwrócić należy uwagę na to, że nie można identyfikować dwóch różnych spraw, prawa czynnego wyborczego do Sejmu i do rad miejskich. Rady Miejskie są ciałami gospodarczymi; decydują one również o wyborze członków magistratu, jako kolegjum, które nie tylko ma kierować gospodarką gminy miejskiej, ale i posiadać atrybucje władzy administracyjnej państwowej. Wyborcy miejscy winni posiadać więc znaczny zasób doświadczenia życiowego, umieć oceniać ludzi, zalety i wady ewentualnych kandydatów na radnych. Oczywiście, jeżeli zagadnienie czynnego prawa wyborczego ujmować nie ze stanowiska doświadczenia życiowego, lecz ze stanowiska politycznego, ze stanowiska pewnej doktryny, która nakazuje przyznawać prawa wyborcze czynne już po ukończeniu 21 roku życia, to wydawać się będzie herezją występowanie przeciwko uznaniu 21 roku życia za wiek, nadający prawo czynne wyborcze.

Podaje się częstokroć jako argument za przyznaniem prawa czynnego wyborczego 21-letnim obywatelom na tej podstawie, że obowiązek służby wojskowej w tym wieku jest dostatecznym powodem do przyznania i praw czynnych wyborczych; argument ten nie wytrzymuje krytyki, gdyż sprawy te nie mają nic wspólnego ze sobą; można być bardzo walecznym żołnierzem, bijącym się dzielnie i po bohatersku, a jednocześnie nie mieć najmniejszej znajomości życia publicznego i spraw gospodarczych kraju. Wogóle sprawa wieku nie można rozpatrywać ze stanowiska doktryny, lecz ze stanowiska interesów państwa i ogółu obywateli kraju. Zapewne, że każdy obywatel tylko drogą udziału w życiu publicznym nabiera potrzebnego doświadczenia politycznego, że chcąc nabyć to doświadczenie musi się za interesować sprawami publicznymi, lecz z drugiej strony nauka życia publicznego drogą przedwczesnego dopuszczania młodych wiekiem obywateli do decydowania o sprawach niesłuchanie subtelnych, za jakie uważać należy sprawy gospodarcze miast, może mieć niekiedy niepożądane następstwa. Nauka życia publicznego młodszych wiekiem obywateli miast musi

być tak pokierowana, ażeby ciż obywatele, ucząc się, jednocześnie nie mogli wbrew swej woli, wskutek braku doświadczenia życiowego, szkodzić interesom gospodarczym miast.

Przyznaję najzupełniej że sprawa wieku, jest sprawą sporną i że na tym punkcie nigdy jednomyślności się nie uzyska, jest to sprawa sumienia; ja osobiście stoję na tem stanowisku, że każdy obywatel gminy miejskiej winien dopiero po ukończeniu 25 roku życia otrzymać czynne prawo wyborcze.

Ze sprawą czynnego prawa wyborczego wiąże się i prawo bierne; otóż art. 20 projektu ustawy o gminie miejskiej głosi, że prawo wybieralności do rady miejskiej ma każdy obywatel miasta, który w dniu zarządzenia wyborów liczy conajmniej 25 lat życia i włada językiem polskim w słowie i piśmie.

Sprawa wieku przy biernem prawie wyborczem nasuwa też same refleksje, co i przy prawie czynnem wyborczem, i to a fortiori; argumenty pro i contra mogą być podobne; ja osobiście jestem tego zdania, że dopiero ukończony 30 rok życia winien nadawać prawo bierne wyborcze do rad miejskich; odpowiedzialność radnych jest stokroć większa, niż wyborców.

Tutaj pragnąłbym zwrócić uwagę na jedną, zdaniem moim, ważną okoliczność.

Otóż w myśl projektu ustawy o gminie miejskiej, roczny pobyt w gminie nadaje prawo wyborcze bierne.

Doświadczenie życiowe wskazuje, że jest to termin zbyt krótki; iluż to obywateli miasta mieszka w danej gminie przelotnie, rok lub półtora roku; ten krótki pobyt w danej gminie nie wiąże go zbyt silnie z gminą; nie budzi się w nim jeszcze to, co nazwać by można patryotyzmem lokalnym i dlatego obywatel ten nie przywiązuje się jeszcze do miasta, nie przejmuje się zbytnio sprawami gminy, nie zna dobrze stosunków miejscowych, nie zna ludzi, sam nie jest dobrze znany, jednym słowem jako ewentualny radny nie może być tak pożyteczny dla gminy, jak ten, co szereg lat przeżył w gminie. Sądziłbym więc, że chcąc uzyskać zespół radnych, którzyby mogli pracować dla gminy z większym pożytkiem, należałoby nadać prawo bierne wyborcze tylko tym obywatelom, którzy zamieszkują w gminie conajmniej od dwóch lat, i w tym duchu należałoby zmienić art. 20 projektu ustawy o gminie miejskiej.

Z artykułem 20 wiąże się art. 11, który mówi, że każdy członek gminy, posiadający prawo wybieralności, jest obowiązany przyjąć bezpłatny urząd z wyboru w gminie, przyczem kto bez powodu uznanego za usprawiedliwiający, wzbrania się przyjąć urząd lub przyjęty dalej sprawować, może być pociągnięty do świadczeń pieniężnych na rzecz gminnej opieki

społecznej, a w razie ponownego uchylenia się, może być pozbawiony na takiż okres czasu prawa wybierania i wybieralności do organów gminnych.

Artykuł ten jednocześnie podaje okoliczności zwalniające od obowiązku przyjęcia lub dalszego sprawowania urzędu.

Tutaj zaznaczyć muszę, że na Zjeździe delegatów miast polskich w Katowicach w r. 1923, uchwalono jednocześnie zasadę, że przymus przyjęcia mandatu z wyboru nie powinien być wprowadzony.

Obowiązek przyjęcia udziału w pracach organów gminnych wzorowany jest na ustawodawstwie niemieckiem.

P. dr. Sikorski motywuje konieczność wprowadzenia przymusu tem, że jest cechą wysokiej kultury, aby nie tylko umieć ustanowić dobre prawa, ale także poddać się karnie ich przepisom, i że do osiągnięcia stopnia najwyższej doskonałości przez niemieckie zarządy miast przyczyniły się karne zastępy obywateli miejskich, którzy uznali, że dobre prawa bez ich drowsolnego i sumiennego stosowania są martwe.

Sprawa przymusu dalszego sprawowania urzędu w pracach organów gminnych przedstawia się w projekcie ustawy o gminie miejskiej dość niejasno; o ile zwrócić uwagę na art. 30 projektu ustawy; w artykule tym zaznaczono, że radny, który bez usprawiedliwienia nie bierze udziału w pięciu posiedzeniach rady, traci mandat bez względu na kolejność opuszczonych posiedzeń; czy i w tym wypadku ma radny ponosić następstwa odmowy dalszego sprawowania przyjętego urzędu, o tem niema żadnej wzmianki; a w takim razie radny, który wbrew swej woli został powołany na radnego, mógłby w ten sposób spowodować swe do pewnego stopnia legalne ustąpienie ze stanowiska radnego.

Wogóle sprawa przymusu w teorji bardzo piękna, w praktyce jest bez korzyści:

1) trzeba być obywatelem o wysokiej kulturze społecznej, by mógł spełniać sumiennie obowiązki społeczne, narzucone mu wbrew jego woli; większość w ten sposób u nas wybranych radnych traktowałaby napewno swe obowiązki tylko bardzo formalnie, i korzyści z pracy ich nie byłoby żadnej;

2) kto miałby prawo narzucania swej woli i zmuszania obywatela do przyjmowania mandatu, skoro wiadomo, że układanie list kandydatów jest zwykle dziełem nielicznych grup wyborców?

Bylbym tego zdania, że przymus należałoby usunąć, bo tą drogą sprawność organów samorządowych w naszych warunkach się nie zwiększy, a stworzy się tylko źródło do nowych konfliktów.

Kadencja
dy Miejskiej. Art. 23 projektu ustawy o gminie miejskiej przewiduje, że radni wybierani są na lat 4.

Zjazdy delegatów miast polskich we Lwowie i Katowicach uchwałyły, że wybory do rad miejskich odbywać się winny co lat 6.

Przy rozpatrywaniu sprawy długości trwania kadencji Rad Miejskich należy uwzględnić kilka czynników: zmienność opinii większości obywateli gminy miejskiej, ciągłość pracy Rad Miejskich i w naszych warunkach wytrwałość i systematyczność pracy radnych.

Zmienność opinii większości obywateli gminy miejskiej przemawiałaby za krótszą kadencją rad miejskich; u nas w Polsce ta częsta zmiana opinii publicznej jest zjawiskiem aż nadto dobrze znanem i świadczy o małym wyrobieniu politycznem ludności i słabem orjentowaniu się w skomplikowanych zagadnieniach natury gospodarczej; gdybyśmy więc mieli uwzględniać tylko tę zmienność opinii, to wybory powinnyby się odbywać dość często, gdyż inaczej mogłaby zachodzić kolizja pomiędzy opinią większości rady miejskiej i opinią większości obywateli gminy; z drugiej jednak strony stwierdzić należy, że często powtarzane wybory odbijałyby się ujemnie na biegu spraw miejskich; gospodarka miejska wymaga pewnej ciągłości pracy i pewnego zaznajomienia się radnych z całokształtem spraw miejskich; krótkie kadencje nie stwarzają tych warunków pracy.

W różnych państwach kadencje rad miejskich wahają się w granicach od 3 do 6 lat, przyczem skład rad miejskich ulega częściowemu odnawianiu w czasie trwania kadencji; u nas ze względu na zasadę proporcjonalności przy wyborach, częściowych wyborów nie da się przeprowadzić; — wymagałoby to stosowania bardzo złożonych manipulacji, w razie ustępowania części radnych.

Gdyby więc brać pod uwagę tylko dwa najważniejsze czynniki: zmienność opinii publicznej i ciągłość pracy, to zdaniem mojem dla dobra gminy pierwszeństwo należałoby przyznać zasadzie ciągłości pracy, by nie narażać gminy na ciągłe przewroty i zmiany, któreby się niekorzystnie odbijały na biegu spraw gminnych.

W naszych warunkach jest jednak jeszcze trzeci czynnik, z którym należy się liczyć. Otóż doświadczenie w Polsce wskazuje na to, że zbyt długi okres trwania kadencji rad miejskich nie jest wskazany z następujących powodów:

a) do rad miejskich dostają się często jednostki nieprzygotowane zupełnie do pracy i tych należałoby się pozbywać bardzo szybko z grona radnych;

b) wielu radnych, mających nawet pewne kwalifikacje do piastowania godności radnego, wkrótce po wyborze zaniedbuje swe obowiązki radzieckie.

Jedni i drudzy stają się wkrótce balastem, który trzeba usunąć.

Ze względów więc praktycznych jestem za 4 letnią kadencją rad miejskich i uważam ją najodpowiedniejszą dla naszych stosunków.

Na zjeździe delegatów miast polskich w Katowicach w r. 1923, dr. Zawadzki postawił wniosek, by ustępująca kolejno rada miejska zaraz po ogłoszeniu wyborów przystąpiła do wyboru ze swego grona starszych radnych, w liczbie nieprzekraczającej $\frac{1}{3}$ części ogólnej liczby radnych i tyluż ich zastępców, by starsi radni pełnili swe obowiązki przez cały czas trwania następnej kadencji rady miejskiej i posiadali pełne prawa radnych określone w ustawie i by na starszych radnych mogli być wybierani i członkowie magistratu.

Koncepcja tego projektu oparta na zasadzie angielskich aldermanów, jest słuszna, lecz chybia celu w naszych stosunkach.

Gdyby szło o podkreślenie tylko zasady, to należy uznać jej słuszność, lecz niestety ze względów praktycznych uważałbym ją za obosieczną w Polsce; aldermanami polskimi mogliby się stać nie ci właśnie radni, którzyby na to zasługiwali ze względu na swoją znajomość spraw gminnych i za swą pracę dla dobra gminy, lecz przedewszystkiem przedstawiciele kierunków politycznych, wybierani drogą klucza partyjnego; byłoby to w naszych warunkach nie premją za umiejętną pracę i zasługę, lecz utrwalaniem tego, co w stosunkach miejskich uznać należy za rzecz najszkodliwszą, za utrwalanie ducha partyjności i rozpolitykowania. To, co jest dobre w Anglii, u nas mogłoby stać się szkodliwe.

V. Ustrój Magistratu. Projekt ustawy o gminie miejskiej w artykułach 41—60 omawia ustrój magistratu.

Problemat ustroju magistratu należy do szeregu tych spraw, które były przedmiotem najgorętszych sporów na zjeździe delegatów Miast Polskich w Poznaniu w r. 1921; i dziś jeszcze sprawa ta należy do bardzo spornych.

Przedewszystkiem stwierdzić należy, że projekt ustawy o gminie miejskiej zrywa z dotychczas stosowanym u nas systemem badeńskim, na podstawie którego członkowie magistratu wchodzi w skład członków rady miejskiej; ponieważ i na ostatnim Zjeździe w Katowicach w r. 1923 sprawa ta nie była zupełnie poruszana i Zjazd jakby milcząco przeszedł nad zastosowaniem systemu badeńskiego do porządku dziennego, sprawy tej poruszać nie będę.

Biorąc więc rozbrat z dotychczasowym systemem badeńskim i biorąc za punkt wyjścia ustroju magistratu zasadę rozdziału władzy uchwalającej i kontrolującej, jaką jest rada miejska, od władzy zarządzającej i wykonaw-

czej, jaką jest magistrat, przejść należy do rozpatrzenia kilku bardzo ważnych spornych w tej materji zagadnień, do których należy: podział członków magistratu na zawodowych i niezawodowych i długość kadencji zawodowych członków magistratu.

Art. 43 projektu ustawy przewiduje podział członków magistratu na zawodowych i niezawodowych; do zawodowych zaliczają się burmistrzowie, ewent. prezydenci i ławnicy zawodowi, do niezawodowych reszta ławników. Zgodnie z art. 47 ilość ławników nie powinna przekraczać 10% ilości radnych, a ilość ławników niezawodowych $\frac{1}{3}$ części członków magistratu.

Zanim przystąpię do rozpatrywania tych wyżej zaznaczonych spornych punktów, pragnąłbym przedewszystkiem ustalić to, co jest bezsporne.

Otóż za bezsporne uznać należy żądanie, by członkowie magistratu wykazywali dokładną znajomość spraw miejskich i posiadali doświadczenie na polu gospodarki miejskiej. Kwestją sporu może być natomiast pytanie, gdzie szukać tych ludzi doświadczonych i wyszkolonych, czy uda się ich wogóle u nas znaleźć, a w razie znalezienia ich, jak ich zachęcić do pracy w magistratach; jeżeli zaś okaże się ich brak, w jaki sposób ich wykształcić, jak stworzyć ich kadry?

W odpowiedzi na rzucone pytania należy stwierdzić, że narazie brak u nas dostatecznej ilości fachowych pracowników, którzy mogliby być dobrymi prezydentami lub ławnikami; jest to rzecz zupełnie zrozumiała, bo w Kongresówce nie było samorządu, w zaborze pruskim przeważnie pracowali Niemcy, a Małopolska nie posiada zbyt wielu fachowców na eksport, jednym słowem narazie brak fachowców i należy dopiero tworzyć ich kadry; w jakiż sposób da się to zrobić? czy drogą organizowania magistratów z żywiołów obywatelskich, w sposób w jaki dotychczas tworzą się magistraty w b. Kongresówce, t. j. drogą wyboru ludzi, którzy przeważnie nie mają żadnych kwalifikacji fachowych i którzy najczęściej reprezentują pewne ugrupowania polityczne i od tych ugrupowań są zależni? czy też drogą ustawodawczego stworzenia koncepcji magistratów fachowych?

Tutaj rodzi się znowu pytanie, jak można organizować fachowe magistraty, z tych ludzi których dziś uważamy za nefachowców?

Na to pytanie dać można tylko następującą odpowiedź:

Przedewszystkiem należy stworzyć warunki, któreby dawały możliwość powstawania kadrów przyszłych fachowych działaczy samorządowych, należy stworzyć dobrą ustawę o ustroju magistratów; dziś obowiązująca ustawa niestety nie daje tej możliwości, należy ją więc zreformować i reforma ta iść musi w kierunku żądania fachowości od członków magistratu. Zapewne, początki będą trudne, być może nawet, że narazie podział członków magistratu na zawodowych i niezawodowych okaże się w praktyce iluzory-

czny, że większa część t. zw. zawodowych członków magistratu narazie co do swej fachowości nie wiele będzie się różniła od niezawodowych; lecz stopniowo dzięki odpowiedniemu doborowi, gorsi odpadną, pozostaną lepsi, przybywać będą nowi kandydaci i w ten sposób wytworzą się kadry doświadczonych i gruntownie z zasadami administracji gminnej obeznanych pracowników.

Dzisiejsze warunki pracy w magistratach nie są zbyt zachęcające; członkowie magistratu są zdani na łaskę i niełaskę rad miejskich, i dlatego wielu obywateli, którzyby w innych warunkach pracy mogli pracować z dużym pożytkiem dla miast, bądź nie mają możliwości wykazania swych zdolności administracyjnych, bądź też stronią zupełnie od pracy samorządowej.

Tutaj uprzedzić muszę dwa możliwe zarzuty przeciwników koncepcji magistratów złożonych z zawodowych członków; jeden tej treści, że kadry zawodowych działaczy samorządowych wytworzyćby się mogły również i w tym wypadku, gdyby magistrat utrzymał dzisiejszy swój obywatelski charakter; nie przeczę, że i dziś spotykają się jednostki, które potrafią być dobrymi działaczami samorządowymi i dziś, przy tak niepomysłnych warunkach pracy; lecz ileż energii, ileż wysiłków i ile czasu muszą ci ludzie zużyć na pokonywanie tych trudności, jakie spotykają ze strony rad miejskich i jak nieraz podziwiać należy ich wytrwałość i tylko ubolewać, że nie daniem im jest pracować w innych warunkach, bo wówczas praca ich wydawałaby lepszy plon.

Osobiście nie wierzę, by u nas przy obywatelskich magistratach mógł się wytworzyć typ dzielnego zawodowca samorządowego; przeciwnicy koncepcji zawodowych członków magistratu powoływać się będą na Anglię, lecz porównanie to niestety niema zastosowania w naszych warunkach, o czemby dużo można było powiedzieć.

Drugi możliwy zarzut jest ten, że ci zawodowcy z czasem zatracą ducha obywatelskiego, że staną się suchymi rutynistami, słabemi tylko nićmi związanymi z idealnie pojętym samorządem. Obawa ta jest płonna, bo choć ci zawodowcy będą mało zależni od każdorazowej zmiany prądów wśród większości obywateli gminy miejskiej, to jednak wypadnie im współpracować z radą miejską, będącą odbiciem prądów nurtujących wśród większości obywateli gminy, będą więc musieli liczyć się z tymi nastrojami; o tej sprawie pomówię szerzej przy omawianiu spornej kwestji długości kadencji zawodowych członków magistratu.

Sądzę, że jeżeli wziąć za punkt wyjścia nie doktrynę, lecz stronę praktyczną życia, dla którego nie istnieje oderwana doktryna lecz żywy człowiek, to uznać trzeba, że im światlejsi, im doświadczeńsi i im bardziej fachowi będą członkowie magistratu, tem lepiej postawioną będzie i gospodarka gminy, a tem samem i lepiej gwarantowane dobro jej obywateli.

Możnaby zarzucić pewną niekonsekwencję projektowi ustawy o gminie miejskiej, że dążąc do stworzenia fachowego magistratu, zastrzega w nim miejsca i dla ławników niezawodowych; pomysł ten uważam za szczęśliwy z dwóch powodów: po pierwsze, dzięki obecności ławników niezawodowych ułatwioną jest współpraca magistratu z radą miejską; powtórę, tą drogą nie jeden z obywateli gminy ma możliwość bliższego zetknięcia się z zarządem miasta i lepszego wykształcenia w sprawach gospodarki miejskiej i nabycia w ten sposób w przyszłości zgodnie z art. 46 projektu ustawy kwalifikacji do kierowania magistratem lub poszczególnymi działami zarządu gminy miejskiej; nie zgodziłbym się jednak z tą interpretacją art. 43 projektu ustawy, że niezawodowi ławnicy wchodzi do magistratu, jako rzeczoznawcy interesów członków gminy; byłoby to sztucznym podkreśleniem rzekomego antagonizmu pomiędzy zawodowymi i niezawodowymi członkami magistratu.

Jakkolwiek zdaję sobie najzupełniej sprawę z tego, że kwestja ustroju magistratu będzie zawsze sporna, że ścierać się tu będą zawsze poglądy zwolenników magistratu fachowego i obywatelskiego, to jednak osobiście, w myśl powyżej wypowiedzianych uwag, stoję na stanowisku koncepcji zawodowych członków magistratów i jestem przekonany, że tylko tą drogą da się podnieść poziom naszej gospodarki miejskiej.

Projekt ustawy o gminie miejskiej nie mówi wyraźnie, czy niezawodowy członek magistratu, wybrany do magistratu z pośród członków rady, w razie złożenia mandatu ławnika, zatrzymuje nadal stanowisko radnego, czy też je zupełnie traci. Zjazd delegatów miast polskich w Katowicach przyjął jednogłośnie tezę, że członkowie magistratu wybierani z pośród radnych nie tracą mandatu radnego i po opuszczeniu magistratu powracają do rady miejskiej.

Nie negując zupełnie motywów podawanych przez p. dr. Sikorskiego, że radny, przyjmując stanowisko członka magistratu, ma czas namyśleć się nad tem co robi i ponieść stąd winien konsekwencje swego kroku, i że niema tytułu do rezerwowania dla niego stanowiska radnego, uważam jednak, że stosować się może to ograniczenie jedynie do zawodowych członków magistratu, w żaden jednak sposób nie należałoby stosować tego ograniczenia do niezawodowych ławników, gdyż niezawsze niezawodowy ławnik będzie ustępował z magistratu z tego tylko powodu, że ma być nieodpowiedni; powody ustąpienia jego z magistratu mogą być najrozmaitsze, a jednostka ta może być bardzo pożytecznym radnym. Byłbym tego zdania, że art 45 projektu ustawy winien być uzupełniony uwagą, że radny powołany na stanowisko niezawodowego ławnika nie traci mandatu radnego i po opuszczeniu magistratu powraca do rady miejskiej.

Jednym z najbardziej spornych punktów jest długość kadencji zawodowych członków magistratu.

Art. 45 projektu ustawy oznacza długość trwania kadencji tychże na 8 lat, a więc na okres dwa razy dłuższy, niż okres urzędowania rady miejskiej.

Tutaj przypomnieć należy, że na zjeździe delegatów miast polskich w Katowicach większością głosów przyjęty został wniosek o przeciwnej treści:

„Magistraty składają się z przewodniczącego, jego zastępcy, oraz członków magistratu, wybieranych przez radę miejską na czas trwania jej kadencji. Radzie Miejskiej przysługuje prawo zawierania z poszczególnymi kandydatami na członków magistratu kontraktu na czas dłuższy, niż kadencja rady miejskiej“.

Chcąc bezstronnie rozpatrzyć te dwa diametralnie przeciwne poglądy, należy uprzytomnić sobie organiczny związek, jaki zachodzi pomiędzy koncepcją zawodowych członków magistratu i długością ich kadencji, obejmującej podwójny okres urzędowania rad miejskich z jednej strony i koncepcją magistratu złożonego wyłącznie z obywatelskiego elementu i kadencją jego, równającą się kadencji rady miejskiej, z drugiej strony.

Jeżeli stanąć na stanowisku koncepcji projektu ministerjalnego i za zasadę powziąć myśl, że należy dążyć do stworzenia w Polsce zawodowych członków magistratu, to sprawa określenia czasu trwania kadencji zawodowych członków magistratu na podwójny okres rad miejskich, nie wyda się ani tak rażąca, ani tak dziwna.

Chcąc stworzyć kadry zawodowych członków magistratu, należy dać im podstawy znośnego bytu materialnego i gwarancję spokojnego jutra i ustalić takie warunki pracy ich, by to było z jaknajwiększą korzyścią dla gminy miejskiej i jej obywateli.

Dłuższa kadencja zachęci działaczy samorządowych do oddania się całkowitego pracy samorządowej i uznania jej za wyłączny swój zawód; zbyt częste zmiany na stanowiskach w magistratach i zbyt wielka niepewność jutra odstraszyłyby chętnych do oddania się wyłącznej pracy w samorządach.

Lecz nie jest to tylko jedyny motyw, przemawiający za dłuższą kadencją zawodowych członków magistratu; jest i inny motyw, nierównie ważny; względ na ciągłość gospodarki miejskiej; prawidłowy bieg spraw miejskich wymaga obecności ludzi, którzyby mogli z całym spokojem oddawać się pracy bez tego miecza Damoklesa nad ich głową, jakimby mogły być każdorazowe wybory do rady miejskiej.

Tutaj chciałbym uspokoić obawy tych, którzy mogliby sądzić, że długa kadencja zawodowych członków magistratu byłaby zabezpieczeniem idei samorządu, ponieważ skład magistratu, złożonego w większości z członków urzędujących dwa razy dłużej niż rady miejskie, nie zawsze byłby wiernym odzwierciedleniem zmiennych nastrojów większości obywateli gminy; nie przeczę, że nierzadko skład magistratu nie będzie wiernym odbiciem większości rady miejskiej, lecz i na to znajdzie się sposób, by pogodzić te dwa ciała samorządowe. Magistrat będzie musiał współpracować z wybrańcami większości obywateli gminy i będzie się musiał z tą większością liczyć, nie należy bowiem zapominać, że rada miejska jest ciałem uchwałodawczym i kontrolującym, że więc rada miejska zawsze, choćby tylko w sprawach budżetu i różnych kredytów, będzie mogła uzależnić od siebie magistrat; ten ostatni będzie więc zmuszony iść na drogę kompromisu, na drogę przekonywania i argumentów. Zapewne, tutaj możnaby zarzucić koncepcji dłuższej kadencji zawodowych członków magistratu, że jest zupełnie zbyteczna, bo skoro zawodowi członkowie magistratu, wybrani przez jedną radę miejską, będą musieli szukać porozumienia z następną radą miejską, wśród której, być może, zarysowała się zupełnie inna orientacja polityczna i gospodarcza, to czyż nie konsekwentniej byłoby, by ta druga rada miejska wybierała na nowo magistrat? Sądzę, że nie; choć stary magistrat będzie musiał szukać porozumienia z nową radą miejską, to jednak pozostanie fakt, że magistrat składać się będzie z ludzi, urzędujących już od kilku lat, bardziej doświadczonych i lepiej obeznanych z gospodarką gminy miejskiej; będzie to bezsprzeczny plus dla gminy miejskiej.

Tutaj możnaby zrobić następujący zarzut: jeżeli ci członkowie poprzedniego magistratu byli tak pożyteczni dla miasta, to zapewne nowa rada miejska wybierze ich nanowo, pocóż więc stwarzać dłuższą kadencję magistratu? Zapewne i to mogłoby się zdarzyć, lecz niezawsze, rada miejska mogłaby również dobrze wybrać i innych kandydatów do magistratu. Jeżeli więc chce się dążyć do stworzenia kadrów zawodowych członków magistratu, to należy dać im takie warunki pracy, by ludzie ci mieli gwarancję ciągłości pracy i pewności jutra; leży to zarówno w interesie tychże ludzi, jak i w interesie gminy. Nie bez znaczenia będzie także fakt, że w czasie wyborów do nowej rady miejskiej, gdy będzie wiadomem zgóry, że większość członków magistratu jest narazie nieusuwalna, bo ich kadencja się jeszcze nie skończyła, wybory odbywać się będą przy mniejszym roznamietnieniu, w atmosferze bardziej spokojnej; jest bowiem publiczną tajemnicą, że w miastach naszych nieraz już na szereg miesięcy przed spodziewanymi wyborami do rad miejskich odbywa się omawianie kandydatur na dobrze płatne stanowiska prezydentów, rozpoczyna się agitacja, skiero-

wana przeciwko urzędującemu magistratowi, co nie wpływa bynajmniej dodatnio na pracę tych ludzi, którzy czas swój, zdolności i wiedzę oddają na usługi gminie. Jeszcze na jeden szczegół, przemawiający za usunięciem dzisiejszego systemu kompletowania magistratu, a za wprowadzeniem koncepcji zawodowych członków magistratu i dłuższą ich kadencją, pragnąłbym zwrócić uwagę.

Jest to sprawa, która już niejednokrotnie była poruszana w różnych dyskusjach; dzisiejsi ławnicy, wybierani drogą wyborów proporcjonalnych przez radę miejską, reprezentują bardzo często w łonie magistratu kierunki polityczne i uważają się za reprezentantów pewnych odłamów politycznych, obowiązanych w pierwszym rzędzie do obrony i popierania interesów swych grup; jest to zjawisko nienormalne, które bezwarunkowo musi być usunięte, a najlepszym środkiem przeciwko temu anormalnemu zjawisku jest właśnie instytucja zawodowych członków magistratu, urzędujących przez podwójny okres urzędowania rady miejskiej.

Dłuższa kadencja zawodowych członków magistratu leży w interesie gminy: uważam, że wbrew opinii większości delegatów miast polskich na zjeździe w Katowicach, należy uznać projekt ustawy o gminie miejskiej w tej sprawie za godny poparcia.

Przechodzę obecnie do kwestji, która w projekcie ustawy o gminie miejskiej została zupełnie pominięta; chcę mówić o stosunku prezydenta, jako przełożonego magistratu do pozostałych członków magistratu; ustawa nic nie mówi o tem, jakie stanowisko w magistracie ma zajmować prezydent, czy on jest tylko primus inter pares, czy też ma być istotnym zwierzchnikiem magistratu i czy ławnicy podlegają władzy służbowej prezydenta; nawet na podstawie dziś obowiązującego statutu miejskiego prezydentowi służy prawo zażądania rewizji uchwał magistratu.

O ile projekt ustawy o gminie miejskiej nie będzie uzupełniony odpowiednimi przepisami, wyjaśniającymi powyżej poruszone zagadnienia, i o ile takowe nie będą rozstrzygnięte w tym duchu, że prezydent jest nie tylko przewodniczącym obrad magistratu, lecz i istotnym zwierzchnikiem magistratu, i że ławnicy są poddani służbowo prezydentowi, magistrat będzie przedstawiał obraz chaosu, każdy ławnik będzie pewnego rodzaju niezależnym prezydentem, i niewiadomo będzie właściwie, kto jest odpowiedzialny za czynności magistratu. Władza w magistracie musi być jednolita i sprężysta, a jednolitość i sprężystość władzy może być uzyskana tylko za cenę przekazania prezydentowi władzy zwierzchniczej w magistracie, poddania ławników służbowo prezydentowi i nadania mu prawa zawieszania uchwał magistratu. Prezydent winien mieć również wyłącznie zastrzeżone prawo dyscypliny w stosunku do personelu urzędniczego gminy.

Kwestję nadania prezydentowi kierowniczego stanowiska w magistracie uważam za sprawę bardzo ważną; niezłatwienie tej sprawy będzie źródłem niezliczonych konfliktów pomiędzy prezydentem i ławnikami i mścić się będzie w przyszłości na każdym kroku na gospodarce gminy.

Następnie uważam za rzecz szkodliwą dla interesów gminy, by, jak tego żąda art. 54, członek magistratu nie głosował na posiedzeniach magistratu nad sprawą przez siebie przedstawioną: sądziłbym, że odwrotnie, ten właśnie członek magistratu, który referuje sprawę, zna ją najlepiej i jego głos w danej sprawie winien być najwięcej ceniony; zdarzyć się przecież może, że najczęściej sprawy referować będzie prezydent, ten więc ostatni mógłby być najczęściej głosu pozbawiony; obawę, że członek magistratu referujący sprawę może być stronny, uważam za niczem nieusprawiedliwioną.

W art. 59 uważam za rzecz niedopuszczalną punkt, by rada miejska mogła tylko po wysłuchaniu zdania magistratu upoważnić komisję do powzięcia uchwał obowiązujących w zastępstwie magistratu; byłoby to wkroczeniem rady miejskiej w atrybucje magistratu, co może spowodować szereg konfliktów; kto będzie brał odpowiedzialność za czynności komisji dokonane wbrew magistratowi?

Jestem za dodaniem w art. 59 wyjaśnienia, że upoważnienie komisji do powzięcia obowiązujących uchwał w zastępstwie magistratu następować może tylko za zgodą magistratu.

Art. 96—107 projektu ustawy o gminie miejskiej poświęcone są sprawie nadzoru państwowego nad gminami miejskimi.

VI Nadzór państwowy.

Projekt ministerjalny ujmuje sprawę nadzoru państwowego w sposób biegunowo przeciwny uchwałom Zjazdu delegatów miast polskich w Katowicach.

Uchwała ta brzmi następująco: „Wybór prezydenta, burmistrza, jego zastępców i członków magistratu nie wymaga zatwierdzenia władzy nadzorczej”.

Tymczasem art. 103 projektu ministerjalnego głosi, że wybór przełożonych magistratu, ich zastępców i ławników musi być zatwierdzony przez władzę nadzorczą, do której należy państwowy nadzór nad samorządem miejskim, że w razie odmowy zatwierdzenia wyboru kandydata należy dokonać ponownego wyboru, i że jeżeli także kandydat, wybrany przy tym ponownym wyborze nie uzyska zatwierdzenia, wtenczas władza zatwierdzająca dokona na koszt gminy miejskiej mianowania na niezajęte stanowisko.

Jednocześnie jednak tenże art. 103 głosi, że przez zatwierdzenie wyboru otrzymują członkowie magistratu prawo władzy wykonawczej i do przekazywania jej funkcjonariuszom mianowanym oraz prawo do zastępowania władz, względnie organów rządowych.

Zasada zatwierdzania członków magistratu przez władzę nadzorczą znajduje bardzo wielu przeciwników; są oni tego zdania, że magistrat, który ma być instytucją samorządową, zatracą w ten sposób swój właściwy charakter, że członkowie magistratu stają się w ten sposób urzędnikami państwowymi, że zatwierdzanie lub niezatwierdzanie przez władzę nadzorczą członków magistratu będzie zależało od widzimisię władzy nadzorczej i od chwilowych prądów politycznych, jednym słowem, że z chwilą uznania tej zasady samorząd przestaje być samorządem.

Zapewne wszystkich tych zarzutów lekceważyć nie można, jest w nich pewna doza słuszności; a jednak nie należy zapominać, że zatwierdzanie wyboru członków magistratu pociąga za sobą nadawanie im prawa władzy wykonawczej i prawa przekazywania jej funkcjonariuszom mianowanym, oraz prawa do zastępowania władz, względnie organów rządowych.

Dzięki temu członkowie magistratu stają się *de facto* urzędnikami państwowymi z prawem do egzekutywy.

Przeciwnicy zasady zatwierdzania są tego zdania, że zatwierdzanie członków magistratu nie może być warunkiem *sine qua non* udzielania członkom magistratu praw urzędników państwowych, i że dla władzy nadzorczej winnoby być wystarczającym, jeżeli członek magistratu posiada kwalifikacje urzędnika państwowego odpowiedniego stopnia; oburzają się oni szczególnie z tego powodu, że o wartości wybranych kandydatów mają decydować nie obywatele miasta, lecz władza nadzorcza, która będzie miała prawo nie tylko dwukrotnie nie zatwierdzić tego samego kandydata, lecz nawet mianować własnego komisarza aż do chwili, gdy wyborcy wybiorą takiego kandydata, który uzyska aprobatę władzy nadzorczej.

Jest to istotnie sprawa bardzo ważna, jedna ze spraw zasadniczych. Ażeby mózdz rozwikłać ten poważny problemat, należy zastanowić się nad motywami prawodawcy, który dopiero za cenę zatwierdzania członków magistratu przez władzę nadzorczą godzi się na przekazanie tymże atrybucji władzy państwowej. Leży w interesie zarówno państwa, jak i ogółu obywateli, by idea państwowości przenikała całe społeczeństwo, najlepszym zaś środkiem, prowadzącym do tego celu, jest pełnienie pewnych funkcji państwowych przez osoby wybrane z pośród obywateli państwa; jednocześnie jednak państwo nie może dopuścić w interesie tychże obywateli, by prądy odśrodkowe w miastach miały naruszać jedność państwa, by miasta miały stawać się niemal niezależnymi jednostkami administracyjnymi;

między administracją państwową i zarządami gmin miejskich nie może być żadnej rozbieżności w działaniu, musi istnieć zbieżność celów i metod działania. Zapewne, istnieją państwa, jak Anglja, gdzie system decentralizacji istnieje bez szkody dla państwa, ale też ten system rozwijał się tam stopniowo, a każdy Anglik uważa się przede wszystkim za obywatela państwa, a obywatelstwo gminy stawia na drugim miejscu.

Projekt ministerjalny nadaje kierownikom gmin miejskich, wydzielonych z powiatu, stanowisko starostów, stanowisko wcale nie niższego urzędnika administracyjnego; dla państwa i dla ogółu obywateli gminy nie może być bynajmniej rzeczą obojętną, kto pełni funkcje starosty.

Być może, jeżeli kto stanie na tem stanowisku, że samorząd stanowi cel sam dla siebie, ten winien protestować przeciwko koncepcji zatwierdzania członków magistratu przez władzę nadzorczą, jednocześnie jednak jeżeli chce być konsekwentny, winien zwalczać myśl przekazywania funkcji państwowych członkom magistratu. Kto jednak wychodzi z tego założenia, że samorząd jest tylko częścią publicznej administracji i że celem administracji państwowej i samorządowej jest utrzymanie i umocnienie państwa, ten uzna za słuszne, aby członkowie magistratu, pełniąc funkcje państwowe, pozostawali w pewnej zależności od władzy nadzorczej i byli przez nią zatwierdzani.

Z dwojga złego trzeba wybierać jedno: albo niezatwierdzanie członków magistratu i pozbawienie ich charakteru władzy państwowej, lub też nadawanie im charakteru władzy państwowej i zatwierdzanie ich wyboru. Ja osobiście stoję na tem stanowisku, że art. 103 projektu ustawy o gminie miejskiej winien być utrzymany.

Obecnie należałoby zwrócić uwagę na różnicę zdań w kwestji, kto ma stanowić władzę nadzorczą.

Uchwała delegatów miast polskich w Katowicach brzmiała w tej sprawie następująco: „Dla nadzoru nad miastami tworzą się przy wydziale wojewódzkim komitety samorządowe według projektu, zawartego w projekcie Związku miast”. Do komitetów tych mieliby należeć: wojewoda, przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Skarbu i przedstawiciele ciał samorządowych miasta wojewódzkiego.

Na podstawie art. 96 projektu ustawy nadzór nad działalnością miast wydzielonych z powiatów sprawuje wydział wojewódzki.

Art. 70 Konstytucji mówi wyraźnie, że państwo będzie sprawowało nadzór nad działalnością samorządu przez wydziały samorządu wyższego stopnia; wobec tak wyraźnego brzmienia art. 70 Konstytucji, do projektu ustawy o gminie miejskiej nie mogły być wprowadzone punkty o specjalnych komitetach samorządowych przy wydziale wojewódzkim.

Sądziłbym, że niezależnie od powyższego powodu, uniemożliwiającego wprowadzenie do projektu ustawy o gminie miejskiej punktu o specjalnych komitetach samorządowych, jako władzy nadzorczej, przeciwko koncepcji komitetów należałoby wystąpić i z innego jeszcze powodu.

Pojęcie władzy nadzorczej winno być równoznaczne z pojęciem władzy fachowej, która styka się stale z zagadnieniami administracyjnymi i samorządowymi, i jest w tej dziedzinie do pewnego stopnia wyspecjalizowana. Otóż mam pewne wątpliwości, czy większą kompetencję w sprawach samorządowych mieć mogą przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości i Skarbu, czy też — Ministerstwa Spraw Wewnętrznych; inny możliwy zarzut, że przedstawiciele Min. Spraw Wewnętrznych mogą być stronni, i że bardziej bezstronni będą niezainteresowani bezpośrednio w sprawach administracji przedstawiciele innych ministerstw, nie uważam za trafny; nie przeczę, że istnieją zatargi i że zawsze istnieć będą pomiędzy władzami samorządowymi i władzami administracyjnymi państwowymi, lecz to nie może pociągać za sobą w konsekwencji odsunięcia czynników administracyjnych od spraw, związanych z wykonywaniem nadzoru nad ciałami samorządowymi.

Jeżeli w sprawie zatwierdzania członków magistratu przez władzę nadzorczą i w sprawie, kto ma stanowić władzę nadzorczą, stoję na punkcie widzenia projektu ustawy o gminie miejskiej, to niestety, w niektórych innych sprawach, dotyczących się kwestji sposobu wykonywania nadzoru państwowego, zapatrywania moje odbiegają od tych poglądów, jakie znajdują wyraz w różnych miejscach artykułów, traktujących o nadzorze państwowym.

Wogóle stwierdzić należy, że pojęcie nadzoru państwowego w projekcie ministerjalnym znajduje bardzo szerokie zastosowanie; wkracza ono nawet w dziedzinę celowości zarządzeń ciał samorządowych.

Rozumiem doskonale intencję projektu; projekt ten ma służyć dla wszystkich gmin miejskich całej Rzeczypospolitej, musi być więc zaopatrzony we wszelkie możliwe klauzule, które mogą się okazać niezbędne na kresach; lecz w ten sposób rdzennie polskie ziemie Rzeczypospolitej, szczególnie z powodu niezbyt doskonałej administracji kraju mogą niejednokrotnie stawać się terenem zaciętych walk pomiędzy władzą administracyjną państwową i samorządową lub też ofiarą dowolności urzędów państwowych administracyjnych.

Przechodząc do poszczególnych zagadnień działu o nadzorze państwowym, zwrócić muszę uwagę na następujący punkt: art. 97 mówi, że władzy nadzorczej przysługuje prawo wysłania na posiedzenie rady miejskiej swego delegata, celem złożenia oświadczenia lub udzielenia wyjaś-

nień. Uważam za rzecz niedopuszczalną, by przedstawiciel władzy nadzorczej mógł zjawiać się na posiedzeniu rady miejskiej i składać oświadczenia, które łatwo zamienić się mogą w pouczenia lub admonicje.

Następnie art. 101 głosi, że jeżeli utrzymanie lub przywrócenie prawidłowego biegu administracji miejskiej nie da się inną drogą osiągnąć, władza nadzorcza może ustanawiać na czas oznaczony w delegacji lub aż do odwołania komisarzy, na koszt gminy dla zawiadywania poszczególnymi działami zarządu gminy miejskiej i że komisarz wstępuje w zakresie powierzzonego mu działu administracji gminnej we wszystkie prawa i obowiązki magistratu. Wyobraźmy sobie taki stan rzeczy: komisarz przysłany przez władzę nadzorczą, obejmuje jeden dział zarządu gminy miejskiej, resztę działów pełnią ławnicy, na czele magistratu pozostaje prezydent; jaki jest stosunek prezydenta do komisarza, komu podlega komisarz, kto bierze odpowiedzialność za dział, kierowany przez komisarza. Stwarza się chaos i wątplię, czy w podobnym wypadku prezydent zechciałby pozostać na swem stanowisku. Uważam, że art. 101 jest nie do przyjęcia.

Następnie w art. 102 jest zaznaczone, że w miastach wydzielonych z powiatów, władza nadzorcza może w ciągu 30 dni od dnia otrzymania budżetu zakwestjonować prawność lub celowość budżetu, uwzględnić jego części, żądać bliższych wyjaśnień lub dokonania zmian według umotywowanego zlecenia.

Otóż należałoby zaprotestować przeciwko temu, by władza nadzorcza mogła kwestjonować celowość budżetu i żądać dokonywania zmian według umotywowanego zlecenia; gdyby władza nadzorcza miała to prawo, wówczas prawo budżetowe ciał samorządowych stałoby się fikcją, bo władza nadzorcza mogłaby np. usuwać pozycje przeznaczone na pewne określone inwestycje, przewidziane w budżecie i narzucać gminom inne inwestycje.

Nakoniec w art. 106 powiedziane jest, że w razie rozwiązania rady miejskiej, nowe wybory należy zarządzić w terminie 3-ch miesięcy, licząc od dnia rozwiązania rady miejskiej i że powyższy okres 3-miesięczny może być na podstawie orzeczenia władzy rozwiązującej przedłużony.

Nie przeczę, że tego rodzaju wyjątkowe prawo może okazać się konieczne na Kresach, lecz punkt taki nie może znaleźć miejsca w ustawie, przeznaczonej dla wszystkich gmin miejskich całej Rzeczypospolitej, otwierałby on wrota dla pozbawienia gmin miejskich praw samorządowych.

Wogóle należałoby zwrócić uwagę na to, że w dziale o nadzorze państwowym wiele punktów może mieć zastosowanie na Kresach, lecz nie mogą być stosowane w innych dzielnicach Polski; braki te są następstwem chęci opracowania jednolitej ustawy dla całej Rzeczypospolitej.

Inne artykuły działu o nadzorze państwowym, choć może przykre i twarde, są konieczne i usprawiedliwione tem, że magistraty uzyskują prawa władzy wykonawczej.

VII. Zasady
wyborcze.

Art. 1 projektu ordynacji wyborczej dla gmin miejskich ustala, że wybory do rad miejskich odbywać się mają na podstawie powszechnego, tajnego i bezpośredniego systemu głosowania oraz stosunkowego rozdziału mandatów.

Art. 2 ustala, że każdy wyborca ma w zasadzie prawo do oddania jednego głosu, lecz ponadto każdy wyborca, o ile zadosyćczyni wyszczególnionym w tymże artykule warunkom, ma prawo do oddania głosu dodatkowego, przyczem każdy z czterech wyszczególnionych warunków nadaje prawo do jednego głosu dodatkowego z tem jednak zastrzeżeniem, że wyborca mimo posiadania większej ilości warunków ma prawo do oddania razem z głosem zasadniczym najwięcej czterech głosów.

Jednem słowem projekt ministerjalny wprowadza do ordynacji wyborczej do rad miejskich zasadę pluralności, która w ten sposób ma po raz pierwszy znaleźć zastosowanie na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej i ma zastąpić przy wyborach do rad miejskich dotychczas obowiązującą zasadę równości głosów. Inowacja ta spotka się bezwątpienia ze sprzeciwem zasadniczym wielu ugrupowań politycznych, znajdzie jednak napewno i licznych zwolenników.

Na zasadę pluralności zapatrywać się można z trojakiego punktu widzenia: po pierwsze, z punktu widzenia ściśle politycznego, powtóre z punktu uznawania zasady, że zasługi poszczególnych kategorii obywateli państwa są nierówne i że większe zasługi wobec państwa muszą być nagradzane przez nadawanie specjalnych przywilejów obywatelskich, i po trzecie z punktu widzenia praktycznego, ze stanowiska prawidłowego rozwoju gospodarki miejskiej.

Pierwszy punkt widzenia w konsekwencji swej musi być przeciwny zasadzie pluralności, jako godzącej w zasadę równości wszystkich obywateli wobec prawa; drugi i trzeci punkty widzenia uznają zasadę pluralności za słuszną, różnią się jednak w tem, że drugi punkt widzenia uznaje tylko rację państwową i chce wynagradzać tylko pewne usługi oddane państwu; trzeci punkt widzenia kładzie największy nacisk na kategorie tych wyborców, którzy dzięki swemu doświadczeniu życiowemu, nabytemu czy to drogą studjów naukowych, czy też drogą praktyki, mogą być więcej pożyteczni dla gminy.

Ostatni punkt widzenia wychodzi z tego założenia, że zadaniem samorządu miejskiego są sprawy gospodarcze gminy, i od umiejętnego ujmowania

wania tych spraw zależy pomyślny rozwój gospodarki gminy miejskiej, i co za tem idzie i większa pomyślność obywateli gminy.

Zasada powszechności wyborów dopuszcza do głosu wszystkich obywateli gminy, nikt z nich nie jest odsuwany od możliwości wywarcia swego wpływu na bieg spraw miejskich, względy jednak praktyczne nakazują, by przy decydowaniu spraw gospodarczych, częstokroć zawiłanych, większy wpływ mieli ludzie doświadczeni życiowo, t. j. starsi wiekiem i ludzie posiadający określony cenzus wykształcenia.

Jako zasadę należy uznać pomysł wprowadzenia pluralności do ordynacji wyborczej za trafny, inna rzecz, czy celowo ujętym został wykaz warunków, które mają nadawać prawo dodatkowego głosu; sądziłbym, że ten wykaz w formie proponowanej w art. 2 projektu ordynacji wyborczej chybia swego celu.

Wykaz ten obejmuje następujące kategorie wyborców:

a) osoby żyjące w prawnie zawartym związku małżeńskim lub w stanie wdowim, a posiadające czworo albo więcej dzieci własnych lub przysposobionych,

b) osoby, które zajmują w państwowej lub samorządowej administracji stanowisko z wyboru lub nominacji,

c) osoby, które brały udział w kampanii wojennej w polskiej armii regularnej lub formacjach ochotniczych, albo zostali zaliczeni do weteranów polskich, względnie utracili w polskich formacjach wojskowych małżonka lub dziecko,

d) osoby, które władają językiem polskim w słowie i piśmie.

Ten wykaz uważam nietylko za niedostateczny, lecz nawet za taki, który musi uleść zmianie, gdyż inaczej korzystniej by było rzec się zasady pluralności i powrócić do zasady równości.

Wykaz powyższy nie obejmuje zupełnie tych kategorii wyborców, którzy są najcenniejszym elementem dla gmin miejskich, tych, którzy reprezentują wiedzę i doświadczenie życiowe; bez uwzględnienia tych kategorii wyborców, zastosowanie zasady pluralności nie wpłynie bynajmniej dodatnio na podniesienie poziomu rad miejskich.

Rozpatrzmy po kolei kategorie wyborców, które na podstawie projektu ministerjalnego miałyby korzystać z dodatkowego głosu.

Kategoria a) ma być surogatem kategorii wieku; nie sądzę by w ten sposób pojęta kategoria miała wyczerpywać grupę wyborców, którzy winni reprezentować wiek i doświadczenie życiowe; kategoria a) winna być zamieniona na kategorię inną, kategorię wyborców, którzy ukończyli 40 rok życia.

Kategoria b) winna być zupełnie skreślona, bo z chwilą wprowadzenia kategorii wieku i kategorii cenzusu wykształcenia, staje się ona zupełnie zbędną.

Kategoria c) winna być utrzymana ze stanowiska państwowego, lecz z tem ograniczeniem, że z głosu dodatkowego mogą korzystać tylko ci wyborcy, którzy brali udział w kampanji wojennej polskiej, jako ochotnicy, ci, co otrzymali odznaczenie wojskowe, ci, co utracili w czasie kampanji polskiej męża, ojca, lub dziecko, lub ci, co są zaliczeni do weteranów.

Kategoria d) ze względów ogólnopństwowych winna być utrzymana. Winna być stworzona jeszcze nowa kategoria, do której powinni być zaliczeni ci wyborcy, co posiadają cenzus wykształcenia, co ukończyli co najmniej średnią ogólnie kształcącą lub jej równorzędną szkołę.

Tylko w ten sposób ujęta zasada pluralności i utworzone w powyższy sposób kategorie wyborców, którym ma być udzielony głos dodatkowy przy wyborach, może wywrzeć dodatni wpływ na wynik wyborów do rad miejskich.

VIII. Zarządzenie wyborów.

Art. 5 projektu ordynacji wyborczej dla gmin miejskich zaznacza, że komisarzem wyborczym ma być z reguły przełożony magistratu lub jego zastępca.

Dotychczas komisarzami wyborczymi bywali przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości, sędziowie; rozlegają się i dziś głosy, by ten zwyczaj był nadal utrzymany, ponieważ jakoby przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości dają większą gwarancję bezstronności, niż przełożeni magistratów, którzy mogą być osobiście zainteresowani w akcji wyborczej.

Nie sądzę, by te obawy były usprawiedliwione; bez względu na to, kto będzie komisarzem wyborczym, rola jego w akcji wyborczej jest ściśle ograniczona przepisami ordynacji wyborczej.

Jakkolwiek jestem tego zdania, że sprawa, kto ma być komisarzem wyborczym, jest sprawą podrzędnego znaczenia, mniemam, że przedstawiciel magistratu, jako komisarz wyborczy, jest osobą bardziej odpowiednią, niż przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości, wobec czego popieram zapatrywanie, wyrażone w art. 5 projektu ordynacji wyborczej.

IX. Wybory do zarządu miejskiego.

Na podstawie art. 86 projektu ordynacji wyborczej dla gmin miejskich, rada miejska wybiera przełożonego magistratu drogą rozpisania konkursu.

Sposób więc powoływania przełożonego magistratu, przewidziany w projekcie różni się zasadniczo od dzisiejszego sposobu wyboru prezydentów i burmistrzów, z pośród obywateli danej gminy miejskiej, bez uprzedniego ogłaszania konkursów.

Pomysł ten jest zapożyczony z Niemiec, gdzie istnieją liczne kadry fachowców samorządowych i gdzie stworzono nawet specjalne akademie dla kształcenia przyszłych działaczy samorządowych; i istotnie ci dzielni fachowi niemieccy działacze samorządowi, powoływani drogą konkursów na stanowiska magistrackie, se temi jednostkami, którym samorząd niemiecki zawdzięczał w znacznym stopniu swą sprężystość i organizację; ludzie ci rozpoczynali częstokroć swą działalność samorządową w mniejszych gminach miejskich i stopniowo dzięki uznaniu, jakie zyskiwali, pracując na stanowiskach w mniejszych miastach, powoływani byli do większych miast, a nakoniec i do wielkich.

Zasada powoływania przełożonego magistratu drogą rozpisywania konkursu wiąże się ściśle z koncepcją zawodowych członków magistratu i jest logicznem uzupełnieniem powyższej koncepcji.

Stajemy wobec pytania, czy zasada konkursów da się wprowadzić do naszego życia samorządowego, czy zwyczaje niemieckie dadzą się zastosować w całej rozciągłości w Polsce.

Wyżej zwracałem już uwagę na to, że narazie brak u nas dostatecznej ilości fachowców do obsadzenia tak wielkiej ilości stanowisk w magistratach; okoliczności tej jednak nie przypisywałbym większego znaczenia, gdyż brak ten stopniowo czy to drogą studjów, czy też praktyki, da się wyrównać, o czem także wyżej wzmiankowałem.

Tutaj pragnąłbym zwrócić uwagę na innego rodzaju trudność, którą jednak z czasem da się również przezwyciężyć. Narazie największą trudność przy wprowadzeniu u nas zasady konkursów widzę w zbyt wybujałym partykularyzmie, który korzeniami swymi sięga ubiegłych stuleci, i który powoduje pewną niechęć do przybyszów; większość naszych miast prowadzi bardzo cichy i spokojny żywot; życie nowożytne, tak właściwe miastom zachodnio-europejskim, szczególnie tym, które są ośrodkami przemysłu i handlu, jest jeszcze obce naszym miastom.

Nie przeczę, że u nas powoli, w miarę większego rozwoju przemysłu i handlu, bądź powstawać będą nowe gminy miejskie, bądź dawne gminy, będące dotychczas cichymi miasteczkami, nabędą cech nowożytnych miast. Proces ten, do pewnego stopnia nieunikniony, przyczyni się w znacznym stopniu do usunięcia dotychczasowego partykularyzmu naszych miast, wpłynie na większe zbliżenie się jednych gmin do drugich, na wyrównanie dzisiejszych odrębności dzielnicowych i tem samem w dziedzinie samorządowej ułatwi wprowadzenie zasady konkursów przy wyborze prezydentów miast; zapewne typ prezydentów miast, rekrutujących się z pośród obywateli miejscowych, nie zginie odrazu, być może, że w pewnych granicach utrzyma się nawet na stałe.

Sądzę, że w początkach, w razie wprowadzenia zasady konkursów, rady miejskie, mające do wyboru pomiędzy kandydatami zamiejscowymi i miejscowymi, pierwszeństwo oddawać będą ostatnim, i że przejście od wyboru miejscowych obywateli, znających dobrze rodzinne miasto, do wyboru kandydatów z innych miast odbywać się więc będzie stopniowo, bez większych wstrząśnięć; choć więc rozumiem dzisiejszą instyktowną niechęć wielu do systemu konkursów jestem zdania, że zasada ta przyjmie się u nas dobrze i że art. 86 projektu ordynacji wyborczej jest do przyjęcia.

Wszystkie powyżej wypowiedziane uwagi tyczą się również i wyboru zastępcy przełożonego magistratu; zwracam uwagę, że art. 87 jest niejasny, bo nie mówi wyraźnie czy zastępca przełożonego ma być również powoływany drogą rozpisywania konkursu.

Art. 94 projektu ordynacji wyborczej, zaznacza, że kandydatów na ławników zawodowych przedstawia radzie miejskiej magistrat, i że kandydatów tych uzyskuje magistrat w drodze rozpisanego konkursu.

Myśl tę uważam za trafną, bo skoro ławnicy zawodowi zgodnie z art. 44 i 46 projektu ustawy o gminie miejskiej muszą traktować swe zajęcie w magistracie, jako zawód główny i muszą mieć kwalifikacje do prowadzenia jednego lub kilku głównych działów urzędowania magistratu, to słusznem jest by byli powoływani drogą konkursu.

STEFAN RZEPKIEWICZ.

Zamknięcia rachunkowe związków komunalnych, a wymagania statystyki.

Budżet ogólny¹⁾, podobnie jak zamknięcie rachunkowe, winien być obrazem, przedstawiającym w cyfrach projekty wzgl. rezultaty działalności danego związku komunalnego. Im bardziej różnorodne i ruchliwe jest tętno życia samorządowego, tem ważniejszą staje się kwestja „plastyczności” tego obrazu, bez której niepodobna niekiedy dojść do właściwej oceny działalności poszczególnych organizacji samorządowych.

Trudności, jakie w związku z tem napotyka statystyka finansów komunalnych w dążeniu do jednolitego ujęcia rezultatów gospodarki związków komunalnych tego samego wzgl. różnego stopnia, znane są dobrze tym wszystkim, którzy się z tą statystyką zetknęli. Niemożność dostatecznie porównalnego opracowania danych, dotyczących jednego kraju, nie mówiąc już o zestawieniach międzynarodowych, stwierdzono w niektórych państwach oddawna, a usiłowania podjęte przez tamtejszych statystyków, zajmujących się finansami komunalnymi, celem usunięcia przeszkód, dotychczas nie odniosły pożądanego skutku.

Główną przyczyną tych trudności jest — gdy chodzi o finanse komun poszczególnych krajów — wielka różnorodność oraz niedokładność podlegającego opracowywaniu materiału, wywołana brakiem odpowiednich schematów i instrukcyj. Rozporządzenia wzgl. ustawy, normujące zewnętrzną formę budżetów, mało liczą się z wymaganiami statystyki finansów komu-

¹⁾ Dotyczy zestawienia ogólnego wszystkich działów, co nie wyłącza, o czem będzie mowa niżej, potrzeby dołączania budżetów poszczególnych zarządów, opracowanych na zasadach wskazanych wyżej.

nalnych, pozostawiając związkom samorządnym zupełną niekiedy swobodę w układaniu działów oraz „tytułów” budżetowych. Wskutek tego nie sposób przeprowadzić niekiedy należytej analizy i klasyfikacji liczb niedostatecznie określonych, lub — co gorsza — globalnych; a co zatem idzie, otrzymane zestawienia niezupełnie odpowiadają rzeczywistości, której winny być jaknajdokładniejszym, możliwym do osiągnięcia odbiciem.

Gdy chodzi o zestawienia międzynarodowe, trudności wypływają zarówno z przyczyny znacznych różnic w ustroju, skarbowości oraz zakresie działania związków komunalnych poszczególnych krajów, jak również wskutek niejednakowego teoretycznego ujmowania dotychczas problemu finansów komunalnych przez statystyków obcych. W sprawie tej były czynione już ze strony Międzynarodowego Instytutu Statystycznego próby¹⁾, mające na celu uzgodnienie metod dla osiągnięcia porównalności opracowań statystycznych, głównie jednak zwrócono uwagę na statystykę finansów wielkich miast.

Jeżeli trudności, o których była mowa, istnieją dotychczas w krajach, w których samorząd lokalny jest oddawna rozwinięty, gdzie posiada on za sobą długą historję i tradycję, a zagadnienia komunalne znalazły swój wyraz w bogatej literaturze, nietrudno przyjść do wniosku, że prace statystyczne nad finansami komunalnymi w naszym kraju, gdzie w każdej dzielnicy mamy dotychczas odmienne organizacje komunalne, gdzie brak ogólnych schematów oraz przepisów normujących szczegółowo kwestję układania budżetów oraz sprawozdań rachunkowych, — nie należą do łatwych.

Trudności te szczególnie dotkliwie dały się odczuć komisjom ministerjalnym oraz ciałom ustawodawczym w okresie tymczasowej reformy skarbowości związków komunalnych, kiedy to brak danych statystycznych, wywołany z przyczyn — obok wymienionych — również natury technicznej, nie pozwalał na dokładne rozejrzenie się w dotychczasowych rezultatach działalności tych związków. To też nic dziwnego, że powyższy stan rzeczy, szczególnie niepożądany u nas, rychło skłonił sfery miarodajne do usunięcia zła i jeden z opracowywanych obecnie projektów rozporządzeń wykonawczych do ustawy z 11-go sierpnia 1923 roku o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych²⁾ zajmie się m. in. również sprawą ujednolinitania schematów budżetowych.

¹⁾ Ob. Jan Piekalkiewicz. „Prace i zadania Międzynarodowego Instytutu Statystycznego w dziedzinie statystyki skarbowej”, Miesięcznik Statystyczny, r. 1923, t. VI, zesz. 3.

²⁾ Dotychczas ukazały się dwa rozporządzenia wykonawcze, odnoszące się do art. art. 1 — 32 wymienionej ustawy.

W kwestji tej wystąpił także, jako szczególnie zainteresowany, Główny Urząd Statystyczny, przedkładając własny projekt wzorów budżetowych. Nie przesądzając, jak ostatecznie ujmie to zagadnienie rozporządzenie wykonawcze, zajmimy się w niniejszym artykule, z uwagi na doniosłe znaczenie tej sprawy dla organów komunalnych, rozpatrzeniem projektu Głównego Urzędu Statystycznego.

Przedewszystkiem więc, gdy chodzi o ujęcie zgrubsza poruszonego zagadnienia, projekt Głównego Urzędu Statystycznego dzieli zamknięcia rachunkowe (budżety) wszystkich związków komunalnych na dwie odrębne części. Część pierwszą, mającą istotne znaczenie nie tylko dla statystyki finansów komunalnych, ale w równym stopniu i dla gospodarki tych związków, stanowią dochody i wydatki rzeczywiste, część drugą — t. zw. sumy obrotowe.

A. Podział sum budżetu (zamkn. rach.) na rzeczywiste i obrotowe.

Kwestja ujmowania przez statystykę jedynie rzeczywistych realnych dochodów oraz wydatków z wyodrębnieniem w osobną grupę znacznych niekiedy sum, nie posiadających tego charakteru, a wpływających w sposób sztuczny na zwiększenie budżetów wogóle (nie tylko budżetów związków komunalnych), nie jest nowa. Głównie jednak poświęcający się badaniom życia samorządowego pisarze zwrócili na tę kwestję uwagę, kładąc szczególny nacisk na konieczność wyeliminowania w zestawieniach statystycznych wszelkich pozycji, będących wynikiem manipulacji czysto buchalteryjnych oraz pozycji przechodnich, jako nie wywierających żadnego wpływu na majątek komun, a zaciemniających jedynie w sposób poważny obraz ich rzeczywistej gospodarki.

Jak dalece sprawa ta jest ważna dla statystyki finansów komunalnych dowodzi u nas np., że na zestawieniach statystycznych pruskich związków komunalnych można się opierać tylko częściowo¹⁾ i to po poczynieniu odpowiednich zastrzeżeń.

To samo dotyczy materiałów statystycznych, odnoszących się do b. dzielnicy austriackiej²⁾. Autor niniejszego z własnego doświadczenia przekonał się, jak dalece odbiegają niekiedy ogólne sumy wykazanych przez związki komunalne w zamknięciach rachunkowych dochodów i wydatków od otrzymanych po odrzuceniu nieistotnych pozycji zestawień. Nierzadki jest wypadek, gdy wypęczniełe sztucznie zamknięcie rachunkowe kurczy się na

¹⁾ Ob. dr. B. Konopiński. „System skarbowości komunalnej bylej dzielnicy pruskiej“, w pracy zbiorowej p. t. „O skarbowości związków komunalnych“, str. 82.

²⁾ Ob. uwagę niżej.

laboratoryjnym tygłu statystyki do jednej trzeciej swej pierwotnej wysokości! ¹⁾ Jak łatwo w tych wypadkach o fałszywy sąd o gospodarce komunalnej, zwłaszcza, gdy mamy do czynienia z zestawieniami sumarycznymi!

Bezspornie, jak słusznie zauważył dr. Konopiński, ²⁾ prawidłowa gospodarka komunalna wymaga takiej procedury buchalteryjnej, która każdy ruch kapitału notuje skrzętnie w swoich księgach, rezultaty jednak osiągnięte tą drogą, oddające skądinąd nieocenione usługi lokalnym zarządom finansowym, przyprowadzają o melancholię statystyków, przystępujących do ich opracowania, dla badacza zaś życia samorządowego, który pragnął na nich oprzeć się bezpośrednio, nie posiadają tej wysokiej wartości, jaką niewątpliwie udałoby się im nadać, udzielając pewnych koncesyj na rzecz wymagań statystyki.

Kwestji tej sporo miejsca poświęcił w Niemczech dr. Otto Most w swej pracy o finansach gminnych ³⁾. Odróżnia on mianowicie w dziale, omawiającym wysunięte przez niego t. zw. podstawowe tezy, obowiązujące statystykę finansów komunalnych, trzy rodzaje sum (pozycji), nazwanych przez niego ogólnie przechodniemi (durchlaufende Posten), które ze względu na swoje wyłącznie rachunkowe, buchalteryjne znaczenie oraz niemożność rozporządzania nimi przez zarządy gminne, każe statystykę traktować odrębnie ⁴⁾.

Do pierwszej grupy zalicza on przychody, które wpływają do kasy komunalnej tylko tymczasowo („interimsweise“), nie wywierając żadnego wpływu na gospodarkę finansową, gdyż nie mogą być obrócone na pokrycie potrzeb gminnych. Należą tutaj m. in. kaucje, podatki pobierane przez gminę na rzecz innych korporacji publicznych i Państwa i t. p. Gmina w tym wypadku spełnia jedynie rolę pośrednika, pobierając sumy zgóry przeznaczone dla kogo innego, celem dalszego ich przekazania.

Do drugiej grupy należą dochody i wydatki niektórych gałęzi administracji komunalnej, ściśle mówiąc, przedsiębiorstw komunalnych, jak banki,

¹⁾ Taki jest np. stosunek tych liczb w niektórych powiatach, szczególnie Małopolski (w b. Król. Kongr. większość sum przelewnych i t. p. ujęta została przez powiaty w osobną grupę, w t. zw. sumy pozabudżetowe) gdzie po przerobieniu zamknięć rachunkowych okazuje się, że połowa, a nawet około $\frac{2}{3}$ niekiedy sum wykazanych przypada na sumy przechodnie.

²⁾ Idem, str. 82.

³⁾ Dr. Otto Most. Die Gemeindefinanzstatistik in Deutschland. Schriften des Vereins für Socialpolitik, Gemeindefinanzen T. 127, część 2.

⁴⁾ „Alle Einnahmen und Ausgaben dagegen, die auch innerhalb des Beobachtungsjahres selbst bloos rechnungsmässige sind und die Gemeinderechnung nur durchlaufen, ohne der Gemeindeverwaltung selbst verfügbar zu werden bezw. zu sein, müssen sorgsam ausgeschieden werden“. Op. cit. str. 142.

kasy oszczędności i lombardy, które są w znacznej części pozycjami przechodniami, wynikającymi wyłącznie z ruchu kapitałów. Uwzględnianie takich sum przez statystykę czyni ogólne zestawienia zamknięć rachunkowych wysoce nieprawdziwymi. Dr. Most jako przykład podaje zamknięcie rachunków miejskiej kasy w Düsseldorfie, w którym na 138 milionów mk. dochodów nie mniej jak 79 przypadło właśnie na te sumy.

Do trzeciej grupy zalicza wreszcie pozycje, które są rezultatem nieuniknionych w łonie danego gospodarstwa finansowego, jako całości, rozrachunków i uiszczeń między różnymi działami tej samej administracji.

Należą tu t. zw. dodatki (Beiträge) jednej gałęzi administracji na rzecz drugiej na pokrycie ogólnych kosztów administracyjnych lub oprocentowanie na jej cele zaciągniętych pożyczek, różne zwroty, jak za światło, opał, kanalizację lub zajmowanie lokalu w budynkach miejskich i t. p. Ze stanowiska porównawczej statystyki finansów komunalnych ostatnia grupa zasługuje, zdaniem Mosta, na szczególną uwagę, gdyż tego rodzaju rozrachunki mają powszechne zastosowanie, przyczem sposoby zastosowania są nadzwyczaj różnorodne, wskutek czego łatwo o podwójne zaliczenie tych samych kwot¹⁾.

Trudno z punktu widzenia wymagań statystyki finansów komunalnych nie zgodzić się z przytoczonymi wyżej wywodami dr. Mosta. Zadanie tej statystyki bowiem nie polega bynajmniej na schematycznym ujęciu i opieraniu całym materiałem, jaki jej dostarcza buchalterja, lecz, jak zaznaczyliśmy to już wyżej, tylko tą jego częścią, która dla zobrazowania rzeczywistej gospodarki danego związku komunalnego posiada istotne, realne znaczenie. Między założeniami statystyki finansów komunalnych a zestawieniami buchalteryjnymi, mającymi zgoła odmienne zadania do spełnienia, zachodzą zatem poważne różnice.

Statystyce wszakże nie chodzi w tym wypadku wyłącznie o stwierdzenie powyższych różnic. Opierając się w swych opracowaniach na materiale buchalteryjnym, nie może jej być — idąc konsekwentnie — obojętnem, jeśli chce należycie spełnić swoje zadanie, jak ten materiał został zestawiony. I tutaj wchodzimy w istotę poruszonego zagadnienia. Skoro bowiem taki jest stan rzeczy, statystyka finansów komunalnych ma prawo żądać, iżby zamknięcia rachunkowe odpowiadały również jej wymaganiom,

¹⁾ Urzędowa statystyka austriacka (ob. Oesterreichische Statistik, tom XXXI, 2 i XL, 3) również odróżnia dochody i wydatki rzeczywiste (reelle) od dochodów i wydatków nierealnych (interims—einnahmenausgaben), biorąc za podstawę do obliczeń tylko te pierwsze pozycje. Według tej statystyki do pozycji nierealnych, „przechodnich”, zaliczone zostały pożyczki (odnośnie do pożyczek ob. uwagę niżej), zaliczki, depozyty i sumy obce oraz pozostałości kasowe.

ażeby sposób ich zestawienia umożliwiał i ułatwiał prace statystyczne. Słabą stroną słusznych uwag dr. Mosta stanowi poniekąd brak dostatecznego zainteresowania się tą równie doniosłą kwestją, jaką dla statystyki finansów komunalnych przedstawia jakość podlegającego opracowywaniu materiału.

Ograniczając się wyłącznie do teoretycznych rozważań na temat zadań i metod tej statystyki, omawiając nawet w osobnym rozdziale¹⁾ trudności, jakie wogóle statystyka finansów komunalnych ma do pokonania, nie zwrócił dostatecznej uwagi na konieczność praktycznego rozwiązania tej kwestji przez wysunięcie analogicznych żądań pod adresem samych materiałów, z jakimi statystyka finansów komunalnych ma do czynienia. Powszeczna zależność statystyki od materiału, od jego rodzaju i jakości w zakresie statystyki finansów komunalnych, śmiało rzec można, osiąga swój punkt kulminacyjny. To też pomijanie tej kwestji przez statystyka jest co najmniej nieuzasadnione, tem więcej, że w związku z wysuniętymi przez Mosta тезami, trudności, o których mowa, wzrosły znakomicie.

Pałąca potrzeba umożliwienia statystyce przeprowadzenia w praktyce wskazań teorii nie da się rozwiązać inaczej, jak tylko na drodze wywarcia odpowiedniego wpływu na formę sporządzanych przez buchalterję komunalną budżetów oraz zamknięć rachunkowych. W wypadku tym statystyka musi, oczywiście, liczyć się z wymaganiami buchalterji, żądania jej nie mogą wykraczać poza granice możliwości oraz konieczności buchalteryjnych.

Wracając do projektu G. U. S. zauważymy, że dzieląc zamknięcia rachunkowe (budżety) na dwie części, dąży on do ujęcia przez buchalterję, w drugiej z nich wszystkich omówionych wyżej, a poruszonych przez Mosta sum nieistotnych, przechodnich, czyli, jak je projekt nazywa, obrotowych. Zostały one podzielone metodycznie, podobnie jak to uczynił dr. Most, na kilka grup, acz w sposób nieco odmienny.

Pierwszą kategorię sum obrotowych stanowią według projektu przelewy wśród których projekt odróżnia przelewy fikcyjne od przelewów efektywnych.

Przelewy fikcyjne stanowią, zdaniem projektodawcy, sumy powstałe wskutek fikcji stosunków prawnych między poszczególnymi działami administracji tego samego związku komunalnego. Są to rozrachunki czysto buchalteryjne, które nie powinny być uwzględnione w działach sum rzeczywistych, gdyż nie stanowią realnych dochodów, względnie wydatków. Weźmy przykład: wydział administracji majątkiem miejskim wstawia po stronie dochodów sumy tytułem opłaty za lokal, opał, światło i t. p. od wydziału

¹⁾ Die Schwierigkeiten der Gemeindefinanzstatistik. Op. cit. str. 12—23.

np. szkolnego, zdrowia i t. p.; sumy te, podobnie jak wydatki na te cele w budżetach wymienionych wydziałów, są fikcyjne, ponieważ w rzeczywistości żaden z nich nie płaci nic na rzecz administracji majątku. Rzeczywistym będzie tylko wydatek tego ostatniego wydziału na kupno węgla, utrzymanie lokali miejskich i t. d. W uwagach do projektu podano jednak, że ze względu na rzeczowy system układu budżetu, o czym będzie mowa niżej, za rzeczywiste należy uważać i jako takie traktować wydatki poszczególnych wydziałów, np. szkolnego, szpitalnego, i t. p., a nie wydziału administracji majątku, gdyż materialnie obciążają one odnośne dziedziny działalności samorządowej, powstałe zaś z tego tytułu dochody i wydatki wydziału administracji majątkiem miejskim — za fikcyjne.

Obok przelewów fikcyjnych odróżnia projekt również przelewy efektywne, które zachodzą wtedy, gdy jeden dział administracji komunalnej przekazuje drugiemu (bądź instytucji, przedsiębiorstwu, zakładowi i t. p. własnemu) pewną kwotę pieniężną z rozmaitych tytułów.

Drugą kategorię sum obrotowych stanowią według projektu sumy przechodnie własne, które, aczkolwiek kasowo, podobnie jak przelewy efektywne, zostały rozchodowane (przychodowane), w rzeczywistości jednak nie posiadają charakteru wydatków (dochodów) istotnych. W odróżnieniu od grupy pierwszej sumy te nie wynikają z rozrachunków różnych działów administracji (instytucji, przedsiębiorstw) tej samej komuny między sobą, lecz ze stosunków tejże komuny z osobami trzecimi. Np. suma złożona do depozytu przez związek komunalny lub lokata własnej gotówki, udziały, zaliczki udzielone do wyrachowania osobom trzecim, zaliczki na pensje dla pracowników komunalnych, pożyczki udzielone przez związek i t. d.¹⁾

¹⁾ Gdy chodzi o pożyczki zaciągnięte i spłacane przez związki, to zaliczono je do dochodów i wydatków rzeczywistych.

W związku z tem zasługuje na uwagę podział dochodów i wydatków w pracy dr. Marcina Nadobnika p. t. „Die Finanzen der Bezirksvertretungen” (ob. „Statistisches Jahrbuch der autonomen Landesverwaltung”, rocznik XII str. 47 i nast.). Opierając się na systemie austriackim, autor dzieli dochody i wydatki na realne i nierealne, przyczem do tych ostatnich zalicza: w dochodach — pożyczki zaciągnięte, zwrotne zapomogi i zaliczki, zwrócone pożyczki, sprzedaż papierów wartościowych oraz pozostałość kasową z roku poprzedniego; w wydatkach — pożyczki udzielone i zaliczki zwrotne, kupno papierów wartościowych i pozostałość kasową na rok następny.

Jak z powyższego widzimy, pożyczka zaciągnięta przez związek komunalny traktowana jest tam jako „nichtreelle Einnahmen”, spłatę natomiast pożyczek wraz z oprocentowaniem włączono do wydatków rzeczywistych. W uzasadnieniu przytoczonego wyżej podziału pozycji budżetowych szanowny autor podaje, że przez dochody realne, czyli rzeczywiste, rozumie (współ z dr. Weyr'em) takie dochody, które powiększają majątek pieniężny („Geldvermögen”) komuny, przez wydatki zaś realne — wydatki, które

Do trzeciej kategorii sum obrotowych zalicza projekt t. zw. sumy przechodnie obce. Są to, podobnie jak sumy przechodnie własne (druga grupa), sumy rzeczywiście kasowo zaprzychodowane i wydatkowane, jednakże, w odróżnieniu od tej grupy, nienależące już do funduszków własnych komuny, a stojące nazewnątrz, sumy, w stosunku do których związek komunalny tylko pośredniczy, ściągając je względnie przyjmując na rzecz osoby (instytucji, zakładu i t. p.) trzeciej, nie własnej, bądź na przechowanie.

Tego rodzaju sumą przechodnią, lub, jak ją projekt nazywa, obcą, będzie w budżecie powiatowego związku komunalnego lub miasta np. podatek wojewódzki od obrotu trunkami w wyszynku i drobnej sprzedaży trunków (przewidziany przez art. 25 ust. z 11/VIII — 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych), ściągany w myśl ustawy przez te związki na rzecz samorządu wojewódzkiego. Będą niemi również te wszystkie sumy uzyskane z wpływów podatkowych, które tytułem udziału przypadają na rzecz innych związków komunalnych. Projekt kładzie wielki nacisk na konieczność umieszczania przez związki komunalne w dziale dochodów rzeczywistych budżetu (zamknięcia rachunkowego) tylko tych sum, które idą bezpośrednio na ich rzecz, w dziale zaś sum obrotowych (przechodnich obcych) kwot, które przeznaczone są dla innych związków komunalnych. Np. gminy miejskie obowiązane są 10% sumy wpływu z podatków od budynków miejskich przekazywać na rzecz samorządu wojewódzkiego. Dochód z tego podatku winien być, zgodnie z projektem, wykazany, po potrąceniu 10%, w dziale dochodów rzeczywistych, natomiast kwota, odpowiadająca 10% — w dziale sum obrotowych. Oczywiście, że w budżecie

ten majątek zmniejszają. Definicja więc odpowiada całkowicie, biorąc a contrario, przyjętym przez omawiany projekt pojęciom „sum obrotowych,” podział wszakże pozycji nie został w praktyce całkowicie do niej dostosowany. Trudno bowiem uważać wpływy z pożyczek za dochód nie powiększający majątku pieniężnego komuny, skoro w rzeczywistości jest odwrotnie, bowiem każda pożyczka, zwiększając w momencie jej zaciągnięcia ilość rozporządzalnej gotówki, tem samem zwiększa majątek pieniężny związku i to bez względu na charakter pożyczki (t. j. czy jest ona długo lub krótkoterminowa), następnie zaś przy jej spłacie następuje zmniejszenie zapasu gotówki, co szanowny autor uznał, zaliczając spłaty pożyczek do wydatków realnych.

W przeciwnym razie odmiennemu traktowaniu tych pozycji w dochodach i wydatkach brak byłoby dostatecznego uzasadnienia. Między dochodami i wydatkami realnymi powstałaby znaczna, niczem nieuzasadniona rozbieżność, która na dalszą metę trudna byłaby nawet do pomyślenia. Jedno z dwojga więc: albo wpływ z pożyczki nie jest wpływem „rzeczywistym,” a co zatem idzie i jej zwrot, jej spłata należeć będą do wydatków nierealnych, albo jest dochodem rzeczywistym, a w takim razie i wydatek będzie rzeczywisty.

związku wojewódzkiego ta ostatnia kwota, jako dochód rzeczywisty, powinna być wskazana już w dziale dochodów rzeczywistych. Podobnie co do wpływów z samoistnego podatku od kopalń. Jeżeli wpływy z tego podatku idą na rzecz kilku współuprawnionych związków komunalnych, to sumy przeznaczone dla tych związków należy w budżecie (zamknięciu rachunkowym) tego związku komunalnego, któremu powierzono pobór wymienionego podatku, umieścić w dziale sum obrotowych, we wpływach zaś rzeczywistych winna figurować jedynie suma przeznaczona wyłącznie na rzecz zajmującej się ściąganiem podatku od kopalń komuny. W budżetach natomiast uprawnionych do udziału w tym podatku związków sumy otrzymane z tego podatku od ściągającego go związku należy wykazać w dziale dochodów rzeczywistych (wpływy z podatków), a nie w dziale sum obrotowych, gdyż stanowią one tam już dochód rzeczywisty tych związków.

Jak z powyższego widzimy, projekt Głównego Urzędu Statystycznego zmierza do wprowadzenia znacznych wprawdzie, jednak doniosłych dla statystyki zmian w praktykowanych dotychczas przez związki komunalne sposobach sporządzania zamknięć rachunkowych (gdyż głównie o nie tutaj chodzi), starając się jednocześnie przez wyczerpujące określenie sum obrotowych oraz dostarczenie szczegółowych wzorów, z których dotyczący gmin miejskich podajemy na końcu niniejszego artykułu, zapobiec możliwym nieporozumieniom.

B. Podział sum rzeczywistych budżetu (zamknięcia rachunkowego) na bieżące i zaległe.

Druga z kolei kwestja, której projekt Głównego Urzędu Statystycznego poświęca część swych uwag, dotyczy dochodów i wydatków zaległych. Podobnie jak sumy obrotowe, rzeczywiste dochody i wydatki zaległe winny być, zdaniem projektu, wydzielone również w osobną grupę, zamieszczoną w budżecie, względnie w zamknięciu rachunkowym na miejscu pierwszym. Podział ten ze zrozumiałych powodów nie obejmuje sum obrotowych, podobnie jak nie odróżnia się wśród tych ostatnich wpływów względnie rozchodów zwyczajnych i nadzwyczajnych. Skoro bowiem zgodzimy się, że sumy obrotowe nie mają dla gospodarki związków komunalnych istotnego znaczenia, pozostanie obojętnem, czy stanowią one należności bieżące czy zaległe, czy też pochodzą ze źródeł zwyczajnych lub nadzwyczajnych.

Ta druga kwestja nie nasuwa tylu trudności, co pierwsza, gdyż związki komunalne w znacznej większości same już podział ten wprowadziły, wydzielając w osobne dyscypliny dochody i wydatki zaległe, czyli spóźnione, wynikłe w okresach poprzednich i stanowiące ich część integ-

ralną. Jednakże grupa ta przeważnie traktowana jest przez związki komunalne po macoszemu, nierzadko podawane są tylko ogólne sumy zaległości, wskutek czego nietylko nie można przeprowadzić klasyfikacji liczb składowych, ale często niewiadomo, co dany związek komunalny uważa za dochód, względnie wydatek „zaległy”. Że sprawa ta nie jest taka prosta, jak by się wydawało, wynika to choćby z następującego objaśnienia do projektu:

„Do tego działu (t. j. do grupy dochodów wzgl. wydatków zaległych rzeczywistych. Przyp. aut.) należy zaliczać tylko wydatki (dochody) wynikające z zaciągniętych już uprzednio przez związek komunalny zobowiązań, a nie wydatki (dochody), jakie miały powstać w roku ubiegłym z tytułu przewidzianych, a niezrealizowanych przez związek komunalny w danym okresie swobodnych zamierzeń. Jeżeli zatem związek komunalny preliminował w roku ubiegłym wydatek na budowę np. studni, drogi, szpitala, czy też na dobrowolne zapomogi (datki) dla rozmaitych towarzystw lub własnych pracowników, to takie wydatki (aczkolwiek działalność samorządu w danych kierunkach — jako oparta na przepisach ustawowych — jest jego obowiązkiem), dokonane dopiero w roku lub latach następnych, nie mogą być przecież uważane za zaległe, ponieważ nie posiadają charakteru indywidualnie zniewalającego komunę do bezwzględnego ich wykonania w określonym terminie. Podobnie, jeśli związek komunalny preliminował jakąś sumę tytułem np. dobrowolnych datków od stron na rzecz zakładów komunalnych — wpływ z powyższego źródła dopiero w okresie następnym nie może być uważany za dochód zaległy. Inaczej, gdy chodzi o wydatki (dochody) wynikające z zobowiązań, zaciągniętych przez związek (lub w stosunku do związku) dobrowolnie, bądź też na skutek wyraźnego postanowienia ustawy. Tego rodzaju wydatki (dochody), nieuskutecznione we właściwym okresie budżetowym, lecz dopiero w następnym, należy bezwzględnie traktować, jako zaległe. Naprzykład niewypłacona w roku ubiegłym pensja pracowników komunalnych, należności z tytułu kupna — sprzedaży materiałów, nieruchomości (o ile określony został termin zapłaty, przyczem przez „termin” rozumie się cały okres budżetowy, a nie dzień lub miesiąc), obowiązkowe dotacje na rzecz zakładów wojewódzkich, stałe zapomogi udzielane instytucjom na zasadzie uchwał sejmiku, bądź rady miejskiej, zaległości podatkowe, niezwrócone koszty utrzymania w zakładach własnych i t. d.”

Jak z zacytowanego wyżej objaśnienia wynika, nie wszystko, co było przewidziane w roku poprzednim, stanowi dochód wzgl. wydatek zaległy. Będą niemi tylko te sumy, co do których istniała powinność, obowiązek wydatkowania, wzgl. uiszczenia, przyczem obojętne jest, jaką drogą ten obowiązek powstał, t. j. czy narzuciła go ustawa lub rozporządzenie władzy,

czy też zrodziły go zobowiązania zaciągnięte przez związek dobrowolnie lub wreszcie uchwały jego organów.

C. Podział sum rzeczywistych bieżących budżetu (zamknięcia rachunkowego) na zwyczajne i nadzwyczajne.

Trzecią kwestją, którą projekt porusza, jest kwestja podziału dochodów i wydatków rzeczywistych bieżących na zwyczajne i nadzwyczajne. Podział ten, jak to zaznaczyliśmy już wyżej, nie obejmuje sum obrotowych oraz dochodów i wydatków zaległych.

Kwestja podziału dochodów i wydatków na zwyczajne i nadzwyczajne, pozornie łatwa, wywołała w nauce dużo sporów i dziś jeszcze spotykamy się z różnemi w tym względzie kryterjami. Podczas więc, gdy jedni oznaczają jako dochody nadzwyczajne niektóre wyliczone przez siebie nieregularne wpływy, zaliczając jednocześnie do wydatków nadzwyczajnych tylko te wydatki, które pokryte zostały przez dochody nadzwyczajne (czyli według sposobu pokrycia)¹⁾, inni za podstawę rozgraniczenia dochodów i wydatków zwyczajnych i nadzwyczajnych przyjęli wpływ odnośnych sum na zwiększenie względnie zmniejszenie majątku komunalnego²⁾.

To ostatnie stanowisko, zajmowane także przez Mosta, wydaje się nam słuszniejsze. Pomijając bowiem trudność, szczególnie w obecnych czasach, ustalenia zależności między poszczególnymi pozycjami dochodów i wydatków, która często zostaje dziś zagubiona, uzależnianie wogóle charakteru wydatków od sposobu ich pokrycia czyni cały podział przypadkowym, słusznym może, gdy chodzi o взгляд na politykę finansowo-gospodarczą danej komuny, nie posiadający jednak na zewnątrz większego znaczenia. Brak mu bowiem niezależnego, obiektywnego kryterjum, które pozwoliłoby odróżnić, który wydatek, bez względu na jego miejsce w budżecie, jest zwyczajny, a który nadzwyczajny.

Nie ulega kwestji, że prosta potrzeba zachowania równowagi między dochodami, a wydatkami nakazuje organom komunalnym czynić zestawienia, które możnaby nazwać rachunkami, względnie planami rozchodowania poszczególnych wpływów nieregularnych, trudno jednak zgodzić się na to, ażeby wszystkie takie wydatki — bez względu na ich charakter — poczynione z powyższych wpływów, można było uważać za nadzwyczajne.

Uzależnianie bowiem pojęcia wydatków nadzwyczajnych — jak słusz-

¹⁾ A. Machowicz. Zasady budżetowania, kasowości i rachunkowości komunalnej. Przekł. polski, str. 5, poza tem dr. Most, op. cit., w którym wymieniono szereg poglądów.

²⁾ Mowa tu o majątku w szerszem znaczeniu, a nie o majątku pieniężnym.

nie pisze J. Piekalkiewicz¹⁾ — „od sposobu ich pokrywania wogóle jest błędne, gdyż przy podziale dochodów i wydatków na zwyczajne i nadzwyczajne chodzi nam... i to może głównie nawet, o ich wzajemny stosunek, t. j. o wyjaśnienie, w jakim stopniu wydatki zwyczajne lub nadzwyczajne są pokrywane przez dochody zwyczajne i nadzwyczajne, gdyż ten właśnie stosunek w znacznej mierze wyjaśnia nam stan finansowy”..., jak w danym wypadku, związków samorządnych.

Otóż, zdaniem zwolenników drugiego poglądu, charakter wydatku nadzwyczajnego tkwi w nim od momentu jego zamierzenia, wynika z samej jego istoty. Cechę wyróżniającą ten wydatek stanowi przede wszystkim jego nieregularność, niestałość w budżecie, a czasami także niemożność przewidzenia go i określenia zgóry. Kładziemy nacisk na słowo „w budżecie”, gdyż nie chodzi tutaj, oczywiście, o plany skarbowe, które mogą obejmować nawet bardzo długie okresy czasu, tak, że każdy wydatek mógłby być uważany właściwie za „przewidziany” lecz o stanowisko, jakie zajmuje on w budżecie, względnie w zamknięciu rachunkowym²⁾.

Poza tem wydatki nadzwyczajne w przeważającej większości są wydatkami inwestycyjnymi, chociaż należą tutaj i takie wydatki, które tego charakteru nie posiadają, jak np. spłata pożyczek.

Dr. Most powiada ogólnie, że wydatki i dochody nadzwyczajne mają tę właściwość, że pociągają za sobą zmniejszenie względnie zwiększenie majątku komunalnego (np. sprzedaż gruntów, kupno domu, budowa drogi i t. p.). Podobnie ujmuję tę kwestję i Piekalkiewicz, nazywając wydatkami nadzwyczajnymi wydatki inwestycyjne (a więc powiększające majątek komunalny), dochodami nadzwyczajnymi — dochody zmniejszające majątek komunalny. To ostatnie określenie jest jednak, naszym zdaniem, zaciasne, albowiem nie mieści w sobie takich wydatków nadzwyczajnych, które nie są inwestycyjnymi, jak np. spłata pożyczek, jak również nie obejmuje ono dochodów, które — nie zmniejszając majątku komunalnego — należą do nadzwyczajnych, jak zapomogi (nie stałe, ustawowo przewidziane dotacje, lecz jednorazowe), specjalne składki na cele inwestycyjne i t. p.

Co się tyczy specjalnie spłaty pożyczek, to projekt zalicza je częściowo do wydatków nadzwyczajnych, częściowo zaś do zwyczajnych. Mianowicie, jeżeli pożyczki są spłacane na zasadzie planów amortyzacyjnych, bądź też stałymi ratami rocznymi, przy których spłatę przewiduje się co najmniej w ciągu lat 20-tu, projekt uważa takie spłaty za wydatki zwyczajne — wszelkie inne — za nadzwyczajne.

¹⁾ Idem, str. 87.

²⁾ Dr. Ad. Pragier. Zarys skarbowości komunalnej, cz. 1, str. 186.

Motywelem powyższego podziału posłużyło, że w pierwszym wypadku mamy do czynienia z wydatkami, które nie posiadają cechy niestałości, oraz nieprzewidywalności, przyczem długoletnie (najmniej w ciągu lat 20-tu) raty można traktować poniekąd jako normalną amortyzację włożonego już w gospodarstwo komunalne kapitału.

Uzasadnieniu temu nie brak słuszności. Inna kwestja, czy takie bądź co bądź subtelne rozgraniczanie pojęć, pomijając już wysuwana przez niektórych statystyków potrzebę zachowania korelacji między poszczególnymi pozycjami dochodów i wydatków, która w tym wypadku wydawałaby się wskazaną, pożądane jest z punktu widzenia korzyści praktycznych. Trzeba bowiem liczyć się z tem, że z chwilą przyjęcia proponowanego przez projekt podziału wszystkie sumy przeznaczone na spłaty pożyczek stracą swój zdecydowany dotychczas charakter, nabierając natomiast cech niepewności. Pozycja „spłata pożyczek” pozbawiona zostanie w ten sposób dla statystyka swej dotychczasowej wymowy, wskutek potrzeby, a w związku z tem — trudności zaliczenia danej pozycji do wydatków zwyczajnych lub nadzwyczajnych. W rezultacie będzie on zmuszony uznać daną pozycję nie za taką, za jaką wypadaloby to uczynić zgodnie z przyjętymi założeniami, lecz za taką, za jaką uznały ją lokalne finansowo-budżetowe organa związków komunalnych. A czyż można mieć złudzenie co do należytego i w równym stopniu starannego kwalifikowania tych sum przez różnorakie związki samorządne? Gorzej jeszcze: statystyka nie będzie miała nawet możliwości sprawdzić, jak dana klasyfikacja została przeprowadzona, trudno bowiem wymagać, ażeby do każdej pozycji związki obowiązyane były dodawać wyczerpujące wyjaśnienia co do sposobu spłaty każdej poszczególnej pożyczki.

To też omawiany punkt projektu stanowi dość ryzykowny — naszym zdaniem — eksperyment, którego rezultaty praktyczne nie każą na siebie długo czekać.

D. Materjalny układ budżetu (zamkn. rach.).

Omówiwszy przytoczone wyżej podstawy formalnego podziału budżetu (zamknięcia rachunkowego), projekt podaje wskazówki jak należy przeprowadzić jego podział także pod względem materjalnym. W tym względzie, jako obowiązujące, wysunięte zostały dwie zasady, a mianowicie: zasada 1) przejrzystości i 2) dokładności.

Przejrzystość budżetu polega na jego logicznej budowie. Poszczególne dziedziny działalności, zestawione w osobne działy, winny zawierać wyczerpującą i zamkniętą w sobie całość (oddzielne wydatki i dochody zwyczajne oraz wydatki i dochody nadzwyczajne). Całość tę, zdaniem

Przejrzystość
budżetu.

projektu, osiągnąć można tylko na drodze rzeczowego, a nie formalnego układu budżetu. Stąd wynika, że wszelka klasyfikacja oparta na podstawie wyłącznie mechanicznej, czysto formalnej, jak np. podział dochodów i wydatków według wydziałów magistratu lub referatów wydziału powiatowego, przy której istnienie liczb globalnych (t. j. liczb zbiorowych, dotyczących niekiedy różnorodnych gałęzi działalności) jest nieuniknione, sprzeciwia się zasadzie przejrzystości. Każdy z działów („tytułów”) budżetu, odpowiadający pewnej sferze działalności, winien obejmować wszystkie pozycje, odnoszące się do tego działu. Jeżeli budżet ma być przejrzysty, należy unikać rozproszenia pozycji, dotyczących tej samej dziedziny, po różnorodnych działach budżetu.

Związki komunalne dość powszechnie stosują dotychczas podział budżetów według poszczególnych wydziałów względnie referatów zarządu komunalnego (w Małopolsce a także w b. dzielnicy pruskiej według funduszów).

Podział ten, acz ze względów administracyjno-gospodarczych zrozumiały i konieczny (szczególnie, gdy chodzi o większe gospodarstwa komunalne) nasuwa jednak wiele trudności w ogarnięciu całokształtu gospodarki komunalnej oraz poszczególnych jej dziedzin, albowiem dochody z tego samego źródła pochodzące, wzgl. wydatki na ten sam cel przeznaczone rozrzucone są po całym budżecie, rozbite między wydziały, przyczem układ wewnętrzny poszczególnych budżetów nie zawsze jest jednakowy, wskutek czego nieodzowne jest studjowanie całego, niekiedy znacznego materiału. Jako przykład w tym kierunku mogą posłużyć budżety m. st. Warszawy, zewnętrźnie prezentujące się okazale, które materialnie jednak stanowią istny labirynt (opieramy się tutaj na budżecie na rok 1920/21), wymagający wielkiego nakładu pracy i mozolnych studjów, jeśli się chce na ich podstawie zapoznać z obroną dziedziną działalności miejskiej. Podobnie nieprzejrzyste, acz równie pracowite, są budżety m. Poznania, w których spotyka się wiele trudnych do odgadnięcia, a często przelewnych pozycji i odsyłaczy.

Ponieważ jednak podział budżetu według wydziałów magistrackich, wojewódzkich, względnie według referatów znaczniejszych związków powiatowych jest nieuniknioną koniecznością, należałoby w obrębie istniejącego systemu wprowadzić zmiany umożliwiające szybkie ogarnięcie materiału nie tylko przez postronnego badacza, lecz przede wszystkim przez własne organa komunalne, a następnie łatwe opracowanie go przez statystykę. Ulepszenia te można osiągnąć jedynie przez uznanie za obowiązujący jednolitego podziału wszystkich budżetów, opartego na ogólnej o identycznym znaczeniu numeracji działów, tytułów i paragrafów, przyczem tytuły względ-

nie paragrafy nie wykazujące żadnych wpływów względnie wydatków byłyby, oczywiście, w budżecie danego działu opuszczane.

Tą drogą otrzymalibyśmy możliwość łatwego w każdej chwili zestawienia rzeczowego materiału, łącząc poprostu odpowiednie pozycje, paragrafy, tytuły dochodów i wydatków poszczególnych budżetów, związki komunalne zaś byłyby uwolnione od konieczności czynienia podwójnych zestawień.

Zastosowanie tego sposobu, jak również uwzględnienie poniżej wyłuszczonych wymogów, dałoby zamknięcia rachunkowe odpowiadające wymaganiom statystyki i dopuszczające czynienie przez tę ostatnią rozmaitych, zależnie od potrzeby, zestawień.

Dokładność budżetu polega na wyczerpującem określeniu wydatku względnie dochodu, przez co zapobiega się istnieniu pozycji niejasnych. Przez dokładność nie należy jednak — w myśl projektu — rozumieć szczegółowości (t. j. kazuistycznego wyliczenia najdrobniejszych nawet pozycji), aczkolwiek pojęcia te są do siebie zbliżone. Zamknięcie rachunkowe będzie dokładne, jeżeli wszystkie pozycje zostaną określone wyraźnie i będą jednorodne, t. j. będą dotyczyły dochodów lub wydatków tego samego rodzaju. Objaśnimy to na przykładzie: magistrat wydał sumę X na płacę swych pracowników, sumę Y na emerytury, Z — na szkolnictwo i t. p. Szczegółowem będzie zamknięcie wyliczające każdy poszczególny wydatek, a więc: płaca sekretarza A — 100, kancelisty B — 50 i t. d. Dokładność osiągniemy drogą krótszą, podając: płace urzędników magistrackich — 1000, remuneracje — 100, koszta podróży i diety — 250 i t. d., posegregowawszy, oczywiście, uprzednio personel między właściwe działy, odpowiadające sprawowanemu przez tych urzędników funkcjom, a więc personel zatrudniony np. w wydziale zdrowia włączysz do zdrowotności i t. d. Podobnie, jeśli powiat wydał pięć zapomóg dla tego samego typu szkół; wystarczy jeśli poda: zapomogi dla szkół np. rolniczych — X mk., pozostawiając wszelkie szczegółowe wykazy załącznikom do budżetu (zamknięcia rachunkowego), bądź rubrykom „uwagi“ (marginesom). Tak samo w dochodach. Z podatków wydział powiatowy uzyskał np. sumę X, z pożyczek — Y, z zapomóg — Z. Z zacytowanych dochodów dwa ostatnie wskazują prócz źródła, z jakiego pochodzą, również na przeznaczenie uzyskanych kwot, co odnośnie do podatków może zachodzić tylko wyjątkowo. Należy zatem wykazywać nie tylko źródło pochodzenia, ale i (odnośnie do dochodów o określonem zgóry przeznaczeniu) przeznaczenie tych kwot. Krótko mówiąc, celem osiągnięcia dokładności treść każdej pozycji dochodów winna odpowiadać na pytanie: z jakiego źródła pochodzi, od kogo i ew. na jaki cel jest przeznaczona; podobnie w wydatkach: na jaki cel (ew. komu, jakiej instytucji) została wydana.

Dokładność
budżetu

Widzimy stąd, że dokładność jest uzupełnieniem przejrzystości i w obrębie poszczególnych działów („tytułów”) budżetu spełnia tę rolę, jaką racjonalny podział na działy spełnia zgrubsza w ramach całego budżetu.

Przedsiębiorstwa komunalne.

Na szczególną uwagę zasługuje poruszona przez projekt sprawa sposobu ujmowania w budżetach (zamkn. rach.) sum dotyczących przedsiębiorstw własnych związków komunalnych. Do przedsiębiorstw komunalnych należy w myśl projektu zaliczać wszystkie instytucje, posiadające charakter gospodarczy (przemysłowy, handlowy, kredytowy lub rolny) i pokrywające swe wydatki z własnych dochodów. Przedsiębiorstwami będą nie tylko instytucje wydzielone w samodzielne jednostki o własnym zarządzie, rachunkowości i kasowości (osoby prawne), ale i te, które są zarządzane przez administrację ogólną. Otóż dochodów i wydatków eksploatacyjnych łącznie z wydatkami na amortyzację wszystkich instytucji, podpadających pod powyższe określenie, nie należy — według projektu — zamieszczać w budżecie ogólnym, lecz podawać je osobno w formie odrębnych sprawozdań (bilansów, rachunków zysków i strat), które winny być dołączone do ogólnego budżetu. W odpowiednim dziale dochodów rzeczywistych zwyczajnych winien być wstawiony jedynie czysty zysk z przedsiębiorstw (po odrzuceniu przelewów, które zostaną uwidocznione, jako jedna z pozycji sum obrotowych), w odpowiednim zaś dziale rzeczywistych wydatków zwyczajnych — niedobór do pokrycia (deficyt). Natomiast wydatki inwestycyjne, jak na organizację, budowę, przebudowę, kapitalny remont lub rozszerzenie przedsiębiorstwa (osobowe i rzeczowe), w całości należy zamieścić w budżecie ogólnym.

Takie ujęcie kwestji jest konsekwencją wyluszczonych wyżej zasad, w myśl których należy unikać sztucznego zwiększania budżetów (zamknięć) przez zamieszczanie w nim sum obrotowych, do których to *sui generis* sum będą niewątpliwie należały i kwoty wydatkowane na eksploatację przedsiębiorstw komunalnych, jak również dochody w wysokości wydatków z eksploatacji tych przedsiębiorstw osiągnięte.

W wypadku tym bowiem z punktu widzenia zadań budżetu (zestawienia) ogólnego interesującymi będą raczej ostateczne wyniki eksploatacji przedsiębiorstw komunalnych, jako mające wpływ na budżet ogólny, a nie sama gospodarka przedsiębiorstw, która może i powinna być przedmiotem osobnych, niezależnych badań i której specyficzny, odrębny zresztą charakter nie da się porównać z działalnością samorządu na pozostałych polach.

Gdy chodzi o skarbowość komunalną, ważne, oczywiście, miejsce

zajmuje kwestja sposobu prowadzenia przedsiębiorstwa i związanej z tem jego rentowości, zagadnienia te wszakże wchodzą już w zakres polityki gospodarczej samorządu i jako takie częściowo tylko (mianowicie, gdy chodzi o rezultaty eksploatacji i inwestycje) mieszczą się w ramach budżetu ogólnego, którego zadanie w tej dziedzinie winno sprowadzać się wyłącznie do zanotowania ostatecznych wyników finansowych danego przedsiębiorstwa.

Odnosnie do eksploatacji przedsiębiorstw, budżet ogólny winien być zatem budżetem netto.

Inaczej, gdy chodzi o wydatki inwestycyjne.

Wydatki bieżące przedsiębiorstwa pokrywają zazwyczaj ze swych dochodów bieżących, w małej części tylko z dotacyj udzielonych z funduszy ogólnych komuny, które to kwoty zresztą w dochodach tego przedsiębiorstwa, jak i w wydatkach ogólnego budżetu uwidocznione będą w dziale sum obrotowych. Inwestycje natomiast z reguły czynione są z funduszy pochodzących z zewnątrz samego przedsiębiorstwa, przeważnie z pożyczek, które dany związek komunalny zaciąga na rzecz inwestującego przedsiębiorstwa własnego, zatem z funduszy obciążających nietylko dane przedsiębiorstwo, ale w równej mierze cały związek komunalny, jako taki.

Z drugiej strony budżet zwyczajny przedstawia normalną działalność związku komunalnego, stanowiąc w ten sposób jej syntetyczny, zamknięty w sobie wyraz, podczas gdy wydatki nadzwyczajne nie stanowią już tej logicznej całości. Zamieszczenie zatem wydatków inwestycyjnych przedsiębiorstwa w wydatkach nadzwyczajnych budżetu ogólnego nie zepsuje obrazu działalności tego przedsiębiorstwa, gdyż w załącznikach do odnośnych pozycji budżetu ogólnego związki obowiązane będą podawać pełne zamknięcia rachunkowe (bilanse, rachunki zysków i strat) przedsiębiorstw, obejmujące zarówno wydatki zwyczajne, jak nadzwyczajne.

Zamieszczanie zresztą sum przedsiębiorstw brutto w ogólnym budżecie łatwo mogłoby doprowadzić do fałszywych wniosków na temat rentowości danego przedsiębiorstwa, zaciemniając niekiedy zupełnie obraz jego gospodarki, tem więcej, gdy się uwzględni, że przy tym systemie podawanie sum ryczałtowych, globalnych, nie rozbitych na poszczególne kategorie, nie jest bynajmniej wykluczone, jak o tem można sądzić z dotychczasowego doświadczenia.

To też koncepcja projektodawców, zmierzająca do wykazywania w budżecie ogólnym w dziale dochodów wzgl. wydatków zwyczajnych tylko nie-doborów, czy nadwyżek dochodów osiągniętych z eksploatacji przedsiębiorstw komunalnych, w dziale wydatków nadzwyczajnych zaś wszystkich inwestycj podjętych w tych przedsiębiorstwach, wydaje się słuszną.

Nie przeładowując ogólnego budżetu sumami eksploatacyjnymi, pozwoli ona w jednym rzucie ująć istotne, realne wyniki normalnej gospodarki przedsiębiorstw komunalnych oraz przyjrzeć się działalności inwestycyjnej związków w tym zakresie. O samej gospodarce zaś mówić będą, jak wspomnieliśmy wyżej, załączone do ogólnego budżetu bilanse i rachunki zysków i strat, sporządzone na zasadach buchalterji handlowej, a nie kameralnej. Ujmowanie w powyższy sposób rachunkowości przedsiębiorstw własnych nie nasunie samorządom większych trudności.

Zaliczanie wydatków rzeczywistych do obrotowych i odwrotnie.

O wiele więcej skomplikowanym wydaje się zalecany przez projekt system zaliczania wydatków rzeczywistych niektórych wydziałów administracji komunalnej, ponoszonych przez nie w interesie innych działów administracji do wydatków obrotowych, wydatków zaś faktycznie przelewnych w tych ostatnich działach do rzeczywistych.

Kwestja ta związana jest z wysuniętą przez projekt potrzebą rzeczowego układu budżetów. W myśl tej zasady wszelkie wydatki istotnie obciążające związek komunalny, które w ostatecznym rezultacie ponoszone są przez inne działy na rzecz i niejako w zastępstwie danego działu, winny być włączone do budżetu tego ostatniego (co w praktyce zwykle ma miejsce przez umieszczanie odpowiednich sum przelewnych) i uznane tam za realne, chociażby to nie odpowiadało rzeczywistości ze względów formalnych.

Nawiązując do podanego wyżej (ob. cz. A) przykładu, zauważymy, że wydział administracji majątkiem miejskim istotnie nabywa węgiel nie tylko na potrzeby własne, ale również na opalanie budynków szkolnych, szpitali i t. d., jednym słowem na rzecz wszystkich wzgl. większości działów administracji miejskiej.

Czy jednak słusznem będzie, jeśli wymieniony wydatek poniesiony rzeczywiście przez ten wydział zapiszemy w całej wysokości na jego rachunek? Oczywiście, popełnimy błąd, gdyż przy rozkładzie rozlicznych funkcij administracyjnych zarząd — jak w danym wypadku, miasta — kieruje się względami wyłącznie utylitarnymi, starając się poszczególne dziedziny życia miejskiego uczynić jaknajbardziej gospodarczo sprawnymi, samą administrację zaś tańszą.

Gdybyśmy wyobrazili sobie, że każdy z działów tej administracji stanowi zamkniętą w sobie i samodzielną całość gospodarczą, wydatki te niewątpliwie musiałyby one ponosić, przyczem każdy z nich czyniłby to, oczywiście z osobna. Zostawiając tego rodzaju wydatki w budżecie jednego tylko z zarządów administracji, uczynilibyśmy błąd i to podwójny, gdyż z jednej strony obciążilibyśmy sztucznie dany zarząd sumami dotyczącymi

innych działów administracji, z drugiej strony zaś zmniejszylibyśmy fałszywie wydatki tych drugich. Kwoty zatem, odpowiadające wartości świadczeń w realjach na rzecz poszczególnych zarządów administracyjnych winny być wykazane nie jako przelewy, lecz jako wydatki rzeczywiste w budżetach tych ostatnich, w wydatkach zaś pierwszego należy kwotę odpowiadającą sumie tych świadczeń wykazać w dziale sum obrotowych, jako przelew.

Znaczne trudności nasunie tylko w dziale administracji, sprawującej funkcje zastępcze, podział poszczególnych wydatków między rzeczywiste i obrotowe. Spotkamy się tam bowiem z koniecznością sztucznego zmniejszania szeregu jeśli nie wszystkich sum rzeczywistych, co będzie miało miejsce szczególnie w tych wypadkach, gdy rozrachunki między tym wydziałem a innymi wynikały z różnorodnych tytułów. Np. poszczególne zarządy zwracają administracji ogólnej wydatki na umundurowanie woźnych, za korzystanie np. z taboru miejskiego i t. p. W wydatkach administracji ogólnej mieścić się będą najprzeróżniejsze pozycje, jak np. koszt kupna materiału, robocizny, płace woźniców, utrzymanie koni, reperacje i t. p. W tych wypadkach, po uzgodnieniu ogólnej sumy przelewnych zwrotów od innych zarządów zaleca się proporcjonalne zmniejszenie wszystkich pozycji. W każdym razie jednak związki obowiązane są podawać podstawy dokonanego podziału.

Gdy chodzi o odsetki i spłatę pożyczek, to ponieważ w miastach, większych powiatach i ew. województwach budżety będą sporządzane wydziałami, odnośne sumy łącznie z innymi — o ile stanowią przelew na rzecz wydziału zarządu majątkiem i długami komuny, — winny być wykazane w dziale sum obrotowych tych budżetów, jak również w dochodach wydziału zarządu majątkiem i długami.

Gminy miejskie oraz gminy wiejskie o charakterze miejskim.

Wydatki.

Wydatki zaległe za rok (lata) ubiegły (należytości rzeczywiste, nieobrotowe, które winny były być uiszczone w roku (latach) ubiegłym, które jednakże — jako spóźnione zostały uregulowane dopiero w roku bieżącym). Wyliczyć

WYDATKI ZWYCZAJNE

I. Koszta administracji ogólnej.

1) Rada miejska:

- a) wydatki osobowe
- b) „ rzeczowe
- 2) Magistrat (j. w.)
- 3) Zarząd finansowy i pobór podatków i opłat (j. w.)
- 4) Podatki z nieruchomości miejskich, przeznaczonych na potrzeby administracji ogólnej
- 5) Zarząd ogólny majątkiem miejskim, przezn. na potrzeby administracji ogólnej
- 6) Kontrola (j. w.)
- 7) Koszty prawne
- 8) Emerytury i odprawy
- 9) Inne (wyliczyć) np. wydatki na komisariat rządowy w Małopolsce i t. p.

II. Procenty i spłata długów.

- 1) Procenty
- 2) Amortyzacja i raty roczne

III. Oświata.

- 1) Zarząd ogólny
- 2) Szkolnictwo ogólne:
 - a) szkoły powszechne:
 - aa) utrzymanie szkół miejskich
 - bb) zasiłki na utrzymanie szkół prywatnych
 - b) ochrony (j. w.)
 - c) szkoły średnie (j. w.)
 - d) „ dla małozdolnych, głuchoniemych i t. p. (j. w.)
 - e) „ i kursy wieczorowe (j. w.)
 - f) kursy dla dorosłych (j. w.)
- 3) Szkolnictwo specjalne:
 - a) kursy i seminarja nauczycielskie (j. w.)
 - b) szkoły rzemieślnicze (j. w.) wyszczególnić w/g typów
 - c) „ sztuk zdobniczych (j. w.)
- 4) Szkoły różne, np.:
 - a) kursy dla akuszek (j. w.)
 - b) szkoły kroju (j. w.)
 - c) kursy pożarnicze (j. w.)
 - d) inne (wyliczyć j. w.)
- 5) Stypendja dla uczniów

- 6) Inne (np. zasiłki na Auxiljum Academicum, wydatki na Rady szkolne i t. p.)
- 7) Higiena szkolna (ogólny nadzór nad stosunkami zdrowotnymi w szkołach)

IV. Sztuka i kultura.

- 1) Zarząd ogólny
- 2) Teatry:
 - a) utrzymanie teatrów miejskich
 - b) zasiłki dla teatrów prywatnych
- 3) Muzea:
 - a) utrzymanie muzeów miejskich
 - b) zasiłki dla muzeów prywatnych
- 4) Biblioteki publiczne:
 - a) utrzymanie bibliotek miejskich
 - b) zasiłki dla bibliotek prywatnych
- 5) Subsydja i stypendja:
 - a) na cele naukowe (zapomogi dla tow. naukowych, dla Kasy Miąnowskiego i t. p.)
 - b) na cele sportowe (na związki harcerzy i t. p.)
- 6) Inne (wymienić np. zasiłki dla tow. ochrony zabytków, tow. zachęty sztuk pięknych i t. p.)

V. Statystyka.

- 1) Wydatki administracyjne (osobowe, rzeczowe)
- 2) Wydawnictwa

VI. Opieka społeczna (Ust. z 16/VIII 23 r. Dz. U. R. P. 92).

- 1) Zarząd ogólny
- 2) Opieka nad niemowlętami, dziećmi i młodzieżą, nad sierotami, półsierotami, dziećmi zaniedbanymi, opuszczonymi, przestępnymi oraz zagrożonymi przez wpływy złego otoczenia:
 - a) utrzymanie zakładów miejskich
 - b) zasiłki na powyższe cele
 - c) koszty utrzymania biednych w zakładach obcych (wojewódzkich, krajowych i t. p.)
 - d) zapomogi udzielone bezpośrednio biednym
- 3) Ochrona macierzyństwa (wyliczyć, jak wyżej)
- 4) Opieka nad starcami, inwalidami, kalekami, nieuleczalnie chorymi, upośledzonymi umysłowo i wogóle nad niezdolnymi do pracy (wyliczyć j. w.)

- 5) Opieka nad bezdomnymi ofiarami wojny i szczególnie ciężko poszkodowanymi (wyliczyć j. w.)
- 6) Opieka nad b. więźniami (j. w.)
- 7) Walka z żebractwem, włóczęgostwem, alkoholizmem i nierządem (j. w.)
- 8) Pomoc społeczna:
 - a) Pomoc prawna (utrzymanie biura porad prawnych, wyliczyć jak wyżej)
 - b) Inspekcja pracy
 - c) Pośrednictwo pracy
 - d) Kontrola służby domowej
 - e) Inne (wyliczyć)

VII. Cele religijne (wyznaniowe).

- 1) Zasiłki na utrzymanie budynków kościelnych
- 2) Płace, zasiłki, zwroty kosztów i t. p. dla duchownych (wyliczyć jak wyżej)
- 3) Zasiłki dla gmin wyznaniowych

VIII. Zdrowotność.

- 1) Zarząd ogólny
- 2) Szpitale, lazarety, lecznice:
 - a) utrzymanie szpitali miejskich
 - b) zasiłki na utrzymanie szpitali: a) wojewódzkich, b) powiatowych, c) prywatnych
 - c) koszty utrzymania chorych w szpitalach (lecznicach) obcych
- 3) Ambulatorja ogólna:
 - a) utrzymanie
 - b) inne (wyliczyć)
- 4) Izby położnicze (wyliczyć jak pod VIII, 2)
- 5) Płace akuserek miejskich
- 6) Stacje szczepienia ospy, zastrzyków cholery, tyfusu i t. p. (wyliczyć jak VIII, 3)
- 7) Dozór sanitarny (j. w.)
- 8) Zakłady dezynfekcyjne i spalanie odpadków (wyliczyć, jak VIII, 3)
- 9) kolumny dezynfekcyjne (utrzymanie, koszt dezynfekcji mieszkań i t. p.)

- 10) Kąpieliska (wyliczyć jak pod VIII, 2)
- 11) Domy izolacyjne (j. w.)
- 12) Laboratoria chemiczne, bakteriologiczne i inne (bad. mięsa, art. spoż. i t. p.)
- 13) Utrzymanie urządzeń kanalizacyjnych
- 14) „ studzien i zbiorników

IX. Weterynarja.

- 1) Lecznice dla zwierząt (komory dezynfekcyjne i t. p.):
 - a) utrzymanie
 - b) zasiłki na utrzymanie lecznic
 - aa) wojewódzkich
 - bb) powiatowych
 - cc) prywatnych
- 2) Płace, zwroty kosztów i zasiłki weterynarzy miejskich (nienależących do personelu rzeźni miejskiej)
- 3) Zwalczanie epizooty (wyliczyć)

X. Bezpieczeństwo publiczne.

A. Świadczenia na rzecz Państwa.

- 1) Policja (zwrot państwu $\frac{1}{4}$ kosztów utrzymania policji państwowej i t. p.)
- 2) Sądy i areszty

B. Wydatki we własnym zakresie.

- 1) Nadzór budowlany (policja budowlana)
- 2) „ handlowy „ targowa
- 3) Inspekcja mechaniczna
- 4) „ opałowa
- 5) Straż ogniowa:
 - a) utrzymanie
 - b) zasiłki dla straży ochotniczych
 - c) składki do Związku Florjańskiego i t. p. (wyliczyć).

XI. Utrzymanie dróg, ulic, placów i ogrodów publicznych.

- 1) Ulice, place, drogi i mosty
- 2) Plantacje ogrodów publicznych
- 3) Pomniki i figury
- 4) Czyszczenie ulic

- 5) Regulacja i pomiary
- 6) Inne (wyliczyć)

XII. Oświetlenie.

- 1) Elektryczne
- 2) Gazowe
- 3) Naftowe
- 4) Inne (wyliczyć)

XIII. Utrzymanie realności (budynków) miejskich, nie przeznaczonych na potrzeby administracji ogólnej lub cele wyżej wymienione i nie należących do przedsiębiorstw miejskich.

(np. utrzymanie budynków odnajętych na potrzeby wojska i t. p.)

XIV. Deficyty przedsiębiorstw eksploatowanych przez miasto.

- 1) Tramwaje
- 2) Elektrownia
- 3) Gazownia
- 4) Wodociągi
- 5) Hale miejskie
- 6) Rzeźnie, jatki
- 7) Drukarnia i introligatornia
- 8) Lombard
- 9) Kasy pożyczkowo-oszczędnościowe
- 10) Przedsiębiorstwa handlowe
- 11) „ rolne i leśne
- 12) Inne, np. gazeta miejska, biuro plakatowania i t. p. (wyliczyć)

XV. Nadzór nad przedsiębiorstwami koncesjonowanymi.

- 1) (Wyliczyć)

XVI. Różne.

- 1) Składki do związku miast i t. p. (wyliczyć)

WYDATKI NADZWYCZAJNE.

I. Administracja.

- 1) Budowa (kupno) domów na potrzeby administracji ogólnej
- 2) Założenie telefonów

- 3) Kupno koni, pojazdów i uprząży na potrzeby administracji ogólnej
- 4) Inne (wyliczyć)

II. Oświata.

- 1) Budowa szkół (wyliczyć według typów)
- 2) Zasiłki na budowę szkół a) wojewódz., b) powiat., c) prywat. — wyliczyć j. w.
- 3) Zakładanie, urządzenie szkół (wyliczyć według typów)
- 4) Zasiłki na zakładanie i urządzenie szkół (wyliczyć jak pod II—2)
- 5) Inne (budowa i urządzenie burs dla uczniów i t. p.)

III. Zdrowotność.

- 1) Budowa szpitali, lecznic
- 2) Zasiłki na budowę szpitali i lecznic prywatnych (wojew. prywatn.)
- 3) Zakładanie i urządzenie szpitali i lecznic
- 4) Zasiłki na założenie i urządzenie szpitali i lecznic prywatnych (j. w.)
- 5) Budowa, urządzenie i założenie innych zakładów higienicznych (łaźnie, odwieszalnie i t. p.) wyliczyć; podać osobno zasiłki j. w.
- 6) Przeprowadzenie (budowa) kanalizacji
- 7) Budowa (bicie nowych studzien)

IV. Weterynarja.

- 1) Budowa lecznic dla zwierząt (komór dezynfekcyjnych i t. p.)
- 2) Zasiłki na powyższe cele dla: a) województwa, b) powiatu, c) osób (instytucji) prywatn.
- 3) Założenie i urządzenie lecznic dla zwierząt (komór i t. p.)
- 4) Zasiłki na powyższe cele (j. w.)

V. Budowa nowych ulic, dróg, zakładanie nowych ogrodów i plantacji.

- 1) Ulice:
 - a) z brukiem drewnianym
 - b) „ „ kostkowym kamiennym
 - c) „ „ zwykłym
 - d) szosowe
 - e) inne (wyliczyć)
- 2) Ogrody spacerowe i plantacje
- 3) Place i ogrody do zabaw dla dzieci i sportów

VI. Specjalne opłaty (dopłaty) na rzecz Samorządu Wojewódzkiego na pokrycie kosztów założenia, urządzenia i budowy zakładów i urządzeń dobra publicznego (wyliczyć)

VII. Inwestycje przedsiębiorstw eksploatowanych przez miasto.

- 1) Tramwaje (kupno wzgl. budowa gmachów dla potrzeb przedsiębiorstwa, sprawienie maszyn, taboru i t. p.), wyliczyć szczegółowo
- 2) Elektrownia i t. d.

VIII. Wydatki związane z wojną.

- 1) Koszta mobilizacji, kwaterunki, podwoły i t. p. (wyliczyć)

IX. Spłata pożyczek (zwrot długów).

X. Inne.

- 1) Wybory do ciał ustawodawczych
- 2) Przeprowadzenie spisu ludności i t. p.
- 3) Budowa i kupno domów, nieruchomości ziemsk. na cele niewymienione wyżej (wyliczyć)

Sumy obrotowe.

I. Przelewy (między wydziałami i instytucjami komunalnymi).

II. Sumy przechodnie (przejściowe).

A. Sumy przechodnie własne:

- 1) Lokata własnej gotówki.
- 2) Udziały.
- 3) Zaliczki do wyrachowania.
- 4) „ na płace pracownikom komunalnym.
- 5) Pożyczki udzielone przez związek komunalny.
- 6) Inne — wyliczyć.

B. Sumy przechodnie obce:

1) Sumy wojewódzkie:

a) podatki na rzecz samorządu wojewódzkiego:

- aa) samoistny podatek wojew. w wysokości 3% od obrotu trunkami w wyszynku i drobnej sprzedaży trunków
- bb) część (wskazać % dodatku do podatku) lub samoistnego od gruntów na obszarze gmin miejskich
- cc) 10% dodatku do podatku od budynków miejskich
- dd) 10% „ „ „ przemysłowego

b) inne (wyliczyć) np. grzywny podatkowe, datki osób trzecich na rzecz samorządu wojewódzkiego i t. p.

- 2) Sumy powiatowe:
 - a) podatki na rzecz samorządu powiatowego:
 - aa) część (wskazać %) dochodu z podatku od gruntów na obszarze gmin miejskich
 - b) inne (wyliczyć)
- 3) Depozyty osób (instytucyj i t. p.) trzecich.—Wyliczyć.

III. Pozostałość kasowa na rok następny.

Gminy miejskie oraz gminy wiejskie o charakterze miejskim.

Dochody.

W p ł y w y z a l e g ł e

(należytości rzeczywiste — nieobrotowe, które winny były wpłynąć w roku ubiegłym, które jednakże — jako nieuiszczone w należyтым czasie — wpłynęły dopiero w roku bieżącym). Wyliczyć

DOCHODY ZWYCZAJNE.

I. Podatki

(sumy przeznaczone wyłącznie na rzecz gminy miejskiej).

1. Dodatki do podatków państwowych.

A. Podatki bezpośrednie:

- 1) Dodatek do podatku od gruntów na obszarze miejskim (może być też pobierany, jako samoistny)
- 2) Dodatek do podatku od budynków na obszarze miejskim
- 3) „ „ „ przemysłowego
- 4) „ „ „ dochodowego (tylko dla b. Dzieln. Pruskiej)

B. Podatki pośrednie:

- 1) Dodatek do podatku od spirytusu
- 2) „ „ „ „ wina musującego
- 3) „ „ „ „ wina
- 4) „ „ „ „ piwa
- 5) „ „ „ „ drożdży
- 6) „ „ „ „ zapalek
- 7) „ „ „ „ kwasu octowego
- 8) „ „ „ „ patentów na wyrób wzgl. sprzedaż trunków

2) Udział w państw. pod. dochodowym.

3) „ w podatkach państwowych.

4) Podatki samoistne:

A. Podatki bezpośrednie:

- 1) Podatek od gruntów wolnych od państw. pod. gruntowego (jeżeli podatek od gruntów miejskich wogóle pobierany jest jako samoistny, należy go tu wykazać, a nie sub. I A, 1)
- 2) Podatek od lokali
- 3) „ „ zbytku mieszkaniowego
- 4) „ hotelowy
- 5) „ od prawa polowania
- 6) „ „ plakatów, szyldów i anonsów
- 7) Inne (wyszczególnić, np. podatek od psów i t. p.)

B. Podatki pośrednie:

- 1) Podatek od kopalń (węgla, soli, ropy naftowej, w wysokości 1% ceny wzgl. wartości sprzedanej)
- 2) Podatek od towarów wywożonych lub przywożonych drogami żelaznymi lub wodnymi (podatek ten mogą pobierać tylko te gminy miejskie, które pod koniec czerwca r. 1923 uzyskały zatwierdzenie statutów o poborze samoistnych podatków od towarów przywożonych lub wywożonych (Art. 12)
- 3) Podatek od publicznych zabaw, rozrywek i widowisk
- 4) „ „ stawek gry lub zakładów i od wygranych
- 5) Inne (wyszczególnić)

II. Opłaty.

- 1) Administracyjne (za czynności i poświadczenia urzędowe organów komunalnych)
- 1-a) Opłaty w sprawach sporno-administracyjnych (tylko dla b. Dzielnicy Pruskiej)
- 2) Za karty pobytu, karty i księgi meldunkowe
- 3) Od polis towarzystw ubezpieczeniowych
- 4) Za znaki dla pojazdów i psów
- 5) Za świadczenia w biurach policji państwowej
- 6) Dodatek do opłaty państwowej od zaprotestowanych weksli
- 7) Dodatek do opłaty państwowej (pobierany samoistnie) od umów o przeniesienie własności nieruchomości
- 8) Dodatek do opłaty państwowej (pobierany samoistnie) od spadków i darowizn na obszarze miasta (art. 16)
- 9) Inne (wyszczególnić)

III. Z własności miejskiej oraz instytucyj zarządzanych przez miasto.

A. Dochody z nieruchomości, kapitałów i przedsiębiorstw miejskich.

- 1) Z nieruchomości:
 - a) czynsze i dzierżawy domów, lokali i parceli niezabudowanych (wyliczyć)
 - b)
- 2) Z kapitałów:
 - a) odsetki od kapitałów pożyczonych (nie własnym instytucjom wzgl. przeds.)
 - b) odsetki od papierów wartościowych
- 3) Czysty zysk z przedsiębiorstw eksploatowanych przez miasto:
 - a) tramwaje
 - b) elektrownia
 - c) gazownia
 - d) wodociągi
 - e) hale miejskie
 - f) rzeźnie, jatki
 - g) drukarnia i introligatornia
 - h) lombard
 - i) kasy pożyczkowo-oszczędnościowe
 - j) przedsiębiorstwa handlowe
 - k) " " rolne i leśne
 - l) inne (wyliczyć)

B. Z nieruchomości i kapitałów fundacyjnych oraz z legatów.

- 1) z nieruchomości:
 - a) z majątków i lasów
 - b) z domów i parceli niezabudowanych
- 2) z kapitałów i rent

C. Dochody z majątku publicznego (dobro gminne).

- 1) za zajęcie gruntu miejskiego i przestrzeni ponad gruntem
- 2) dochód z opłat za prawo handlu na targowiskach, placach i ulicach
- 3) " " " targowych od artykułów żywności (dostarczanych przez producentów rolnych) sprzedawanych w halach targowych
- 4) ze studzien i wag

D. Od towarzystw koncesjonowanych.

- 1) elektrownia

- 2) gazownia
 - 3) inne (wyliczyć)
- E. Ze sprzedaży majątku ruchomego i inne uboczne wpływy z własności.
- 1) Sprzedaż starych materiałów, narzędzi, drzew i t. p.
 - 2) Dochód z taboru miejskiego (wynajem koni, pojazdów, sprzedaż nawozu i t. p.)
 - 3) Za wynajem lokali, sal miejskich na posiedzenia, odczyty i t. p.
 - 4) Za umieszczenie anonsów i wystaw na budynkach miejskich

IV. Zwroty wydatków zakładów i urzędzeń miejskich.

- 1) Wpływy szkolne:
 - a) wpisy
 - b) inne (wyliczyć)
- 2) Teatry
- 3) Muzea
- 4) Wpływy instytucji opieki społecznej:
 - a) zwrot od pensjonarzy kosztów utrzymania w zakł. op. społ. (przytułkach, schron.)
 - b) zwrot od gmin obcych (związków ubogich) części kosztów utrzymania ubogich
- 5) Szpitale i zakłady lecznicze:
 - a) zwrot od chorych kosztów utrzymania w szpitalach, lecznicach
 - b) „ „ gmin obcych kosztów leczenia i utrzymania w szpit. i lechn.
- 6) Inne zakłady i urządzenia higieniczne:
 - a) ambulatorja ogólne
 - b) izby położnicze
 - c) zakłady dezynfekcyjne i spalania odpadków
 - d) kąpieliska
 - e) domy izolacyjne
 - f) laboratorja chemiczne, bakterjologiczne (zwrot koszt. bad. mięsa, art. spoż. i t. p.)
- 7) Kanalizacja:
 - a) za korzystanie z kanalizacji
 - b)
- 8) Wpływy lecznic dla zwierząt
- 9) Straż ogniowa
- 10) Inne (wyliczyć)

V. Specjalne opłaty (dopłaty)

adjacentów i interesantów (właścicieli nieruchomości, przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, którym urządzenia i zakłady miejskie przynoszą szczególne korzyści gospodarcze lub udogodnienia. Art. 31 punkt 1) na pokrycie kosztów utrzymania miejskich urządzeń i zakładów dobra publicznego (wyliczyć)

VI. Zwrot przez państwo i samorząd wojewódzki kosztów z tytułu przekazanych gminie miejskiej zadań.

- 1) Zwrot wzgl. ryczałt udzielony przez państwo (wyliczyć)
- 2) " " " " " samorząd wojew. (wyliczyć)
 - a) 10% wpływów samoistnego pod. woj. od obrotu trunkami w wyszynku i drobnej sprzedaży trunków tyt. zwrotu koszt. jego poboru
 - b)

VII. Subwencje i zasiłki zwyczajne na utrzymanie zakładów i urz. miejsk.

- 1) Państwowe (wyliczyć)
- 2) Wojewódzkie (wyliczyć)
- 3) Powiatowe "
- 4) Inne:
 - a) od instytucji prywatnych
 - b) od osób prywatnych

VIII. Różne (grzywny i t. p.)

DOCHODY NADZWYCZAJNE.

I. Specjalne opłaty (dopłaty) adjacentów i interesantów (jak wyżej) na pokrycie kosztów budowy, urządzenia i założenia miejskich zakładów i urządzeń dobra publicznego (wyliczyć)

II. Zwrot przez Państwo i samorząd wojewódzki kosztów z tytułu przekazanych gminie miejskiej zadań.

- 1) Zwrot wzgl. ryczałt udzielony przez Państwo:
 - a) na przeprowadzenie wyborów do ciał ustawodawczych
 - b) " " spisu ludności i t. p.
- 2) Zwrot wzgl. ryczałt udzielony przez samorząd wojew. (wyliczyć)

III. Pożyczki.

- 1) Od państwa
- 2) „ związków komunalnych (wojewódzkich, powiatow.—(wymienić)....
- 3) Obligacyjne
- 4) Od instytucji kredytowych:
 - a) samorządowych
 - b) prywatnych
- 5) Od osób prywatnych
- 6) Inne (wyliczyć)

IV. Zapomogi nadzwyczajne (wymienić cel).

- 1) Od państwa
- 2) „ związków komunalnych (powiatow., wojewódzkich (wymienić).....
- 3) „ instytucji prywatnych
- 4) Inne (wymienić)

V. Inne dochody nadzwyczajne (wyliczyć).

Sumy obrotowe.

I. Pozostałość kasowa z roku poprzedniego.

II. Przelewy (między wydziałami i instytucjami komunalnymi).

III. Sumy przechodnie (przejściowe).

A. Sumy przechodnie własne.

- 1) Lokata własnej gotówki.
- 2) Zwrot zaliczek do wyrachowania.
- 3) „ „ na płace pracownikom komunalnym.
- 4) „ pożyczek udzielonych przez związek komun.
- 5) Inne (wyliczyć).

B. Sumy przechodnie obce.

- 1) Sumy wojewódzkie:
 - a) podatki na rzecz samorządu wojewódzkiego:
 - aa) samoistny podatek wojewódzki w wys. 3% od obrotu trunkami w wyszynku i drobnej sprzedaży trunków
 - bb) część (wskazać procent) dodatku do podatku (lub samoistnego) od gruntów na obszarze gmin miejskich

- cc) 10% dodatku do podatku od budynków miejskich
- dd) 10% „ „ „ przemysłowego
- b) Inne (wyliczyć np. grzywny podatkowe, datki osób trzecich na rzecz samorządu wojewódzkiego i t. p.)
- 2) Sumy powiatowe:
 - a) podatki na rzecz samorządu powiatowego:
 - aa) część (wskazać %) dochodu z podatku od gruntów na obszarze gmin miejskich
 - b) inne (wyliczyć)
- 3) Depozyty osób (instytucyj i t. p.) trzecich (wyliczyć)

Załączonych wyżej wzorów budżetów (zamknięć rachunkowych), jak wyjaśniono w projekcie, nie należy uważać za wyczerpujące. Jak sama nazwa wskazuje, stanowią one tylko przykład, jak związki komunalne mają na przyszłość układać swe ogólne budżety (zamknięcia rachunkowe). Obowiązujący ma być jedynie podział na tytuły (działy), w obrębie których pozostawia się związkom swobodę wstawiania pozycji, przy uwzględnieniu, oczywiście, nakreślonych wyżej uwag zasadniczych, oraz przytoczonych poniżej wyjaśnień projektu do niektórych działów wzorów. Swoboda ta jest konieczna z uwagi na wielką różnorodność osobiwie wydatków komunalnych, których najbardziej nawet szczegółowy wzór nie byłby w stanie przewidzieć.

Przy wypisywaniu pozycji projekt zwraca szczególną uwagę na zaakcentowaną w załączonych wyżej wzorach potrzebę wydzielania wydatków związanych z akcją zapomogową związków. Jak wiadomo, działalność związków samorządowych przejawia się w sposób dwojaki: z jednej strony utrzymują one (lub inwestują) instytucje własne, z drugiej zaś udzielają zasiłków na utrzymanie, założenie lub budowę szeregu instytucyj obcych (komunalnych, społecznych lub prywatnych). Charakter tych wydatków nie powinien nasuwać żadnych wątpliwości, stąd też odnośne pozycje należy formułować wyraźnie. Jeżeli dana suma stanowi zasiłek (subsydjum, zapomogę) trzeba to podać. Przeprowadzony we wzorach szczegółowy podział (utrzymanie zakładów własnych, zasiłki dla gmin (województw) na utrzymanie zakładów gminnych (wojewódzkich), zasiłki na utrzymanie zakładów prywatnych) niektórych tylko tytułów (działów), należy traktować jako przykład, dotyczący także i innych (działów).

Zastosowanie załączonych wzorów może pociągnąć za sobą pozatem zarzucenie przez wydziały powiatowe w b. zaborze austriackim dotychczasowego systemu sporządzania zamknięć rachunkowych (budżetów) według poszczególnych funduszy. Nowe wzory wszakże, wprowadzając pewną

oszczędność w tym kierunku wskutek zastąpienia kilkunastu niekiedy zamknięć rachunkowych przez jedno ogólne, nie wywołają zupełnych zmian w stosowanej dotychczas przez te związki rachunkowości.

Wyjaśnienia do poszczególnych działów (tytułów) i pozycji wzorów budżetów (zamkn. rach.).

WYDATKI.

Tytuł 1. Koszta administracji ogólnej. Tytuł ten według projektu obejmuje tylko te wydatki na administrację, które z uwagi na swoje ogólnoadministracyjne przeznaczenie nie mogą być włączone do żadnego z następnych tytułów strony rozchodowej. Jak powiada Machowicz ¹⁾, „uposażenia członków magistratu, tudzież urzędników, sług, przydzielonych bezpośrednio do naczelników wydziałów zarządu ogólnego (nadzoru) winny być wykazane w budżecie zarządu ogólnego, natomiast uposażenia pozostałych urzędników i służby, zwłaszcza osób, pełniących obowiązki w zakładach (np. w straży ogniowej, w szpitalach) i tych, które są czynne niemal wyłącznie w służbie zewnętrznej (np. administratorzy, maszyniści, dozorczy, ogrodnicy miejscy), mają być wykazywane w budżetach zarządów oddzielnych”. Inaczej mówiąc, te działy administracji komunalnej, które sprawują funkcje w kierunkach objętych przez wszelkie inne tytuły wydatków, winny być do nich włączone, a więc wydatki administracyjne (osobowe i rzeczowe) np. wydziału szkolnego należy zamieścić w tytule „oświata”, wydziału szpitalnego — w tytule „zdrowotność” i t. d., wymieniając je na pierwszym miejscu, jak to czyni omawiany tytuł wzoru. Zachowując podobny podział, w wydatkach nadzwyczajnych należy umieścić kwoty na cele inwestycyjne administracji ogólnej.

Przez koszta prawne (I, 7) należy rozumieć koszta procesów, opłaty sądowe oraz utrzymanie biura radcy prawnego, a nie biura porad prawnych, które zamieszczone być winny w dziale VI.

Tytuł II, wyd. nadzwyczajne — IX. Procenty i spłata długów oraz spłata pożyczek. Oprócz spłaty długów na zasadzie planów amortyzacyjnych, jak była o tem mowa wyżej, do działu „Procenty i spłata pożyczek” w wydatkach zwyczajnych należy zaliczać i stałe raty roczne, których spłatę przewiduje się conajmniej w ciągu lat 20. W dziale „zwrot długów” figurować winny jednorazowe spłaty pożyczek, zaciągniętych przez komunę oraz raty stanowiące więcej, niż $\frac{1}{20}$ pożyczonej kwoty.

¹⁾ Op. cit. str. 5.

Tyt. III, nadzwycz. — tyt. II. Szkolnictwo i oświata. Tytuły powyższe uwzględniają obowiązujące przepisy ustaw z dn. 17/II 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych, oraz o budowie publicznych szkół powszechnych (Dziennik Ust. Rp. P. Nr. 18 poz. 143 i 144). Tam wszakże, gdzie dotychczas istnieją jeszcze specjalne związki lub fundusze szkolne, należy to w redakcji odpowiednich pozycji, obejmujących sumy przeznaczone na rzecz tych związków lub funduszy, zaznaczyć.

Tyt. VI, p. 8, lit. b. Inspekcja pracy. Wydatki na inspekcję pracy obejmują w myśl projektu wszelkie koszty związane z nadzorem nad ogólnymi warunkami pracy w fabrykach i warsztatach. Kontrola kotłów natomiast wejdzie do działu X. B, 3 „inspekcja mechaniczna”.

Tyt. VIII, p. 12 i tyt. IX. Zdrowotność i szpitalnictwo. W uwagach do projektu powiedziano, że jeśli weterynarze oraz mikroskopisci (stki) należą wyłącznie do personelu rzeźni miejskiej, wydatków na płace i t. p. tych pracowników (m. in. kosztu badania mięsa i art. spoż.) nie należy wydzieląć, pozostawiając je w budżecie rzeźni. Jednakże przy odpowiednich pozycjach wydatków budżetu ogólnego należy uczynić o tem wzmiankę.

Komunikacja (tyt. XI i V). Do grupy wydatków zwyczajnych na komunikację (drogi, ulice, place i t. p.) wejdą tylko koszty konserwacji oraz naprawy zwyczajnej, koszty dozoru, czyszczenia i t. p. Wydatki zaś na budowę (osobowe i rzeczowe), przebudowę (rekonstrukcję) dróg lub zmianę bruków, sadzenie drzewek przy drogach i t. p. należy wykazać, wyszczególniając z osobna, w dziale wydatków nadzwyczajnych.

Różne (gminy w. — XII, powiaty — XIII, miasta — XVI). Dział ten winien obejmować zasadniczo tylko sumy drobne, których nie można zaliczyć do żadnego z działów wyraźnie określonych, jak np. grzywny, składki do związku sejmików powiatowych lub związku miast i t. p. Wszelkie poważniejsze sumy zaliczone do tego działu należy wyszczególnić dodatkowo.

Specjalne opłaty (dopłaty) na rzecz samorządu wojewódzkiego na pokrycie kosztów utrzymania, założenia, urządzenia i budowy zakładów i urządzeń wojewódzkich dobra publicznego.

Na zasadzie art. 32 p. 1 Ustawy z dn. 11/VIII — 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. Ustaw R. P. Nr. 94, poz. 747) na pokrycie kosztów założenia i utrzymania zakładów i urządzeń dobra publicznego mogą krajowe związki komunalne oraz Tymczasowy Wydział Samorządowy pobierać specjalne dopłaty od gmin miejskich i powiatowych związków komunalnych, którym te zakłady i urządzenia przynoszą korzyści lub udogodnienia.

Wydatki poniesione przez miasta i powiaty na mocy cytowanego artykułu na utrzymanie wojewódzkich zakładów i urzędzeń dobra publicznego winny być wymienione przez te związki w odnośnych pozycjach poszczególnych tytułów wydatków zwyczajnych. W dziale wydatków nadzwyczajnych należy wykazywać jedynie wydatki poniesione przez miasta lub powiaty tytułem udziału w kosztach założenia i t. p. inwestycjach wojewódzkich.

Inwestycje przedsiębiorstw (wyd. nadzwycz. — tyt. VII). Wydatki na inwestycje przedsiębiorstw należy podawać szczegółowo, wykazując między innymi w osobnej pozycji wydatki na kupno i budowę nieruchomości, przeznaczonych na potrzeby przedsiębiorstw.

DOCHODY

Specjalne opłaty (dopłaty) adjacentów i interesantów na pokrycie kosztów utrzymania oraz urzędzenia, założenia wzgl. budowy komunalnych zakładów dobra publicznego (tyt. V; doch. nadzwycz. tyt. I). Na zasadzie art. 31 p. 1 cytowanej wyżej ustawy z d. 11/VIII — 1923 r. związki komunalne winny pobierać na pokrycie kosztów założenia i utrzymania urzędzeń i zakładów dobra publicznego specjalne dopłaty od tych właścicieli nieruchomości, przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, którym te urzędzenia i zakłady przynoszą szczególne korzyści gospodarcze lub udogodnienia. Dochody idące z tego źródła na utrzymanie (konserwację) urzędzeń komunalnych należy wykazać w dochodach zwyczajnych, przeznaczone zaś na inwestycje — w dziale dochodów nadzwyczajnych.

Subwencje i zasiłki zwyczajne (tyt. VII) oraz subwencje i zasiłki (zapomogi) nadzwyczajne (tyt. IV). Cechą wyróżniającą te działy od omówionych wyżej (specjalnych opłat) jest ich charakter dobrowolnych świadczeń na rzecz komuny, podczas gdy pierwsze stanowią nałożoną na obywateli przez związki komunalne powinność, obowiązek. Ta cecha różni je także od wszelkich zwrotów kosztów, w których również tkwi obowiązek bądź z tytułu świadczeń udzielonych przez komuny, bądź też wskutek powierzenia jej pewnych zadań przez Państwo lub samorząd wojewódzki. Dzielić jak wyżej.

Różne (w. tyt. VIII). Uwaga, podobnie jak do analogicznej rubryki wydatków. Należy tu zatem wymienić te dochody idące na rzecz związku komunalnego, które nie mieszczą się w żadnym z działów wyraźnie określonych, a więc grzywny administracyjne, kary i t. p. Odnośnie do kar podatkowych (procentów zwłoki) winny one być podane, jako oddzielne podpozycje pod odpowiednimi rubrykami wpływów z podatków, a nie w dziale dochodów „różnych”. W razie niemożności przeprowadzenia

takiego podziału, należy je wydzielić jako końcową, osobną pozycję, w każdej z grup podatków.

Już po oddaniu artykułu do druku ukazało się rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej, dotyczące obowiązku i sposobu pokrywania wydatków przez związki komunalne (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 747), które jest dalszem rozwinięciem przepisów ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych.

W związku z poruszonym przez nas tematem szczególne znaczenie posiada § 11 powyższego rozporządzenia, powierzający Ministrowi Spraw Wewnętrznych wydanie w porozumieniu z Ministrem Skarbu bliższych przepisów dotyczących m. inn. formy i sposobu sporządzania przez związki komunalne budżetów oraz zamknięć rachunkowych.

Dr. J. POLAK.

Stan higieniczny miast polskich.

Według ankiety, przeprowadzonej przez
Związek Miast Rzeczypospolitej Polskiej
w roku 1921.

O stanie higienicznym miast polskich pisano bardzo wiele. Istnieją w literaturze liczne opisy miast poszczególnych pod względem higienicznym; roczniki „Zdrowia” zamieszczają ich cały szereg. Podobnie istnieją liczne prace, odnoszące się do higieny miast polskich wogóle. Opisy takie należą do epoki przedwojennej i odnoszą się przeważnie do miast b. Królestwa Polskiego. Obfity materiał odnośny dają roczniki Zjazdów, urządzanych przez Warszawskie Towarzystwo Hygieniczne. Ogólne zestawienie stosunków przedwojennych znajdziemy w odnośnych rozdziałach „Wykładu higieny miast”, opracowanego przez autora niniejszego (1908)¹⁾.

Co się tyczy ankiet specjalnych, to te były przedsiębrane przez Warszawskie Towarzystwo Hygieniczne, a głównie wymienić tu należy ankietę w sprawie zaopatrzenia ludności w wodę.

W roku 1918 zarządziła ankietę Dyrekcja Służby Zdrowia Publicznego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, wyniki zaś jej opisał inż. Felicjan Rakiewicz w dodatku do Biuletynu Ministerstwa Zdrowia Publicznego № 62 z roku 1918.

¹⁾ O zaopatrzeniu w wodę zbierało Towarzystwo wiadomości dwukrotnie: w roku 1896, gdy otrzymano 67 odpowiedzi na kwestionariusz Wydziału Higieny Ludu Warszawskiego Towarzystwa Hygienicznego i w roku 1902 (166 odpowiedzi). P. Wykład higieny miast str. 291. W temże dziele (str. 351) znajduje się wiadomość o ankiecie w r. 1896, dotyczącej usuwania nieczystości z większych miast b. Królestwa Polskiego. (Sprawozdanie d-ra Certowicza „Zdrowie” Nr. 142 str. 238). Wreszcie o kąpielach publicznych drukował dr. K. Chelchowski sprawozdanie p. t.: Nasze kąpiele prowincjonalne, publiczne, kolejowe i fabryczne. „Zdrowie”. Sierpień 1901 r. P. Wykład higieny miast str. 545.

Wyniki cyfrowe ankiety tej nie dadzą się porównać z naszymi obecnymi, albowiem pomijając już fakt, iż obejmuje ona wyłącznie b. Królestwo Polskie, prócz powiatów: Siedleckiego i Suwalskiego, zawiera dane nie tylko dla miast, ale i dla dawnych miasteczek i osad i materiały są opracowane powiatami. Miasta większe w poszczególnych tablicach są wyodrębnione; przeto właściwem będzie wymienić tu wyniki najogólniejsze, przez p. Rakiewicza otrzymane.

Dane dostarczone zostały z 316 „miejscowości”. Z tych 316 miejscowości urządzenia wodociągowe posiada 15, przyczem Olkusz, Pilica, Pińczów i Stopnica czerpią wodę ze źródeł, Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek, Dąbrowa Górnicza (Tow. franc.-włoskie), Płock i Pułtusk—z rzeki. Dąbrowa Górnicza (Tow. franc.-rosyjskie), Miłowice i Grodziec—z szybów kopalnianych, wreszcie Częstochowa (w różnych posesjach tylko), Wysoka (fabryka cementu) i Lublin—ze studzien.

Zatem za odliczeniem wielkich miast i fabryk, mających dla swych potrzeb i poniekąd dla personelu urządzone wodociągi, pięć miast i osadę Ciechocinek oznaczono jako posiadające wodociągi.

Z 316 miejscowości, objętych ankietą p. Rakiewicza, studnie wiercone istniały w 97 miejscowościach. Mimo atoli, że 219 miejscowości studzien wierconych wcale nie posiadają, nawet i w owych 97 miejscowościach, posiadających studnie, do których to miejscowości należy pewna liczba miast, studnie wiercone nie wszędzie są czynne, a nadto zwykle obok wierconych, istnieją i to w przeważającej liczbie — kopane.

Autor posiadał wogóle wiadomości o liczbie studzien, a mianowicie, odliczywszy miasta: Częstochowę, Kalisz, Komorów, Lublin, Łuków, Płock i Sosnowiec, miał wiadomości zaledwie o 453 studniach, z których 26,3% miało cembrowinę drewnianą, a 32,7% — cembrowinę murowaną.

Wiadomości o dokonanych badaniach wody i wynikach badań nie znajdujemy w ankiecie, natomiast co do ilości, oblicza inż. Rakiewicz, iż na mieszkańca przypada 9,6 litra, którą to ilość uważa autor, stosując normę znacznie mniejszą od wymaganej przez higienę, za czwartą część ilości normalnej.

Co się tyczy usuwania nieczystości w miastach, miasteczkach i osadach b. Królestwa Polskiego, to z tablic ankiety, o której mowa, wypadło, iż na 132 miejscowości, o których wiadomości zebrano, zaledwie w 17 istniały kanały w ziemi zbudowane dla ścieków (kanalizację właściwą jedynie w Warszawie urządzone), w innych miejscowościach istnieją tylko rynsztoki i rowy otwarte, ścieki jedynie wszędzie wpuszczają się do rzeki; aparaty pneumatyczne miano w 28 miastach, a i w tych wogóle równocześnie ze zwyczajnymi kubłami i beczkami do wywożenia.

Ankieta wreszcie dostarczyła danych o kąpielach, z których wynika, że na 255 miast i miasteczek w 42 niema żadnych urządzeń kąpielowych, a w 92 są tylko kąpiele rytualne.

Dane zebrane przezemnie, dotyczą 268 miast ze wszystkich województw Rzeczypospolitej, z wyjątkiem ziemi Wileńskiej, która nie była w czasie ankiety wcieloną do Polski, nadto oprócz Województwa Pomorskiego, z którego nie otrzymano wcale danych i oprócz Górnego Śląska. Ze Śląska Cieszyńskiego nadesłano dane z Cieszyna.

Miasta wszystkie podzielił mi na następujące kategorie:

1) Mające mniej, niż 5.000 ludności	w liczbie	77
2) „ 5 — 10.000 ludności	„ „	85
3) „ 10 — 20.000 „	„ „	44
4) „ 20 — 50.000 „	„ „	30
5) „ powyżej 50.000 „	„ „	12
Z 256 miast, mających mniej, niż 50.000 ludności, przypada		
Na 5 Województw b. Królestwa Polskiego . . .	105 miast	
„ 3 „ Kresów Wschodnich . . .	19 „	
„ Województwo Poznańskie	45 „	
„ 4 Województwa Małopolski	86 „	
„ Śląsk Cieszyński	1 „	

Oprócz liczb ludności, podanych przez zarządy miast, umieściliśmy w tablicach nowych dane, zaczerpnięte z Tomu V, cz. 5 Miesięcznika Statystycznego, wydawanego przez Główny Urząd Statystyczny (R. 1922), p. t. „Tymczasowe rezultaty spisu ludności Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1921 r.”

Niestety, jak widać z tablic, różnice są niekiedy bardzo znaczne, co świadczy o nieściśłych sposobach zbierania danych o ludności.

Według danych spisu ludności, Polska liczyła w dniu 30 września 1921 r. — 27.160.163 mieszkańców, w tem Górny Śląsk 980.296, Litwa Środkowa 488.968 wojsko 318.452.

Miast istnieje 613, w tem na Górnym Śląsku 13 i w Litwie Środkowej 5.

Przystępując do zobrazowania stanu higienicznego miast na podstawie danych ankiety, spostrzegamy odrazu wielkie różnice stanu tego w dzielnicach Polski, przed wojną różnym rządów podległych, podczas gdy województwa, do jednej dzielnicy Państwa należące, okazują uderzające do siebie podobieństwo.

Pozostawiając na stronie 12 miast wielkich, t. j. ponad 50.000 ludności liczących i zgrupowawszy miasta: a) b. Królestwa Polskiego, a więc należące do województw: Warszawskiego, Łódzkiego, Lubelskiego, Kielec-

kiego i Białostockiego, b) Kresów Wschodnich (województwo Nowogródzkie, Poleskie i Wołyńskie), c) b. Dzielnicy Pruskiej (woj. Poznańskie, z Pomorskiego bowiem wiadomości nie nadesłano) i d) Małopolski (woj. Krakowskie, Lwowskie, Stanisławowskie i Tarnopolskie), mamy ogółem odpowiedzi z miast:

z 1-szej dzielnicy . . .	105
„ 2-giej „ . . .	19
„ 3-ciej „ . . .	45
„ 4-ej „ . . .	86
Ogółem . . .	<u>255</u>

Cechy higieniczne powyższych kategorii miast według nadesłanych wiadomości są następujące:

B r u k i.

Dzielnica pierwsza. Z liczby 105 miast 1-szej dzielnicy 6 nie posiada wcale bruków, w 67 bruki są złe, a w 29 średnie, a tylko w trzech znajdują się bruki ulepszone. Za bruki średnie uważam takie, które są zbudowane z kamienia polnego, znajdują się na wszystkich lub prawie wszystkich ulicach, zaopatrzonych również w chodniki, oraz, o ile w odpowiedziach zarządów miejskich nie wspomniano o zniszczeniu bruków, wybojach i t. p. Brukami ulepszonymi nazywam takie, które, jeżeli nie w całości, to choć w części ułożone są z kostek granitowych, porfirowych i in., z kostek drewnianych, z klinkieru, tudzież asfaltowe. Bruki „średnie” uważałyby można za złe, „złe” zaś za bardzo złe.

W drugiej dzielnicy Państwa (Kresy Wschodnie) z 19 miast 7 zupełnie nie mają bruków, 3 mają bruki złe, 4 średnie, żadne zaś z tych miast nie posiada bruków ulepszonych.

W trzeciej grupie natomiast niema miast bez bruków, w 12 bruki oznaczyć wypadło jako złe, w 10 jako średnie, natomiast 23 miasta posiadają bruki ulepszone. Należy zważyć, że bruki „złe” tej grupy niewątpliwie lepsze są od „złych” w miastach dwóch pierwszych dzielnic.

Wreszcie z 86 miast Małopolski 3 nie mają bruków, 25 mają bruki złe, 43 — średnie i 13 — ulepszone.

Sprawa więc bruków w miastach polskich jest bardzo zaniedbaną; jedynie miasta b. Dzielnicy Pruskiej mają ułożone bruki ulepszone w znacznej mierze; postęp pewien okazała Małopolska. Jeżeli ograniczymy statystykę jedynie do miast, mających mniej, niż 10,000 ludności, to wynik otrzymamy jeszcze jaskrawszy, a mianowicie pokaże się, że połowa miast woj. Poznańskiego posiada bruki ulepszone, w Małopolsce tylko 15% miast, a w całej pozostałej Polsce jedno tylko miasto.

Jeżeli wreszcie podzielimy jeszcze powyższą kategorię miast na dwie grupy, z których pierwsza składa się z miast z ludnością do 5,000, a druga od 5 do 10 tysięcy, to przekonamy się, że większość tych najmniejszych miast w b. Dzielnicy Pruskiej posiada bruki ulepszone, w Małopolsce istnieje około 12% takich miasteczek, zaś w pozostałej Polsce miasta z ludnością poniżej 5.000 wszystkie posiadają bruki złe lub zgoła żadnych nie mają.

Заopatrzenie w wodę.

Z tablicy I, widać, że z liczby 256 miast 149 czyli znacznie więcej, niż połowa, posiada wodę złą. „Średnie” заopatrzenie w wodę, t. j. studnie wiercone, często jednak dające wodę, nieodpowiadającą warunkom hygienicznym, posiada miast 84, czyli przeszło 30 na sto, zaś zaledwie 45 posiada wodociąg (niecałe 20 na sto).

I w tym wszakże wypadku ratuje sytuację b. Dzielnica Pruska, w której na 45 miast 19, t. j. blisko połowa, posiada wodociąg, zlej wody zaś nie posiada żadne miasto tej dzielnicy.

Zbliżone warunki co do wodociągów mają miasta Małopolski, z których 24 заopatrzone w wodociąg, natomiast z liczby pozostałych 52 miast znaczna większość posiada złe заopatrzenie w wodę.

Z liczby ogólnej 182, mających mniej, niż 10,000 ludności, 113 posiada urządzenia złe, 38 średnie, 31 zaś posiada wodociągi, przyczem województwa b. Królestwa oraz Kresów Wschodnich, z wyjątkiem dwóch miast, posiadają złe заopatrzenie w wodę.

Usuwanie nieczystości i odpadków.

Kanalizacja, jaką w Anglii nie tylko miasta, ale wsie nader liczne od dawna urządziły, w obrębie Państwa Polskiego, prócz Warszawy, istnieje tylko w b. Dzielnicy Pruskiej i w Małopolsce. Pewna liczba miast zaprowadziła wywózkę nieczystości za pomocą wozów hermetycznych z pneumatycznym opróżnianiem dołów kloacnych. Taki system zaliczyliśmy do „ulepszonych”, lubo doły kloacne jednak za szkodliwe dla zdrowia uznac musimy. Co się tyczy kanalizacji, to wyjąwszy Poznań, Kraków, Lwów, Cieszyń, miasta do skanalizowanych zaliczone mają kanalizację zazwyczaj częściową tylko zarówno pod względem systemu (rozdzielczą lub tylko dla wód atmosferycznych), jak i pod względem заopatrzonego w kanały terytorjum.

Miasta Kresów Wschodnich wszystkie bez wyjątku uprzątają nieczystości w sposób prymitywny, podobnie jak 95 miast b. Królestwa na ogólną liczbę 100. Ulepszone sposoby (przeważnie z kanalizacją) mają: b. Dziel-

nica Pruska (prawie połowa ogółu miast) i Małopolska (trzecia część ogółu miast tej dzielnicy).

Co zaś się tyczy usuwania odpadków i śmieci, to właściwie jakiegokolwiek organizacji prawidłowej sprawa ta nie posiada nawet w wielkich miastach naszych, jak: Warszawa, Łódź, Lublin i t. p. W danych wypadkach możemy jedynie podzielić miasta na dwie kategorie, z których jedna nie posiada absolutnie żadnej organizacji, druga zaś jedynie zaczątki organizacji w postaci bądź skromnych taborów miejskich do wywożenia śmieci, zazwyczaj bez specjalnych typów wozów i bez śmietników prawidłowej budowy, bądź w postaci tylko gospodarczego ześrodkowania wywózki w zarządzie miejskim, z wynajmowaniem wozów od przedsiębiorców.

Bez wszelkiej organizacji usuwania śmieci mamy miast 199, z ogólnej liczby 256, z organizacją zaś wzmiankowaną 57. Z czterech powyższych kategorii województw przypada: na pierwszą 94 miast, nie posiadających żadnej organizacji, a tylko ($1\frac{1}{2}\%$) posiada zaczątki organizacji; dla drugiej kategorii odnośne cyfry są 17 i 2; dla trzeciej 29 i 16 (więcej niż połowa), dla czwartej 59 i 27 (połowa).

Dla miast z ludnością do 5 tysięcy wyniki wypadły szczególnie rażąco, a mianowicie: z 27 miast b. Królestwa zaledwie jedno posiada, acz prymitywną, organizację wywózki, z 8 miast Kresów Wschodnich — żadne i jedynie 7 miast (na 32) województwa Poznańskiego i 5 (na 30) miast Małopolski posiada skromną organizację.

Podobne wyniki dały odpowiedzi zarządów miast, liczących 5 — 10 tysięcy mieszkańców.

Oświetlenia.

W czasach okupacji niemieckiej i austriackiej budowano elektrownie w zarządzie miast lub koncesyjne. Z nich wiele już zdążyło się zepsuć lub zawieszano ich czynność czasowo lub stale z powodu braku opału. Stałe, przed wojną zbudowane, elektrownie prawie wyłącznie istnieją w b. Dzielnicy Pruskiej i w Małopolsce. Gazownie w małych miastach urządzano w licznych miastach b. Dzielnicy Pruskiej.

Z ankiety wynika, iż połowa miast b. Królestwa Polskiego (53 na 105) nie posiada zgoła żadnego oświetlenia lub też posiada jedynie rzadko rozmieszczone, znane dobrze latarnie naftowe, zasługujące w zupełności na nazwę „pszczyła“. Druga połowa miast b. Królestwa posiada, wogóle niezmiernie skąpe, oświetlenie elektryczne, gazowni zaś żadne miasto w województwach b. zaboru rosyjskiego, mające mniej, niż 10,000 ludności, nie posiada. Elektrowni natomiast liczą te dwie kategorie miast 24 i 3. Województwo Poznańskie posiada 26 gazowni miejskich z ogólnej liczby miast, ankietą objętych, i 18 elektrowni. Miasta Małopolski posiadają 11

gazowni i 20 elektrowni, nadto niektóre oświetlają się lampami naftowo-żarówkami, niestety w większości miast zniszczonymi podczas wojny. Przeszło połowa miast poznańskich z ludnością do 5,000 posiada gazownię (17 na 32) i 10 elektrowni, gdy miasta najmniejsze Małopolski liczą ogółem 1 gazownię i 1 elektrownię.

Budynki szkolne.

Wiadomo, że za czasów uciemnienia, szkoła pod władzą Rosji była zaniedbaną jeszcze bardziej od innych zakładów społecznych, a przeto i budynki szkolne w b. zaborze rosyjskim urągają wszelkim zasadom higieny. Natomiast szkoły b. dzielnicy pruskiej, przeznaczone w znacznym stopniu dla zniemczenia ludności, przeważnie znakomicie są urządzone. Małopolska, w której autonomiczne władze krajowe dbały o szkolnictwo, posiada również w wielu miastach prawidłowo urządzone budynki szkolne.

Budynki szkolne podzieliłem na 3 kategorie pod względem warunków higienicznych i oznaczyłem kategorie te liczbami, rozumiejąc pod liczbą 1. bądź szkoły, umieszczone w wynajętych mieszkaniach prywatnych, bądź w budynkach, skleconych bez żadnego względu na higienę; pod liczbą 2. budynki szkolne, już w pewnym stopniu uwzględniające zdrowotność, zaś pod liczbą 3. budynki, odpowiadające wymaganiom higieny.

Te ostatnie istnieją w 33 miastach b. dzielnicy pruskiej, na liczbę ogólną 45, w Małopolsce w 54 miastach na 86, zaś w b. Królestwie Polskim zaledwie w 4 na 105, zaś na Kresach Wschodnich niema ich wcale. Z tablicy zasadniczej widać, że ogrody i boiska przy szkołach są udziałem jedynie niewielkiej liczby szkół, przeważnie również tylko w woj. Poznańskim i w Małopolsce.

Szpitala.

Na 256 miast 95 mają szpitale, po części stanowiące własność samych miast, po części sejmików, rządu lub kongregacji. 161 szpitali, czyli prawie $\frac{2}{3}$ ogólnej liczby szpitali nie posiada. I tu zachodzi w miastach najmniejszych stosunek taki sam, jak w sprawie budynków szkolnych; mianowicie z liczby miast z ludnością poniżej 5.000 na 97 miast zaledwie 14 posiada szpitale, a z tych dziewięć przypada na b. dzielnicę pruską. Różnią się pod tym względem miasta te od kategorii z ludnością 5 — 10.000 (na 85 miast w 31 istnieją szpitale, z tych zaś większość przypada na b. Królestwo Polskie i Małopolskę (15 i 9). W 35 miastach b. Królestwa i Kresów Wschodnich, mających mniej od 5.000 mieszkańców, istnieją zaledwie 4 szpitale.

Kąpiele publiczne.

Pod względem kąpiel publicznych Polska zajmuje niewątpliwie jedno z ostatnich miejsc w Europie, nie wspominając już o Stanach Zjednoczonych Ameryki, w których chłopci i robotnicy bardzo często mają we własnych mieszkaniach kąpiele.

Na 256 miast, z których mamy odpowiedzi, tylko 103, czyli mniej niż połowa, posiada kąpiele publiczne. Ze 182 miast, liczących 10 tysięcy mieszkańców, tylko 66, a więc trzecia część, może się kąpać; podobnie z liczby 27 miast z ludnością do 5.000 ludności—36, czyli również $\frac{1}{3}$ posiada kąpiele.

Oczywiście i tu prym trzymają Poznańskie i Małopolska; zasługuje zaś na uwagę fakt, iż w miastach tych Kresy Wschodnie posiadają względnie więcej kąpiel (5 na 8), niż b. Królestwo Polskie (9 na 18). Oczywiście wniosków ściślejszych wobec małych liczb wyprowadzać nie podobna, ale przypuszczać należy, że ma tu pewne znaczenie zwyczaj ludu rosyjskiego używania łaźni.

Fatalny stan miast, zwłaszcza w b. Królestwie, stąd jeszcze wypływa, że znaczną liczbę kąpiel publicznych w małych miastach stanowią łaźnie rytualne żydowskie, po największej części źle urządzone, brudne i bardzo niechętnie przez ludność chrześcijańską wogóle używane.

Ogrody publiczne.

Pod względem ogrodów publicznych (o zadrzewieniu ulic, mianowicie w b. zaborze rosyjskim, trudno mówić) podzieliliśmy miasta na 3 kategorie, z których najgorszą, t. j. nie posiadającą wcale ogrodów, oznaczyliśmy liczbą 1, mającą małe ogródki lub skwery — liczbą 2, zaś wyposażoną w większe lub wielkie ogrody, parki i t. p. — liczbą 3. Otóż do tej ostatniej kategorii należy zaledwie 55 miast na 256, do drugiej — 53, zaś do miast zupełnie pozbawionych ogrodów należy miast 148, czyli znaczna większość. Poznańskie w tym względzie rażąco odbija od pozostałych ziem polskich; nawet miasta z ludnością do 10.000 ludności i do 5.000 posiadają tam z tego względu postać kulturalną (27 na 41 i 21 na 32).

Rzeźnie.

Rzeźnie, jako należące do bardzo ważnych pod względem higienicznym urządzeń miejskich, stanowią jeden ze wskaźników kultury sanitarnej. Podzieliliśmy je na trzy kategorie, z których pierwsza obejmuje zakłady, a raczej najczęściej tylko pomieszczenia do uboju bydła, w rodzaju jakiegś starej stodoły, chlewa lub rzeźni, z szałasów jakiegoś złożonej. Do miast, oznaczonych liczbą 1, zaliczyliśmy również miasta, nie mające rzeźni,

o których powiedziano, iż rzeźnicy w domach swych biją bydło. Kategoria druga oznacza miasta z rzeźniami już specjalnie na cel ten zbudowanemi, ale bynajmniej nie odpowiadającemi warunkom rzeźni higienicznej, a więc zbyt małemi, źle brukowanemi, nie mającemi należytych urządzeń technicznych i chłodni, warunków do badań mięsa. Do kategorii, oznaczonej liczbą 3, zaliczyliśmy miasta z rzeźniami zbliżonemi do typu wzorowych.

Tych ostatnich mamy zaledwie 32 w 286 miastach. Województwo Poznańskie wykazało takich miast 20, Małopolska 10, Kongresówka 1, a Kresy Wschodnie ani jednego. W Poznańskim tylko jedno miasto niema rzeźni. Małopolska liczy 24 miasta, najgorszej pod względem rzeźni kategorii i 52 — średniej. W b. Królestwie i na Kresach Wschodnich prawie ściśle połowa miast należy do 1-szej i połowa do 2-ej kategorii (52 i 52 oraz 9 i 10).

Jak wspomniałem na początku sprawozdania, ankieta nie obejmuje Ziemi Wileńskiej, ani Górnego Śląska. Ze Śląska Cieszyńskiego przysłano odpowiedzi z Cieszyna, o którym, jak widać z tablic, krótko powiedzieć można, iż należy do najlepszych miast we wszystkich poszczególnych sprawach, w ankiecie przewidzianych.

Z całego zestawienia danych ankiety wynika potwierdzenie zupełnie jasne faktów, zresztą w ogólnych zarysach już przeważnie znanych, a mianowicie:

1. Państwo Polskie nietylko nie jest jednolite pod względem warunków kulturalno-zdrowotnych, ale przedstawia rażące różnice w różnych dzielnicach.

2. Ankieta potwierdza wpływ prawodawstwa, a jeszcze bardziej administracji sanitarnej państwowej na postęp higieniczny miast. Wpływ samorządów, do których działalności należało urządzenie miast i zakładów miejskich w Prusach i w Galicji oraz wpływ policji, do której należało w Prusach utrzymanie czystości w miastach, najbardziej się uwypatnił w b. dzielnicy pruskiej.

3. Ponieważ poprawa stanu higienicznego miejsc zaludnionych, a co zatem idzie, zmniejszenie śmiertelności, podniesienie fizycznej siły ludności i postęp warunków ekonomicznych, stanowi jedno z najpierwszych zadań Państwa, przeto Państwo użyć winno wszelkich wysiłków, aby względnie prawidłowy stan sanitarny Kresów Zachodnich nie uległ pogorszeniu, zaś stan dzielnic b. zaboru rosyjskiego czynił bardzo szybkie postępy.

4. Na poprawę stanu sanitarnego Rząd Państwa, i w szczególności główny jego organ sanitarny, Generalna Dyrekcja Zdrowia, winna zwrócić szczególną uwagę, z dwóch jeszcze względów specjalnych, a mianowicie: ponieważ stworzyć należy trwałą zaporę przenoszeniu chorób epidemicz-

nych z Rosji i Ukrainy, do czego najpewniej uzdrowotnienie miast i wsi zwłaszcza na Kresach Wschodnich się przyczyni, i ponieważ stworzenie na granicy państw obcych wysokiej kultury posiada wielkie znaczenie w dziedzinie nie tylko zdrowia, lecz i stosunków międzynarodowych wogóle.

4. Środki, jakimi Rząd wogóle, a w szczególności Generalna Dyrekcja Zdrowia może osiągnąć poprawę zdrowia Rzeczypospolitej, a w szczególności jej dzielnic zaniedbanych, są następujące:

a) rozciągnięcie bacznego nadzoru, aby wszystkie ustawy, zmierzające do utrzymania i poprawy zdrowia publicznego, były ściśle wykonywane, przy sprawnym energicznym nadzorze władz, którym Państwo nadzór takowy zleciło;

b) w szczególności rozciągnięcie bacznego nadzoru nad samorządami, którym ordynacja miejska i powiatowa przekazały najważniejsze zadania w dziedzinie uzdrowotnienia;

c) udzielanie wskazówek samorządom za pomocą instrukcji natury prawnej i technicznej, oraz za pomocą pośrednictwa i ułatwień w uzyskiwaniu pożyczek na inwestycje sanitarne, również za pomocą subwencji przynajmniej w wyjątkowych wypadkach;

d) wprowadzenie do budżetu Państwa bardzo wysokiej pozycji na pomoc gminom w dziedzinie uzdrowotnienia oraz na subwencje dla instytucji społecznych, mających uzdrowotnienie na celu;

e) zastosowanie na szerszą skalę propagandy i interwencji osobistej delegatów rządu w dzielnicach zaniedbanych w porozumieniu z organami miejscowymi, którym zdrowotność miast została powierzona;

6. Niesłuchanie ważne, poniekąd decydujące, znaczenie posiada inicjatywa społeczna miejscowa. Ze względu na gotową i poniekąd już doświadczoną organizację jaką posiada Warszawskie Towarzystwo Higieniczne, należy utworzyć przy pomocy Państwa oraz Związku Miast i Zrzeszenia Sejmików, organ centralny doradczo-techniczny tej instytucji, tworzyć wszędzie miejscowe oddziały i koła Towarzystwa, zaciągając do udziału w nich wszystkich dobrze myślących i miłujących zdrowie obywateli oraz organizując ich współpracę z miejscowymi instytucjami samorządów.

TABLICA I.
Ogół miast.

Województwa	Ilość miast	Bruki				Zaopatrzenie w wodę			Usuwanie nieczystości			Usuwanie śmieci		Oświetlenie		Budynki szkolne		Miasta ze szpitalami		Miasta bez szpitali		Miast z kapłanami publicz.		Ogrody publicz.		Rzeźnie	
		1. 2.		3. 4.		1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	miasto z gazownią	miasto z elektrycznością lub bez oświetl.	1.	2.	Miasta bez szpitali		Miasta z kapłanami publicz.		1.	2.	1.	2.	1.	2.
		bez bruków	złe	średnie	czyszczone	wodociąg																					
Warszawskie . .	40	1 26	12	1	1	36	3	1 39	1 37	3	—	23	—	16 23	1 18	22 24	26 11	3 3	17 22	1							
Łódzkie	16	1 12	3	—	15	—	1 16	1 17	1 16	—	10	—	—	7 7	2 9	7 9	10 3	3 3	9 7	—							
Kieleckie	18	—	7 10	1	16	1	1 17	1 17	1 17	1	—	—	—	6 11	1 10	8 9	10 6	2 2	7 11	—							
Lubelskie	20	2 14	3 1	19	1	17	1	17	3 14	6	—	—	—	7 13	1 6	14 9	14 1	5 1	13 7	—							
Białostockie . .	11	2 8	1	—	9	2	11	11	10 1	—	3	—	—	4 7	—	6 5	5 5	1 6	5	—							
Nowogrodzkie . .	4	2 2	—	—	4	—	4	—	—	—	1	—	—	2 2	1 3	6 4	7 1	—	1 3	—							
Poleskie	9	2 5	2	—	9	—	9	—	9	—	4	—	—	4 5	—	2 4	7 1	—	1 4	—							
Wojnyńskie . . .	6	3 1	2	—	5	1	6	—	4	2	—	—	—	2 4	2 4	4 2	4 2	—	4 2	—							
Poznańskie . . .	45	—	12 10	23	—	28 17	25	20 29	16 16	—	18	—	—	5 7	33 18	27 17	28 11	4 30	1 24	20							
Pomorskie	35	—	13 12	10	—	14 7	14 28	7 26	9 5	—	—	—	—	2 10	23 8	27 12	21 11	3 5	26 4								
Krakowskie . . .	22	—	10 10	2	10 8	4 12	10 13	9 2	4 4	—	—	—	—	2 4	16 5	17 7	14 4	4 6	13 3								
Lwowskie	16	1 2	12 1	7 6	3 12	4 12	4 12	4 12	5 1	—	—	—	—	1 5	10 5	11 6	10 12	2 2	9 6	1							
Stanisławowskie .	13	2	—	10 1	5 5	3 12	1 8	1 8	5 1	—	—	—	—	2 6	5 4	9 5	11 8	2 4	7 2								
Tarnopolskie . .	1	—	—	1	—	—	—	—	1 1	—	—	—	—	—	1 1	—	—	—	—	1							
Śląsk Cieszyński .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—							
Ogółem	256	16 112	87 41	149 62	45 208	— 48	199 57	38 99	119 2)	60 104	92 95	161 103	153 148	53 55	86 138	32											

1) 11 zniszczonych.

2) 4 żarowo-naftowe.

TABLICA II.

Miasta z ludnością poniżej 5.000.

Województwa	Ilość miast	Bruki				Zaopatrzenie w wodę		Usuwanie nieczystości		Usuwanie śmieci	Oświetlenie		Budynki szkolne	Miasta ze szpitalami		Miasta bez szpitali	Miast		Ogrody publicz.			Rzeźnie						
		1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	miasta z gazownią		miasta z elektrownią lub bez oświel.	1.		2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	
													bez bruków			złe												średnie
Warszawskie . .	9	—	9	—	—	—	—	9	8	1	—	4	—	2	7	—	—	9	3	6	9	—	—	—	—	—	—	—
Łódzkie	4	1	3	—	—	—	—	4	4	—	—	1	—	—	3	1	—	4	1	3	4	—	—	—	—	—	—	—
Kieleckie . . .	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lubelskie . . .	6	2	4	—	—	—	—	6	6	—	—	2	—	1	5	—	—	6	1	5	6	—	—	—	—	—	—	—
Białostockie . .	7	2	5	—	—	—	—	7	7	—	—	2	—	2	5	—	—	5	4	3	5	—	—	—	—	—	—	—
Nowogrodzkie . .	2	2	—	—	—	—	—	2	2	—	—	1	—	1	1	—	—	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Poleskie	4	—	4	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	1	3	—	—	2	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—
Wolińskie . . .	2	2	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—
Poznańskie . .	32	—	12	6	14	—	26	6	22	10	7	17	10	5	7	20	9	23	13	19	9	2	21	1	22	9	—	—
Pomorskie . . .	18	—	11	3	4	—	7	3	8	15	3	1	—	2	8	8	—	18	5	13	13	5	—	—	—	—	—	—
Krakowskie . .	8	—	6	2	—	6	1	1	3	5	6	2	1	2	2	6	—	8	2	6	7	1	—	—	—	—	—	—
Lwowskie	2	1	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	1	1	—	2	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—
Stanisławowskie .	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—
Tarnopolskie . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Śląsk Cieszyński .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ogółem	97	12	55	12	18	48	34	15	79	18	84	13	18	21	58	16	43	38	14	83	36	61	66	10	21	15	72	10

1) W tem 8 z oświetleniem żarowo-naftowym; — 2 zepsute.

TABLICA III.
Miasta z ludnością 5—10 tysięcy.

Województwa	Ilość miast	Bruki				Zaopatrzenie w wodę			Usuwanie nieczystości		Usuwanie śmieci		Oświetlenie			Budynki szkolne		Miasta ze szpitalami		Miast bez szpitali		Miast bez kapieli		Ogrody publicz.			Rzeźnie			
		1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	
		bez bruków	złe	średnie	częściowo ulepszone				1.	2.		1.	2.		miasta z gazownią	miasta z elektryczną lub bez oświel.		1.	2.	3.										
Warszawskie . . .	18	1	9	7	1	17	1	—	18	—	—	18	—	—	—	7	11	6	11	1	9	9	5	13	13	3	2	2	15	1
Łódzkie . . .	3	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—	—	3	—	2	1	—	1	2	1	2	2	1	—	—	3	—
Kieleckie . . .	11	—	4	7	—	10	—	1	11	1	—	10	1	—	—	4	7	3	8	—	4	2	7	5	6	7	3	1	1	10
Lubelskie . . .	2	—	1	1	—	2	—	—	1	1	—	1	2	—	—	1	1	—	—	—	2	2	—	2	2	—	—	2	2	—
Białostockie . . .	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	1	1	1	—	1	1	1	1	—	1	—	—	1	1	—
Nowogródzkie . . .	2	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—	2	3	—	—	2	2	1	1	—	1	3	—	2	2	1	—	—	3	—
Poleskie . . .	3	2	—	1	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	1	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—
Wolynskie . . .	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—
Poznańskie . . .	9	—	—	3	6	—	2	7	2	7	—	2	4	5	6	5	—	—	9	6	3	5	4	2	1	6	—	2	2	7
Pomorskie . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Krakowskie . . .	11	—	1	5	4	7	—	4	8	3	—	3	1	4	1	6	—	2	9	4	7	5	6	8	2	2	1	—	7	4
Lwowskie . . .	8	—	2	5	1	7	—	1	5	3	—	3	1	—	1	7	—	4	4	2	6	3	5	5	1	2	1	—	6	1
Stanisławowskie . . .	8	—	1	6	1	7	—	1	6	2	—	5	3	—	3	5	—	1	4	3	7	1	7	7	1	—	—	—	3	—
Tarnopolskie . . .	8	—	—	7	—	5	1	2	7	1	—	4	4	—	1	6	—	2	4	2	6	3	5	6	2	—	—	2	5	1
Śląsk Cieszyński . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ogółem . . .	85	4	24	42	12	65	4	16	68	17	—	9	30	48	17	40	28	31	54	30	55	54	17	14	12	59	14	—	—	—

¹⁾ w wypadkach nie podano bruków.

TABLICA VI.

Stan higieniczny miast według województw.

I Województwa	1— 5 (b. Królestwo Polskie)	— 105 miast
II „	6— 8 (Kresy Wschodnie)	— 19 „
III „	9—10 (b. Dzielnica Pruska)	— 45 „
IV „	11—14 (Małopolska)	— 86 „
V „	15— (Śląsk Cieszyński)	— 1 „

Bruki — (odpowiedzi 254).

	<i>Bez bruków</i>	<i>złe</i>	<i>średnie</i>	<i>ulepszone</i>
I	6	67	29	3
II	7	8	4	—
III	—	12	10	23
IV	3	25	43	13
V	—	—	—	1

<i>Zaopatrzenie w wodę</i>				<i>Usuwanie nieczystości</i>		
	<i>Złe</i>	<i>średnie</i>	<i>wodociąg.</i>		<i>Prymitywne</i>	<i>ulepszone</i>
I	95	29	3	I	100	5
II	18	1	—	II	19	—
III	—	28	17	III	25	20
IV	36	26	24	IV	64	22
V	—	—	1	V	—	1

<i>Usuwanie śmieci</i>			<i>Oświetlenie</i>			
	<i>Prymitywne</i>	<i>w części zorg.</i>		<i>Miasta z gazownią</i>	<i>z elekt- rownią</i>	<i>Bez oświetl- lub prymityw.</i>
I	94	11	I	—	52	53
II	17	2	II	—	7	12
III	29	16	III	26	18	—
IV	59	27	IV	11	20	14
V	—	1	V	1	1	—

U w a g a: 11 zniszczonych, 4 żarowo-naft.

	<i>Budynki szkolne</i>			<i>Miasta</i>		<i>Miasta</i>	
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>ze szpit.</i>	<i>bez szpit.</i>	<i>z kąpiel.</i>	<i>bez kąpiel.</i>
I	40	61	4	48	57	49	56
II	8	11	—	6	13	6	13
III	5	7	33	18	27	17	28
IV	7	25	54	22	64	30	56
V	—	—	1	1	—	1	—

	<i>Ogrody publiczne</i>			<i>Rzeźnie</i>		
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
I	65	26	14	59	52	1
II	14	4	1	9	10	—
III	11	4	30	1	24	20
IV	58	19	9	24	52	10
V	—	—	1	—	—	1

TABLICA VII.

Miasta z ludnością do 10.000.

	B r u k i				Zap. w wodę			Usw. niecz.		Usw. śmieci		Oświetlenie			Bud. szkol.		Miasta		Miasta		Ogrody publ.			R z e ń n i e				
	1	2	3	4	1	2	3	1	2	1	2	1	2	3	1	2	3	ze szpit.	bez szpit.	z kap.	bez kap.	1	2	3	1	2	3	
I	62	40	15	1	60	1	1	61	1	60	2	—	24	38	17	43	2	18	44	21	41	47	10	5	12	49	1	
II	14	7	6	1	14	—	—	14	—	14	—	3	4	4	10	—	2	12	6	8	12	2	—	4	10	—	—	
III	41	—	12	9	20	—	28	13	24	17	29	12	17	12	7	5	7	29	15	26	18	3	27	1	24	16		
IV	65	3	21	29	10	39	9	17	48	17	44	21	4	9	32	7	23	35	10	55	21	44	50	12	3	10	48	7

Miasta z ludnością poniżej 5.000.

	B r u k i				Zap. w wodę			Usw. niecz.		Usw. śmieci		Oświetlenie		Bud. szkol.		Miasta		Miasta		Ogrody publ.		R z e ń n i e					
	1	2	3	4	1	2	3	1	2	1	2	g	o	1	2	3	z szpit.	bez szpit.	z kąd.	bez kąd.	—	—	—	—			
I	27	5	22	—	27	—	—	27	—	26	1	—	9	18	5	21	1	3	24	9	18	25	2	—	9	18	—
II	8	4	4	—	8	—	—	8	—	8	—	1	—	—	2	6	—	1	7	5	3	8	—	—	3	5	—
III	32	—	12	6	14	—	26	22	10	25	7	17	10	—	5	7	20	9	23	13	19	9	2	21	1	22	9
IV	30	3	17	6	4	13	8	9	22	8	25	5	1	8	4	9	17	1	29	9	21	24	6	—	2	27	1

TABLICA VIII.

Miasta z ludnością 5 — 10 tysięcy.

	B r u k i				W o d a			Usuw. niecz.		Usuw. śmieci		Oświetlenie		Bud. szkol.		Miasta		Miasta		Ogrody publ.		R z e ń n i e						
	1	2	3	4	1	2	3	1	2	1	2	gł.	elekt.	1	2	3	ze szpit.	bez szpit.	z kap.	bez kap.	1	2	3	1	2	3		
I	35	1	18	15	1	33	1	1	34	1	34	1	15	20	12	22	1	15	20	12	23	22	8	5	3	31	1	
II	6	3	2	1	—	6	—	—	6	—	6	—	2	4	—	—	1	5	1	5	4	2	—	—	1	5	—	
III	9	—	—	3	6	—	2	7	2	4	5	6	5	—	—	9	6	3	5	4	2	1	6	—	2	7	—	
IV	35	—	4	23	6	26	1	8	26	9	22	13	3	8	24	3	14	18	9	26	12	23	26	6	3	8	21	6

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej

z dnia 17 czerwca 1924 r.

o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne.

(Przedruk z Dz. U. R. P. № 51 1924, poz. 522).

Na zasadzie art. 1 punkt. 4 b. i art. 2 ustawy z dnia 11-go stycznia 1924 roku o naprawie Skarbu Państwa i reformie walutowej (Dz. U. R. P. № 4, poz. 28) oraz zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z dnia 4 czerwca 1924 roku zarządzam co następuje:

§ 1. Budżet związku komunalnego określa granice gospodarki finansowej związku w roku obrachunkowym. Zarząd związku komunalnego obowiązany jest granic tych ściśle się trzymać.

Jeżeli w ciągu roku obrachunkowego zajdzie potrzeba wydatku nieprzewidzianego w budżecie lub przewidzianego w niewystarczającej wysokości, to na uskutecznienie takiego wydatku organ uchwalający winien specjalnie zezwolić w budżecie dodatkowym i jednocześnie wskazać w nim środki pokrycia.

Gdy nieprzewidziany wydatek nie da się odroczyć bez szkody dla związku komunalnego lub gdy wynika z ustawowego obowiązku, zarząd związku może dokonać wydatku, ale jest obowiązany zawiadomić o tem reprezentację związku celem zatwierdzenia wydatku i sposobu jego pokrycia na najbliższym posiedzeniu.

§ 2. Zarząd związku komunalnego układa corocznie preliminarz budżetowy wszystkich dochodów i wydatków, spodziewanych w następnym roku obrachunkowym, i to w takim czasie, by mógł być rozpatrzony, uchwalony i zatwierdzony (art. 8) przed rozpoczęciem roku obrachunkowego.

Przynajmniej na 14 dni przed wniesieniem pod obrady reprezentacji związku komunalnego należy preliminarz budżetowy wyłożyć na przeciąg jednego tygodnia celem przeglądania i wnoszenia zarzutów i spostrzeżeń przez zainteresowanych, których o tem zawiadomić należy publicznem ogłoszeniem.

Zainteresowanymi w rozumieniu niniejszego rozporządzenia są płatnicy danin komunalnych.

§ 3. Preliminarz składa się:

- a) z budżetu administracyjnego i
- b) budżetu przedsiębiorstw komunalnych.

Budżet administracyjny obejmuje wydatki i dochody dotyczące administracji komunalnej oraz dochody czyste lub deficyty przedsiębiorstw komunalnych.

Budżety przedsiębiorstw komunalnych zawierają dochody i wydatki (plany finansowo-gospodarcze) każdego przedsiębiorstwa z osobna.

Zarówno w budżecie administracyjnym jak i w budżecie przedsiębiorstw komunalnych wydatki i dochody dzielą się na zwyczajne i nadzwyczajne.

§ 4. Jako dochody zwyczajne budżetu administracyjnego uważać należy:

- a) przychody z majątku, z funduszków i fundacji należących do związku komunalnego i pozostających w jego administracji, oraz inne wpływy prywatno-prawne,

- b) czysty zysk z przedsiębiorstw komunalnych,

- c) wpływy z opłat administracyjnych i z opłat za korzystanie z urządzeń i zakładów komunalnych, oraz z dopłat na ich utrzymanie,

- d) wpływ z danin komunalnych zaległych z poprzednich lat i z takich danin, które przypadają związkom z mocy samych ustaw a nie wymagają osobnych uchwał i statutów,

- e) dotacje i należności przypadające od Państwa, lub innych związków samorządnych na podstawie tytułów publiczno-prawnych,

- f) wpływy z innych regularnie powtarzających się przychodów,

- g) przychody z podatków (samoistnych i dodatków do podatków państwowych), wpływających do kasy związku z mocy uchwał i statutów komunalnych bez względu na to, czy uchwały te i statuty podlegają zatwierdzeniu władzy nadzorczej, czy też nie podlegają. Jako podatki w znaczeniu niniejszego rozporządzenia należy uważać także specjalne opłaty drogowe.

Jako dochody zwyczajne przedsiębiorstw komunalnych należy uważać wpływy normalne z eksploatacji tych przedsiębiorstw.

Do dochodów nadzwyczajnych budżetu administracyjnego względnie budżetu przedsiębiorstw zalicza się wpływy ze sprzedaży i likwidacji majątku komunalnego, wpływy z podatków inwestycyjnych, z dopłat na założenie i rekonstrukcję urządzeń i zakładów komunalnych i wpływy z pożyczek długoterminowych oraz wpływy jednorazowe lub powtarzające się w nieregularnych odstępach czasu i wpływy przypadkowe.

§ 5. Do wydatków nadzwyczajnych winny być zaliczane wydatki nie związane z normalnym tokiem administracji lub eksploatacji przedsiębiorstwa w szczególności wydatki inwestycyjne t. j. wkłady mające dawać stały dochód lub podnieść trwale sprawność gospodarczą, wydatki na nowe budowle i na kupno maszyn i nieruchomości. Należą tu także wydatki na przedterminowe spłaty długów długoterminowych.

Wydatki na oprocentowanie i spłatę takich pożyczek według planu umorzenia zalicza się do wydatków zwyczajnych.

§ 6. Przy układaniu preliminarza budżetowego należy, oprócz przepisów dotyczących samego budżetowania, uwzględnić także przepisy już obowiązujące co do administracji majątku, funduszy, przedsiębiorstw i zakładów komunalnych, co do dochodów i wydatków komunalnych jak również przepisy zawarte w § 7 niniejszego rozporządzenia.

§ 7. Wydatki nadzwyczajne mogą być dokonywane tylko wtedy, gdy istnieje możliwość ich pokrycia ze środków nadzwyczajnych, lub z nadwyżki dochodów zwyczajnych ponad potrzebę pokrycia wydatków zwyczajnych.

W braku takiego pokrycia należy tych wydatków zaniechać.

§ 8. Preliminarze budżetowe podlegają zatwierdzeniu władzy nadzorczej tylko o tyle, o ile zawierają pozycje przewidziane w § 4 ustęp pierwszy lit. g) lub takie pozycje, które opierać się winny na uchwałach podlegających zatwierdzeniu władzy nadzorczej.

Jeżeli budżet lub część jego podlega zatwierdzeniu, powinna władza nadzorcza dokonać zatwierdzenia w ciągu dni 30-tu od dnia otrzymania preliminarza. O ile władzy nadzorczej nasuwa się wątpliwość co do prawności lub celowości budżetu albo jego części, winna w ciągu dni 30 żądać bliższych wyjaśnień lub dokonania zmian według uzasadnionego zlecenia, przy równoczesnem zatwierdzeniu tej części budżetu, która nie nasuwa wątpliwości.

Wykonanie części budżetu, co do których władza nadzorcza zażądała wyjaśnień lub zmian, może nastąpić dopiero po uznaniu złożonych wyjaśnień za wystarczające lub po dokonaniu wymaganych zmian.

§ 9. Zarządy związków komunalnych obowiązane są prowadzić dokładną rachunkowość pobranych wpływów i dokonanych wydatków jak również zaległości poborowych i płatniczych.

Najpóźniej w ciągu 4 miesięcy po upływie roku obrachunkowego każdy zarząd związku komunalnego winien złożyć reprezentacji związku do rozpoznania sprawozdanie rachunkowe z wykonania budżetu oraz z wszelkich innych przychodów i rozchodów pozabudżetowych, celem uzyskania pokwitowania (uznania rachunku za rzetelny).

§ 10. Każdy związek komunalny jest obowiązany prowadzić księgę inwentarza majątku, która dawać powinna dokładny obraz czynnego i biernego stanu majątkowego z końcem roku obrachunkowego.

§ 11. Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu wyda bliższe przepisy:

a) co do formy, treści oraz sposobu prowadzenia księgi inwentarza majątkowego,

b) co do formy, sposobu i terminu sporządzania i uchwalania preliminarza budżetowego,

c) co do formy układania, sposobu i terminu przedłożenia sprawozdań rocznych, co do kontroli rachunkowej i uznania rachunków za rzetelne.

§ 12. Związki komunalne są obowiązane przedkładać za pośrednictwem swych władz nadzorczych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Skarbu w sposób i w terminach, które przepisze rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu, budżety lub zestawienia budżetów oraz perjodyczne tymczasowe zamknięcia rachunkowe z okresu bieżącego lub ich zestawienia.

Minister Spraw Wewnętrznych lub Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych może badać gospodarkę związków komunalnych przez własnych delegatów.

Delegaci mają prawo zasięgać informacji o działalności związków komunalnych, żądać udzielenia sobie ich uchwał i aktów dla zaznajomienia się z ich treścią, zwiedzać zakłady, urządzenia i przedsiębiorstwa komunalne, prowadzić dochodzenia na miejscu, dokonywać rewizji ksiąg i kas.

O ile Minister Skarbu na podstawie sprawozdań swoich delegatów lub na podstawie przedkładanych mu budżetów i zamknięć rachunkowych spostrzeże nieprawidłowości natury finansowej lub brak oszczędności w gospodarce związku komunalnego, to zawiadomi o nich Ministra Spraw Wewnętrznych celem wydania stosownych zarządzeń.

§ 13. Władzami nadzorczymi w myśl niniejszego rozporządzenia są władze wymienione w art. 36 i 37 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. № 94, poz. 747). Przepisy art. 38 do 41 powołanej ustawy mają także zastosowanie do postępowania władz nadzorczych na podstawie niniejszego rozporządzenia.

§ 14. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Skarbu.

Terminy wejścia w życie poszczególnych przepisów rozporządzenia określi Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Prezydent Rzeczypospolitej: *S. Wojciechowski.*

Prezes Rady Ministrów i Minister Skarbu *W. Grabski.*

Minister Spraw Wewnętrznych: *Z. Hübner.*

Z obcego ustawodawstwa (wolne tłumaczenie).

USTAWA

z dnia 12 sierpnia 1921 roku.

№ 329 Zbioru praw i rozp.

o tymczasowym uregulowaniu gospodarki finansowej gmin i miast z prawem municypalnym.

Zgromadzenie Narodowe Republiki Czeskosłowackiej uchwaliło następującą ustawę:

ARTYKUŁ 1.

Gospodarka finansowa gmin.

O budżecie.

§ 1.

1) O wszystkich dochodach i wydatkach gminy, przedsiębiorstw, zakładów i funduszków gminnych i pod zarząd gminy wchodzących należy zestawiać corocznie budżet na następny rok administracyjny, który jest analogiczny z administracyjnym rokiem państwowym.

2) Budżet dzieli się na zwyczajny i nadzwyczajny.

§ 2.

Pozycje dochodów w budżecie zwyczajnym stanowią:

1. regularnie otrzymywane zyski z własności gminnej, następnie zakładów i funduszków gminnych i pod zarządem gminy się znajdujących,
2. czysty zysk z gminnych przedsiębiorstw zarobkowych,
3. dodatki do podatków, opłaty i podatki gminne już zatwierdzone,
4. przydziały państwowe,
5. wszelkie inne regularnie się powtarzające dochody.

§ 3.

Pozycje dochodów w budżecie nadzwyczajnym stanowią:

1. nadzwyczajne zyski z majątku gminy,
2. dochód ze sprzedaży własności gminnej,
3. pożyczki,
4. dochody nadzwyczajne dla pokrycia specjalnie oznaczonych nadzwyczajnych wydatków, przepisanych opłat i danin,
5. inne przypadkowe dochody.

§ 4.

1) Pozycje wydatków w budżecie zwyczajnym stanowią prawdopodobne oczekiwane, powtarzające się wydatki, niezbędne do zachowania mienia gminy zapłacenia wynagrodzeń personelowi gminnemu, administracji gminy i należytego wykonania obowiązków, wyznaczonych gminie przez ustawę lub w inny sposób, lub wchodzących w zakres jej działalności w ogólnym interesie publicznym, zwłaszcza też do opłacania procentów i umarzania długów gminnych.

2) Pozycje wydatków w budżecie nadzwyczajnym stanowią prawdopodobne spodziewane wydatki przypadkowe lub tymczasowe, zwłaszcza wydatki związane z nabyciem nowego i trwałego podwyższenia wartości dotychczasowego mienia gminy.

§ 5.

1) Wydatki budżetu zwyczajnego nie mogą być pokrywane dochodami nadzwyczajnymi.

2) Zmiany w pozycjach dochodów i wydatków budżetu podlegają uchwaleniu ze strony bezpośredniej władzy nadzorczej.

3) Jeżeli naczelnik gminy lub osoba, która poleca pokrycie wydatku (§ 8), postanowienia tego nie przestrzega, odpowiada za powstałą wskutek tego stratę.

4) O obowiązku pokrycia straty decyduje bezpośrednia władza nadzorcza, od jej orzeczenia wszak może jak gmina tak osoba przeciwko której wydano wyrok, ażeby stratę pokryła, odwołać się.

5) Na podstawie orzeczenia prawomocnego władzy nadzorczej ustala zwykły sąd wysokość odszkodowania, przyczem orzeczenie władzy nadzorczej o obowiązku pokrycia straty go obowiązuje.

§ 6.

1) Budżet (§ 1) zestawia naczelnik gminy i po omówieniu go w radzie gminnej podaje przedstawicielstwu gminy. Przedstawicielstwo gminy

winno wydać swą opinię o nim najpóźniej na dwa miesiące przed rozpoczęciem roku administracyjnego, na który budżet brzmi. Budżet należy na 14 dni, zanim rozstrzygnie o nim przedstawicielstwo gminy, wywieścić w urzędzie gminnym do przejrzania publicznego, po poprzednim przedłożeniu go komisji skarbowej (§ 9) do zaopiniowania. O czasie, kiedy budżet będzie wywieszony, należy obwieścić w sposób w gminie przyjęty. Opinię komisji skarbowej oraz poczynione uwagi odnośnie budżetu należy przy uchwalaniu brać pod uwagę.

2) Posiedzenie przedstawicielstwa gminy, na którym ma być uchwalony budżet należy zwołać i oznajmić o nim publicznie przynajmniej na trzy dni naprzód. Dla ważności uchwały konieczną jest obecność dwóch trzecich członków przedstawicielstwa gminy; uchwała zapada większością przekraczającą połowę głosów obecnych.

3) Jeżeli na posiedzenie przedstawicielstwa gminy nie stawi się lub podczas omawiania i decydowania o budżecie nie jest obecna liczba członków niezbędna dla prawomocności uchwały, winien naczelnik gminy zwołać ponownie członków przedstawicielstwa na posiedzenie o tymże przedmiocie i zaznaczyć, że uchwała tego posiedzenia będzie prawomocną bez względu na liczbę obecnych.

4) Postanowienie przedstawicielstwa gminy o budżecie obwieszczone jest w sposób w gminie przyjęty w ciągu 14 dni. Od uchwały można odwołać się do bezpośredniej władzy nadzorczej.

5) Przejrzeć budżet, uczynić o nim uwagi oraz odwołać się od uchwały o nim ma prawo każdy wyborca lub płatnik daniny w danej gminie.

§ 7.

1) Budżet gminy należy przedłożyć natychmiast po upływie terminu odwoławczego bezpośredniej władzy nadzorczej, i to jeżeli podano przeciwko niemu odwołanie, lub jeżeli mają być pobierane dodatki gminne w wysokości wymagającej decyzji wyższej władzy — w dwóch egzemplarzach, w przeciwnym razie tylko w jednym. Jeden egzemplarz pozostaje zawsze u bezpośredniej władzy nadzorczej do potrzeby urzędowej.

2) O budżecie zakwestjonowanym decyduje bezpośrednia władza nadzorcza tylko w zakresie podanego odwołania, posiada však prawo i obowiązek zbadać zarazem, czy budżet odpowiada wszystkim postanowieniom ustawowym, a zwłaszcza, czy obejmuje wszelkie obowiązki publiczne na gminę nałożone, lub zobowiązania pieniężne oparte na tytułach wykonawczych, o ile bezpośrednia władza nadzorcza powiadomiona jest o takich zobowiązaniach gminy.

3) Jeżeli chodzi o uchwalenie dodatków gminnych, zbada bezpośrednia władza nadzorcza budżet według poszczególnych pozycji, może zażądać od naczelnika gminy niezbędnych wyjaśnień, czynić uwagi, dotyczące uzupełnienia lub poprawy budżetu. Uwagi te winny być omówione w przedstawicielstwie gminy w przeciągu dni 14. Jeżeli chodzi o wskazówkę, według której trzeba zaliczyć do budżetu obowiązki publiczne gminy ustawowo na nią nałożone lub zobowiązania pieniężne oparte na tytułach wykonawczych, należy polecić gminie, ażeby uzupełniła w tym kierunku budżet w ciągu dni 14, zaznaczając, że w przeciwnym razie władza nadzorcza budżet sama uzupełni i niezbędne do pokrycia dodatki sama dopisze do podatków bezpośrednich.

4) O ile gmina nie przygotowała budżetu w oznaczonym ustawowo terminie a nawet i pomimo wezwania bezpośredniej władzy nadzorczej w terminie przez tę ostatnią wyznaczonym, władza ta może sama zestawić budżet z mocy urzędowej na koszt gminy. W odezwie władzy nadzorczej należy na skutki te wyraźnie zwrócić uwagę gminy.

5) Od decyzji bezpośredniej władzy nadzorczej, na mocy której połączono po myśli p. 3 uzupełnienie budżetu, lub zestawiono z urzędu po myśli p. 4 niniejszego paragrafu budżet gminny, może przedstawicielstwo gminy podać odwołanie ze skutkiem oddalającym do wyższej władzy nadzorczej.

6) Jeżeli mają być pobierane dodatki gminne do podatków bezpośrednich, w wysokości podlegającej uchwale wyższej władzy nadzorczej, przedłoży bezpośrednia władza nadzorcza budżet, po przejrzaniu po myśli p. 3, wraz z odnośnym wnioskiem wyższej władzy nadzorczej, której odnośnie do zbadania i ewentualnego uzupełnienia budżetu przysługują te same prawa jak bezpośredniej władzy nadzorczej na mocy poprzednich postanowień.

O wydatkach i ich likwidacji.

§ 8.

1) Gospodarkę gminną prowadzi się w ramach budżetu.

2) Wszelkie wydatki pborów gminnych oraz zakładów, przedsiębiorstw i funduszków gminnych oraz przez gminę administrowanych przekazuje do wypłaty w ramach prawomocnie ustalonego budżetu naczelnik gminy według uchwały rady gminnej lub na jej pełnomocnictwo.

3) Tylko w nagłych i nieprzewidzianych wypadkach, w których, wskutek tego iż spowodować mogą dla gminy lub mieszkańców straty lub niebezpieczeństwo, nie można zwlekać, może naczelnik gminy sam na własną odpowiedzialność przekazać niezbędny wydatek, lecz na najbliż-

szem następnem posiedzeniu winien przedstawić sprawę do dodatkowej uchwały radzie gminnej, względnie, jeżeli chodzi o wydatek pokrycie którego nie jest przewidziane w budżecie, przedstawicielstwu gminy, zgodnie z postanowieniami wymienionemi dalej.

4) Jeżeli budżet na dany rok nie został jeszcze prawomocnie zatwierdzony, należy prowadzić gospodarkę w ramach budżetu z roku ubiegłego, o ile pozycje wydatków poprzedniego budżetu nie są większe, aniżeli budżetu o którym mowa. Wyjątkowo można poczynić i nowe wydatki, zawarte w budżecie dotychczas prawomocnie nie zatwierdzonym, jeżeli gmina jest do nich prawnie zobowiązana.

5) Co się tyczy przedsiębiorstw i zakładów gminnych to tutaj może być na mocy uchwały przedstawicielstwa gminy prawo zleceń likwidowania bieżących wydatków niezbędnych dla funkcjonowania tych przedsiębiorstw powierzone innej osobie, lecz zawsze tylko w ramach zatwierdzonego budżetu. Poprzednie dwa punkty i tu obowiązują analogicznie.

§ 9.

1) We wszystkich gminach muszą być utworzone specjalne komisje skarbowe. W specjalnych godnych uwzględnienia wypadkach wyższa władza nadzorcza może zezwolić na wyjątek. Co do liczby członków obowiązują postanowienia § 9 ustawy z dn. 31 stycznia 1919 r., № 75 Zb. pr. i r.

2) Połowę członków obiera przedstawicielstwo gminy, resztę mianuje bezpośrednia władza nadzorcza, zażądawszy przedtem wniosków od grup wyborczych i przestrzegając — w miarę możliwości — zasady stosunkowego zastępstwa. Przyczem należy przestrzegać zasady, ażeby komisja przynajmniej w połowie nie składała się z członków przedstawicielstwa gminy i by w skład jej wchodził fachowiec.

3) Komisja skarbowa ma prawo kontrolować całkowitą gospodarkę gminy i odwoływać się ze skutkiem oddalającym od wszystkich uchwał przedstawicielstwa gminy natury finansowej.

4) Zwłaszcza powinny być przedstawiane komisji tej budżety i rachunki gminy, przed obwieszczeniem ich, do zbadania i wydania opinii.

5) Komisja obowiązana jest wydać swą opinię w ciągu 8-iu dni, a w nadzwyczajnych naglących razach w ciągu dni 3-ch, jeżeli przedstawicielstwo gminy lub gminna rada nie udzieliła dłuższego terminu, w przeciwnym razie opinii się nie uwzględnia.

6) Jeżeli w komisji wyluszczyły się zdania rzeczowo odmienne, należy stanowisko mniejszości wraz z motywami przedstawić w opinii.

§ 10.

1) Wydatków w budżecie nieprzewidzianych (§ 8 p. 2) nie mogą gminy ponosić, jeżeli niema zarazem prawomocnej gwarancji, iż będą pokryte.

2) Wniosek o wydatku nie zawarty w budżecie może pochodzić jedynie ze strony rady gminnej, a do komisji skarbowej należy się zwrócić, ażeby wyraziła o nim swoją opinię.

3) Uchwała takiego wydatku bez równoczesnego zabezpieczenia pokrycia jest nieważna i nie może być przeprowadzona. Za stratę spowodowaną przez jej urzeczywistnienie ponosi osobistą odpowiedzialność naczelnik gminy lub jego zastępca, uskuteczniający ją oraz członkowie rady gminnej lub przedstawicielstwa gminnego, którzy głosowali za decyzją lub jej przeprowadzeniem. Dlatego głosowanie winno być imienne, a nazwiska osób głosujących za wnioskiem zapisane w protokóle posiedzenia.

4) Gwarancja ta odpada, jeżeli rachunki zostały zgodnie z § 16 prawomocnie zatwierdzone.

5) O domaganiu się odszkodowania za straty obowiązują analogicznie postanowienia § 5 p. 4 i 5.

§ 11.

Jeżeli w jakikolwiek inny sposób postawi się przedstawicielstwu gminy wniosek nowego wydatku, należy skierować go do rady gminnej i komisji skarbowej do zaopiniowania i zaprojektowania pokrycia. Dopiero potem może być wydatek i jego pokrycie zatwierdzony przez przedstawicielstwo gminy.

§ 12.

1) Wszystko co wymieniono w §§ 10 i 11 o wnioskach nowych wydatków obowiązuje również odnośnie wniosku na wstrzymanie lub obniżenie dochodów w budżecie przewidzianych.

§ 13.

Wyjątek w postanowieniach §§ 10 i 11 dopuszczalny jest jedynie, jeżeli chodzi o nagle, nieprzewidziane zarządzenia, które w żadnym wypadku nie mogą być odłożone, np. podczas katastrof żywiołowych. W tych wypadkach sprawa winna być przedstawiona przedstawicielstwu gminy do uchwalenia likwidacji najpóźniej na najbliższym posiedzeniu, zwołanem w ciągu 14 dni, i to z wnioskiem rady gminnej i komisji skarbowej.

§ 14.

1) Jeżeli chodzi o nowe przedsiębiorstwo lub urządzenie nieprzewidziane w budżecie, na pokrycie których trzeba zaciągnąć pożyczkę,

sprzedać zasadniczą własność gminy, podnieść dodatki do podatków pośrednich lub bezpośrednich najmniej o 20% lub zaprowadzić nową albo podnieść najmniej o jedną piątą dotychczasową samoistną daninę gminną — nie patrząc na przewidziany czysty zysk — trzeba przedłożyć ogólny plan i budżet komisji skarbowej do zbadania i złożenia opinii, poczem trzeba na 14 dni przed posiedzeniem przedstawicielstwa gminy wystawić go do przejrzania ogółowi, o czem w sposób przyjęty w gminie należy podać do wiadomości publicznej.

2) Jeżeli w tym terminie najmniej jedna dziesiąta wyborców, zapisanych na ostatniej zatwierdzonej liście wyborczej, przeciwstawi się projektowi, trzeba uchwałę przedstawicielstwa gminy o tem, czy i w jaki sposób należy przedsiębiorstwo lub urządzenie założyć, we wszystkich wypadkach przedłożyć bezpośredniej władzy nadzorczej, ażeby ją uchwaliła. Zawsze wszak wystarczającym jest podpisanie się 5,000 wyborców.

O prowadzeniu ksiąg, zestawianiu rachunków i kontroli.

§ 15.

1) Gminy obowiązane są prowadzić należycie książki rachunkowe (o wszystkich dochodach i wydatkach) według wzorów ustalonych lub zatwierdzonych przez wyższą władzę nadzorczą.

2) Ta ostatnia ma prawo na koszt gminy założyć książki lub doprowadzić je do porządku, o ile wcale ich nie prowadzono, lub prowadzono niewłaściwie.

3) Jeżeli gmina nie ma urzędnika, któryby prowadził księgi i kasę, winien prowadzić księgi i kasę jeden z członków przedstawicielstwa gminnego przez nie zamianowany, który może dokonywać wypłat jedynie na zlecenie naczelnika gminy lub urzędującego zastępcy.

§ 16.

1) Najpóźniej w ciągu 3-ch miesięcy po upływie roku administracyjnego należy zamknąć księgi rachunkowe, a naczelnik gminy obowiązany jest po omówieniu w radzie gminnej przedstawić wszystkie udowodnione rachunki o wpływach i wydatkach dochodów gminnych oraz zakładów, przedsiębiorstw i funduszy gminnych oraz przez gminę administrowanych — komisji skarbowej do kontroli, a wraz z jej opinią — przedstawicielstwu gminnemu do uchwalenia. Rachunki zatwierdzone przez przedstawicielstwo gminne należy podać do kontroli bezpośredniej władzy nadzorczej i załączyć do jej użytku odpis całkowitego zamknięcia rachunków.

2) Rachunki te za wyjątkiem rachunków gminnych przedsiębiorstw zarobkowych, które mogłyby zdradzić tajemnicę handlową należy zawczasu

przynajmniej na 14 dni przed posiedzeniem przedstawicielstwa gminy wywiesić do publicznego przejrzenia. Termin, gdy będą wywieszone, należy w sposób przyjęty w gminie opublikować, a złożone zarzuty należy podczas uchwalania rachunków brać pod uwagę.

3) Punkty od 2 do 5 § 6 obowiązują analogicznie.

4) Bezpośrednia władza nadzorcza zbada przedłożone rachunki, przyczem ma prawo zażądać od naczelnika gminy potrzebnych wyjaśnień, jeżeli nie znajdą przeszkody — rachunki zatwierdza, w przeciwnym razie oznajmi o stwierdzonych przeszkodach naczelnikowi gminy, czyniąc zarazem zarządzenia, ażeby je usunąć.

5) Jeżeli w ciągu 3-ch miesięcy naczelnik gminy nie otrzyma od władzy nadzorczej jakichkolwiek zarzutów co do przedłożonych rachunków, należy uważać rachunki te za zatwierdzone.

6) Odpowiedzialność naczelnika gminy oraz członków przedstawicielstwa gminy za gospodarkę samorządową za dany rok administracyjny mija, za wyjątkiem czynów karnych, po upływie 4 lat od dnia, gdy przedstawicielstwo gminne rachunki te zatwierdziło.

7) Co do żądania odszkodowania za straty obowiązują analogicznie postanowienia § 5 p. 4 i 5.

§ 17.

1) Inwentarz ruchomości i nieruchomości, stanowiących majątek gminy, zakładów, przedsiębiorstw i funduszy gminnych i przez gminę administrowanych, należy prowadzić w ewidencji tak, ażeby zgadzał się zawsze z rzeczywistym stanem.

2) Gminy obowiązane są na żądanie bezpośredniej władzy nadzorczej przedstawić jej do przejrzenia inwentarz i jego części.

§ 18.

1) Wyższa władza nadzorcza obowiązana jest przekonywać się z urzędu przynajmniej raz na 4 lata o stanie gospodarki gmin, posiadających przeszło 3,000 mieszkańców lub gmin mających znaczniejsze mienie, względnie przeprowadzać specjalną kontrolę bądź całej gospodarki bądź też jednego z działów, zwłaszcza jeżeli zachodzi podejrzenie, że gospodaruje się tu niewłaściwie. Przytem może zależnie od charakteru wypadku skorzystać z organów bezpośredniej władzy nadzorczej. W pozostałych gminach przeprowadza rewizję bezpośrednia władza nadzorcza. Wyższa władza nadzorcza może w jakimkolwiek czasie dokonać przeglądu lub specjalnej rewizji gospodarki również w którejkolwiek z tych gmin. Odezwoom ministerstwa spraw wewnętrznych lub ministerstwa skarbu, ażeby dokonać

takiej kontroli w którejkolwiek z gmin, obowiązana jest uczynić zadość i poza ustalonym programem kontrolnym.

2) Koszty połączone z przeprowadzeniem kontroli lub rewizji ponosi zazwyczaj wyższa władza nadzorcza, która jej dokonywa. Na gminę może być nałożony obowiązek zapłacenia najwyżej połowy kosztów powstałych przy przeprowadzeniu specjalnej kontroli, jeżeli stwierdzone zostaną niewłaściwości lub nieporządki w gospodarstwie gminnym. Koszta specjalnej kontroli dokonanej na żądanie gminy ponosi ta ostatnia całkowicie. W obu tych wypadkach osoba, która dopuściła się niewłaściwości lub nieporządku, obowiązana jest zwrócić gminie kosztą kontroli. Nie dotyczy obowiązek pokrycia kosztów udowodnionych błędów rachunkowych ustalony w niniejszym punkcie. Co się tyczy domagania się odszkodowania za straty obowiązuje analogicznie § 5 p. 4 i 5.

3) Naczelnik gminy obowiązany jest przedłożyć organom kontroli potrzebny materiał pomocniczy, a zwłaszcza protokoły ze wszystkich posiedzeń rady gminnej, komisji skarbowej i przedstawicielstwa gminy.

4) Wszystkie gminy obowiązane są w ciągu 3-ch miesięcy po skończeniu roku administracyjnego podać wyższej władzy nadzorczej wykaz długów gminnych do 31 grudnia ubiegłego roku.

5) Wszystkie władze publiczne, samorządowe i państwowe obowiązane są udzielić organom kontroli podczas pełnienia powierzonego im zadania wszelkiej pomocy, o ile nie sprzeciwia się to wyraźnie przepisom ustawowym.

Pokrycie.

§ 19.

1) Na pokrycie wydatków gminy należy użyć przedewszystkiem dochodów z majątku gminy.

2) Jeżeli pewna część tego majątku przeznaczona jest na pokrycie pewnych wydatków, nie można zysku z tego mienia użyć do innych celów.

§ 20.

1) Jeżeli kilka osad złączonych jest w jedną miejscową gminę z zastrzeżeniem, że każda z nich zatrzyma prawo własności swego mienia, należy dochody z danego mienia użyć według zawartej ugody, jeżeli takiego porozumienia nie było,—na pokrycie wydatków przypadających na daną osadę. Ewentualny nadmiar pozostaje wyłączną własnością osady.

2) Co się tyczy zarządu takim własnym mieniem osady, obowiązują analogicznie postanowienia niniejszej ustawy.

§ 21.

1) Całkowitą własnością gminy, zakładów i funduszy gminnych oraz przez gminę administrowanych należy zarządzać tak, ażeby w zupełności odpowiadając celowi, do którego jest przeznaczona zachowana była bez uszczerbku, o ile zaś może przynosić dochody, ażeby osiągnięto jak-największy stały zysk, jeżeli to nie pociągnie za sobą niekorzyści interesów ogółu.

2) Zwłaszcza należy zważać, ażeby ze względu na stratę wartości części własności, ulegających zużyciu, nagromadzone były fundusze potrzebne do ponownego uzyskania tych części lub ich zastąpienia, o ile nie chodzi o inwestycje z pożyczek, które należy umarzać według postanowień § 23 p. 3. W ten sposób powstałych funduszy można użyć do celu innego aniżeli są przeznaczone tylko za zezwoleniem bezpośredniej władzy nadzorczej.

3) Zwykłych dochodów należy użyć na pokrycie wydatków przewidzianych w budżecie zwyczajnym na rok bieżący, a jeżeli wydatki te zostały pokryte — względnie na pokrycie budżetu nadzwyczajnego. Nadmiar należy użyć na pokrycie wydatków budżetu w najbliższych dwóch latach. Jeżeli nie są potrzebne do tego celu, uchwałę przedstawicielstwa gminy o użyciu ich zatwierdza bezpośrednia władza nadzorcza.

4) Dochodów nadzwyczajnych należy użyć, o ile nie zachodzi konieczność pokrycia nimi wydatków przewidzianych w budżecie nadzwyczajnym, do powiększenia, względnie podwyższenia wartości zasadniczego mienia gminy, przede wszystkim na zapłacenie długów leżących na danym majątku.

5) Rozdzielić własność lub ewentualny nadmiar dochodów z niej nie jest dozwolone.

§ 22.

1) Przedsiębiorstwa zarobkowe gminy, zakładów i funduszy gminnych i przez gminę administrowanych należy prowadzić, o ile gospodarka takich przedsiębiorstw nie jest szczegółowo unormowana specjalną ustawą, zazwyczaj tak, ażeby dochody pokryły przynajmniej wszystkie wydatki, włącznie z zaplaceniem procentów oraz umorzeniem kapitału zakładowego.

2) Nadmiaru należy użyć, o ile przedsiębiorstwo zarobkowe nie jest częścią składową specjalnego mienia celowego, na pokrycie powszechnych zwykłych wydatków gminy.

3) Jeżeli z przedsiębiorstw powstaną inne fundusze aniżeli wymienione w § 21 p. 2, można ich użyć tylko za zezwoleniem bezpośredniej władzy nadzorczej.

§ 23.

1) Uchwała bezpośredniej władzy nadzorczej nie jest potrzebną dla następujących rezolucji przedstawicielstwa gminnego w przedmiocie gospodarowania własnością gminy:

1. Jeżeli chodzi o sprzedaż własności gminy lub zakładów i funduszków gminnych i przez gminę administrowanych, w gminach posiadających ponad 30,000 mieszkańców i to jeżeli wartość jej własności, o której sprzedaż chodzi, w gminach o liczbie mieszkańców przewyższającej 30,000, najwyżej do 100,000 mieszkańców liczącej, w każdym poszczególnym wypadku nie przekracza 50,000 K. Cz., w gminach liczących ponad 100,000 mieszkańców—zaś K. Cz. 100,000. Części składowych mienia zasadniczego nie wolno bez zatwierdzenia bezpośredniej władzy nadzorczej odprzedać. Również niezbędna jest decyzja bezpośredniej władzy nadzorczej przy sprzedaży własności nieruchomości w gminach posiadających najwyżej 30,000 mieszkańców.

Wyjątkowo nie jest wymagana uchwała wyższa decyzji o sprzedaży parceli, która zapewnia miejsce według ustalonej linii budowlanej ulicznej.

2. O pożyczce gminnej lub przejęciu gwarancji, gdy gmina nie będzie obciążona tem na dłużej aniżeli do końca roku, lub jeżeli chodzi o obciążenie trwające dłużej, gdy oprocentowanie i umorzenie całkowitego długu, a zatem włącznie z dotychczasowym długiem gminy, nie wymaga większych aniżeli 20% dodatków do podatków bezpośrednich, do których uchwalono dodatki zgodnie z przepisami w danej gminie na rok w ciągu którego przedstawicielstwo gminne pożyczkę uchwała. Pożyczki, za które gmina bierze na siebie nieograniczoną odpowiedzialność za zobowiązania danej instytucji pieniężnej (stowarzyszeń) nie są dopuszczalne.

3. O wynajmie (wyzdierżawieniu) własności gminnej nieruchomości lub o przedłużeniu najmu (dzierżawy) na przeciąg 6 lat w drodze licytacji lub przez opublikowanie drogą postępowania ofertowego.

4. O kupnie nieruchomości, jeżeli udowodniony regularny czysty zysk z danej nieruchomości wystarczy przynajmniej na zwykłe zapłacenie odsetków i umorzenie ceny kupnej i kosztów ubocznych i jeżeli cena kupna nieruchomości nie przekracza w gminach posiadających mniej aniżeli 3,000 mieszkańców — 25,000 K. Cz., w gminach liczących ponad 3,000 do 50,000 mieszkańców — 200,000 K. Cz., w gminach przewyższających liczbą mieszkańców 50,000 najwyżej liczących 100,000 — K. Cz. 1,000,000, a w gminach ponad 100,000 mieszkańców — 10,000,000 K. Cz. Jeżeli wszak cena kupna wraz z ubocznymi kosztami może być pokryta z kapitałów zasadniczych gminy, wysokość jej nie decyduje.

2) W innych razach decyzje takie, jak również decyzje, że nieruchomości gminy albo zakładów lub funduszy gminnych oddaną ma być w zastaw lub obciążona ma być stałym ciężarem, bądź też że ma się zakupić jakieś prawo lub odstąpić, bądź że w lesie gminnym ma się wyrębać więcej drzew, aniżeli dopuszcza systematyczna gospodarka leśna, wymagają zatwierdzenia ze strony bezpośredniej władzy nadzorczej. Decyzje te mogą zapadać li tylko przy przestrzeganiu przepisów p. 2—6 § 6.

3) Władza zezwalająca na zaciągnięcie pożyczki powinna poczynić zarządzenia, ażeby zagwarantowane było należyte jej spłacenie, a mianowicie dbać o to, ażeby pożyczka zaciągnięta dla celów inwestycyjnych spłacana była przy trwałych inwestycjach w czasie odpowiadającym charakterowi inwestycji, najdłużej wszak w ciągu 40 lat, w innych zaś razach najdłużej do czasu prawdopodobnego trwania inwestycji.

4) Pożyczka użyta może być jedynie do tego celu, w jakim była uchwalona.

5) We wszystkich wypadkach, gdy na mocy specjalnych ustaw koniecznem było, ażeby uchwała przedstawicielstwa gminnego zatwierdzona została uchwałą sejmiku krajowego (zwykłą lub przez cesarza potwierdzoną) lub w których dla prawomocności prawnego postępowania gminy konieczną, byłaby ustawa krajowa, zatwierdza nadal wyższa władza nadzorcza. W tych wypadkach obowiązują analogicznie postanowienia poprzednich punktów 1 — 4.

§ 24.

Przedstawicielstwo gminy może, w granicach obowiązujących ustaw, uchylać decyzje o pobieraniu w gminie, o ile na pokrycie wydatków nie starczą inne dochody, dodatki (§ 26 i 27), opłaty (§ 28), następnie daniny (§§ 30, 31, 33, 34, 35 i 38) i pobory w naturze (§ 39).

§ 25.

Wydatki poczynione wyłącznie w interesie poszczególnych warstw mieszkańców lub poszczególnych części obwodu gminy lub wreszcie poszczególnych członków gminy, np. wydatek na stróża pola, pokryją w całości zainteresowani. Należy dać im sposobność wyrażenia swego zdania przedtem, zanim zarządzenia powodujące taki wydatek się urzeczywistnią, zwłaszcza jeżeli chodzi o wyznaczenie funkcjonariusza, który powoduje wydatek.

§ 26.

1) Jeżeli chodzi o przeprowadzenie takich zarządzeń, które leżą coprawda w interesie ogółu, lecz z których pewni właściciele gruntów, domów lub przemysłów osiągną specjalne korzyści gospodarcze, mo-

zna od osób tych zażądać pewnych pomocy do przeprowadzenia, względnie utrzymania tych zarządzeń.

2) Pomoc ta może polegać bądź na jednorazowych opłatach, względnie rozłożonych na kilka lat, bądź też na opłatach w czasie trwania danego zarządzenia się powtarzających.

3) Mogą być one w porozumieniu z tymi interesantami omówione, albo też, jeżeli nie dojdzie się do porozumienia, ustalone na mocy uchwały wyższej władzy nadzorczej. Wysokość ich dostosowuje się w obu wypadkach do wartości specjalnej korzyści gospodarczej dla poszczególnych interesantów z zarządzenia tego wypływających, oraz uwzględniając interes jaki ma z przeprowadzenia tego zarządzenia ogół.

4) Jeżeli nie chodzi o pomoc ustaloną, należy plan tego zarządzenia wraz z odnośnym całkowitym kosztorysem i wnioskiem rozłożenia opłat po poprzednim przedstawieniu komisji skarbowej (§ 9) wywiesić do publicznego przejrzania równocześnie z budżetem gminy, który obejmuje wydatek nie pokryty rozłożonemi opłatami, z wyraźnem zaznaczeniem, że interesanci mogą przeciw obliczeniu kosztów i planowi opłat postawić zarzuty.

5) Jeżeli chodzi o zarządzenie nieprzewidziane w budżecie, należy postępować analogicznie przestrzegając postanowień §§ 10, 11 i 14.

6) Wyższa władza nadzorcza decyduje w takim wypadku nie tylko o zarzutach, stawianych przeciw obowiązкови i wysokości pomocy, lecz i o ewentualnych zarzutach, podanych według p. 2 § 14.

§ 27.

Jeżeli wskutek tego, iż w gminie posiada siedzibę lub oddział wielkie przedsiębiorstwo, albo jeżeli zamieszkuje w niej znaczna liczba pracowników takiego przedsiębiorstwa z gminy sąsiedniej, powstają dla gminy znaczne wydatki (np. zapomogi dla biednych, komunikacja, dozór sanitarny, wymagania kulturalne, policja bezpieczeństwa lub straż ogniowa), któreby w przeciwnym razie, — (co powinno być możliwe do udowodnienia) — nie istniały wcale lub przynajmniej istniały lecz nie w takiej mierze, gmina posiada prawo na pokrycie takich kosztów zażądać na mocy uchwały przedstawicielstwa gminy od danego przedsiębiorstwa specjalnej zapomogi, wysokość której ustala się według stosunku całkowitej liczby mieszkańców danej gminy do liczby pracowników danego przedsiębiorstwa w niej zamieszkujących i z uwzględnieniem stosunku dodatków gminnych przez przedsiębiorstwo lub jego pracowników w gminie płaconych do całkowitej potrzeby, którą z dodatków gminnych do podatków bezpośrednich państwowych należy pokryć. W ten sposób ustalone dodatki nie mogą prze-

kraczać sumy wyższych wydatków powstałych dla danej gminy wskutek istnienia przedsiębiorstwa.

2) O ile dodatki takie nie są dobrowolnie omówione, obowiązują dopiero po uchwaleniu przez wyższą władzę nadzorczą. Władza ta może rozłożyć opłaty uchwalić tylko wtedy, jeżeli wydatki są rzeczywiście potrzebne i w wysokości niezbędnej.

3) Postanowienia, na mocy których pewne przedsiębiorstwa państwowe nie płacą podatków od zarobku, obowiązują tutaj również.

§ 28.

1) Gminy upoważnione są do pobierania opłat bądź jako wynagrodzenie za używanie urządzeń przez nie w interesie ogółu założonych i utrzymywanych, bądź jako wynagrodzenie za poszczególne funkcje organów gminnych.

2) Do tego zaliczają się np.: opłaty za grunta, bruki, wodę, kanalizację, opłaty cmentarne, budowlane, sanitarne, przynależnościowe i za urzędowanie gminne.

3) Opłaty mogą być zastosowywane do stopnia korzystania z danego urządzenia, czynności urzędowej danego organu gminy, a gdzie zgadza się to z charakterem opłaty i z uwzględnieniem podatkowej zdolności subjektu oraz faktu, iż zmuszony jest on na mocy postanowień prawno-publicznych używać danego urządzenia.

4) O pobieraniu tych opłat winna odnośna gmina, jeżeli dotychczas tego nie uczyniła, wydać odnośne przepisy.

5) Rząd upoważnia się do wydania na przyszłość wzorowych przepisów dla głównych rodzajów i do ustalenia w miarę potrzeby najwyższego stopnia opłat.

6) O ile przepisy przez gminę zatwierdzone zgodne są z temi wzorami, zezwala na pobieranie opłat i zatwierdza przepisy wyższa władza nadzorczą; jeżeli uchylają się od nich lub przekraczają miarę oznaczoną jako najwyższą, niezbędne jest zezwolenie rządu.

§ 29.

1) Podatki gminne mogą być pobierane bądź jako dodatki do podatków, bądź jako samodzielne daniny.

§ 30.

1) Dodatki do podatków bezpośrednich należy rozłożyć regularnie na wszystkie przepisane w gminie podatki tego rodzaju, o ile ustawa zezwala na wyznaczanie do nich dodatków, bez różnicy czy płatnik jest

członkiem gminy, czy nie, i to równomiernie na cały obwód gminy, o ile nie zastosuje się postanowień §§ 20 i 25.

2) Do poszczególnych rodzajów podatków bezpośrednich dodatki gminne mogą być wyznaczane w różnych wymiarach, odstąpienie od tej zasady, co się tyczy jednego rodzaju podatku dozwolone jest jedynie w drodze wyjątku i tylko za zezwoleniem odnośnego urzędu skarbowego (§ 50).

3) Podatek powszechny zarobkowy i podatek od zarobku przedsiębiorstw obowiązanych do prowadzenia ksiąg, uważać należy w tym wypadku za jeden rodzaj podatków bezpośrednich.

§ 31.

1) Decyzja przedstawicielstwa gminnego o najwyżej 100 procentowych dodatkach do podatków bezpośrednich nie wymaga wyższego zatwierdzenia.

2) Dodatki do podatków bezpośrednich, które przekraczają 100%, nie przewyższają jednak 200% któregoś z podatków bezpośrednich, mogą być nałożone jedynie po zezwoleniu bezpośredniej władzy nadzorczej.

3) Na pobieranie dodatku do podatku bezpośredniego, za wyjątkiem podatku od zarobku—ponad 200% do 300% zezwala wyższa władza nadzorcza.

4) Jeżeli mają być pobierane dodatki do podatku zarobkowego w wysokości ponad 200% a do innych podatków ponad 300% do uchwalenia ich przez wyższą władzę nadzorczą konieczną jest zgoda urzędu skarbowego (§ 49). Jeżeli nie osiągnie się porozumienia, decyduje rząd. Podanie gminy o zezwolenie tych wyższych dodatków do podatków winny być udokumentowane wykazem opłat, dodatków do podatków państwowych spożywczych, samodzielnych danin w gminie już zaprowadzonych.

5) Kompetencję zezwalania dodatków do podatków bezpośrednich rozstrzyga przy dyferencyjnych dodatkach wymiar najwyższego podatku.

6) Prawo władzy nadzorczej zezwolenia dodatku w wymiarze przez przedstawicielstwo gminy ustalonym, obejmuje w sobie również prawo ustalania dodatków gminnych w wymiarze wyższym lub niższym potrzebnym do pokrycia niedoboru budżetowego.

7) Władze powołane do decydowania o podaniach o zezwolenie do dodatków obowiązane są wydać decyzję najpóźniej do 2-u miesięcy od dnia odbioru podania.

8) Jeżeli w przedmiocie wysokości dodatków władza nadzorcza na dany rok nie wydała decyzji, należy pobierać je w wysokości z roku ubiegłego.

§ 32.

1) Podatek od zarobku według części II ustawy o podatkach osobowych z dnia 25 października 1896 r. № 220 ust. Państw. (na Słowaczy-

nie i Rusi Podkarpackiej podatek zarobkowy od przedsiębiorstw obowiązanych do prowadzenia ksiąg) wypisany na rok 1920 i 1921 wraz z dodatkami wojennymi oraz ze wszystkimi dodatkami jednostek samorządowych nie może przewyższać 80% czystego zysku z tego roku handlowego, który uważany jest za podstawę przy wyznaczaniu podatku.

2) O ileby obowiązek wspomniany w pierwszym punkcie był wyższy obniży się stosunkowo nałożony podatek państwowy, włącznie z dodatkiem wojennym i dodatkami samorządowymi.

3) Za czysty zysk uważa się po myśli pierwszego punktu czysty dochód otrzymany po odliczeniu odsetek od pożyczek i podatku zarobkowego (§ 94 lit. c i f) ustawy o os. podatkach, a na Słowaczynie i Rusi Podkarpackiej art. VIII ust. z r. 1909 i art. XXXIV 1916.

4) Postanowienia poprzednich punktów nie obowiązują przy nakładaniu podatku od zarobku według § 100 ust. 2 (podatek minimalny) i p. 9 ustawy o os. podatkach.

5) Przeciwno ustaleniu czystego zysku (p. 3) można wnieść rekurs w Krajowym Urzędzie skarbowym (na Słowaczynie i Rusi Podkarpackiej do Komisji podatkowej zarządu municypalnego), których decyzja jest ostateczną.

§ 33.

1) Na wniosek wyższej władzy nadzorczej mogą gminy za zezwoleniem rządu lub władzy przez niego upoważnionej nałożyć i pobierać najwyżej 10 procentowy dodatek do podatku państwowego z przepisania nieruchomości między osobami żyjącymi, o ile chodzi o nieruchomość znajdującą się w katastrze danej gminy.

2) Dodatek wypisuje naczelnik gminy, a pobierają organa gminy. Przeciwno nakazowi płatniczemu można wnieść odwołanie, które rozpatruje przedstawicielstwo gminy. Odwołanie niema mocy oddalającej.

3) Od decyzji przedstawicielstwa gminy można się odwołać do bezpośredniej władzy nadzorczej, której decyzja jest ostateczną.

4) Odnosnie obowiązku płatniczego, osobistej i rzeczowej gwarancji, terminów płatniczych, procentów za zwłokę, wymagania egzekucyjnego i przedawnienia obowiązują analogicznie postanowienia ustawy o podatku państwowym.

5) Władze, wymierzające podatek państwowy, obowiązane są podać do wiadomości gmin wszelkie dane, potrzebne do wymiaru dodatku.

§ 34.

1) Dodatki do podatków państwowych spożywczych można pobierać za zezwoleniem wyższej władzy nadzorczej, o ile przewidziane jest to wyraźnie w specjalnej ustawie i najwyżej w wysokości tam ustalonej.

2) Gminne podatki od spożycia, gdy się je pobiera czy jako dodatek, czy jako samodzielny podatek, mogą obarczać jedynie spożycie w gminie.

§ 35.

1) Samodzielne podatki od spożycia mogą być przez gminę pobierane na zasadzie zezwolenia wyższej władzy nadzorczej, jeżeli statuty, które zostały przez przedstawicielstwo gminy w danym razie ustalone, odpowiadają wzorowemu statutom, wydanym o pobieraniu danego podatku przez rząd, zwłaszcza jeżeli wymiar ich nie będzie wyższy aniżeli wymiar w rozporządzeniu rządu jako najwyższy dopuszczalny.

2) Jeżeli wyższa władza nadzorcza w ciągu 3-ch miesięcy od dnia otrzymania przez nią podania o zezwolenie poboru w ramach statutu wzorowego, nie wyda orzeczenia, uważa się podatek ten przez milczenie uchwalony, a ustalone statuty za zatwierdzone.

3) Podatek gminny o którym nie wydano wzorowych statutow, lub który miałby być pobierany według zasad odmiennych od wydanych przez rząd, lub też w wyższym wymiarze, aniżeli oznaczono za dopuszczalny, pobierany być może jedynie za zezwoleniem rządu.

4) Upoważnia się Rząd, ażeby dla tych podatków gminnych wydał jednolite przepisy, w porozumieniu z wyższą władzą nadzorczą powierzył pobieranie i kontrolę dla wszystkich gmin lub niektórych z nich innym organom samorządowym, by ustalił wymiar odszkodowania za tę czynność.

§ 36.

Postanowień §§ 34 i 35 nie zmieniają przepisy §§ 20 i 21 ustawy o akcyzie na linji z dnia 14 kwietnia 1920 r. № 246 Zb. pr. i rozp.

§ 37.

1) We wszystkich gminach należy pobierać podatek od zabaw i podatek od wzrostu wartości nieruchomości i to wyłącznie na korzyść gminy; tylko z dochodu podatku od zabaw uzyskanego w gminach w Czechach, 10% należy do Praskiego Funduszu Szpitalnego.

2) Czwarty punkt § 35 obowiązuje również.

§ 38.

1) Jako samodzielne podatki może gmina następnie pobierać:

Podatki z komornego lub za korzystanie z pomieszczeń.

Podatki za przejściowe ulokowanie.

Podatki za obwieszczenia wszelkiego rodzaju, podawane do wiadomości publicznej, za wyjątkiem inseratów w czasopismach i książkach.

Podatki od niezabudowanych parceli.

Podatki za utrzymywanie motorowych środków komunikacji.

Podatki od komunikacji.

Podatki za zużycie prądu elektrycznego i gazu do oświetlenia.

Podatki od psów.

Podatki zbytku (np. podatek od lokali luksusowych, podatek od wydatków w restauracjach, teatrach, kinematografach i t. p.).

2) O zezwalaniu pobierania tych podatków obowiązują analogicznie postanowienia § 35.

3) Jakiegokolwiek inne podatki gminne prócz wymienionych w niniejszej ustawie wolno pobierać li tylko za zezwoleniem rządu.

§ 39.

1) Na mocy orzeczenia przedstawicielstwa gminy i po poprzednim uchwaleniu przez wyższą władzę nadzorczą można w razie koniecznej potrzeby żądać na korzyść gminy usług (ręcznych lub podwód, motorowych środków komunikacji).

2) Do usług ręcznych obowiązani są zasadniczo wszyscy mieszkańcy i płatnicy gminy w wieku od 18 do 60 lat równomiernie, o ile nie dowiodą, że do wymaganej służby są fizycznie niezdolni i nie mogą zapłacić kwoty niezbędnej do wynajęcia zdolnego zastępcy; zaś do usług podwodami (motorowymi środkami komunikacji)—wszyscy właściciele zaprzęgów w gminie w stosunku do liczby zaprzęgów (motorowych środków komunikacji), które posiadają.

3) Wymagane usługi mogą wykonywać i zdolni zastępcy.

4) Zamiast wykonania służby może być przez osobę do niej zobowiązaną zapłacona do kasy gminnej kwota niezbędna dla wynajęcia zdolnego zastępcy. Najwyżej dopuszczalna kwota określi się w sposób wskazany w p. 1.

5) W razie konieczności, np. podczas katastrof żywiołowych, niema obowiązku czekania na uchwałę według punktu 1.

6) Zwolnione są:

1. Od usług takich wogóle osoby, które mają ulgi na zasadzie postanowień prawa międzynarodowego i w zakresie tych postanowień.

2. Od usług ręcznych:

a) Urzędnicy, funkcjonariusze i robotnicy urzędów publicznych i przedsiębiorstw, rzeczywiście czynni, zaliczając w to profesorów i nauczycieli szkół publicznych, i posiadających prawo publiczności.

b) Osoby znajdujące się w czynnej służbie wojskowej.

c) Lekarze w służbie publicznej.

d) Osoby pracujące na kolejach prywatnych i przedsiębiorstwach żeglugi wodnej i powietrznej, służących do komunikacji publicznej.

e) Osoby zajęte w elektrowniach i zakładach gazowych, choćby prywatnych, ale służących dla społeczeństwa światłem i siłą, następnie osoby zajęte przy wodociągach.

f) Niezamożne matki, które muszą roztaczać swą opiekę nad dziećmi.

3. Od usług podwodami (motorowymi środkami komunikacji) lekarze obwodowi, ale tylko jeżeli chodzi o powóz służbowy (motorowy środek komunikacji).

Zwolnienia wyszczególnione pod № 2 nie obowiązują w krytycznych razach, np. podczas katastrof żywiołowych, w których to razach z osób wymienionych pod № 2 zwolnione są od usług ręcznych tylko te osoby, które z obowiązków swej służby lub powołania nie mogą opuścić swego stanowiska.

Postanowienia ogólne.

§ 40.

1) W przedmiocie posiedzeń przedstawicielstwa gminnego, na których uchwała się sprawę opłat pomocy, podatków i obowiązków w naturze, obowiązują postanowienia p. 2 do 5 § 6 analogicznie.

2) Odpis obwieszczenia o zapadłej uchwale winien być dostarczony wyższej władzy nadzorczej.

§ 41.

1) Dodatki w myśl postanowień §§ 26 i 27 wyznacza naczelnik gminy i pobiera je za pomocą organów gminnych.

2) Jeżeli chodzi o dodatki zgodzone dobrowolnie, należy w odnośnej umowie, w innych zaś razach w decyzji uchwalającej, ustalić termin ich wypłaty.

3) Dodatki wczas niezapłacone egzekwuje naczelnik gminy, a przy postępowaniu egzekucyjnem obowiązują analogiczne przepisy jak przy ściąganiu niezapłaconych podatków bezpośrednich.

§ 42.

1) Obliczenia, nakazy i pobierania dodatków gminnych do państwowych podatków dokonywują te same organa, które upoważnione są do pobierania odnośnych podatków państwowych.

2) Gminy obowiązane są oznajmić organom, pobierającym dodatki do podatków bezpośrednich do końca maja ich wysokość na bieżący rok administracyjny. Jeżeli nie uczynią tego, pomimo że zawczasu zawiadomione zostały o dozwolonych dodatkach, wspomniane organa pobierają

dotatki przez cały rok w wysokości ustalonej na rok ubiegły, chyba że otrzymały decyzję władzy zezwalającej na dodatki, iż dozwolone jest pobieranie dodatku niższego.

3) Przeciw dodatkom gminnym można odwołać się do bezpośredniej władzy nadzorczej, tylko jeżeli wyznaczono ich w wyższym wymiarze, aniżeli dopuszczalny jest ustawowo. Odwołanie nie ma mocy oddalającej.

4) Dodatkom gminnym nieprawidłowo obliczonym można przeciwstawić się przez odwołanie podania władzom wyznaczającym je; decyduje o niem z ostateczną ważnością urząd skarbowy (§ 50).

5) Dodatki płatne są jednocześnie z odnośnym podatkiem, co się tyczy dopominania się ich i przedawnienia, to obowiązują tu te same przepisy odnośnie podatku państwowego.

6) Obowiązek płacenia procentów za zwłokę w zapłaceniu dodatków do podatków państwowych bezpośrednich, przewidziany jest w ustawie z dnia 16 marca 1921 r. № 116 Zb. pr. i rozp.

§ 43.

1) Statuty, które należy wydać w przedmiocie opłat lub podatków według §§ 28, 35, 37 i 38, winny zawierać zwłaszcza następujące postanowienia:

1. W jakiej wysokości pobiera się opłata (podatek) lub według jakiej miary opłata (podatek gm.) się ustala.

2. Kto obowiązany jest opłatę (podatek) zapłacić i kto jest od opłaty (podatku) zwolniony.

3. Kto opłatę (podatek) pobiera, komu należy opłatę (podatek) wręczyć.

4. Jakie poczyniono zarządzenia celem kontroli, ażeby opłata (podatek) został należycie zapłacony, jakie obowiązki leżą na obywatelach płacących opłatę (podatek), ażeby kontrola gminna mogła być wykonywana.

5. Kiedy opłata (podatek) jest płatna i jak się wymaga;

6. Do jakich celów użyje się zysku z opłaty (podatku).

7. Jakie kary za niedotrzymanie przepisów i inne kary nałożone będą na osoby, które będą starały uchylić się od płacenia opłaty (podatku), lub osoby które nie przestrzegają reguł wydanych o pobieraniu opłaty (podatku).

2) Prawo postępowania karnego w przedmiocie kar za niedotrzymanie przepisów należy do gmin we własnym obwodzie działalności, w przedmiocie innych kar do urzędów skarbowych (§ 50).

3) Statuty o sposobie pobierania opłaty (podatku) w gminie winne być uchwalane przez władzę, która na pobieranie ich zezwala. Uchwalone statuty muszą być w gminie przez 14 dni obwieszzone. Każdy wyborca i płatnik gminy ma prawo przejrzeć statuty te w urzędowym lokalu gminy.

4) Władza nadzorcza, której należy przedstawić po myśli § 16 zamknięcie rachunków, winna baczyć, ażeby zysków z opłat (podatku) gminie zezwolonych, użyto do celów dla których były przeznaczone.

§ 44.

1) O ile statuty o pobieraniu poszczególnych opłat (podatków) według niniejszej ustawy nie przewidują czego odmiennego wyznacza je naczelnik gminy a pobiera za pomocą organów gminnych. Przeciwko nakazowi płatniczemu można złożyć odwołanie, o którym decyduje przedstawicielstwo gminy. Odwołanie niema mocy oddalającej.

2) Od decyzji przedstawicielstwa gminy można się odwołać do bezpośredniej władzy nadzorczej, której decyzja jest ostateczną.

3) Opłaty względnie podatki wczas niezapłacone egzekwuje naczelnik gminy. Przy postępowaniu egzekucyjnym obowiązują te same zasady jak przy ściąganiu niezapłaconych podatków bezpośrednich.

§ 45.

1) Uwagi i protesty dopuszczalne na mocy niniejszej ustawy przedstawiać należy w terminie 14-to dniowym u naczelnika gminy (w urzędzie gminnym).

2) Odwołanie należy podać w ciągu 14 dni; o miejscu złożenia odwołania obowiązują postanowienia dotychczasowe o ile ustawa niniejsza ich nie zmienia.

3) Termin podania zarzutów, protestów lub odwołania zaczyna się od dnia następnego po obwieszczeniu lub zawiadomieniu.

§ 46.

O przedawnieniu dodatków (§§ 26 i 27), opłat gminnych i podatków (§§ 28, 35, 37 i 38) obowiązują te same postanowienia jak przy przedawnieniu podatków bezpośrednich.

§ 47.

Jeżeli ustawa lub odnośny statut o pobieraniu danego podatku gminnego nie przewiduje zmiany, należy płacić od sum dodatków opłat i podatków gminnych, które nie zostały wczas zapłacone, procenta za zwłokę, zgodnie z postanowieniami obowiązującymi w przedmiocie procentów za zwłokę w płaceniu podatków bezpośrednich. Obowiązek ten dotyczy tylko dodatków opłat i podatków gm., jeżeli całkowity obowiązek roczny z tytułu dodatków opłat i podatków na cały rok ustalonych przewyższa 100 K. Cz., jeżeli chodzi o dodatki, opłaty i podatki, nakładane w pojedynczych wypadkach — gdy przewyższa K. Cz. 50.

§ 48.

1) W Czechach z Witoraskiem, uważa się za bezpośrednią władzę nadzorczą po myśli niniejszej ustawy starostwo, wyższą władzę nadzorczą Krajowy Zarząd Administracyjny; w stosunku do miast z własnym statutem pełni wydział krajowy obowiązki władzy nadzorczej bezpośredniej i wyższej.

2) Na Morawie z Walczykiem i na Śląsku z Hluczynem pełni obowiązków bezpośredniej i wyższej władzy nadzorczej nad wszystkimi gminami wydział krajowy (Krajowa Komisja Rządząca).

3) Na Słowaczynie uważa się według niniejszej ustawy za bezpośrednią władzę nadzorczą zarząd municypalny, za wyższą władzę nadzorczą Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

§ 49.

O ile na mocy niniejszej ustawy wyższa władza nadzorcza postępuje w porozumieniu z urzędem skarbowym, uważa się:

1. Na terytorjum Republiki oprócz Słowaczyny: za urząd skarbowy — krajowy urząd skarbowy.

2. Na Słowaczynie: jako urząd skarbowy — Ministerstwo Skarbu.

§ 50.

Jako urząd skarbowy według dalszych postanowień niniejszej ustawy uważane są:

1. Na terytorjum Republiki oprócz Słowacji:

a) w wypadku § 42 p. 4 o ile chodzi o dodatki do podatków bezpośrednich i w wypadku § 43 p. 2 — zarząd podatkowy,

b) w wypadku § 42 p. 4 o ile rozchodzi się o dodatki do podatków pośrednich — powiatowa dyrekcja skarbowa,

c) w wypadku § 30 p. 2 w Czechach i na Morawie — krajowa dyrekcja skarbowa, na Śląsku — dyrekcja skarbowa.

2. Na Słowaczynie:

a) w wypadkach § 42 p. 4 i § 43 p. 2 — dyrekcja skarbowa,

b) w wypadku § 30 p. 2 — generalna dyrekcja skarbowa w Bracisławie.

§ 51.

1) Do czasu, zanim na Słowaczynie przeprowadzone zostaną prawomocne wybory na mocy ustawy z dnia 31 stycznia 1919 r. № 75 Zb. pr. i rozp. obejmuje stanowisko naczelnika gminy w miastach z uregulowanym magistratem burmistrz, w wypadkach §§ 41 i 42 — magistrat.

2) W miejsce rady gminnej uważa się w tych miastach magistrat.

§ 52.

1) Do czasu wspomnianego w poprzednim paragrafie zajmuje miejsce naczelnika gminy w wielkich i małych gminach wójt wspólnie z gminnym (obwodowym) notariuszem.

2) Funkcję rady gminnej w wielkich i małych gminach pełni zwierzchnictwo gminy.

ARTYKUŁ II.

Gospodarka finansowa miast z prawem municypalnym.

§ 53.

Postanowienia art. I obowiązują również dla gospodarki finansowej miast z prawem municypalnym na Słowaczynie z uchyleniami niżej podanemi.

§ 54.

1) Stanowisko naczelnika gminy w miastach z prawem municypalnym obejmuje burmistrz, w wypadkach §§ 41 i 44 — magistrat.

2) Funkcję rady gminnej pełni w tych miastach — magistrat, funkcję przedstawicielstwa gminnego — municypalna rada danego miasta.

§ 55.

Liczbę członków komisji skarbowej w miastach z prawem municypalnym ustala Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

§ 56.

Czynność bezpośredniej i wyższej władzy nadzorczej pełni względem miast z prawem municypalnym Ministerstwo Spraw Wewnętrznych; o ile po myśli postanowień niniejszej ustawy wyższa władza nadzorcza postępuje za zgodą urzędu skarbowego (§ 31), uważa się, gdy chodzi o miasta z prawem municypalnym, za urząd skarbowy Ministerstwo Skarbu.

ARTYKUŁ III.

Postanowienia wspólne.

§ 57.

1) Wszelkie postanowienia ustaw i rozporządzeń, następnie statutów miejskich i municypalnych dotyczące gospodarki finansowej gmin z prawem municypalnym, unormowanej niniejszą ustawą, tracą ważność.

2) Praw nadzorczych nad gminami, o ile chodzi o miasta z prawem municypalnym, przysługujących na mocy ustaw węgierskich głównym służnym (starostom) i żupanom (wojewodom) ustawa niniejsza nie narusza.

3) Również niezmienione pozostają postanowienia ustawy z dnia 6 lutego 1920 r. № 114 i 116 Zb. praw i rozp., dotyczące Wielkiej Pragi.

§ 58.

1) Działalność, należąca na mocy niniejszej ustawy do bezpośredniej władzy nadzorczej, należeć będzie z chwilą gdy na wymienionem terytorjum Republiki utworzone zostaną urzędy żupne (wojewódzkie) i powiatowe, do komitetu powiatowego, a działalność wyższej władzy nadzorczej do komitetu żupnego (wojewódzkiego).

2) W czasie tym odwołania zgodnie z ustawą niniejszą rozstrzygać będzie komitet powiatowy, a w dalszem postępowaniu komitet żupny (wojewódzki). Wyjątek stanowią odwołania według §§ 4 p. 5, 16, p. 7, 18 p. 2, ostatnie zdanie 33, 44 i 47 niniejszej ustawy, o których decydować będą na mocy ustawy z dnia 9 marca 1920 r. № 158 Zb. pr. i rozp. senat powiatowy, a w dalszym postępowaniu — senat żupny (wojewódzki).

§ 59.

1) Ustawa niniejsza nabiera mocy dnia 1 października 1921 roku na całym obszarze Republiki Czeskosłowackiej, oprócz Rusi Podkarpackiej.

2) Gminy, względnie miasta z prawem municypalnem, mogą nadal pobierać dotychczas ustalone dodatki, opłaty, podatki i wymagać nadal dotychczas zatwierdzone daniny w naturze, o ile rząd nie ustali zmiany.

3) Działanie niniejszej ustawy może być przez rozporządzenie rządowe całkowicie lub częściowo względnie przez odpowiednie zmiany rozszerzone tymczasowo do czasu dalszego ustawowego unormowania sejmu Podkarpackiej Rusi,—na terytorjum Rusi Podkarpackiej.

§ 60.

Przeprowadzenie ustawy poleca się Ministrom: Spraw Wewnętrznych i Skarbu.

Skorowidz

Ustaw i rozporządzeń za czas od 1/V — 24 do 1/VII — 24 r., sporządzony na podstawie „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” (do № 57 włącznie), „Monitora Polskiego” (do № 155 włącznie), „Dziennika Urz. Min. W. R. i O. P. (do № 10 włącznie), „Dziennika Urz. Min. Sprawiedliwości” (do № 13 włącznie), „Dziennika Urz. Min. Spraw Wewnętrznych (do № 1 włącznie), „Dziennika Urzęd. Generalnej Dyrekcji Poczty i Telegrafów (do № 28 włącznie).

Koleje Żelazne.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 5/V — 24 r. w przedmiocie zmiany postanowień o bezpośredniej komunikacji towarowej pomiędzy Polską i Austrią.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 434.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 12/V — 24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 41/24 poz. 439.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 12/V — 24 r. o zmianie w postanowieniach, dotyczących bezpośredniej komunikacji towarowej pomiędzy Polską a Tryjestem.

Dz. U. R. P. Nr. 41/24 poz. 440.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 16/V — 24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 455.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 16/V — 24 r. o zmianach w części I taryfy ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 456.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 27/V — 24 r. o rozciągnięciu na przewozy kolejami wąskotorowymi zmian i uzupełnień taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 474.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 27/V—24 r. o zmianie taryfy osobowej i bagażowej na linii Jabłonna — Wawer — Karczew towarzystwa akcyjnego warszawskich dróg żelaznych dojazdowych.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 475.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 4/VI—24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 502.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 7/VI — 24 r. w przedmiocie zmiany postanowień o bezpośredniej komunikacji towarowej pomiędzy Polską a Węgrami przez Czechosłowację.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 503.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 17/VI — 24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 531.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 17/VI — 24 r. w sprawie zmian w warunkach komunikacji kolejowej pomiędzy Polską a Łotwą przez stację Zemgale.

Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 538.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 21/VI — 24 r. o uzupełnieniu i zmianach taryfy osobowej i bagażowej, obowiązującej na polskich kolejach państwowych.

Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 539.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 17/VI—24 r. o otwarciu tymczasowego ruchu osobowego na linii kolejowej Nasielsk—Sierpc.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 557.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 27/VI — 24 r. o rozciągnięciu na przewozy kolejami wąsko - torowemi zmian i uzupełnień taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 578.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 27/VI — 24 r. o zmianach i uzupełnieniach części I-ej taryfy ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 579.

Ustawa z d. 12/VI — 24 r. o zakresie działania Ministra Kolei Żelaznych i organizacji urzędów kolejowych.

Dz. U. R. P. Nr. 57/24 poz. 580.

Oświecenie Publiczne i Wyznania Religijne.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 7/V—24 r. o wywłaszczeniu gruntów na rzecz rozszerzenia rzymsko-katolickiego cmentarza grzebalnego we wsi Górka Pabjanicka.

Dz. U. R. P. Nr. 41/24 poz. 436.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 31/V — 24 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych do nauczania robót ręcznych w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 499.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 17/V — 24 r. o utworzeniu okręgowych komisji konserwatorskich.

Monitor Polski Nr. 135/24 poz. 391.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 14/IV—24 r. w sprawie wykonania postanowień rozdziałów 2, 4 i 5 działu I. ustawy z d. 9 października 23 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 8/24 poz. 73.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 26/I — 24 r. w sprawie egzaminów państwowych w Państwowym Instytucie Pedagogicznym.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/24 poz. 82.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 24/III — 24 r. w sprawie zmniejszenia liczby godzin nauczania dla kierowników publicznych szkół powszechnych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/24 poz. 83.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 3/IV — 24 r. w przedmiocie nostryfikacji zagranicznych dyplomów naukowych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/24 poz. 84.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 17/V — 24 r. w przedmiocie zmiany Rozporządzenia o egzaminach państwowych na nauczycieli szkół średnich.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/24 poz. 85.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 23/V — 24 r. w sprawie podręczników szkolnych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/24 poz. 86.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 31/V — 24 r. dotyczące zmiany § 19 rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z d. 29/I — 23 roku w sprawie egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich i seminarjów nauczycielskich w brzmieniu ustalonym rozporządzeniem z d. 14/VI — 23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 558.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 23/VI — 24 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej Przepisów Tymczasowych o szkołach elementarnych w Królestwie Polskiem na powiaty: grodzieński i wołkowyski oraz gminy: białowieską, masiewską i suchopolską powiatu bielskiego województwa białostockiego.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 577.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/VI — 24 r. w sprawie statutu organizacyjnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.
Monitor Polski Nr. 153/24 poz. 482.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 12/V — 24 r. w sprawie regulaminu egzaminów dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 10 poz. 94.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 27/V — 24 r. w sprawie zwolnienia od egzaminu pedagogicznego na podstawie § 14 rozporządzenia z d. 29/I — 23 r. w sprawie egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 10 poz. 95.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 30/V — 24 r. w sprawie zmiany kalendarza w kościele prawosławnym w Polsce.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 10/24 poz. 96.

Praca i Opieka Społeczna.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 14/V—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w przedmiocie przejęcia spraw repatrjacji przez władze administracyjne.

Monitor Polski Nr. 115/24 poz. 331.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 26/V—24 r. w przedmiocie tymczasowego rozszerzenia działalności okręgowych urzędów ubezpieczeń z siedzibą w Warszawie i Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 491.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 28/V—24 r. w przedmiocie ustalenia kaucji zarobkowych pośredników pracy.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 511.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 7/VI—24 r. o wprowadzeniu w życie ustawy z d. 30/I — 24 r. w przedmiocie rozciągnięcia obowiązujących na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego i cieszyńskiej części wojew. śląskiego ustaw o obowiązkowym ubezpieczeniu robotników od wypadków na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego, białostockiego, wołyńskiego, poleskiego, nowogródzkiego oraz ziemi wileńskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 512.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 26/VI — 24 r. o nadaniu statutu Państwowym Zakładom Przemysłowo - Szkolnym dla inwalidów w Piotrkowie.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 548.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 26/VI—24 r. o zastosowaniu złotego do obliczenia wkładek (premji) jakoteż świadczeń pieniężnych (rent) i o przerachowaniu na złote dawnych zobowiązań rentowych w ubezpieczeniu na wypadek do niezdolności do pracy, na starość i na korzyść pozostałych po ubezpieczonych rodzin w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 549.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. o zastosowaniu złotego do obliczania składek (premji) jakoteż świadczeń pieniężnych (rent) i o przerachowaniu na złote dawnych zobowiązań rentowych w ubezpieczeniu urzędników prywatnych w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 571.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. o zastosowaniu złotego do obliczania składek (premji) jakoteż świadczeń pieniężnych (rent) i o przerachowaniu na złote dawnych zobowiązań rentowych w ubezpieczeniu pensyjnym funkcjonariuszy w b. dzielnicy austriacko-węgierskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 572.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 29/VI—24 r. w sprawie wykonywania opieki społecznej nad obywatelami polskimi, którzy w żadnej gminie Rzeczypospolitej Polskiej nie mają prawa do opieki trwałej, oraz ponoszenia wynikających stąd kosztów.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 576.

Przemysł i Handel.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 25/IV — 24 roku o opłatach za czynności urzędów miar.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 415.

Ustawa z d. 11/IV — 24 r. o władzach górniczych.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 424.

Ustawa z d. 10/IV — 24 r. w przedmiocie zakazu wywozu ropy poza obszar celny Państwa.

Dz. U. R. P. Nr. 41/24 poz. 435.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 31/III — 24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu melasy, maku i gorzycy.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 444.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 30/IV — 24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu jęczmienia i słodu.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 446.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 10/V — 24 r. w przedmiocie zmiany brzmienia punktów 5 i 14 artykułu 10 oraz całego artykułu 15 rozporządzenia z d. 11/VI—20 r. o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 447.

Ustawa z d. 6/V — 24 r. w przedmiocie zmian w ustawie z d. 15 lipca 1920 r. o zmianie cen za dostarczanie energii elektrycznej (Dz. U. R. P. Nr. 70 poz. 466).

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 461.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 24/V — 24 r. w przedmiocie zwolnienia przemysłu podawania wody sodowej i bezalkoholowych lemoniad od przymusu koncesyjnego.

Dz. U. R. P. Nr. 46/24 poz. 481.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 23/V — 24 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 47/24 poz. 482.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 27/V—24 r. w przedmiocie podwyższenia niektórych opłat pocztowych obrotu wewnętrznego.

Dz. U. R. P. Nr. 47/24 poz. 483.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 15/V — 24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu trzody chlewnej.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 487.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 21/V — 24 r. w przedmiocie zmiany normy stawki celnej, do której wysokości podlegają towary opłacie celnej według wagi brutto.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 488.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 3/VI—24 r. w przedmiocie podwyższenia kwoty przekazów pocztowych z Francji do Polski i w kierunku odwrotnym.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 500.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 14/VI — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu o utworzeniu drugiej Izby dla spraw handlowych przy sądzie Okręgowym w Poznaniu, o zwiększeniu liczby sędziów handlowych i ich zastępców w tymże sądzie oraz o zmianach w sposobie ich powoływania.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 518.

Obwieszczenie z d. 7/VI — 24 r. w sprawie sprostowania błędów w rozporządzeniu Ministra Przemysłu i Handlu z d. 25/IV — 24 r. o opłatach za czynności urzędów miar.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 521.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 26/VI—24 r. w sprawie taryfy celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 54/24 poz. 540.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 25/VI — 24 r. o bilansowaniu w złotych oraz określeniu w złotych kapitałów własnych przedsiębiorstw, obowiązanych do prowadzenia ksiąg handlowych.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 542.

Reforma Rolna.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14/V—24 r. w sprawie zmian w ustawie z d. 10/VI — 21 r. w przedmiocie utworzenia Państwowego Banku Rolnego.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 450.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 11/IV — 24 r. w instrukcji, dotyczącej warunków oraz trybu wykonywania czynności pomiarowych, związanych z przebudową ustroju rolnego, przez mierniczych upoważnionych na podstawie rozporządzenia Ministra Reform Rolnych z d. 14/XII — 23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 466.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych i Ministra Skarbu z d. 10/V — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych, w przedmiocie ustalenia ceny sprzedażnej poszczególnych gospodarstw i parcel gruntowych i rozrachunku z ich nabywcami.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 467.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 27/V — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości w przedmiocie stosowania rozporządzenia tymczasowego Rady Ministrów z d. 1 września 1919 r. normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich na obszarze powiatów wileńskiego, oszmiańskiego, święciańskiego, trockiego i brasławskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 485.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 27/V — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości w przedmiocie parcelacyjnego podziału ziemi na obszarze powiatów wileńskiego, święciańskiego, oszmiańskiego, trockiego i brasławskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 486.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 2/VI — 24 r. w przedmiocie sprawdzania i zatwierdzania operatów pomiarowych w pracach, związanych z przebudową ustroju rolnego na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego, białostockiego, nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz na obszarze okręgu administracyjnego wileńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 509.

Postanowienie Ministra Reform Rolnych z d. 21/V — 24 r. o udziale Bankowi Ziemskiemu, Spółce Akcyjnej w Katowicach, upoważnienia do przeprowadzania podziału nieruchomości ziemskich.

Monitor Polski Nr. 137/24 poz. 396.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 24/V — 24 r. o upoważnieniu do zawodowego wykonywania scalania gruntów.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 550.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 2/VI — 24 r. o ustaleniu i wznawianiu zewnętrznych granic obszarów, podlegających przebudowie ustroju rolnego na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, wołyńskiego, poleskiego i nowogródzkiego oraz na obszarze okręgu administracyjnego wileńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 551.

Roboty Publiczne.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 31/III — 24 r. uchylające rozporządzenie z d. 4/III — 1919 r. w sprawie utworzenia komisji dla kontroli zużytkowania i rozdziału gmachów państwowych.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 428.

Ustawa z d. 6/V — 24 r. w przedmiocie zmian w ustawie z d. 15 lipca 1920 r. o zmianie cen za dostarczanie energii elektrycznej (Dz. U. R. P. Nr. 70 poz. 466).

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 461.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 24/V — 24 r. o wywłaszczeniu na rzecz miasta st. Warszawy posesji „Mokotów Nr. hip. 42” w celu uporządkowania ulicy Puławskiej w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 463.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z d. 7/V — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie urządzenia i prowadzenia ksiąg wodnych wraz ze zbiorami map wodnych i dokumentów.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 468.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/IV — 24 r. w sprawie budynków państwowych.

Monitor Polski Nr. 111/24 poz. 319.

Ustawa z d. 6/V — 24 r. o pomocy państwowej na odbudowę budynków, zniszczonych lub uszkodzonych wskutek działań wojennych.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 492.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z d. 2/VI — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w przedmiocie pobierania opłat od statków, tratów i spustu drzewa luźnego na wodach publicznych śródlądowych.

Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 530.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych i Ministra Skarbu z d. 20/VI—24 r. o zwinięciu urzędów odbudowy i rozwiązaniu rad odbudowy.
Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 537.

Rolnictwo i Dobra Państwowe.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 7/IV—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych w przedmiocie uznania świadectw tymczasowej licencji ogierów i rejestracji klaczy zarodowych.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 429.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/IV—24 r. w przedmiocie zmiany ustawy Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 442.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14/V—24 r. w sprawie zmian w ustawie z d. 10/VI—21 r. w przedmiocie utworzenia Państwowego Banku Rolnego.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 450.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 15/V—24 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w przedmiocie podwyższenia opłat za egzaminy dla kandydatów na leśniczych w lasach państwowych.

Monitor Polski Nr. 128/24 poz. 375.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 4/VI—24 r. w sprawie zmiany statutu Galicyjskiego Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego we Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 496.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 13/VI—24 r. w przedmiocie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad majątkiem pocerkiewnym Symoniszki-Ruskie w gminie Dukszty powiatu brasławskiego.

Monitor Polski Nr. 140/24 poz. 404.

Skarbowość.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 29/IV — 24 r. w przedmiocie częściowej zmiany rozporządzenia o dopuszczaniu przedsiębiorstw ekspedycyjnych do pośrednictwa w załatwianiu formalności celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 417.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/IV — 24 r. w przedmiocie uzupełnienia paragrafu 6 rozporządzenia z d. 13/XII — 20 r. o postępowaniu celnem.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 420.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 1/V—24 r. w przedmiocie zmiany przepisów o opłatach stemplowych, obowiązujących na obszarze Ziemi Wileńskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 421.

Ustawa z d. 11/IV — 24 r. o prowizorium budżetowym na czas od 1/IV do 30/VI — 24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 422.

Ustawa z d. 11/IV — 24 r. o upoważnieniu Rządu do zabezpieczenia i użycia pożyczki zaciągniętej u Rządu Republiki Francuskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 425.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 29/IV — 24 r. w sprawie zastosowania złotego do opłat stemplowych na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 430.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 6/V—24 r. w przedmiocie przeliczenia na złote sum pieniężnych ustalonych w markach polskich ustawą z d. 26 września 1922 r. o przyznawaniu nagród za zwalczanie przemytnictwa oraz rozporządzeniem wykonawczem do tej ustawy z d. 24 listopada 1922 r.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 431.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 3/IV — 24 r. w przedmiocie przekazania miejskiej komisji szacunkowej wymiaru państwowego podatku dochodowego na obszarze m. Łodzi.

Dz. U. R. P. Nr. 41/24 poz. 437.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 2/V — 24 r. o zabezpieczeniu środków, potrzebnych na oprocentowanie i umorzenie zagranicznej 7% pożyczki w lirach włoskich oraz utworzenie funduszu rezerwowego.

Dz. U. R. P. Nr. 41/24 poz. 438.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14/V — 24 roku o przeliczeniu zobowiązań prywatno-prawnych.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 441.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 31/III — 24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu melasy, maku i gorczycy.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 444.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 23/IV — 24 r. zmieniające niektóre postanowienia rozporządzenia Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 28/III — 24 r. w przedmiocie regulowania obrotu dewizami i walutami zagranicznymi oraz obrotu pieniężnego z zagranicą.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 448.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 30/IV — 24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu jęczmienia i słodu.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 446.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 10/V — 24 r. w przedmiocie zmiany brzmienia punktów 5 i 14 artykułu 10 oraz całego artykułu 15 rozporządzenia z d. 11/VI — 20 r. o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 447.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/V — 24 r. o ustaleniu na miesiąc czerwiec 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 453.

Rozporządzenie Ministra Skarbu i Ministra Przemysłu i Handlu z d. 10/V — 24 r. w sprawie obniżenia podatku węglowego na obszarze Rzeczypospolitej.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 454.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 23/V — 24 r. w przedmiocie uzupełnienia art. 11 rozporządzenia z d. 11 czerwca 1920 r. o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 471.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 15/V — 24 r. w sprawie sprzedaży wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 472.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 27/V — 24 r. o wymianie marek polskich.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 473.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 26/V — 24 r. o ustaleniu wzorów monet.

Dz. U. R. P. Nr. 45/24 poz. 476.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 30/V — 24 r. o połączeniu (fuzji) Państwowych Instytucji Kredytowych w Bank Gospodarstwa Krajowego.

Dz. U. R. P. Nr. 46/24 poz. 477.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/V — 24 r. o statucie Banku Gospodarstwa Krajowego.

Dz. U. R. P. Nr. 46/24 poz. 478.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/V — 24 r. w sprawie uruchomienia Banku Gospodarstwa Krajowego oraz likwidacji Polskiego Banku Krajowego, Państwowego Banku odbudowy i Zakładu Kredytowego Miast Małopolskich.

Dz. U. R. P. Nr. 46/24 poz. 479.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 23/V — 24 r. w przedmiocie składania kaucji przez zagraniczne zakłady ubezpieczeń.

Dz. U. R. P. Nr. 46/24 poz. 480.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 23/V — 24 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 47/24 poz. 482.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 25/IV — 24 r. w przedmiocie zmian w paragrafach 21, 23, 24 i 25 Instrukcji Rachunkowo-kasowej dla władz i urzędów celnych oraz specjalnych kas państwowych przy tych urzędach. (Dz. Urz. Min. Sk. Nr. 24 z 1922 r.).

Dz. Urzęd. Min. Skarbu Nr. 13/24 poz. 353.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 15/V — 24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu trzody chlewnej.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 487.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 21/V — 24 r. w przedmiocie zmiany normy stawki celnej, do której wysokości podlegają towary opłacie celnej według wagi brutto.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 488.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/V — 24 r. w przedmiocie

dokonania losowania wszystkich wygranych od 4% państwowej pożyczki premjowej, wydanej na zasadzie ustawy z d. 16 lipca 1920 r.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 489.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/V — 24 r. uzupełniające rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 29 września 1923 r. dotyczące wykonania ustawy z d. 15/VI — 23 r. w przedmiocie wyrównania podatków gruntowych, oraz zastosowania ulg w tychże podatkach z powodu szkód, poniesionych wskutek działań wojennych i klęsk żywiołowych.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 490.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/V — 24 r. w przedmiocie ponownego losowania premji w d. 1 lipca 1924 r.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 497.

Rozporządzenie Ministra Skarbu i Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 19/V—24 r. w sprawie zastosowania złotego do opłat stemplowych od weksli.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 513.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 19/V—24 r. w sprawie podwyższenia opłat stemplowych od weksli na obszarze Górnośląskiej części województwa śląskiego i zastosowanie złotego do tych opłat.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 514.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 28/V—24 r. w przedmiocie blankietów wekslowych w walucie złotowej.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 515.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/V—24 r. w przedmiocie uzupełnienia oraz zmiany brzmienia niektórych paragrafów rozporządzenia Ministra Skarbu o postępowaniu celnem z dnia 13 grudnia 1920 r.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 516.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 7/VI—24 r. w przedmiocie wypuszczenia 5% państwowej pożyczki konwersyjnej z r. 1924.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 517.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 17/VI—24 r. o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne.

Dz. U. R. P. Nr. 51/24 poz. 522.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 17/VI—24 r. o wy-

miarze i poborze państwowego podatku od nieruchomości w gminach miejskich oraz od niektórych budynków w gminach wiejskich na r. 1924.
Dz. U. R. P. Nr. 51/24 poz. 523.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 7/VI w przedmiocie zmiany rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 28/IV—24 r. w sprawie zastosowania złotego do opłat stemplowych oraz podatku giełdowego—na całym obszarze Państwa z wyjątkiem górnośląskiej części województwa śląskiego.
Dz. U. R. P. Nr. 51/24 poz. 524.

Ustawa z d. 12/VI—24 r. w sprawie częściowej zmiany ustawy z dnia 9 października 23 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska.
Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 525.

Ustawa z d. 12/VI—24 r. w sprawie częściowej zmiany ustawy z dnia 11/XII—23 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych.
Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 526.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/VI—24 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc lipiec 24 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonarjuszów państwowych i wojska.
Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 527.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/VI—24 r. zmieniające częściowo rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I—24 r. w przedmiocie zmian w kwotach pieniężnych określonych w przepisach karnych, karno-administracyjnych i niektórych skarbowych oraz w przepisach porządkowych i dyscyplinarnych tudzież w przedmiocie zastosowania złotego (franka złotego) do obliczania niektórych z tych kwot.
Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 529.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 13/VI—24 r. w przedmiocie odroczenia płatności rat podatku dochodowego za rok 1924, określonych w punktach 3 i 4 § 1 rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 11/IV—24 r.
Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 533.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 13/VI—24 r. w przedmiocie określenia ilości komisji szacunkowych dla podatku dochodowego na obszarze województw: wielkopolskiego, pomorskiego i górnośląskiej części wojew. śląskiego, tudzież rozwiązywania dotychczasowych komisji szacunkowych i odwoławczych dla podatku dochodowego, działających na tym obszarze na podstawie przepisów obowiązujących do końca roku 1923.
Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 534.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 17/VI—24 r. w przedmiocie ustalenia przeciętnej wartości złotego za I półrocze—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 535.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 20/VI—24 r. w przedmiocie ustalenia nowych terminów dopłaty do ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych na rok 1924, mającej być pobraną na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej Polskiej z d. 12/IV—24 r. o podwyższeniu ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych.

Dr. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 536.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 26/VI—24 r. w sprawie taryfy celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 54/24 poz. 540.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 7/V—24 r., dotyczące wykonania ustawy z d. 26/III—20 r. w przedmiocie urządzania loterii i założenia Polskiej Państwowej Loterii Klasowej tudzież ustawy z d. 5/XII—23 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej powyższej ustawy na obszar województw: śląskiego, wołyńskiego, poleskiego i nowogrodzkiego, powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego, jak również gmin: białowieskiej, suchopolskiej i masiewskiej województwa białostockiego oraz powiatów: wileńskiego, oszmiańskiego, święciańskiego, trockiego, brastawskiego, dziśnieńkiego, duniłowiczowskiego i wilejskiego ziemi wileńskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 54/24 poz. 541.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 26/VI—24 r. w przedmiocie konwersji 8% państwowej pożyczki złotej z r. 1922 na 8% pożyczkę konwersyjną.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 543.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 26/VI—24 r. o uproszczeniu szacowania zniszczeń wojennych przy wymiarze podatku majątkowego.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 544.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 27/VI—24 r. o Pocztowej Kasie Oszczędności.

Dz. U. P. R. Nr. 55/24 poz. 545.

Rozporządzenie Ministra Skarbu i Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 2/VI—24 r. w sprawie obniżenia podatku od węgla na obszarze Rzplitej.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 552.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 20/VI—24 r. zmieniające częściowo § 52 rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 27/VI—23 r. w celu wykonania ustawy z d. 14/V—23 r. w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 553.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 20/VI—24 r. o zmianie cennika detalicznej sprzedaży wyrobów tytoniowych Państwowych fabryk tytoniu.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 584.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 27/VI—24 r. w przedmiocie ustalenia rabatu handlowego dla sprzedawców wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 555.

Ustawa z d. 6/VI—24 r. o opłacie od kart do gry na rzecz Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 561.

Ustawa z d. 12/VI—24 r. w przedmiocie opłat sądowych na obszarze sądów apelacyjnych krakowskiego i lwowskiego oraz sądu okręgowego cieszyńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 562.

Ustawa z d. 25/VI—24 r. tycząca się przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z d. 7/IV—22 r. w przedmiocie podwyższenia i zrównania stawek przy niektórych opłatach stemplowych (należytościach).

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 563.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. zmieniające §§ 6, 7 i 8 rozporządzenia z d. 14/IV—24 r. w przedmiocie zmiany ustroju pieniężnego.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 564.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. o poborze drugiej raty podatku majątkowego.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 565.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. o zmianach i sprostowaniu rozporządzenia z d. 14/V — 24 r. o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 566.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI — 24 r. o przekazaniu gminom czynności poboru podatku gruntowego.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 567.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 29/VI — 24 roku o lichwie pieniężnej.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 574.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 20/VI — 24 r. o zaciąganiu pożyczek w listach zastawnych, celem uzyskania środków na zapłacenie podatku majątkowego.

Dz. U. R. P. Nr. 57/24 poz. 581.

Sprawiedliwość.

Ustawa z d. 11 kwietnia 1924 r. o ochronie lokatorów.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 406.

Rozporządzenie Ministrów: Sprawiedliwości i Skarbu z d. 15/IV—24 r. w przedmiocie wykonania rozporządzenia Rady Ministrów z d. 25/II—24 r. o podwyższeniu opłat sądowych na obszarze sądów apelacyjnych krakowskiego i lwowskiego i sądu okręgowego cieszyńskiego oraz zastosowania złotego do opłat sądowych.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 418.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 5/V—24 r. o strawnem i drogowem dla organów sądowych w b. dzielnicy austriackiej.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 419.

Ustawa z d. 11/IV — 24 r. w przedmiocie skrócenia czasu aplikacji, wymaganej do uzyskania uzdolnienia do urzędu sędziowskiego w okręgach sądów apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz górnośląskiej części okręgu sądu apelacyjnego w Katowicach.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 427.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 2/V—24 r. w przedmiocie odbywania skróconej aplikacji sądowej w województwach zachodnich.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 432.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 5/V — 24 r. o zmianie taryfy adwokackiej obowiązującej w b. zaborze austriackim.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 433.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14/V—24 r. o przechowywaniu zobowiązań prywatno-prawnych.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 441.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 2/V — 24 r. w poro-

mieniu z Ministrem Skarbu i Prezesem Najwyższej Izby Kontroli w przedmiocie uiszczania opłat sądowych w znaczkach sądowych.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 448.

Ustawa z d. 11/IV — 24 r. w przedmiocie kosztów sądowych, opłat w górnośląskiej części okręgu sądu apelacyjnego w Katowicach.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 449.

Rozporządzenie Rady ministrów z d. 9/V—24 r. o zastosowaniu zło- tego do kosztów i opłat sądowych w górnośląskiej części sądu apelacyj- nego w Katowicach.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 452.

Rozporządzenie Ministrów: Sprawiedliwości, Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 4/III — 24 r. w przedmiocie zmiany przepisów o odbieraniu i nadawaniu sądowych przesylek pocztowych oraz niektórych przepisów instrukcji sądowej i instrukcji dla organów wykonawczych w b. dzielnicy austriackiej.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 464.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 27/V — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu oraz Skarbu o odszkodowaniu za utratę zarobku asesorów i ich zastępców w sądach przemysłowych w Bielsku, Krakowie i Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 465.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 2/V — 24 r. w przed- miocie obliczania kosztów wykonania kary w okręgach sądów apelacyjnych w Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Toruniu i Katowicach.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 10/24 poz. 16.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 20/V—24 r. o naucza- niu w szkołach więziennych.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 17/24 poz. 17.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/V—24 r. o przedłużeniu ter- minów wekslowych w okręgu sądu apelacyjnego w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 493.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/V — 24 r. o przedłużeniu terminów wekslowych w okręgu sądu apelacyjnego w Lublinie.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 494.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 4/VI—24 r. o uzupełnieniu rozporządzenia Rady Ministrów z d. 10/III — 24 r. w przedmiocie taksy dla pisarzy hipotecznych.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 495.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 7/VI — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Skarbu i Spraw Wewnętrznych o opłatach za czynności sądowo-lekarskie na obszarach, na których obowiązują ros. ustawa postępowania karnego z roku 1864 i austr. ustawa o postępowaniu karnem z r. 1873.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 501.

Ustawa z d. 28/V — 24 r. o rozciągnięciu na górnośląską część województwa śląskiego mocy obowiązującej ustawy z d. 29 października 1920 r. o spółdzielniach oraz ustaw późniejszych, dotyczących ruchu spółdzielczego.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 504.

Ustawa z d. 28/V—24 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej ustaw o Najwyższym Trybunale Administracyjnym na obszar województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 505.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 4/VI — 24 r. o zmianie właściwości terytorjalnej sądów Okręgowych w Płocku i Włocławku.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 508.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 14/VI — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu o utworzeniu drugiej Izby dla spraw handlowych przy sądzie okręgowym w Poznaniu, o zwiększeniu liczby sędziów handlowych i ich zastępców w tymże sądzie oraz o zmianach w sposobie ich powoływania.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 518.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 3/IV—24 r. o utworzeniu II rewiru śledczego w powiecie wołyńskim w okręgu sądu okręgowego w Wilnie.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 12/24 poz. 18.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/VI — 24 r. zmieniające częściowo rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I — 24 roku w przedmiocie zmian w kwotach pieniężnych określonych w przepisach karnych, karno-administracyjnych i niektórych skarbowych oraz w przepisach porządko-

wych i dyscyplinarnych tudzież w przedmiocie zastosowania złotego (franka złotego) do obliczania niektórych z tych kwot.

Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 529.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 23/VI—24 r. o sądownictwie do-
rażnem w okręgach Sądów Apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i w Wilnie.

Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 532.

Ustawa z d. 12/VI—24 r. w przedmiocie opłat sądowych na obszarze
sądów apelacyjnych krakowskiego i lwowskiego oraz sądu okręgowego cie-
szyńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 562.

Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z d. 4/VI — 24 r. w przed-
miocie wypuszczenia w obieg znaczków sądowych, wyrażonych w walucie
złotowej, oraz wycofania z obiegu znaczków, opiewających na marki polskie.

Monitor Polski Nr. 152/24 poz. 477.

Sprawy Wewnętrzne.

Ustawa z d. 11 kwietnia 1924 r. o ochronie lokatorów.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 406.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 10/IV — 24 roku
o zmianie granic gmin wiejskich Winnica i Kozłowo w powiecie Pułtuskim.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 416.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/IV — 24 roku o rozszerzeniu
granic gminy miejskiej Zakroczymia w powiecie warszawskim.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 443.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30-go kwietnia
1924 r. o utworzeniu gminy Marki w powiecie warszawskim.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 469.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 17/V—24 r. o prze-
pisach sanitarnych dla zakładów fryzjerskich i golarskich.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 470.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 16/V—24 r., wy-
dane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie opłat za analizy,
wykonywane w Państw. Instytucie Farmaceutycznym.

Monitor Polski Nr. 118/24 poz. 341.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 5/XII — 23 roku w sprawie opłat za rozpatrywanie obrazów kinematograficznych.

Dz. Urz. Min. Spraw Wewnętrznych Nr. 1/24 poz. 1.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie organizacji Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

Dz. Urz. Min. Spraw Wewnętrznych Nr. 1/24 poz. 2.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/V — 24 roku w przedmiocie ustalenia wynagrodzenia za wypełnione karty statystyczne, dotyczące ruchu naturalnego ludności.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 484.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 14/V — 24 roku o utworzeniu samoistnej gminy administracyjnej Mikulice w powiecie przeworskim.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 498.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/V — 24 roku o rozszerzeniu granic miasta Rawy Mazowieckiej.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 507.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 20/V — 24 roku wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w przedmiocie opłaty za egzaminy uczniów aptekarskich w b. dzielnicy Pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 510.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 17/VI—24 r. o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne.

Dz. U. R. P. Nr. 51/24 poz. 522.

Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 24/V—24 r. w przedmiocie zniesienia przymusowego zarządu państwowego nad majątkiem Towarzystw „Deutscher Beamten Wohnungsbauverein” Kolonja Jarocin „Gemeinnützige Baugenossenschaft Luisenheim in Posen Stadt Zegrze i Rataje”.

Monitor Polski Nr. 142/24 poz. 410.

Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 24/V—24 r. w przedmiocie zniesienia przymusowego zarządu państwowego nad majątkiem tow. „Deutsche Laudesgenossenschaft Eigenes Heim in Nowy Pomyśl”.

Monitor Polski Nr. 142/24 poz. 411.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 17/V — 24 r.

dane w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Sprawiedliwości w sprawie zmiany taksy za badanie żywności i przedmiotów użytku w Państw. Zakładach Badania Żywności i Przedmiotów Użytku.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 556.

Obwieszczenie z d. 26/VI—24 r. dotyczące sprostowania rozporządzenia Rady Ministrów z d. 14/II — 24 r. o utworzeniu miasta Ruda Pabjnicka w powiecie łódzkim.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 560.

Sprawy Wojskowe.

Ustawa z d. 11/IV — 24 r. o poborze rocznika 1903 r., kontyngensie rekruta na rok 1924 i o rozciągnięciu mocy obowiązującej tymczasowej ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej na obszar województwa śląskiego, Spisza i Orawy.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 423.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/IV — 24 r. w przedmiocie podwyższenia niektórych norm zasiłków dla rodzin osób powołanych na ćwiczenia wojskowe.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 451.

Ustawa z d. 6/V—24 r. uchylająca ustawę z d. 11/V—20 r. w przedmiocie uznania nazwisk, przybranych podczas służby wojskowej.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 459.

Ustawa z d. 6/V—24 r. o stosowaniu na obszarze województwa śląskiego wszystkich dotychczasowych ustaw w sprawach wojskowych.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 460.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 5/V—24 r. o wywłaszczeniu gruntu na założenie obozu lotniczego i miejsca do odbywania popisów lotniczych w Lublinie na Bronowicach.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 506.

Sprawy Zagraniczne.

Traktat przyjaźni między Polską a Turcją.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 407.

Oświadczenie Rządowe z d. 15/IV — 24 r. w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Traktatu przyjaźni między Polską a Turcją, podpisanego w Lozannie dnia 23 lipca 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 408.

Umowa handlowa między Polską a Turcją.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 409.

Oświadczenie Rządowe z d. 15 kwietnia 1924 r. w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych umowy handlowej między Polską a Turcją, podpisanej w Lozannie d. 23 lipca 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 410.

Konwencja osiedleńcza między Polską a Turcją.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 411.

Oświadczenie Rządowe z d. 15/IV — 24 r. w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych konwencji osiedleńczej między Polską a Turcją, podpisanej w Lozannie d. 23 lipca 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 412.

Konwencja o pomocy lekarskiej, zawarta między Rzplitą Polską a Królestwem Serbów, Kroatów i Słoweńców d. 9/V — 23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 413.

Oświadczenie Rządowe z d. 26/IV — 24 r. o przystąpieniu Grecji do protokołu dodatkowego do przejranej Konwencji Berneńskiej o ochronie utworów literackich i artystycznych z d. 13 listopada 1908 r. podpisanego w Bernie d. 20/III — 1914 r.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 414.

Ustawa z d. 11/IV — 24 r. w przedmiocie ratyfikacji traktatu pokoju między Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi a Austrią, podpisanego w St. Germain-en-Laye dnia 10 września 1919 r. oraz 2 protokółów, deklaracji i dwóch międzynarodowych układów w sprawie udziału w kosztach oswobodzenia ziem po-austrjackich i rozrachunku odszkodowań dla Włoch, podpisanych tegoż dnia 10 września 1919 r. w St. Germain-en-Laye i dołączonych do powyższego traktatu.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 426.

Ustawa z d. 6/V—24 r. w przedmiocie ratyfikacji traktatu handlowego i nawigacyjnego pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii, podpisanego w Warszawie d. 26 listopada 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 457.

Ustawa z d. 6/V—24 r. w przedmiocie ratyfikacji traktatu handlowego i nawigacyjnego pomiędzy Polską a Finlandją, podpisanego w Warszawie dnia 10 listopada 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 458.

Ustawa z d. 14/V — 24 r. w przedmiocie ratyfikacji umowy między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Serbów, Kroatów i Słoweńców, dotyczącej stosunków prawnych obywateli obu stron, z protokołem końcowym, podpisanych w Belgradzie d. 4/V — 23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 462.

Oświadczenie rządowe z d. 31/V—24 r. w przedmiocie złożenia przez Rząd Estoński dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowego Porozumienia, dotyczącego zwalczania obiegu wydawnictw pornograficznych, podpisanego w Paryżu d. 4/V — 1910 r.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 519.

Oświadczenie rządowe z d. 6/VI—24 r. w przedmiocie złożenia przez Rząd Japoński dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowej Konwencji o utworzeniu w Paryżu Instytutu Chłódnictwa, podpisanej w Paryżu dnia 21/VI — 1920 r.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 520.

Oświadczenie rządowe z d. 13/VI — 24 r. w przedmiocie przystąpienia Wolnego Państwa Irlandji i Terytorjum Tanganjki do Międzynarodowej Konwencji Radiotelegraficznej, podpisanej w Londynie dnia 5 lipca 1912 r.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 559.

Traktat Handlowy i Nawigacyjny pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Zjednoczonym Królestwem.

Dz. U. R. P. Nr. 57/24 poz. 582.

Oświadczenie rządowe z d. 21/VI — 24 r. w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Traktatu Handlowego i Nawigacyjnego między Polską a Zjednoczonym Królestwem, podpisanego w Warszawie d. 26/XI—23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 57/24 poz. 583.

Zdrowie Publiczne.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 16/V — 24 roku, wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie opłat za analizy, wykonywane w Państwowym Instytucie Farmaceutycznym.

Monitor Polski Nr. 118/24 poz. 341.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/VI—24 r. o powołaniu urzędu Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza do walki z epidemjami.

Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 528.

Różne.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 26/VI—24 r. o statucie wydawnictwa „Monitor Polski”, Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej.
Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 546.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 26/VI—24 r. w przedmiocie statutu Polskiej Agencji Telegraficznej.
Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 547.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. o nadaniu statutu dla Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie.
Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 568.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. o nadaniu statutu dla Państwowych Zakładów Wodociągowych na Górnym Śląsku.
Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 569.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI — 24 roku o statucie przedsiębiorstwa „Polskie Lasy Państwowe”.
Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 570.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI — 24 roku w sprawie zmiany statutu Zakładu Kredytowego Miejskich Właścicieli Domów w Poznaniu.
Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 573.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 29/VI — 24 r. o sprzedaży nieruchomości Skarbu Państwa, będących w Zarządzie Państwowych Zakładów Graficznych.
Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 575.

Skorowidz rzeczowy druków Sejmu

za czas od 15/IV do 1/VII — 24 r.

Koleje Żelazne.

Wniosek posła Wiszniewskiego i kolegów z klubu P. S. L. w sprawie podwyższonych taryf kolejowych o 50% na kolejach lokalnych w obrębie Dyrekcji Lwowskiej, Stanisławowskiej i Krakowskiej.

Druk Sejmu Nr. 1222 z d. 18/V—24 r.

Wniosek posła Hellera i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie zrównania taryfy kolejowej w ruchu towarowym i osobowym na liniach lokalnych z taryfą linii kolei państwowych.

Druk Sejmu Nr. 1298 z d. 13/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Komunikacyjnej w przedmiocie ustaw o zamianie, względnie sprzedaży nieruchomości, będących własnością Państwa (Druki Nr. 230, 657, 658, 662, 735, 736, 745, 534).

Druk Sejmu Nr. 1306 z d. 17/VI—24 r.

Oświecenie Publiczne i Wyznania Religijne.

Projekt ustawy o zmianie niektórych przepisów ustawy z d. 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich, wniesiony przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Druk Sejmu Nr. 1202 z d. 5/V—24 r.

Wniosek posłów Klubu Ukraińskiego w sprawie gwałtownego wyświęcenia na kościół cerkwi prawosławnej we wsi Stężycza, pow. krasnostawskim, woj. Lubelskim.

Druk Sejmu Nr. 1214 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posła Kazimierza Czapińskiego i tow. z P. P. S. w sprawie utworzenia uniwersytetu z językiem wykładowym ukraińskim.

Druk Sejmu Nr. 1216 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posłów Klubu Ukraińskiego w sprawie bezprawnego odebrania i zamierzonego poświęcenia cerkwi prawosławnej św. Ilji we wsi Ubrodowiczach pow. Hrubieszowskim na Chełmszczyźnie, na kościół katolicki.

Druk Sejmu Nr. 1217 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posłów Juljana Smulikowskiego i tow. z P. P. S. w sprawie redukowania państwowości polskiej przez zwijanie szkół i stanowisk nauczycielskich.

Druk Sejmu Nr. 1219 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posła Jul. Smulikowskiego w sprawie organizowania szkół o wyższym typie organizacyjnym i zatrudnienia zredukowanych sił nauczycielskich.

Druk Sejmu Nr. 1221 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posła Stanisława Thugutta i tow. z Klubu Zw. Polskich Stronnictw Ludowych „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” o specjalnym podatku szkolnym.

Druk Sejmu Nr. 1235 z d. 22/V—24 r.

Wniosek posłów Klubu Ukraińskiego w sprawie odebrania za pomocą gwałtu i teroru od prawosławnych cerkwi św. Spasa we wsi Spasie, pow. Chełmskim.

Druk Sejmu Nr. 1236 z d. 23/V—24 r.

Wniosek posłów z Klubu Ukraińskiego w sprawie zamierzonego poświęcenia na kościoły katolickie zamkniętych obecnie cerkwi prawosławnych w Horodle, Witkowie i Hołownie.

Druk Sejmu Nr. 1253 z d. 27/V—24 r.

Wniosek posła Wł. Konopczyńskiego i kolegów ze Związku Ludowo-Narodowego w sprawie egzaminów ścisłych w szkołach akademickich.

Druk Sejmu Nr. 1258 z d. 23/V—24 r.

Wniosek posła ks. Mikołaja Ilkowa i kolegów z Klubu Ukraińsko-Włościańskiego w sprawie natychmiastowego utworzenia garnizonowej cerkwi wojskowej unickiej w Warszawie dla kapelanji wojskowej obrządku unickiego (gr. kat.), ustanowionej dla formacji wojskowych tegoż obrządku przy Ministerstwie Spraw Wojskowych w Warszawie i w sprawie uregulowania stosunków religijnych tegoż obrządku w całym Państwie.

Druk Sejmu Nr. 1320.

Wniosek posła Inslera z Koła Żydowskiego w sprawie utrudnień, czynionych absolwentom uniwersytetów zagranicznych przy nostryfikacji dyplomów.

Druk Sejmu Nr. 1322 z d. 21/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Oświatowej o projekcie rządowym ustawy w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy z d. 26/IX — 22 r. dotyczącej kwalifikacji zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólno-kształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych. (Dz. U. R. P. Nr. 90 poz. 828)—(Druk Nr. 994).

Druk Sejmu Nr. 1327 z d. 25/VI—24 r.

Projekt ustawy, zawierającej niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa, wniesiony przez Min. W. R. i O. P.

Druk Sejmu Nr. 1337 z d. 27/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Oświatowej o projekcie rządowym ustawy, zmieniającej niektóre przepisy ustawy z d. 13/VI — 20 r. o szkołach akademickich (Druk 1202).

Druk Sejmu Nr. 1338 z d. 28/VI—24 r.

Praca i Opieka Społeczna.

Sprawozdanie Komisji Ochrony Pracy o zaproponowanych przez Senat poprawkach do projektu ustawy o społecznem pośrednictwie pracy (Druk Sejmu №№ 774 i 1085).

Druk Sejmu Nr. 1243 z d. 27/V—24 r.

Wniosek posła ks. Styczyńskiego i kol. ze Zw. Ludowo-Narodowego, N. P. R. i Chrz. Demokracji w sprawie racjonalnej likwidacji koncesji prywatnych fabryk tytoniowych celem uniknięcia masowego bezrobocia.

Druk Sejmu Nr. 1252 z d. 27/V—24 r.

Wniosek posła Bronisława Ziemięckiego i tow. w sprawie zajęć w fabryce Widzewskiej Manufaktury w Łodzi w dniu 30/V—24 r.

Druk Sejmu Nr. 1260 z d. 3/VI—24 r.

Wniosek posłów Brzezińskiego, Milczyńskiego i kolegów z Klubu N. P. R. w sprawie wypowiedzenia koncesji i likwidacji fabryk tytoniowych.

Druk Sejmu Nr. 1271 z d. 3/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Ochrony Pracy o poprawkach zaproponowanych przez Senat do projektu ustawy o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia (Druk Sejmu №№ 404, 691, 1024).

Druk Sejmu Nr. 1273 z d. 6/VI—24 r.

Wniosek posłów: Jana Puchałki, Ludwika Gdyka i tow. z Klubu Chrz. Demokracji w przedmiocie doraźnej pomocy dla bezrobotnych.

Druk Sejmu Nr. 1281 z d. 5/VI—24 r.

Wniosek posła ks. T. Styczyńskiego i kol. ze Zw. Lud.-Narod. w sprawie zmiany rozporządzenia Ministerstwa Skarbu (Dz. U. R. P. № 29, poz. 291 z 17/III r. b.), dotyczącego przymusowego ubezpieczenia od inwalidztwa i na starość w b. dzielnicy pruskiej.

Druk Sejmu Nr. 1284 z d. 6/VI—24 r.

Wniosek posłów Z. Praussowej, B. Ziemięckiego i tow. ze Z. P. P. S. w sprawie załatwienia przez sądy poza koleją spraw o niewypłacenie przez pracodawców zarobków robotniczych.

Druk Sejmu Nr. 1309 z d. 17/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Ochrony Pracy o zaproponowanych przez Senat poprawkach do przyjętego przez Sejm w dniu 8/IV r. b. projektu ustawy w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet (Druk №№ 391 i 1006).

Druk Sejmu Nr. 1317 z d. 20/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Ochrony Pracy w przedmiocie projektu ustawy o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia, przedłożonej przez Rząd (Druk №№ 404, 691, 1024, 1273).

Druk Sejmu Nr. 1318 z d. 18/VI—24 r.

Wniosek posła ks. Mikołaja Ilkowa i kolegów z Klubu Ukraińsko-Włościańskiego w sprawie natychmiastowego przyścia z pomocą ludności wiejskiej, a przedewszystkiem ludności górskiej na Podkarpaciu w woj. Stanisławowskim, przed klęską trapiącą ją coraz bardziej z powodu niezwykłego rozmnożenia się w tych stronach wilków, dzików, niedźwiedzi i innych rodzajów dzicyzny.

Druk Sejmu Nr. 1330 z d. 25/VI—24 r.

Przemysł i Handel.

Wniosek posła Wrony i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie zrównoważenia cen artykułów fabrycznych z cenami produktów rolnych.

Druk Sejmu Nr. 1213 z d. 20/V—24 r.

Sprawozdanie Komisji Komunikacyjnej o zaproponowanych przez Senat poprawkach do projektu ustawy o poczcie, telegrafii i telefonii (Druk 1060).

Druk Sejmu Nr. 1232 z d. 26/V—24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej i Przemysłowo-Handlowej w sprawie projektu ustawy o uregulowaniu stosunków celnych (Druk Nr. 947).

Druk Sejmu Nr. 1233 z d. 22/V—24 r.

Wniosek posłów: Ludwika Gdyka, Jana Puchałki i Antoniego Harasza i kolegów z Klubu Chrz. Demokracji w przedmiocie kryzysu w przemyśle.

Druk Sejmu Nr. 1275 z d. 5/VI—24 r.

Wniosek posłów Klubów: Chrześcijańsko-Narodowego, Związku Ludowo-Narodowego i Chrz. Demokracji w sprawie zastosowania środków zaradczych dla usunięcia zastoju w życiu gospodarczem.

Druk Sejmu Nr. 1279 z d. 5/VI—24 r.

Wniosek posłów sejmowych Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie zniesienia opłat wywozowych od eksportowanych zagranicę nadmiarów cukru polskiego.

Druk Sejmu Nr. 1297 z d. 11/VI—24 r.

Wniosek posła Eisensteina i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie zmiany art. 1 ustawy z d. 14/II—22 r. zmieniającej ustawę z d. 18/XII—1919 roku o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr. 14/22 poz. 127).

Druk Sejmu Nr. 1300 z d. 13/VI—24 r.

Reforma Rolna.

Wniosek posłów: Józefa Niskiego, Józefa Dzięgielewskiego, Jana Kwapińskiego, Marjana Malinowskiego i tow. ze Zw. P. P. S. w sprawie nowelizacji ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o zakresie działania Ministra Reform Rolnych i organizacji urzędów i komisji ziemskich.

Druk Sejmu Nr. 1277 z d. 3/VI—24 r.

Projekt poprawek do projektu ustawy o parcelacji i osadnictwie (Druk Nr. 90), wniesiony przez Min. Reform Rolnych.

Druk Sejmu Nr. 1295 z d. 14/VI—24 r.

Wniosek posła W. Ostrowskiego i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie zaległych kontraktów, wynikających z kupna—sprzedaży gruntów w drodze parcelacji w myśl reformy rolnej.

Druk Sejmu Nr. 1314 z d. 18/VI—24 r.

Wniosek posła M. Janeczka i kolegów z Klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie sprzedaży łąk, należących do majątku państwo-

wego Jedlnia, dzierżawionych przez mieszkańców okolicznych wsi i parcelacji tegoż majątku państwowego Jedlnia w powiecie Kozienskim.

Druk Sejmu Nr. 1315 z d. 17/VI—24 r.

Roboty Publiczne.

Sprawozdanie Komisji Robót Publicznych z wniosków nagłych: 1) posła Michała Janeczka (Druk Nr. 645), 2) posła Henryka Wyrzykowskiego (Druk Nr. 680).

Druk Sejmu Nr. 1255 z d. 12/V—24 r.

Wniosek posłów Anusza, Gerlicza, Hausnera, M. Helmana, Hryckiewiczza, Nadera, Paczkowskiego, Posackiego, Potoczka, Włodascha i kolegów w sprawie obmyślenia i przeprowadzenia sposobów, zapobiegających powtórnej katastrofie powodziowej, oraz przystąpienia do regulacji Wisły i dopływów.

Druk Sejmu Nr. 1264 z d. 3/VI—24 r.

Wniosek posła Bielaka i kolegów z Klubu P. S. L. „Piast” w sprawie bezzwłocznego rozpoczęcia robót około naprawy przerwanych wałów rzeki Łęgu w pow. Tarnobrzescim, celem uchronienia ludności przed dalszemi szkodami.

Druk Sejmu Nr. 1299 z d. 13/VI—24 r.

Wniosek posłów: Józefa Romana, Józefa Bednarczyka i kolegów z klubu P. S. L. w sprawie regulacji rzeki Białki, powiat Biała, Małopolska.

Druk Sejmu Nr. 1325 z d. 24/VI—24 r.

Wniosek posłów Gruszki, Jedynaka i kolegów z Klubu P. S. L. „Piast” w sprawie zmiany ustawy z d. 26 października 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 91 poz. 671) o popieraniu publicznych przedsiębiorstw meljoracyjnych.

Druk Sejmu Nr. 1329 z d. 25/VI—24 r.

Wniosek ks. posła Ilkowa z Klubu Ukraińsko - Włościańskiego i kolegów w sprawie podjęcia natychmiastowej regulacji rzek górskich wzdłuż całego Podkarpacia, a przede wszystkim w tych miejscowościach, gdzie obecnie zagraża poważne niebezpieczeństwo dla ludności wiejskiej, w powiatach: Kosów, Stanisławów, Kałusz, Dolina, Stryj.]

Druk Sejmu Nr. 1332 z d. 25/VI—24 r.

Wniosek posła Skrzypy i tow. z Klubu Ukraińskiej Socjalno-Demokratycznej Partji w sprawie uregulowania koryta rzeki Sanu oraz przywró-

czenia zabranej przez San ziemi włościanom wsi Łazowo, w gminie krzeszowskiej, pow. biłgorajskim.

Druk Sejmu Nr. 1339 z d. 26/VI—24 r.

Rolnictwo i Dobra Państwowe.

Sprawozdanie połączonych Komisji Skarbowej i Rolnej dotyczące projektu ustawy o sposobie zapłacenia podatku majątkowego w myśl ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o podatku majątkowym przez płatników, posiadających majątki (nieruchomości) ziemskie, związane ograniczeniami własności, w drodze sprzedaży tych majątków (Druk Nr. 991).

Druk Sejmu Nr. 1203 z d. 9/IV—24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej, dotyczące projektu ustawy o częściowej zmianie dekretu z d. 16/I — 19 r. w przedmiocie organizacji urzędów ochrony lasów (Druk 880).

Druk Sejmu Nr. 1205 z d. 10/V—24 r.

Wniosek posła Tocзка i kolegów z Klubu P. Z. L. w sprawie lichwy, jakiej się dopuszczają właściciele ziemscy na biednej ludności rolniczej z powodu pobierania nadmiernych cen za pastwiska, trawy i sianokosy.

Druk Sejmu Nr. 1215 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posła Jana Sobka i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie przeprowadzenia klasyfikacji ziemi w Rzeczypospolitej Polskiej.

Druk Sejmu Nr. 1247 z d. 23/V—24 r.

Wniosek posła Posackiego i kolegów z Klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie wydania drzewa na odbudowę budynków, zniszczonych działaniami wojennymi, a pozostałego z dawnych umów ekwiwalentowych M. R. P. w Małopolsce.

Druk Sejmu Nr. 1248 z d. 27/V—24 r.

Wniosek posła Jana Kwapińskiego i tow. ze Zw. P. P. S. w sprawie zmiany pozycji 1169 „Przepisów weterynaryjno - policyjnych w przedmiocie walki z chorobami zakaźnymi u zwierząt domowych” z r. 1908, obowiązujących w b. zaborze rosyjskim.

Druk Sejmu Nr. 1268 z d. 3/VI—24 r.

Wniosek posła Józefa Sanojcy i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie naprawy stosunków, panujących w urzędach ziemskich w województwie kieleckim.

Druk Sejmu Nr. 1276 z d. 5/VI—24 r.

Wniosek posłów Klubów: Chrześcijańsko - Narodowego, Zw. Ludowo-Narodowego i Chrz. Demokracji w sprawie zastosowania środków zaradczych dla usunięcia zastoju w życiu gospodarczym.

Druk Sejmu Nr. 1279 z d. 5/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej o zaproponowanych przez Senat poprawkach do przyjętego przez Sejm w dniu 18 marca 1924 roku projektu ustawy w przedmiocie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w województwach: nowogródzkim, poleskim, wołyńskim, okręgu administracyjnym wileńskim, oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim woj. białostockiego (Druk №№ 655 i 990).

Druk Sejmu Nr. 1282 z d. 6/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej w przedmiocie wniosków posłów Sejba i tow. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” oraz posłów Pasickiego i tow. z Klubu P. S. L. w sprawie przedłużenia mocy ustawy z d. 2 lipca 1920 r. o ochronie drobnych dzierżawców rolnych (Druk №№ 1018 i 1020).

Druk Sejmu Nr. 1293 z d. 12/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej i Drożynianej o wnioskach: 1) PP. Bednarczyka i Malika w sprawie zniesienia ograniczeń wywozu zagranicę (Druk Nr. 1027), 2) posłów Związku Ludowo - Narodowego w sprawie wywozu wytworów produkcji rolniczej zagranicę (Druk Nr. 1037), 3) posłów Klubu Chrześcijańsko-Narodowego w sprawie zbyt niskich cen na produkty rolnicze (Druk 1039), 4) posłów Klubu P. Z. L. w sprawie przywozu bydła rzeźnego z Rumunji (Druk Nr. 1153), 5) posła Łaskudy w sprawie natychmiastowego zamknięcia granic wschodnich celem wstrzymania przywozu bydła (Druk Nr. 1154), 6) posłów Michalaka, Ciszaka i tow. w sprawie zamierzonego zezwolenia Rządu na wywóz zboża chlebowego (Druk Nr. 780).

Druk Sejmu Nr. 1294 z d. 13/VI—24 r.

Wniosek posła Chomińskiego i tow. z Klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Zjed. Ludowe” w sprawie przedłużenia ustawy z d. 3/XI—23 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze ziemi wileńskiej, województw nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego, oraz powiatów: bielskiego, grodzieńskiego, wołkowyskiego, sokólskiego i białostockiego, województwa białostockiego (Dz. U. R. P. Nr. 112 poz. 893).

Druk Sejmu Nr. 1326 z d. 24/VI—24 r.

Projekt ustawy o popieraniu kultury rolniczej i organizacji rolniczych, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1328 z d. 23/VI—24 r.

Wniosek posła Skrzypy i tow. z Klubu Ukraińskiej Socjalno-Demokratycznej Partji w sprawie uregulowania koryta rzeki Sanu oraz przywrócenia zabranej przez San ziemi włościanom wsi Łazowo, w gminie krzeszowskiej, pow. biłgorajskim.

Druk Sejmu Nr. 1339 z d. 26/VI—24 r.

Wniosek posłów M. Kozłowskiego, L. Dobii i kolegów ze Związku Ludowo-Narodowego w sprawie ochrony łososia i rybołówstwa na wodach Dunajca na obszarze pow. Nowotarskiego.

Druk Sejmu Nr. 1340 z d. 26/VI—24 r.

Skarbowość.

Sprawozdanie połączonych Komisji Skarbowej i Rolnej, dotyczące projektu ustawy o sposobie zapłacenia podatku majątkowego w myśl ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o podatku majątkowym przez płatników, posiadających majątki (nieruchomości) ziemskie, związane ograniczeniami własności, w drodze sprzedaży tych majątków (Druk Nr. 991).

Druk Sejmu Nr. 1203 z d. 9/IV—24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej, dotyczące projektu ustawy o opodatkowaniu piwa.

Druk Sejmu Nr. 1207 z d. 10/V—24 r.

Sprawozdanie Komisji Budżetowej o preliminarzu budżetowym Rzeczypospolitej Polskiej na rok 1924.

Druk Sejmu Nr. 1210 część 1—17.

Projekt ustawy w przedmiocie upoważnienia Rady Ministrów do przyznawania pórki Skarbu Państwa za dopełnienie zobowiązań instytucji kredytu długoterminowego z tytułu emisji listów zastawnych, wniesiony przez Ministerstwo Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1211 z d. 15/V—24 r.

Wniosek posła Kapelińskiego i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie uruchomienia kas pożyczkowych gminnych.

Druk Sejmu Nr. 1224.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie zmiany ustawy o opodatkowaniu spadków.

Druk Sejmu Nr. 1225 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posła Tadeusza Prószyńskiego i kolegów ze Zw. Ludowo-

Narodowego w sprawie noweli do ustawy z d. 28 października 1921 roku o opłatach stemplowych (Dz. U. R. P. Nr. 92 poz. 676).

Druk Sejmu Nr. 1226 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie rewizji budżetów samorządowych i zaprowadzenia w nich najdalej idących oszczędności.

Druk Sejmu Nr. 1227 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posła Z. Kadłubowskiego i kolegów ze Związku Ludowo-Narodowego w przedmiocie nieuiszczenia wynagrodzenia za grunta, zajęte pod kolej żelazną Suwałki—Raczki i pobierania przez Skarb podatków za te grunta od poprzednich właścicieli.

Druk Sejmu Nr. 1228 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posłów Klubu Pol. Str. Ludowego w sprawie wstrzymania zapłaty 100% dodatku do podatku gruntowego, mającego być wpłaconym w czasie od 10/V—24 r. do 10 czerwca 1924 r. (Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 12/IV—24 r. Dz. U. R. P. Nr. 33).

Druk Sejmu Nr. 1229 z d. 20/V—24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej i Przemysłowo-Handlowej w sprawie projektu ustawy o uregulowaniu stosunków celnych (Druk Nr. 947).

Druk Sejmu Nr. 1233 z d. 22/V—24 r.

Projekt ustawy o rozciągnięciu mocy obowiązującej ustawy z d. 14/V—23 r. w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego (Dz. U. R. P. Nr. 58 poz. 412) na Górnośląską część Województwa Śląskiego, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1254 z d. 28/V—24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zmian w przepisach o podatkach komunalnych i niektórych innych zmian w tekście ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 747), wniesiony przez Ministerstwo Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1257 z d. 6/VI—24 r.

Wniosek posła Hołowacza i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie nadużyć przy ściąganiu podatków.

Druk Sejmu Nr. 1265 z d. 3/VI—24 r.

Wniosek posłów Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie zmiany ustawy o podatku majątkowym z d. 11 sierpnia 1923 r. poz. 746.

Druk Sejmu Nr. 1269 z d. 3/VI—24 r.

1) Projekt ustawy, tyczącej się przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z d. 7 kwietnia 1922 r. w przedmiocie podwyższenia i zrównania stawek przy niektórych opłatach stemplowych (należytościach) (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 315), 2) wniosek w przedmiocie zmiany projektu ustawy o opłatach stemplowych (Druk Nr. 1136); wniesione przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1274 z d. 2/VI—24 r.

Projekt ustawy o ugruntowaniu naprawy Skarbu Państwa i poprawie gospodarstwa społecznego, wniesiony przez Prezydium Rady Ministrów.

Druk Sejmu Nr. 1283 z d. 5/VI—24 r.

Wniosek posła ks. T. Styczyńskiego i kol. ze Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie zmiany rozporządzenia Ministerstwa Skarbu (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 291 z d. 17/III r. b.), dotyczącego przymusowego ubezpieczenia od inwalidztwa i na starość w b. dzielnicy pruskiej.

Druk Sejmu Nr. 1284 z d. 6/VI — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej o wnioskach: a) posłów Gruszeki, Kiernika i kol. z Klubu P. S. L., b) posłów Rosmarina, Inslera i tow. z koła żydowskiego w sprawie opłat państwowych. (Druk 1075 i 1134).

Druk Sejmu Nr. 1292 z d. 12/VI — 24 r.

Projekt ustawy o pborze przez Skarb Państwa akcji nowych emisji, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1301 z d. 14/VI — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zmiany niektórych przepisów o opodatkowaniu spadków i darowizn, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1302 z d. 11/VI — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej o wniosku posła Putka i tow. z klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie naruszenia ustawy o podatku majątkowym przez zwolnienie majątków kościelnych i duchowieństwa od płacenia tegoż podatku. (Druk Nr. 1002).

Druk Sejmu Nr. 1313 z d. 20/VI — 24 r.

Wniosek posła Jedynaka i kolegów z klubu P. S. L. „Piast” w sprawie zmiany rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 29/IX—23 r. (Dz. U. R. P. Nr. 101 poz. 797) o ulgach w podatkach gruntowych i budynkowych z powodu szkód, poniesionych wskutek działań wojennych.

Druk Sejmu Nr. 1323 z d. 21/VI — 24 r.

Projekt ustawy o popieraniu kultury rolniczej i organizacji rolniczych, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1328 z d. 23/VI — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej w przedmiocie projektu ustawy o rozciągnięciu mocy obowiązującej ustawy z d. 14/V — 23 r. w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego (Dz. U. R. P. Nr. 58 poz. 412) na Górnśląską część wojew. śląskiego. (Druk Nr. 1254).

Druk Sejmu Nr. 1334 z d. 27/VI — 24 r.

Wniosek posła M. Malinowskiego i kolegów z klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie: 1) nie płacenia przez ordynację Zamojską podatków skarbowych i samorządowych, 2) odraczania przez Ministerstwo Skarbu rzeczonych podatków i 3) klęskowego skutkiem tego powstrzymania życia samorządów powiatowych.

Druk Sejmu Nr. 1341.

Wniosek posłów ze Związku Ludowo-Narodowego w przedmiocie ustawy, dotyczącej zmiany niektórych opłat stemplowych.

Druk Sejmu Nr. 1343 z d. 26/VI — 24 r.

Wniosek posła A. Langiera i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie zwolnienia od podatku majątkowego parcelantów, którzy na zasadzie ustawy z d. 15/VIII — 20 r. otrzymali ziemię.

Druk Sejmu Nr. 1344 z dn. 27/VI — 24 r.

Sprawiedliwość.

Projekt ustawy o sędziach i prokuratorach sądów ogólnych, wniesiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1200 z d. 2/V—24 r.

Projekt ustawy o upoważnieniu Rządu do wydawania przepisów o wykonywaniu kary śmierci, wniesiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1201 z d. 30/IV—24 r.

Wniosek posła M. Malinowskiego i kolegów z Klubu P. S. L. „Wyzwolenia” i „Jedności Ludowej” w sprawie spiesznego dokonywania działów majątkowych przez Sądy Rzeczypospolitej Polskiej.

Druk Sejmu Nr. 1231 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posłów Zw. Parl. Pol. Socjalistów w sprawie uchylenia sądownictwa doraźnego na całym obszarze Rzeczypospolitej.

Druk Sejmu Nr. 1242 z d. 23/V—24 r.

Projekt ustawy o przyznawaniu darów z łaski, wniesiony przez Prezydium Rady Ministrów.

Druk Sejmu Nr. 1244 z d. 24/V—24 r.

Sprawozdanie Komisji Prawniczej w sprawie wniosku posła Sommersteina w kwestji unormowania opłat sądowych na obszarze sądów apelacyjnych krakowskiego i lwowskiego i sądu Okręgu cieszyńskiego (Druk Nr. 1170).

Druk Sejmu Nr. 1256 z d. 5/VI—24 r.

Wniosek posłów Związku Parlamentarnego Polskich Socjalistów i Związku Polskich Stronnictw Ludowych „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie pogwałcenia art. 98 konstytucji przez wydanie wyroku śmierci przez sąd doraźny przeciw Szlamie Englowi oraz przez wykonanie tego wyroku w Łodzi.

Druk Sejmu Nr. 1258 z d. 23/V—24 r.

Sprawozdanie Komisji Prawniczej o projekcie ustawy o adwokaturze w Wojew. Poznańskim, Pomorskiem i Górnośląskiej części Woj. Śląskiego (Druk Nr. 720).

Druk Sejmu Nr. 1286 z d. 10/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Prawniczej o zaproponowanych przez Senat poprawkach do przyjętego przez Sejm w dniu 11 kwietnia 1924 r. projektu ustawy w przedmiocie umów sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości na terenie b. zaboru rosyjskiego (Druk 1161).

Druk Sejmu Nr. 1305 z d. 16/VI—24 r.

Projekt ustawy o języku urzędowania sądów, urzędów prokuratorskich i notariatu, wniesiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1336 z d. 27/VI—24 r.

Sprawy Wewnętrzne.

Projekty ustaw: 1) w sprawie częściowej zmiany ustawy z d. 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska, 2) w sprawie częściowej zmiany ustawy z d. 11/XII — 23 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państw. i wojskowych, wniesione przez Prezesa Rady Ministrów.

Druk Sejmu Nr. 1204 z d. 11/V — 24 r.

Projekt ustawy o uzupełnieniu dekretu z d. 7/II — 1919 r. w przedmiocie tymczasowych przepisów o widowiskach, wniesiony przez Min. Spraw Wewnętrznych.

Druk Sejmu Nr. 1212 z d. 14/V — 24 r.

Wniosek posłów Klubu Ukraińskiego w sprawie masowych aresztowań na Wołyniu włościan i inteligencji ukraińskiej w kwietniu r. b.

Druk Sejmu Nr. 1218 z d. 20/V — 24 r.

Wniosek posła Graebe i kol. z Klubu Zjednoczenia Niemieckiego i innych posłów w sprawie zniesienia rozporządzenia Rady Obrony Państwa z d. 20/VII — 20 r. (Dz. U. R. P. Nr. 64 poz. 426).

Druk Sejmu Nr. 1223 z d. 20/V — 24 r.

Wniosek posłów Koła Żydowskiego w sprawie systematycznego eliminowania ludności żydowskiej przy rozstrzyganiu i rozważaniu najważniejszych spraw państwowych.

Druk Sejmu Nr. 1234 z d. 23/V — 24 r.

Wniosek posła Wędziagolskiego i tow. z klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie budowy pogranicznych domków przez Okręgową Komendę Policji Państwowej w Wilnie.

Druk Sejmu Nr. 1262 z d. 3/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Administracyjnej o wniosku posła Gdyka i innych posłów Klubu Chrześcijańskiej Demokracji w sprawie przywrócenia istnienia Zgromadzenia majstrów kominiarskich (Druk Nr. 630).

Druk Sejmu Nr. 1272.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie utworzenia specjalnej Komisji dla zbadania działalności Urzędu dla walki z lichwą i spekulacją.

Druk Sejmu Nr. 1285.

Wniosek posła Wiślickiego i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie zniesienia ustawy z d. 2/VII — 20 r., znowelizowanej ustawą z d. 5/VII — 22 r. „o zwalczaniu lichwy wojennej”.

Druk Sejmu Nr. 1291.

Wniosek posła Konopczyńskiego i kol. ze Związku Ludowo-Narodowego, Chrześcijańskiej Demokracji i Klubu Chrześcijańsko - Narodowego w sprawie uzgodnienia z Konstytucją prawa o stowarzyszeniach, obowiązującego na terenie b. Galicji.

Druk Sejmu Nr. 1310 z d. 17/VI—24 r.

Wniosek posła Kapelińskiego i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie nieobciążania policji zbytnimi obowiązkami i stopniowego zmniejszania ilości funkcjonariuszów policyjnych.

Druk Sejmu Nr. 1321 z d. 21/VI—24 r.

Projekt ustawy o języku państwowym i języku urzędowania państwowych i samorządowych władz administracyjnych, wniesiony przez Minister. Spraw Wewnętrznych.

Druk Sejmu Nr. 1335 z d. 27/VI—24 r.

Sprawy Zagraniczne.

Wniosek posłów Związku Parlamentarnego Polskich Socjalistów w sprawie spowodowania akcji międzynarodowej organizacji pracy, mającej na celu przywrócenie i utrzymanie w Niemczech 8-godzinnego dnia i 48-godzinnego tygodnia pracy.

Druk Sejmu Nr. 1289 z d. 10/VI — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie uzupełnienia art. 20 Konwencji między Polską a Francją, podpisanej dnia 6/II — 1922 r., wniesiony przez Min. Spraw Zagranicznych.

Druk Sejmu Nr. 1303 z d. 13/VI — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie ratyfikacji wraz z tekstem Układu polsko-niemieckiego, dotyczącego praw członków i urzędników Naczelnego Komitetu Kolei Górnośląskich, podpisanego w Warszawie dnia 23/II — 1924 r., wniesiony przez Min. Spraw Zagranicznych.

Druk Sejmu Nr. 1304 z d. 14/VI — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie ratyfikacji polsko-niemieckiego układu, podpisanego w Warszawie d. 23/II — 1924 r. o górnośląskim pasie granicznym oraz tekst samego układu, wniesiony przez Min. Spraw Zagranicznych.

Druk Sejmu Nr. 1312 z d. 18/VI — 24 r.

Sprawy Wojskowe.

Sprawozdanie Komisji Wojskowej, dotyczące projektu ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (Dr. 238).

Druk Sejmu Nr. 1206 z d. 9/V — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Wojskowej w sprawie poprawek, zaproponowanych przez Senat do ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Druk 884), przyjętej przez Sejm w d. 8/II — 24 r.

Druk Sejmu Nr. 1208 z d. 13/V — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Wojskowej w przedmiocie projektu ustawy o zakwaterowaniu wojska (Dr. 992).

Druk Sejmu Nr. 1209 z d. 16/V — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Wojskowej o zaproponowanych przez Senat poprawkach do projektu ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej. (Druk Nr. 979 i 425).

Druk Sejmu Nr. 1245 z d. 28/V 24 — r.

Różne.

Wniosek posła A. Pączka i tow. ze Z. P. P. S. w sprawie powołania specjalnej Komisji Sejmowej dla zbadania nieporządków i nadużyć w Głównym Urzędzie Probierczym i Komisji zbiórki kruszczów szlachejnych na Skarb Narodowy.

Druk Sejmu Nr. 1220 z d. 20/V — 24 r.

Wniosek posła M. Malinowskiego i kolegów z Klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie pozostawienia księgi wieczystej Ordynacji Zamojskiej przy sądzie okręgowym w Zamościu.

Druk Sejmu Nr. 1230 z d. 20/V — 24 r.

Wniosek posła Paczkowskiego i kolegów z klubu Chrz. Demokracji w sprawie eksmisji emerytów kolejowych z mieszkań służbowych.

Druk Sejmu Nr. 1240 z d. 23/V — 24 r.

Wniosek posła Kozłowskiego i kolegów ze Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie nieprawego zamykania w soboty monopolowych sklepów tytoniowych, oraz w sprawie poddzierzawiania tychże.

Druk Sejmu Nr. 1241 z d. 23/V — 24 r.

Wniosek posła Potoczka i kolegów z klubu P. S. L. „Piast” w sprawie klęsk elementarnych w powiecie Nowy Sącz.

Druk Sejmu Nr. 1246 z d. 27/V — 24 r.

Wniosek posła Nawrockiego i kolegów z Klubu P. S. L. „Piast” w sprawie doraźnej pomocy ludności z powodu klęski elementarnej w powiecie Skałackim.

Druk Sejmu Nr. 1249 z d. 27/V — 24 r.

Wniosek posła Bednarczyka i kol. z Klubu P. S. L. w sprawie powodzi na Podhalu.

Druk Sejmu Nr. 1250 z d. 27/V — 24 r.

Wniosek posłów Zamorskiego, ks. Matusa, Sobolaka i kolegów ze Zw. Lud. Narod. w sprawie przyścia z pomocą mieszkańcom 12 gmin pow. Skaleckiego.

Druk Nr. 1251 z d. 27/V — 24 r.

Wniosek posła H. Mianowskiego i kolegów z Klubu Chrz. Demokracji w sprawie klęsk gradobicia i powodzi w okolicy Krakowa.

Druk Sejmu Nr. 1261 z d. 3/VI — 24 r.

Wniosek posła Gruszki i kolegów z klubu P. S. L. „Piast” w sprawie klęski gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1263 z d. 3/VI — 24 r.

Wniosek posła Posackiego i tow. z Klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie udzielenia państwowej pomocy ludności powiatu Złoczowskiego, nawiedzanej klęską gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1266 z d. 3/VI — 24 r.

Wniosek posła Wiewiórskiego i tow. z Klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie udzielenia państwowej pomocy ludności powiatu Przemyskiego, nawiedzanej klęską gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1267 z d. 3/VI — 24 r.

Wniosek posła Potoczka i kolegów z Klubu P. S. L. „Piast” w sprawie klęski gradobicia w powiecie Nowy Sącz.

Druk Sejmu Nr. 1270 z d. 3/VI — 24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie uzupełnienia art. 72. Regulaminu Sejmu.

Druk Sejmu Nr. 1278 z d. 5/VI — 24 r.

Wniosek posła Kapelińskiego i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie”: i „Jedność Ludowa” w sprawie umorzenia kar za uprawę tytoniu na własny użytek bez zachowania przepisanych formalności.

Druk Sejmu Nr. 1280 z d. 5/VI — 24 r.

Wniosek posła Józefa Sanójcy i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie i „Jedność Ludowa” w sprawie kar za uprawę tytoniu na własny użytek.

Druk Sejmu Nr. 1287 z d. 10/VI — 24 r.

Wniosek posłów Klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie uprawy tytoniu w roku 1924 r.

Druk Sejmu Nr. 1288 z d. 10/VI — 24 r.

Wniosek posła Józefa Sanojcy i tow. z Klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie przyścia z pomocą dotkniętym klęską gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1290 z d. 10/VI — 24 r.

Wniosek posła T. Jemielewskiego i kol. z P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie nieściągnięcia przez „Demat” opłat za drut i gruz wojenny.

Druk Sejmu Nr. 1296 z d. 11/VI — 24 r.

Wniosek posła Piotra Kubisa oraz kolegów Klubu Chrz. Demokracji w sprawie klęski gradobicia i powodzi, które to nieszczęścia dotknęły kilka wsi powiatu lublinieckiego w woj. śląskiem.

Druk Sejmu Nr. 1307 z d. 17/VI — 24 r.

Wniosek posła Toczka i kolegów z Klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie udzielenia pomocy państwowej ludności powiatu brzozowskiego i przemyskiego, nawiedzionej gradobiciem.

Druk Sejmu Nr. 1308 z d. 17/VI — 24 r.

Wniosek posła Stanisława Hellmana i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie przyścia z pomocą ludności byłego pasa przyfrontowego, a mianowicie: zniesienia opłaty, nałożonej przez ekspozyturę wileńską Dematu za zgniły materiał drzewny, który został użyty na budowę czasowych mieszkań.

Druk Sejmu Nr. 1311 z d. 17/VI—24 r.

Wniosek posła Kiernika i kolegów z klubu Polskiego Stronnictwa Ludowego w sprawie natychmiastowego przyścia z pomocą ludności gmin powiatu bocheńskiego, dotkniętych klęską gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1316 z d. 18/VI — 24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie przejęcia na własność państwową ziemi wsi Chałupy (na Helu) i rozsprzedaży jej pomiędzy rybaków, dotychczasowych długoletnich dzierżawców.

Druk Sejmu Nr. 1319 z d. 20/VI — 24 r.

Wniosek posła W. Ostrowskiego i kolegów z klubu P. S. L. „Piast” w sprawie klęsk elementarnych, jakie dotknęły powiat buczacki.

Druk Sejmu Nr. 1324 z d. 21/VI — 24 r.

Wniosek posłów Jana Brodackiego i Jana Jędynaka z Klubu P. S. L. w sprawie klęski gradobicia w powiatach Pilzno, Kopczyce.

Druk Sejmu Nr. 1331 z d. 25/VII — 24 r.

Wniosek ks. posła Mikołaja Ilkowa z Klubu Ukr. Włościańskiego i kol. w sprawie szybkiego zwolnienia ludności miejskiej woj. stanisławowskiego od opłat skarbowych rozmaicie stosowanych za pobieranie dla wypasu bydła na pokarm ropy solnej ze źródeł, znajdujących się na Podkarpaciu, jakoteż zastosowanie tych ulg do ludności woj. lwowskiego.

Druk Sejmu Nr. 1333 z d. 25/VI — 24 r.

Wniosek posła Józefa Romana i kolegów z klubu „Piast” w sprawie przyjsia z pomocą ludności powiatu bialskiego w Małopolsce, dotkniętej klęską powodzi, spowodowanej wylewem rzeki Soły.

Druk Sejmu Nr. 1342 z d. 27/VI — 24 r.

KRONIKA.

Z ŻYCIA MIAST.

Szkolnictwo.

Rada M. na posiedzeniu 4/IV r. b. upoważniła Prezydenta miasta do przejęcia darowizny, t. j. nieruchomości i materiału na budowę szkoły powszechnej w Dojlidach od właściciela majątku Dojlidy ks. J. Lubomirskiego.

Białystok.

Z uchwalonego na posiedz. Rady M. w dn. 7 i 9/V r. b. budżetu m. Białegostoku nadwyżkę wpływów w sumie Zł. 14,765,94 postanowiono przekazać na cele szkolnictwa powszechnego.

Rada M. na pos. 3/IV r. b. uchwaliła nabycie jaknajprędzej placu odpowiedniego na budowę szkoły na Ostatnim Groszu i pobudowanie w sezonie budowlanym przynajmniej 4 ubikacji; upoważniła również R. M. Magistrat do postawienia na Zawodziu prowizorycznej barakowej szkoły.

Częstochowa.

Na koszta związane z budową szkoły powszechnej Rada M. akceptowała 31/V r. b. przekazane przez Magistrat Komitetowi Budowy Szkoły Powszechnej Mk. 900,000,000.

Gąbin.

Rada Miejska w dn. 31/V r. b. postanowiła jednogłośnie zapisać się na członka zwyczajnego T-wa Uniwersytetu Lubelskiego i sumę składki Zł. 50 przenieść do budżetu roku przyszłego jako wydatek zwyczajny.

Gostynin.

Na posiedz. Rady M. w dn. 29 marca r. b. postanowiono zapisać się w poczet członków T-wa Uniwersytetu Lubelskiego.

Lubartów.

Na pos. Magistratu w dn. 12/IV r. b. uchwalono wykończyć kompletnie budowę gmachu szkolnego na Koźminku i od 1-go września r. b. oddać go do użytku szkół.

Lublin.

Uchwalono również wybudowanie baraku szkolnego na Dziesiątej.

Łódź.

Magistrat na pos. w dn. 15/IV r. b. postanowił przejąć szkołę Towarzystwa Kolei Elektrycznych Łódzkich.

Rada Szkolna Miejska m. Łodzi postanowiła przesłać do wiadomości Prezydium Senatu Rzeczypospolitej Polskiej następującą uchwałę: „Rada Szkolna miasta Łodzi, na posiedzeniu odbytem w dniu 15 kwietnia r. b., po zapoznaniu się i rozważeniu uchwalonej przez Sejm w drugim czytaniu ustawy o ochronie pracy kobiet, młodocianych i dzieci, uważa za swój obowiązek poprzeć całą swą powagą te punkty, które dotyczą: 1) zakazu pracy dzieci do lat 15; 2) obowiązku przedstawiania przez młodocianych przy przyjęciu do pracy świadectwa z uczynienia zadość obowiązkowi szkolnemu; 3) wymagania, by nauka zawodowa i uzupełniająca młodocianych była wliczana do godzin pracy, uważa bowiem, że dzięki tej ustawie wzrośnie zasób wiedzy posiadanej przez szeroki ogół”.

Do wszystkich szkół powszechnych miejskich i prywatnych uczęszczało ogółem w ciągu m. kwietnia r. b. 65,956 dziatwy, w tem:

a) do powszechnych miejskich szkół polskich	36,832	dzieci
b) „ „ „ „ niemieckich	6,319	„
c) „ „ „ „ żydowskich	17,646	„
d) „ „ „ „ prywatnych „	5,159	„

Magistrat postanowił założyć składnicę botaniczną dla prowadzenia nauki systematyki roślin w miejskich szkołach powszechnych.

W myśl uchwał Rady M. w sprawie przymusowego doksztalcania Magistrat postanowił:

1) ogłosić w roku szkolnym 1924/25 przymus doksztalcania młodzieży roczników 1908/9 oraz części rocznika 1910, a mianowicie urodzonych przed 1/IX—1910 r.;

2) uruchomić w r. 1924/25 potrzebną ilość kompletów w miejskich wieczornych szkołach powszechnych, miejskich wieczornych szkołach uzupełniających i w miejskiej szkole doksztalcającej zawodowej dla młodzieży pracującej w przemyśle, rzemiośle i handlu.

Na pos. Rady M. w dn. 28 maja r. b. uchwalono zorganizować uroczyste zakończenie roku szkolnego 1923/24 dla abiturjentów miejskich szkół powszechnych i wręczyć każdemu z tych abiturjentów egzemplarz tekstu Konstytucji z dn. 17 marca 1921 r., należycie oprawiony i zaopatrzony w odpowiednią dedykację.

Uchwalono również najenergiczniej zaprotestować przeciwko zamiarom Min. W. R. i O. P. zlikwidowania Państwowej Żeńskiej Szkoły Handlowej w Łodzi.

Opoczno.

Rada M. w dn. 3 maja r. b. uchwaliła oddać pod budowę domu

nauczycielskiego część ogrodu miejskiego, położonego przy szkole im. Kazimierza Wielkiego.

Na posiedz. Magistratu w dn. 28/IV r. b. uchwalono przygotować plan budowy szkół miejskich, a jednocześnie czynić starania o uzyskanie subsydjum i pożyczki państwowej na tę budowę. Sandomierz

Rada M. na posiedz. 15/V r. b. upoważniła Magistrat do wybudowania z materiału po rozebranych barakach kąpielowych sali gimnastycznej na nieruchomości miejskiej przy ul. Niskiej dla potrzeb szkół dzielnicy Sieleckiej. Sosnowiec.

Dla usunięcia braków w języku rodzimym niektórych sfer miasta utworzony został specjalny komitet, który organizuje w porozumieniu z pomorskim Kuratorjum Okr. Szkolnego kursa 3-miesięczne wieczorowe dla dorosłych, którzy nie mieli możliwości zapoznania się z prawidłami języka polskiego w słowie i piśmie. Termin rozpoczęcia kursów oznaczono na 1 czerwca r. b. Toruń.

Na posiedz. Rady M. w dn. 10 — 13 marca r. b. uchwalono: zatwierdzić budżet Wydz. Oświaty i Kultury na r. 1924 w dochodach 2,574,173 Zł. w wydatkach 9,821,275 Zł.; wezwać Magistrat: do bezwłocznego przystąpienia do budowy przynajmniej 100 sal szkolnych na cele powszechnego nauczania; do rozwinięcia działu kultury zwłaszcza w dziedzinach niewymagających wielkich dopłat ze strony Magistratu; do starań u Rządu o uzyskanie subwencji na budowę sal szkolnych. Warszawa.

W nowym roku szkolnym Magistrat pragnie oddać do użytku szkoły powszechnej nowobudujący się gmach. Ponieważ jednak zastój obecny w przemyśle spowodował zmniejszenie się wpływów z udziału w państwowym podatku obrotowym (głównego źródła dochodowego miasta), postanowiono na posiedzeniu Rady M. w dn. 5/VI r. b. wystąpić do Rządu o pożyczkę w sumie 30,000 Zł. na wykończenie gmachu. Zgierz

Kultura i sztuka.

Rada m. przyznała T-wu Krajoznawczemu w Częstochowie kredyt w wysokości 1000 zł. na przeniesienie, remont i t. d. zbiorów Towarzystwa, z tem zastrzeżeniem, że T-wo Krajoznawcze odda na własność miasta swoje zbiory w ciągu roku bieżącego. Częstochowa.

W I kwartale r. b. wpłynęło na budowę Teatru Miejskiego ze składki na budowę, pobieranej wspólnie z miejskim podatkiem widowiskowym, około Łódź.

105 miliardów mk. W d. 4 kwietnia r. b. odbyło się posiedzenie komitetu budowy teatru dla rozpatrzenia szkiców budowy projektu prof. Przybylskiego, który zobowiązał się w terminie 3 miesięcznym opracować projekt budowy w układzie ostatecznym, aby umożliwić komitetowi przystąpienie do robót ziemnych w parku kolejowym już w sierpniu b. r.

W dniu 8 kwietnia r. b. odbyła się uroczystość otwarcia stałej wystawy sztuki, pozostającej pod epidą Wydziału Oświaty i Kultury Magistratu, zorganizowanej przez p. Marjana Dienstl-Dąbrowę. Wystawa ta jest zaczątkiem stałej miejskiej galerji sztuki, organizację której powierzono p. Dienstl-Dąbrowie. Galeria mieścić się będzie w odpowiednio przebudowanym pawilonie parku im. Sienkiewicza. 10% wpływów za bilety wejścia przeznaczone będą na rzecz Kasy miejskiej na zakup dzieł sztuki dla Galerji.

Miejskie Muzeum Nauki i Sztuki zwiedziło w ciągu kwietnia r. b. 2368 osób. W tem było 1825 młodzieży i 543 dorosłych. Prócz tego zbiorowe wycieczki do Muzeum urządziły szkoły powszechne: № 8, 113, 128, 137, 141, 148 (dwa razy), 154, Uniwersytet Robotniczy i Miejskie kursy Wieczorne (2 razy).

Warszawa.

Budżet Muzeum Narodowego na r. 1924 zatwierdziła Rada M. w wydatkach na zł. 234,865 — w dochodach na zł. 3,494. Uchwalono budowę gmachu dla Muzeum Narodowego na placu przy Alei 3 Maja.

Skarbowość miast

(Budżety).

Białystok.

Budżet m. Białegostoku na r. 1924 uchwalono na posiedz. Rady M. w dn. 7 i 9/V r. b. w wydatkach zwyzzajnych: w ogólnej sumie wpływów zł. 1.533.999 oraz wydatków zł. 1.519.233,06. Nadwyżkę wpływów w sumie zł. 14 765,94 postanowiono przekazać na cele szkolnictwa powszechnego.

Brześć Kuj.

Budżet na r. 1924 uchwalony na pos. Rady M. 22/III — 24 r. określono w wydatkach na 51.579,49 zł., w dochodach na 50.527,25 zł.

Kołomyja.

Lustracja majątku gminnego, przeprowadzona w maju r. b. przez delegata Wydziału Samorządowego, wykazała, że obecne kierownictwo Zarządu Miasta żadnych długów nie zaciągnęło, opłaciło natomiast około 10 miliardów mk. należitości biernych; budżet gminy na r. 1924 wykazuje blisko 300 miliardów mk. niedoboru, który jednak da się jeszcze zmniejszyć przez eliminowanie niektórych pozycji wydatków, jako mniej koniecznych. W ogólności stwierdził delegat, że gospodarka gminna jest dobra i racjonalna.

Kraków.

Projekt preliminarza budżetowego m. Krakowa na r. 1924, przedsta-

wiony na pos. Rady Miejskiej w dn. 15/IV r. b. przewiduje w wydatkach sumę zł. 8.500.278, w dochodach zł. 7.097.950, czyli niedobór wyniósłby zł. 1.402.328.

Przedkładając budżet Radzie Miejskiej Prezydent miasta zaznaczył, że Ustawa o tymczas. ureg. fin. kom. nie stworzyła dla Krakowa wystarczających źródeł dochodowych. Omawiając dział robót publicznych, Prezydent uzasadnił szeroko konieczność przebrukowania wielu placów i ulic, przebudowy i rozbudowy sieci tramwajowej, budowy Muzeum Narodowego, budowy hal targowych i t. d.

Poszczególne działy budżetu przedstawiają się następująco:

	Wydatki	Dochody
Zarząd Główny	1.680.239	332.515
Zarząd Majątku Miejsk.	154.554	992.416
Podatki i opłaty gminne	170.000	2.890.904
Zarząd długu miejskiego	180.328	10.481
Bezpieczeństwo publiczne	872.957	93
Budowy i roboty publiczne	799.454	73.459
Upiększanie miasta	320.830	6.365
Zarząd targowy	106.838	104.335
Zdrowotność miasta	2.353.525	1.370.777
Dobroczynność, opieka społ.	767.198	35.171
Sztuka i zabytki histor.	380.220	206.379
Oświata i wyznania	700.362	140.935
Sprawy wojskowe	308	28
Różne	14.465	4.092
Razem	8.500.278	7.097.950

Budżet na r. 1924 uchwalony w dn. 6/V r. b. wynosi w dochodach Lipno.
i wydatkach — 44.028 zł.

Budżet na r. 1924 uchwalono w przychodach i rozchodach na Płock.
zł. 417.738.

Plan zamierzeń inwestycyjnych Magistratu m. Łomży na okres dwudziestoletni Łomża.
wraz z kosztorysem wydatków i źródłami pokrycia, przedstawiony przez Prezydenta
Miasta na Posiedzeniu Rady M. w dn. 18 czerwca r. b.

	Koszt
Sporządzenie pomiarów miasta oparte na metodzie tran-	
gulacyjnej i poligonalnej	Zł. 29.200
Sporządzenie planu regulacyjnego z projektem nowych	
dzielnic przemysłowych i mieszkalnych	„ 2.920

Budowa gmachów dla 21 szkół powszechnych	Zł.	2.314.305
„ 63 domków dla 126 nauczycieli szkół powszechnych	„	1.068 795
Budowa gmachów dla 5 szkół zawodowych średnich.	„	480.000
„ 10 domków dla 20 nauczycieli szkół zawod. średn.	„	169.650
„ łaźni miejskiej	„	37.500
„ hal targowych	„	288.000
Budowa miejskiego domu ludowego dla pomieszczenia teatru, sali zebrań i biblioteki miejskiej	„	450.000
Budowa ochron i przytułków dla pomieszczenia $\frac{1}{2}\%$ ogółu ludności	„	281.250
Rozbudowa Magistratu i sali R. M.	„	100.000
Budowa domów mieszkalnych dla pracowników miejskich (15 domków z 30 mieszkaniami)	„	254.475
Budowa aresztu miejskiego	„	25.000
Wywiercenie 5 studni artezyjskich	„	21.000
Budowa nowej elektrowni	„	300.000
Zamiana kabli	„	162.000
Zaprowadzenie wodociągów i kanalizacji	„	4.000.000
Ogółem	Zł	9.984.095

Źródła pokrycia.

1) 10% ogólnych wydatków budżetowych na cele inwestycyjne:			
w I pięcioleciu	40.000	$\times 5 =$	200.000
„ II	50.000	$\times 5 =$	250.000
„ III	60.000	$\times 5 =$	300.000
„ IV	80.000	$\times 5 =$	400.000
			<u>1.150.000</u>
2) wpływ ze specjalnego podatku inwestycyjnego:			
w I pięcioleciu	30.000	$\times 5 =$	150.000
„ II	37.500	$\times 5 =$	187.500
„ III	45.000	$\times 5 =$	225.000
„ IV	60.000	$\times 5 =$	300.000
			<u>862.500</u>
3) wartość maszyn i urządzeń istniejącej elektrowni			100.000
4) zwrot ze Skarbu Państwa — 50% bezzwrotna dotacja na budowę szkół i mieszkań dla nauczycieli			2.016.375
5) zwrot kosztów budowy aresztu miejskiego			25.000
6) 30% bezzwrotnej dotacji na sporządzenie pomiarów miasta			8.760
7) budowa hal targowych powierzona przedsiębiorstwu na zasadach koncesji na lat 20			288.000

8) długoterminowa pożyczka ze Skarbu Państwa do lat 40 na budowę szkół	2.016.375
9) długoterminowa pożyczka obligacyjna miejska, lub też pożyczka w Banku Gospodarstwa Krajowego	3.516.815
Razem.	9.983.825

Przyjawszy do wiadomości plan powyższy, Rada M. poleciła Magistratowi opracowanie budżetu inwestycyjnego na najbliższą przyszłość, obejmującego budowę szkoły na Rybakach, studni nad rzeką Narwią, urządzenie łaźni oraz przebudowę elektrowni.

Zamierzenia Skarbowe Zarządu Miasta Łodzi na rok 1925.

Łódź.

Na posiedzeniu Rady M. w dniu 5 czerwca r. b. Prezydent Miasta, przedkładając budżet miasta na rok bieżący, w dłuższym exposé omówił warunki, w jakich obecny Magistrat, wybrany w dn. 24 lipca 1923 roku, objął Zarząd Miasta, dalej poczynania Magistratu w czasie ubiegłego urzędowania, jak również plany i zamierzenia prac na przyszłość.

Exposé to brzmi w streszczeniu:

Obejmując zarząd miasta, Magistrat zastał finanse miejskie w stanie b. ciężkim,—zmuszony był zaciągnąć pożyczkę w sumie 3 miliardów marek dla spłacenia zobowiązań terminowych. Była to jednak pierwsza i ostatnia pożyczka, gdyż już od września zaczęto iść o własnych siłach, skierowawszy główną uwagę na sanację finansów miejskich. Akcja ta szła w dwóch kierunkach: zmniejszenia zbędnych i nieprodukcyjnych wydatków oraz powiększenia wpływów w granicach ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu fin. komun.

Jednocześnie nie zaniedbywał Magistrat prac inwestycyjnych w zakresie szpitalnictwa, robót brukarskich, budowy łaźni ludowej, wznoszenia gmachów szkół powszechnych i t. p.

Waloryzacja podatków i stabilizacja waluty umożliwiła wcześniejsze—niż to bywało w latach ubiegłych—sporządzenie preliminarza budżetowego.

Za podstawę obliczenia sum budżetu Komisja Skarbowo - Budżetowa przyjęła ogólny wpływ podatków i opłat miejskich za I kwartał r. b., t j. okres, w którym nabrała już mocy obowiązującej ustawa z dn. 6/XII—23 r. o zastosowaniu stałej jednostki do obliczania danin i niektórych dochodów publicznych.

Preliminarz budżetu m. Łodzi na rok 1924 ułożony został bez deficytu. Zawiera on (bez Wydziału Handlowego i Gazowni Miejskiej): w wydatkach zwyczajnych—Zł. 10,682,382, nadzwyczajnych—Zł. 3,496,032; we wpływach zwyczajnych—Zł. 12,205,287, w nadzwyczajn.—Zł. 1,973,128.

Administra-
cja i Zarząd
Główny.

Stosunek płac pracowników do ogółu wydatków wynosi 45,1% (preliminowana kwota Zł. 5,457,976), podczas gdy w sierpniu 1923 r. stanowił 52,8%.

W utrzymaniu personelu administracyjnego zastosowano najdalej idące środki oszczędności, a więc skasowano łączenie kilku stanowisk w jednej osobie, zniesiono nieprawnie pobierane świadczenia i dodatki, zaprowadzono ścisłą kontrolę wypłat uposażeń i dodatków do nich.

Dalej zmodyfikowano przepisy, regulujące definitywnie stosunek zarządu miasta do pracowników. Na podstawie tych przepisów opracowane zostaną regulaminy urzędowania, a w związku z opracowaniem statutów organizacyjnych oraz przeprowadzeniem podziału pracy nastąpi ustalenie etatu administracyjnego. Znajdzie to wyraz w budżecie roku 1925, który obecnie już jest układany, a wniesienie którego do Rady Miejskiej projektowane jest w dniu 1 października r. b.

W bieżącym roku budżetowym prelimitowano:

1)	na wydatki Wydziału Opieki Społecznej	Zł.	737,589
2)	„ „ „ Oświaty i Kultury	„	2,002,371
3)	„ „ „ Budownictwa	„	1,574,001
4)	„ „ „ Zdrowotności publ.	„	1,743,769
5)	„ „ „ Gospodarczego	„	993,668

Skarbo-
wość.

Działalność Wydziału Podatkowego w pierwszych miesiącach po wejściu w życie ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 roku o tymcz. ureg. fin. kom. szła w kierunku skorygowania prowizorycznego statutów podatkowych, opracowania statutów podatków dotychczas przez miasto niepobieranych. Opracowano projekty statutów podatków: od gruntów, od budynków, od spadków i darowizn, od zbytku mieszkaniowego, od oświetlenia elektrycznego w lokalach z wyszynkiem alkoholu, opłat za prawo jazdy po mieście, pod. od przedmiotów zbytku, od towarów przywożonych drogami żelaznymi. Wystąpiono do władz nadzorczych o zatwierdzenie przyjętych przez Radę Miejską projektów podatkowych na cele budowy gmachów szkolnych i domów wychowawczych, oraz statutów: podatku hotelowego, pod. od widowisk, zabaw i rozrywek, 4%-ej opłaty od umów o przeniesienie własności nieruchomości, podatku od psów i podatku od lokali.

Wydział Podatkowy podjął również energiczne kroki w celu redukcji kosztów eksploatacji podatków, pobieranych na rzecz miasta przez władze kolejowe i notariuszy za inkaso. Uzyskano od Min. Skarbu podwyższenie do 9% wynagrodzenia za wymiar i pobór państwowego podatku od dochodu (poprzednio 3%). Sporządził również Wydział spisy płatników państwowego podatku majątkowego.

Najbliższymi zamierzeniami Wydziału jest uzyskanie od władz nadzorczych zatwierdzenia wszystkich projektów, zrealizowania poboru nowych podatków ustawowo dopuszczonych a dotychczas nie pobieranych i wreszcie reorganizacja Działu Sekwestracyjnego.

Na polu oświatowo-kulturalnem obecny Zarząd Miejski szedł po linii tradycji poprzedniego Magistratu, otaczając szczególną troską ten dział pracy.

Oświata
i kultura.

Budżet Wydziału Oświaty i Kultury zajmuje najważniejszą pozycję w wydatkach zwyczajnych Magistratu (23,9%, czyli $\frac{1}{4}$).

Dorobek prac wydziału tego przedstawia się jak następuje:

Założona została Miejska Ochrona — przedszkole, wyposażona w nowoczesne urządzenia i pomoce naukowe; Szkolnictwu Powszechnemu oddany został do użytku gmach szkoły; otwarto 2 pracownie przyrodnicze dla dziatwy szkolnej; uruchomiono 3-cią wypożyczalnię książek dla dzieci i młodzieży; zorganizowano w szeregu punktów miasta święta sadzenia drzew; poczyniono przygotowania do urządzenia składnicy botanicznej; zrealizowano uchwałę Rady Miejskiej o obowiązkowym dokształcaniu w szkołach wieczornych młodzieży rocznika 1908 i 1909, która nie ukończyła kursu szkoły powszechnej; rozpoczęto działalność Podkomisji Dokształcania Młodocianych; otwarto poradnię ogólną dla abiturjentów szkół powszechnych; rozszerzono Kinematograf Oświatowy; subsydjowano wydatnie Teatr Popularny; powołano do życia Miejską Galerię Sztuki; otaczano szczególną opieką Teatr Miejski.

W stadjum organizacji znajdują się sprawy:

zwiększenia opieki nad wychowaniem przedszkolnem; zorganizowania jednorocznego kursu śpiewu dla nauczycieli szkół powszechnych; otwarcia dwóch nowych wypożyczalni książek dla dzieci i młodzieży; otwarcia czytelni dla dorosłych i t. p.

Na przyszłość zamierza Wydział:

zorganizować miejską sieć ochron - przedszkoli; otworzyć piątą pracownię przyrodniczą, 2 nowe wypożyczalnie książek, czytelnię pism, poradnię zawodową dla młodzieży, Muzeum Pedagogiczne; wznowić działalność Uniwersytetu Powszechnego, wreszcie rozszerzyć akcję budowy gmachów szkolnych.

W sierpniu r. b. zostaną wykończone i oddane do użytku szkolnego dwa budujące się gmachy szkolne (na 26 i na 13 oddziałów); do jesieni wykończone będą w surowym stanie, t. j. nakryte dachem, dalsze 2 budynki szkolne (na 28 i na 26 izb szkolnych); rozpoczęta zostanie budowa 3-ch gmachów.

Opieka
Społeczna.

Wydatki Wydziału Op. Społ., wzrosły w stosunku do r. ub. o 1,8% przez otwarcie nowych warsztatów w Miejskich Domach Wychowawczych oraz przez powiększenie znaczne ilości tanich obiadów, wydawanych bezrobotnym.

Działalność Wydziału polegała w dziale opieki otwartej: na wydawaniu tanich obiadów dla dzieci i inteligencji oraz dla bezrobotnych, mleka dla karmiących matek i niemowląt, udzielaniu porad prawnych przez specjalnie zorganizowany w tym celu Dział Porad Prawnych.

W dziale opieki zamkniętej: powołano do życia Kuratora Miejskich Domów Wychowawczych, Komisję Opieki nad Dzieckiem, Komisję Gospodarczą; zorganizowano warsztat rymarski dla Wychowawców Miejskiego Domu Wychowawczego dla Młodzieży; ustalono dla wszystkich Miejskich Domów Wychowawczych zasadniczą metodę wychowawczą, wśród starszych wychowawców wprowadzono samorząd, zorganizowano w tych domach biblioteki i czytelnie pism, unormowano posiłki dla dzieci i personelu, jak również warunki pracy i płacy wychowawców praktykujących w warsztatach prywatnych i miejskich, zaopatrzone wreszcie Miejskie Domy Wychowawcze w 3 pełne zmiany bielizny i 2 zmiany odzieży i obuwia.

Podjął także Wydział walkę z żebractwem przez umieszczanie żebrzących dzieci w Miejskim Pogotowiu Opiekuńczem dla Dzieci; zorganizowano zbiornię dla starców oraz zwrócono się do Chrześc. T-wa Dobroczynności o oddanie miastu Domu Starców i Kalek.

Pozatem zaprojektowano budowę gmachów dla Miejskich Domów Wychowawczych i wszczęto starania o nabycie placu w Rabce pod budowę sanatorium dla dzieci.

Pracami Wydziału przewidywanymi na najbliższy okres byłyby: przystąpienie do budowy gmachów Miejskich Domów Wychowawczych, kontynuowanie walki z żebractwem (zorganizowanie domów pracy), urządzenie wzorowych Domów Noclegowych, uruchomienie Miejskiego Domu dla Starców i Kalek, zorganizowanie poradni i rozdawnictwa mleka dla matek karmiących i niemowląt, stałej pomocy dla bezrobotnych, internatu dla dziewcząt upadłych, rozpoczęcie walki z alkoholizmem oraz opieki nad więźniami po odbyciu kary.

Budo-
wnictwo.

Budżet Wydziału Budownictwa na rok 1924 stanowi 18,8% budżetu zwyczajnego i 70,7% budżetu nadzwyczajnego, a mieści w swych ramach zamierzone (i częściowo już wykonane) inwestycje miejskie, jak: budowa gmachów szkolnych, łaźni ludowej, rozszerzenie budynku Magistratu, brukowanie i przebrukowanie całego szeregu ulic, prace przygotowawcze dla realizacji planu kanalizacyjno-wodociągowego i wiele innych.

Na organizację Wydziału Budownictwa składają się Oddziały: Zabudowy Miasta, Budownictwa, Mechaniczno-Instalacyjny, Pomiarów i Brukarski.

Oddział pierwszy, t. j. Zabudowy Miasta w pracach swoich napotyka na olbrzymie trudności, gdyż 1-o miasto nie posiada dotąd pomiarów, a więc podstawy do opracowania planów regulacyjnych; 2-o szczupłe środki finansowe nie pozwalają na prowadzenie racjonalnej polityki gruntowej, t. j. nabywanie placów dla zrealizowania zamierzeń w kierunku: przedłużenia ulic, zakładania placów publicznych, zieleńców, kolonji mieszkalnych i t. p.

W dziale komunikacji opracował Oddział Zabudowy szereg projektów z dziedziny zagadnień komunikacji kolejowej i wodnej. Projekty te stanowią cenny materiał przy opracowaniu planu rozbudowy węzła Łódzkiego i jako takie przedstawione były w roku 1923 na konferencji ministerjalnej, która uznała za konieczne stworzenie specjalnego biura dla opracowania projektu rozbudowy tego węzła.

Plan strefowego podziału miasta na dzielnice przemysłowe i mieszkalne jest jednym z najważniejszych zadań Oddziału Zabudowy. Projekt takiego podziału już opracowano i wkrótce będzie on przedstawiony specjalnej komisji fachowej, celem wprowadzenia tego projektu w życie.

Opracowuje również Oddział plan drogowy oraz prowadzi prace specjalne, jak: projekt regulacji i ukształtowania placu Hallera, rozmieszczenia szpitala miejskiego, politechniki, I-szy projekt dzielnicy mieszkalnej, uzupełnianie planów sytuacyjnych bloków i ulic, sporządzanie szeregu tablic i wykresów statystycznych, dotyczących rozwoju życia kulturalnego, ruchu budowlanego i t. p.

Oddział Budownictwa za pośrednictwem swych agend, t. j. biura technicznego, warsztatów miejskich, składu głównego i cegielni wykonuje polecenia na roboty budowlane i dostawy materiałów dla poszczególnych wydziałów Magistratu. Ogółem wykonano w czasie od 1/VIII — 1923 roku do 1/VI — 1924 roku 1,334 zamówienia.

Oddział Mechaniczno - Instalacyjny prowadzi roboty remontowe i instalacyjne w szpitalach, szkołach i innych budynkach zajętych przez Zarząd Miasta.

Oddział Pomiarów zmierzył w sezonie letnim 1923 roku 889 ha, zaś przez 1,5 miesiąca bieżącego sezonu pomiarowego — 152 ha. Dalsze roboty prowadzić będzie Oddział w dzielnicach miejskich, przyłączonych w r. 1915, których planów miasto nie posiada.

Oddział brukarski prowadzi intensywną pracę przy przebrukowaniu i naprawach ulic. Oddział zajmuje główną pozycję w budżecie Wydziału Budownictwa, a mianowicie: z wydatków zwyczajnych Wydziału w sumie 1,574,001 zł. pozycja Oddziału brukarskiego stanowi 1,034,343 zł.

Zdrowot-
ność.

Wydział Zdrowotności Publicznej działalność swoją prowadzi w 2-ch kierunkach: podniesienia stanu sanitarnego miasta i zapewnienia opieki lekarskiej chorym wszelkiego rodzaju. W pierwszym kierunku Wydział wykonuje swą działalność przez lekarzy sanitarnych (1 lekarz na każde 2 komisariaty), mających do pomocy zorganizowane biura. W kierunku drugim, wobec warunków wytworzonych przez wojnę, zmuszone jest miasto podejmować szeroką akcję leczniczą wśród ubogiej ludności, głównie w walce z gruźlicą.

W dziedzinie Szpitalnictwa dąży Zarząd Miejski do budowy w najbliższym czasie miejskiego powszechnego szpitala na 2,250 łóżek (1 łóżko przypadałoby na 200 mieszkańców); w dziedzinie sanitarno-weterynaryjnej—do budowy zakładu utylizacyjno-sterylizacyjnego dla niszczenia padliny.

Dążyć musi Zarząd do zabezpieczenia miastu gruntów na potrzeby mających powstać gmachów publicznych na pomieszczenie różnych instytucji Wydziału Zdrowotności Publicznej.

Działalność
Gospodar-
cza Magi-
stratu.

Wydział Gospodarczy, oprócz spraw administracyjnych związanych z użytkowaniem i eksploatacją lokali miejskich, prowadzi intensywną politykę inwestycyjną zwłaszcza w Oddziale Plantacji Miejskich. Dąży Wydział nie tylko do uporządkowania i upiększenia parków, ale również do zakładania szeregu instytucji i przedsiębiorstw dochodowych, jak: cukiernie, mleczarnie, kioski i t. p.

Z zamierzeń Wydziału w dziale oczyszczania miasta zasługuje na uwagę projekt scentralizowania przez Wydział oczyszczania części miasta.

Urząd Sta-
nu Cyw.

W pierwszych latach powojennych Urząd Stanu Cywilnego walczył z deficytem, jednak już w roku bieżącym osiągnął równowagę budżetową. Zachodzi mimo to konieczność podwyższenia opłat o 20%, celem stworzenia rezerwy dla pokrycia niedoboru podczas słabych co do frekwencji miesięcy letnich.

Statystyka.

Wydział Statystyczny Magistratu obejmuje sferą swych prac wszystkie dziedziny życia miasta. W okresie sprawozdawczym podjął Wydział i wprowadził, jako stały dział pracy, badania z dziedziny stanu zatrudnienia w przemyśle łódzkim oraz rozbudował statystykę gruźlicy i alkoholizmu. Wyniki tych prac spotkały się z szerokim zainteresowaniem i uznaniem sfer gospodarczych i naukowych w kraju, jak również w międzynarodowym biurze do walki z alkoholizmem w Lozannie.

Opracował także Wydział szczegółową statystykę personelu miejskiego.

Z działalności wydawniczej Wydziału podkreślić należy wydanie pierwszej systematycznej publikacji statystycznej p. t. „Rocznik Statystyczny m. Łodzi za rok 1922”, zawierający wyniki prac Wydziału z wszelkich gałęzi badań.

Urząd Mieszkaniowy znajduje się w stadium likwidacji.

Sprawy mieszkaniowe.

W okresie sprawozdawczym odbyto 17 posiedzeń Delegacji Wydziału Przedsiębiorstw Miejskich, 18—Rady Nadzorczej Gazowni Miejskiej i 26—komisyjnych.

Przedsiębiorstwa miejskie.

Na posiedzeniach tych omawiano sprawy związane z prowadzeniem i rozbudową elektrowni, gazowni, tramwajów, rzeźni, targowisk i t. p. przedsiębiorstw miejskich, opracowano projekt statutu Spółki Akcyjnej Kolei Elektrycznej Łódzkiej.

W sprawie kanalizacji i wodociągów prowadzone są pertraktacje z przedstawicielami kapitałów zagranicznych i krajowych w celu sfinansowania tej akcji.

W omawianym okresie Wydział Handlowy rozwinął szeroką akcję opałową i żywnościową dla zaopatrzenia szkół i instytucji miejskich, jak również poczynił znaczne zakupy środków żywności dla odsprzedaży masom pracującym. Ceny na artykuły spożywcze oznaczane są od 5—15% niższe od cen rynkowych.

Działalność handlowa Magistratu.

Na przyszłość zamierza Wydział rozszerzenie działu sprzedaży hurtowej.

Sprawy sanitarne i higiena.

Na wniosek Magistratu Rada M. wyraziła swą zgodę na przyjęcie wszystkich warunków i zobowiązań, zastrzeżonych przez Generalną Dyрекcję Zdrowia, w sprawie przekazania miastu Białemustokowi łaźni, znajdującej się na Etapie Urzędu Emigracyjnego w Białymstoku.

Białystok

— Na wniosek lekarza powiatowego uchwaliła Rada M. na posiedzeniu w d. 15/V r. b. przydzielić place dla urządzenia ogródków higienicznych dla dzieci.

Bydgoszcz.

Rada M. poleciła Magistratowi zająć się pokryciem domu kąpielowego dachem, celem jaknajszybszego uruchomienia łaźni, do której część instalacji natryskowej otrzymano z Generalnej Dyrekcji Zdrowia Publ.

Lubartów.

Łódzkiemu Oddziałowi Polskiego Czerwonego Krzyża postanowiła Rada M. oddać bezpłatnie 3 morgi gruntu z placu miejskiego pod budowę gmachu dla gruźliczych, z warunkiem rozpoczęcia budowy w ciągu roku bieżącego i ukończenia w ciągu 5 lat.

Łódź.

— Na pos. w dn. 3/IV r. b. Rada M. postanowiła przyjąć na rzecz gminy darowiznę Towarzystwa Pomocy Lekarskiej w Łodzi, a mianowicie: nieruchomość położoną przy ul. Gdańskiej, wszystkie legaty a między innymi legat rb. 1000, zabezpieczony na hipotecę, oraz ruchomości z wszelkimi aktywami i pasywami rzeczzonego towarzystwa, a to w celu dalszego prowadzenia tej instytucji, mającej za zadanie udzielanie pomocy lekarskiej w nagłych nieszczęśliwych wypadkach w obrębie gminy m. Łodzi.

— Z dniem 1 maja postanowił Magistrat otworzyć na okres 5 miesięcy letnich sanatorium dla dzieci gruźliczych w Chojnach.

— Na posiedz. Wydz. Zdrowotności Publ. w dn. 14/IV r. b. uchwalono zwrócić się do Magistratu z wnioskiem o otwarcie specjalnego ambulatorjum miejskiego dla chorób zewnętrznych.

— W roku bieżącym Wydział Opieki Społecznej będzie wysyłał chore dzieci do uzdrowisk w Busku i Rabce. W Busku Wydział Opieki Społecznej dysponuje w kolonji im. D-ra Brudzińskiego 10-ciu miejscami w ciągu 5 miesięcy. Kolonja w Rabce będzie prowadzona w ciągu 4 sezonów po 40 miejsc w każdym; z tego 20 miejsc w kolonji Wydział Opieki Społecznej oddał do dyspozycji Kasy Chorych. Do powyższych uzdrowisk wysyłane są dzieci na zasadzie kwalifikacji, wydawanych przez Sekcję do walki z gruźlicą, przyczem pierwszeństwo mają wychowawcy Miejskich Domów Wychowawczych.

— W celu zorganizowania walki ze ślepotą w szkołach powszechnych odbyła się w początkach maja r. b. konferencja w lokalu Wydziału Oświaty i Kultury, z udziałem prezesa Sekcji do walki z jaglicą oraz inspektora Szkolnego. Uczestnicy konferencji przyszli do wniosku, że do akcji tej należy powołać przy Wydziale Zdrowotności Publicznej specjalną komisję, w której skład powinien wchodzić delegat Wydziału Oświaty i Kultury. W sprawie szkół dla jaglicznych postanowiono: 1) wysyłać do szkół dla jaglicznych tylko te dzieci, które mogą zarazić swoje otoczenie w szkole normalnej; 2) dzieci z jaglicą trudną do wyleczenia zwalniać zupełnie ze szkół; 3) zwrócić się do Sekcji walki z jaglicą, aby dokonała przeglądu dziatwy, znajdującej się w szkołach jaglicznych, celem przeprowadzenia ewentualnych zmian systemu leczenia; 4) ze względu na nieodpowiednie warunki higieniczne lokalu zamknąć szkołę № 3.

— Uchwalono na pos. R. M. w dn. 28/V r. b. wezwać Magistrat do jaknajrychlejszego uruchomienia jednego baraku dla chorych gruźliczych w szpitalu miejskim w Radogoszczu, jak również do szybkiego opracowania planu powiększenia ilości łóżek szpitalnych w Łodzi.

czeństwa, Magistrat uchwalił na posiedz. w dn. 11 kwietnia r. b. wezwać wszystkich właścicieli nieruchomości do:

1) natychmiastowego uporządkowania posesji pod względem sanitarnym;

2) oczyszczenia fasad domów;

3) doprowadzenia balkonów, gzymsów, attyk i ornamentów do stanu bezpieczeństwa;

4) uporządkowania chodników,

w dniu zaś 1-go maja r. b. przystąpić do rewizji przez władze miejskie stanu sanitarno-budowlanego posesji.

— Na pos. w dn. 5 maja uchwalił Magistrat, wobec pojawienia się wśród dzieci szkoły powszechnej choroby oczu — jaglicy, przeprowadzić systematyczne leczenie chorych dzieci do czasu zupełnego wyleczenia, a wydatek na miesięczne wynagrodzenie lekarza i felczera oraz koszty lekarstw pokryć z kredytu na walkę z chorobami zakaźnymi.

— Magistrat na pos. 26 maja r. b. upoważnił Prezydium do prowadzenia pertraktacji z Modrzejowskimi Zakładami Górniczo-Hutniczymi w sprawie nabycia nieruchomości szpitalnej na Pekinie. Projektowano nabyć tę nieruchomość dla potrzeb szpitalnictwa miast Zagłębia, które w tym celu winny zawrzeć Spółkę lub też stworzyć Związek Specjalny.

— Rada M. na pos. w dn. 15/V r. b. postanowiła wypłacić Kolonji Leczniczej Dziecięcej im. Dr. Med. J. Brudzińskiego w Busku zł. 5.000, tytułem dalszego udziału na budowę sanatorium dla dzieci.

Opieka Społeczna.

Rada M. na posiedzeniu w dn. 31 marca r. b. przyjęła wniosek Magistratu następującej treści: Będzin.

„Wobec krytycznej sytuacji na rynku pracy, tak w Będzinie, jak i w przyległych miastach i wobec masowego zwalniania robotników przez przemysł, Rada m. Będzina postanawia dla zatrudnienia bezrobotnych przy robotach miejskich i częściowego pokrycia kosztów tych robót zaciągnąć u Skarbu Państwa Polskiego pożyczkę w wysokości 100.000 zł., na warunkach, jakie Rząd dla pożyczki tej przepisze”.

Rada M. na posiedzeniu w dn. 23 maja r. b. uchwaliła w celu przyścia z pomocą bezrobotnym, których liczba w/g wykazu Państwowego Urzędu Pośrednictwa Pracy w Białymstoku dosięgła 8.477 na ogólną liczbę 10.000 robotników — wystąpić do Minist. Pracy i Opieki Społecznej o udzielenie miastu pożyczki w wysokości 300.000 złotych, zaciąganych częściowo w miarę potrzeby, celem przyścia bezrobotnym z niezwłoczną pomocą, Białystok.

czy to w formie natychmiastowego rozpoczęcia robót użyteczności publicznej, czy też przez zakup artykułów pierwszej potrzeby na uruchomienie kuchni dla bezrobotnych.

Częstochowa. (Pos. R. M. 31/V — 24 r.). Celem przyścia z pomocą bezrobotnym Rada M. uchwaliła przystąpić do robót publicznych przy obwałowaniu rzek Warty i Kucelinki, w Parku na Zawodziu, przy zakładaniu zagonków dla dzieci i przy brukach.

W tym celu postanowiono zaciągnąć od Rządu pożyczkę w sumie 60,000 złotych.

Lublin. Na pos. Rady M. w dn. 1/IV r. b. uchwalono wypłacić Warszawskiemu Komitetowi Ratunkowemu 1 $\frac{1}{2}$ miljarda mk. tytułem subwencji na prowadzenie akcji ratowniczej z powodu wylewu Wisły.

Łódź. — Rada M. na pos. w dn. 3/IV r. b. postanowiła przyznać Magistratowi dalsze 65 miliardów mk. na prowadzenie w m. kwietniu akcji pomocy bezrobotnym. Suma 25 miliardów przydzielona została Wydziałowi Opieki Społ. na zwiększenie ilości obiadów wydawanych bezpłatnie w tanich kuchniach miejskich, 40 miliardów zaś Wydziałom Gospodarczemu i Budownictwa na prowadzenie robót publicznych (kopanie stawu w parku miejskim im. ks. J. Poniatowskiego i regulację rzeki Jasienia).

— W ciągu m. marca Magistrat zatrudniał 4.125 bezrobotnych, przy oczyszczaniu ulic ze śniegu, przy robotach ziemnych. Siłami temi rozpoczęto również roboty niwelacyjne w Miejskim Zakładzie Hodowlanym.

— Na pos. w dniu 10/IV r. b. Rada M. jednomyślnie postanowiła wyrazić cześć poległym 3 strażakom, którzy zginęli w dn. 9 b. m. przy pożarze fabryki Augersteina, przyjąć udział w pogrzebie, wyasygnować 25 miliardów mk. na zabezpieczenie bytu pozostałym rodzinom, wzgl. na fundusz ubezpieczeniowy dla Straży; kwotę tę przekazać Zarządowi Łódzkiej Straży Ogniowej Ochotniczej, który łącznie z dokooptowanymi osobami z pośród członków Rady Miejskiej zajmie się losem pozostałych rodzin.

— Delegacja Wydziału Opieki Społecznej uchwaliła, do czasu zorganizowania schroniska dla osób żebrzących, rozpocząć walkę z żebractwem za pomocą wydawania potrzebującym zapomóg żywnościowych i pieniężnych. Do akcji tej mają być zaproszone sfery przemysłowo-handlowe. Zostanie też wydana specjalna odezwa do społeczeństwa, nawołująca do nieudzielania żebrakom datków pieniężnych. Pozatem uchwalono odbyć z przedstawicielem Komisarjatu Rządu konferencję w sprawie stosowania przez organy policyjne represyj przeciwko żebrakom oraz przeprowadzenia rejestracji żebraków, uprawiających swój proceder w Łodzi.

Na pos. Rady M. w dn. 10/VI r. b. wybrano delegację do Min. Pracy i Op. Społ. celem przedstawienia grozy sytuacji mas robotniczych w Radomiu w związku z panującym bezrobociem.

Radom.

Na skutek starań poczynionych przez Magistrat, miasto otrzymało od Min. Pracy i Op. Społ. 33.000 zł. pożyczki na roboty inwestycyjne, celem wszczęcia akcji pomocy dla bezrobotnych.

Sosnowiec.

Na pos. Mag. w dn. 14/V r. b. uchwalono upoważnić Prezydenta Miasta do zaproponowania Chrześcijańskiemu T-wu Dobroczynności przejęcia zakładów wychowawczych T-wa przez miasto.

Rada M. na pos. 10/IV r. b. postanowiła przychylić się do projektu Wydz. Pow. Sejmiku Będzińskiego i Magistratu m. Sosnowca uruchomienia w powiecie będzińskim zakładu wychowawczo - poprawczego dla moralnie zaniedbanej młodzieży.

Na pos. Rady M. w dn. 12 maja r. b. uchwalono zaciągnięcie 50.000 zł pożyczki rządowej na wykonanie robót, celem zatrudnienia bezrobotnych

Toruń.

Magistrat uchwalił zorganizować patronat prawny przy Magistracie dla niezamożnej ludności miasta. Minimalne opłaty za udzielanie pomocy prawnej osobom zakwalifikowanym przez Magistrat będą określone w specjalnej umowie z kancelarią aplikantów adwokackich, którzy objęli kierownictwo patronatu.

Zgierz.

Na prowadzenie robót publicznych, w celu choć częściowego dania pracy bezrobotnym, postanowiła Rada M. zaciągnąć pożyczkę u Rządu w sumie zł. 100.000. W razie otrzymania pożyczki projektuje się następujące roboty:

1) oczyszczenie koryta rzeki Bzury — praca dla	20 osób
2) ułożenie chodnika przy ul. Łęczyckiej	25 „
3) brukowanie ulic	10 „
4) wyrób płyt	20 „
5) ułożenie chodników	20 „

Razem praca dla 95 osób

Rozbudowa miast i kwestja mieszkaniowa.

Magistrat na pos. 30/IV r. b. uchwalił sprzedać tereny na budowę will, pod warunkiem, że nabywca obowiązany jest w ciągu 2-ch lat dom mieszkalny pobudować.

Bydgoszcz.

Uchwalono również odstąpić bezpłatnie teren fabryce konserw, pod warunkiem pobudowania fabryki i własnej rzeźni w ciągu 2-ch lat. Z chwilą

otwarcia rzeźni zobowiązana jest fabryka¹ opłacać $\frac{1}{3}$ taryfy ubojowej na przeciąg pierwszych 5 lat, w następnych 5 latach — $\frac{1}{2}$ taryfy i po upływie 10 lat — stale $\frac{1}{3}$ taryfy.

Kraków.

W m. kwietniu i maju r. b. wydano konsensów budowlanych:

- a) na budowę domów mieszkalnych — 9.
- b) na nadbudowę pięter na domach mieszk. względnie budowę oficyn — 16.
- c) inne budowy i przebudowy — 39.

Krasnystaw.

W dniu 8 marca r. b. odbyła się w Krasnymstawie uroczystość poświęcenia nowoodbudowanego ratusza miejskiego, oraz uroczyste posiedzenie Rady Miasta, która powzięła jednomyślnie następujące uchwały:

a) „Rada Miejska dla upamiętnienia nowoodbudowanego ratusza, oraz dając jednocześnie wyraz konieczności sanacji Skarbu Państwa, postanawia zakupić 25 akcji Banku Polskiego”;

b) Rada Miejska m. Krasnegostawu w uroczystość poświęcenia odbudowanego ratusza, uznając doniosłą opiekę Pana Wojewody dla naszego miasta, składa wyrazy głębokiej wdzięczności, tusząc niepłonną nadzieję o jego przychylności na przyszłość dla sprawy odbudowy ruin grodu Krasnostawu, który byłby siedliskiem krzewienia odrodzonej kultury polskiej” — uchwałą tę Rada Miejska wysłała w formie depeszy na ręce Wojewody Lubelskiego, p. St. Moskalewskiego.

Końskie.

Rada M. w dn. 16/IV r. b. postanowiła przystąpić do wykończenia rozpoczętej budowy domu miejskiego, ponieważ Wydział Powiatowy, któremu proponował Magistrat wykończenie domu i przyjęcie w dzierżawę wraz z 2 morgami pola, przeznaczając budynek ten na przytułek Powiatowy dla starców, ani też Dyrekcja Państw. Gimn., której proponowano dokończenie budowy i przyjęcie dzierżawy domu na mieszkania dla Dyrektora i Nauczycieli, na propozycję nie zareagowali.

Lublin.

Zatwierdzono w II kwartale r. b. planów na budowę domów mieszkalnych — 3, na nadbudowę pięter — 3, oraz na inne budowle i przebudowy — 8.

Łódź.

Na pos. Rady M. w dn. 3/IV r. b. postanowiono zezwolić w drodze wyjątku w r. 1924 na budowę nowych wzgl. nadbudowę istniejących domów frontowych, których projektowana wysokość przekracza szerokość ulicy, przy której są one położone, z tem, że wysokość domu nie może przekraczać półtora raza wziętej szerokości ulicy oraz że wzniesione domy, wzgl. nadbudowane części, przeznaczone zostaną całkowicie na cele mieszkalne.

— Dążąc do ułatwienia i uproszczenia przebiegu udzielania koncesyj budowlanych, które często są przewlekane z powodu nienależycie ustalonych zadań zabudowy, Delegacja Wydziału Budownictwa postanowiła powołać do życia Komisję techniczną złożoną z fachowców — inżynierów i architektów dla rozpatrywania wszystkich spraw, dotyczących zabudowy miasta.

Rada M. w d. 15/V r. b. udzieliła zezwolenia na wybudowanie domu mieszkalnego drewnianego przy ulicy Błonie.

Płock.

W m. kwietniu r. b. wybudowano nowych mieszkań 2, ubikacji mieszkaniowych 5, lokali handlowych i przemysłowych 46. Wniosków budowlanych wpłynęło 64, zezwoleń udzielono 49.

Poznań.

W II kwartale r. b. Magistrat zatwierdził 13 planów budowy, w tem 3 na domy mieszkalne, 6 na nadbudowę pięter i budowę oficyn, oraz 4 na inne budowle i przebudowy.

Sosnowiec.

W m. styczniu r. b. znajdowało się budynków w budowie:					
nowe budowle	462	lokali mieszk.	1781,	izb mieszk.	5865
przebudowy	64	„ „	54	„ „	188
nadbudowy	113	„ „	278	„ „	944
razem	. 639 lokali mieszk. 2113 izb mieszk. 6997				

Warszawa.

— oprócz robót budowlanych prowadzonych przez Warszawską Dyr. Kolei Państwowych.

W m. lutym r. b.:

nowe budowle	478,	lokali mieszk.	1802,	izb mieszk.	5929
przebudowy	66	„ „	58	„ „	194
nadbudowy	120	„ „	297	„ „	981
razem	. 644 lokali mieszk. 2157 izb mieszk. 7104				

Inwestycje miejskie.

Na posiedzeniu w dn. 31/III Rada M. postanowiła przystąpić w charakterze członka założyciela Tow. Kolei Elektr. Zagłębia węglowego w Polsce i upoważnić p. Prezydenta m. Będzina do przyjęcia 750 sztuk akcji uprzywilejowanych na rzecz miasta i do występowania w imieniu miasta we wszystkich czynnościach zmierzających do uruchomienia tejże Spółki, jak również do przyjęcia udziału we władzach Spółki.

Będzin.

Bydgoszcz.

Magistrat na pos. 23 kwietnia r. b. uchwalił przystąpić natychmiast do naprawy uszkodzonego przez powódź wybrzeża. Część kosztów postanowiono rozłożyć na zainteresowanych, korzystających z holowniczych mostków i wybrzeża.

— Na tymże posiedzeniu uchwalono uruchomić lombard miejski.

Końskie.

W dn. 2/IV r. b. Rada M. uchwaliła podjąć pertraktacje u miarodajnych czynników rządowych w sprawie nabycia przez Magistrat rządowych budynków, znajdujących się na terenie m. Końskich, a mianowicie cerkwi i łaźni wraz z placami. Łaźnię projektuje Rada M. uruchomić, zaś budynek cerkwi przeznaczyć na rozbiórkę, celem użycia materiału na nowe budowle.

Lublin.

W d. 12 maja odbyło się w Magistracie pierwsze posiedzenie Komitetu Organizacyjnego Sp. Akc. „Lubelska Elektrownia Okręgowa” z udziałem przedstawicieli miasta.

Po omówieniu szczegółów Statutu S-ki Akcyjnej uchwalono przystąpić niezwłocznie do opracowania szczegółowego wykonawczego projektu elektrowni, dążąc do rozpoczęcia robót jeszcze w bieżącym sezonie.

Następnie omawiano szczegółowo sprawę budowy w Lublinie tramwajów elektrycznych, która ma być dostosowana do budowy elektrowni, aby wkrótce po uruchomieniu tejże—możliwym było uruchomienie tramwajów.

Przybliżony termin uruchomienia elektrowni określono na wiosnę 1926 r.

Łódź.

— Magistrat postanowił rozpocząć wstępne badania hydrogeologiczne terenów na północ od Łodzi, w szczególności zaś doliny rzeki Bzury. Badania te będą miały doniosłe znaczenie dla dalszego biegu prac kanalizacyjno-wodociągowych.

— Na pos. w dniu 2 maja r. b. Magistrat postanowił w jaknajkrótszym czasie urządzić targowisko na placu Dąbrowskiego, w celu zaspokojenia potrzeb mieszkańców tej dzielnicy, pozbawionych dotychczas placu targowego.

— W celu umożliwienia komunikacji pomiędzy Łodzią i Starem Rokicem a Łaskowicami, Magistrat postanowił przychylić się do podania mieszkańców przedmieścia Stare Rokicie i przystąpić do budowy mostu drewnianego na rzece Karolewce.

Sandomierz.

Na zasadzie orzeczenia komisji, złożonej z Burmistrza Miasta, jego zastępcy i ławnika, która dokonała oględzin miasta w dn. 23 i 24 kwietnia r. b., stwierdzono konieczność przeprowadzenia w mieście następujących robót:

- 1) budowy nowej rzeźni miejskiej,
- 2) wykończenia wewnętrznego urządzenia zakładu kąpielowego,
- 3) przebudowania i reperacji studzien w mieście,
- 4) wykopania starych latarni miejskich,
- 5) przebrukowania i naprawy wszystkich ulic w mieście,
- 6) uregulowania i wybrukowania ulicy Podwale,
- 7) wykończenia domu w parku miejskim.

Powyższe roboty postanowiono wykonać pod osobistym kierunkiem burmistrza z budżetu na inwestycje miejskie.

Rada M. na pos. 10/IV r. b. uchwaliła nabyć od Skarbu Państwa na własność m. Sosnowca 2 nieruchomości pokordonowe, składające się z zabudowań mieszkalnych i gospodarczych. Sosnowiec.

— Na zasadzie porozumienia z pełnomocnikiem dóbr ks. Radziwiłła uzyskano prawo do korzystania z wytwarzanego przez Zarząd dóbr prądu elektrycznego celem oświetlenia miasta elektrycznością. Na pos. Rady M. w dn. 14/V r. b. uchwalono zawrzeć umowę z Zarządem Dóbr Staszowskich na dostarczanie prądu elektr. do lokali prywatnych w mieście. Staszów.

— Umiastowione zostały chodniki w mieście, tak pobudowane jako też mające się pobudować z tem, że: Zgierz.

1) kosztu dotychczas wybudowanych chodników i wybudowanych w ciągu następnych lat pokrywają: miasto w wysokości — 25% kosztów budowy, adiacenci właśc. domów — w wysokości 75%.

2) kosztu budowy chodników rozłożone będą na adiacentów na lat 15 w ratach, które corocznie określi Wydział Budowlany.

— Na budowę w r. b. targowicy miejskiej wstawiono do budżetu Zł. 1.500.

Komunikacja.

Udzielono zezwolenia prywatnym przedsiębiorcom na uruchomienie od dn. 8 maja r. b. w mieście autobusów. Białystok.

Na pos. Rady M. w dniu 17/IV r. b. uchwalono przejąć pod zarząd gminy odcinki dróg powiatowych, leżące na terytorjum m. Kołomyi, a to: Kołomyja—Obertyn, Kołomyja—Słobódka leśna i Kołomyja—Oskrześnice—Kornicz. Kołomyja.

Polityka aprowizacyjna.

(Pos. R. M. 3/IV—24 r.). Powzięto uchwałę protestującą przeciwko zgłoszonemu w Sejmie wnioskowi o zniesienie ograniczeń wywozowych na zboże. Częstochowa.

Łódź.

Rada M. w dn. 3 kwietnia r. b. postanowiła zaprotestować przeciwko wniesionemu do Sejmu wnioskowi o zniesienie ograniczeń wywozowych na zboże, uważa bowiem, że uchwalenie tego wniosku spowodziłoby wzrost drożyzny i godziłoby w interesy miast.

Sosnowiec.

Na pos. R. M. w dn. 10/IV r. b. uchwalono przesłać na ręce P. Marszałka Sejmu i P. Prezesa Rady Ministrów kategoriyczny protest przeciw zgłoszonemu w Sejmie wnioskowi o zniesienie ograniczeń wywozowych na zboże.

Rozszerzenie granic miast.

Brześć Kuj.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 10 marca r. b. zostały rozszerzone granice miasta Brześcia Kuj. przez włączenie do miasta następujących miejscowości: z gminy wiejskiej Falborz: osada młynarska „Topielec”, Cukrownia „Brześć Kujawski”, Osada „Bugaj” i kolonja „Nowo-Stary Brześć” wraz ze stacją kolejki „Brześć Kujawski”; z gminy wiejskiej Piaski: cegielnia i zakłady ceramiczne „Rumaki” i z gminy wiejskiej Wieniec—kolonja „Karaskowo”.

Różne.

Łódź.

Rada M. przyznała na rok bieżący subsydjum dla kasy im. Mianowskiego w wysokości 1 miljarda marek.

W maju r. b. odbyła się w Magistracie konferencja z posłami łódzkiemi, poświęcona aktualnym sprawom gospodarki komunalnej, zwołana w celu nawiązania stałego kontaktu pomiędzy władzami miejskimi a pp. posłami i uzyskania za ich pośrednictwem poparcia dla spraw i projektów łódzkich na terenie sejmowym oraz w urzędach centralnych.

Omawiano między innemi sprawy: przeniesienia st. kolejowej Łódź — Fabryczna na polesie widzewskie, co miałoby dla miasta ogromne znaczenie zarówno pod względem ekonomicznym jak społecznym; rozbudowy miasta; kredytów na utrzymanie dróg państwowych i wojewódzkich, przecho-dzących w granicach m. Łodzi; kredytów na budowę szkół powszechnych; podatków od gazu i elektryczności, od ładunków kolejowych, od spirytusu i wyrobów wódczanych, podatku inwestycyjnego na budowę szkół i domów wychowawczych; otwarcia w Łodzi wyższego zakładu naukowego i państwowych szkół średnich; realizacji ustawy z dn. 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej; nowelizacji ustawy elektrycznej z dn. 21 marca 1922 r. w kierunku rozszerzania uprawnień samorządowych; przyśpieszenia udzielenia koncesji na budowę kolejki Łódź-Tomaszów; nadmiernego obciążenia finansów miejskich w związku z nową Ustawą o ochronie lokatorów; wreszcie—boisk sportowych w ilości, odpowiadającej potrzebom ludności miejscowej.

Komisja opieki nad plantacjami projektuje urządzenie w Łodzi stałej wystawy przemysłowej.

Rada M. w dn. 17/IV r. b. upoważniła Magistrat do zapisania się na członka rzeczywistego Ligi Obrony Powietrznej Państwa. Płock.

Ś. p. Jan Kanty Federowicz.

Dnia 13-go lipca b. r. zmarł w Krakowie Prezydent Miasta Krakowa ś. p. Jan Kanty Federowicz, b. Prezes Zarządu Związku Miast Polskich, ostatnio Członek Zarządu Związku Miast Polskich.

Zmarły Prezydent urodził się w Krakowie w 1858 r.; w samorządzie miasta Krakowa pracował od r. 1894, wybrany w tym roku do rady miasta; w roku 1916 wybrany wiceprezydentem, przechodzi kolejno na fotel prezydenta 1918 r. i godność tę sprawuje do ostatniej chwili swojego życia. W sprawach Związku Miast bierze udział prawie od chwili powstania Związku obrany do zarządu w r. 1918, od roku 1920 piastował godność wiceprezesa zarządu, a po ustąpieniu prezesa p. Drzewieckiego z początkiem r. 1922 obrany prezesem zarządu prowadził sprawy Związku przez cały rok 1922 aż do końca swojej kadencji. Za czasów prezesury ś. p. Jana Kantego Federowicza przeszła bardzo ważna dla rozwoju miast ustawa o rozbudowie miast. Sprawy tej, był zmarły głównym i gorącym rzecznikiem i dzięki Jego wysiłkom miasta otrzymały tę tak ważną dla nich ustawę. Bronił równie gorliwie i obronił interesy miast w ustawie o reformie rolnej, czuwając nad tą sprawą do ostatniej chwili. Cześć Jego pamięci.

Pogrzeb ś. p. Prezydenta odbył się w Krakowie w dniu 15 lipca b. r. Związek Miast reprezentowali P. P. wiceprezesi Związku: Dr. Chłamtacz, Ratajski i dyrektor biura Grotowski. Prezydjum Zarządu Związku złożyło w imieniu Związku wieniec na trumnie ś. p. zmarłego.

Przegląd czasopism krajowych.

„*Ekonomista*”—kwartalnik poświęcony nauce i potrzebom życia. Organ Tow. Ekonomistów i Statystyków Polskich w Warszawie; Tom I za kwartał I 1924 rok, zawiera w dziale artykułów:

- 1) Dziewulski St.: „Albert Thomas”.
- 2) Albert Thomas: „Międzynarodowa organizacja pracy”, przemówienie wygłoszone w dn. 22 lutego 1924 roku na uroczystej Akademji w Sali Rady Miejskiej w Warszawie.
- 3) W. Landau: „Metody i źródła statystyki płac”.
- 4) C. Walewska: „Warunki bytu i pracy służby domowej w Polsce”.
- 5) K. Siedlecki: „Drogi komunikacyjne pomiędzy Rosją a Europą Zachodnią”.

Dalej zawiera zeszyt kronikę Finansową w opracowaniu J. Piekalkiewicza; bogaty dział rozbiorów i sprawozdań; wiadomości i informacje z życia ekonomicznego; zestawienie przeciętnych cen zboża na giełdach zagranicznych; zestawienie kursów walut i niektórych akcji na giełdzie warszawskiej w I kwartale 1924 r.

Tom II za kwartał II — 1924 r. — dział artykułów:

- 1) Dziewulski St.: „Perspektywy naszego handlu zagranicznego”.
- 2) Krzyżanowski A.: „Studjum ekonomiczne”. Odpowiedź na ankietę „*Ekonomisty*”.
- 3) Kempner St. A.: „Przyczynki do teorii pieniędzy”.
- 4) Gruber H.: „Rozwój polityki ubezpieczeniowej na tle stosunków międzynarodowych i państwowych”.
- 5) Piekalkiewicz J.: „Sesja Międzynarodowego Instytutu Statystycznego w Brukseli”.
- 6) Jastrzębski W. „Teorja produkcji” — (uwagi z powodu książki prof. Wł. Zawadzkiego).

Dopelnia numer:

Kronika Przemysłowa — przez Z. Miducha. Kronika Społeczna — przez W. Landaua. Rozbiory i Sprawozdania. Wiadomości i informacje z życia

ekonomicznego. Odpowiedzi Redakcji. Przeciętne ceny zboża na giełdach zagranicznych. Ruch kursów, walut, listów zastawnych i akcji na Giełdzie Warszawskiej w II kwartale 1924 r.

„Ruch Prawniczy i Ekonomiczny” — organ wydziału prawno - ekonomicznego Uniw. Poznańsk. — zeszyt 2 za kwartał II 1924 r. zawiera:

A) Artykuły:

1) Babiński Leon: „Konwencje haskie prawa prywatnego i ich moc obowiązująca po wojnie”.

2) Horszowski Józef dr.: „Daniny komunalne na utrzymanie i budowę dróg publicznych”.

W artykule tym, opartym na tle ustawy drogowej i ustawy o tymcz. ureg. fin. kom., autor podkreśla różnicę między „specjalnymi opłatami drogowymi” a „specjalnymi dopłatami adjacjentów” pobieranymi na koszt budowy i utrzymania dróg publicznych; omawia system i sposób pobierania opłat za używanie dróg publicznych, zamieszcza wreszcie wyciąg z dzieła inż. Nestorowicza „Sprawa drogowa w Polsce, porównujący źródła środków na utrzymanie i budowę dróg w następujących państwach: Francji, b. Galicji, Rosji i Polsce.

3) Chmielowski Kazimierz: „Zmiany kompetencji sądownictwa administracyjnego”.

B) Przegląd piśmiennictwa, obejmujący 2 działy: prawniczy i ekonomiczny.

C) Przegląd prawodawstwa.

D) „ orzecznictwa.

E) Kronika ekonomiczna.

W dziale tym m. in. p. M. Porowski w artykule p. t. „Gospodarka komunalna” omawia znaczenie ustawy o tymcz. ureg. fin. kom. dla powiat. zw. kom., gmin wiejskich i gmin miejskich, wykorzystanie przez miasta uprawnień podatkowych wynikające z tej ustawy, stan finansów miast w związku z wydaniem omawianej ustawy i waloryzacją podatków i opłat miejskich, dochody i wydatki miasta Warszawy, Lwowa i Krakowa w roku 1923; cytuje dalej autor uchwały Komisji Skarbowej Sejmu, wyrażające konieczność unormowania zasad gospodarki komunalnej, wreszcie omawia akcję oszczędnościową Warszawy i wyraża nadzieję, że za przykładem stolicy przystąpią i inne związki komunalne do uporządkowania swej gospodarki i wprowadzenia oszczędności.

F) Miscellanea.

„Przegląd ubezpieczeniowy” — kwartalnik poświęcony sprawom ubezpieczeniowym i ekonomicznym. Organ Związku Polskich Prywatnych Zakładów Ubezpieczeń.

Wyszedł z druku zeszyt za I kwartał r. b. o następującej treści:

1. Dane dotyczące pożarów w r. 1922. Biuro Centralne Zrzeszenia Towarzystw Ubezpieczeń od Ognia.
2. Metody pracy Amerykańskich Towarzystw Ubezpieczeń.
3. Pięćdziesięciolecie „Vesty”.
4. Henryk Barylski (notatka biograficzna).
5. Kronika Krajowa i Zagraniczna.
6. Biblijografia.

„Wiadomości Statystyczne m. Poznania”, opracowane przez Urząd Statystyczny stoł. m. Poznania. Wydawnictwo miesięczne. Wyszło z druku 5 zeszytów za m. styczeń — maj r. b.

Pismo zawiera następujące działy:

- I. Naturalny ruch ludności.
- II. Zmiany miejsca zamieszkania.
- III. Stan zaludnienia.
- IV. Zdrowotność.
- V. Nieruchomości; stosunki mieszkaniowe.
- VI. Zamożność i ubóstwo.
- VII. Praca.
- VIII. Ceny; aprowizacja mięsna.
- IX. Varia.

W Zeszycie 3 za m. marzec 1924 r. znajdujemy zestawienie kwartalne za I kwartał r. b., z którego wynika, iż w stosunku do poprzedniego kwartału liczba małżeństw zmniejszyła się o 156, urodzeń żywych notowano o 121 więcej; zgonów o 137 więcej.

Zwiększyła się śmiertelność niemowląt oraz dzieci w 2 — 5 roku życia.

Choroby zakaźne spowodowały 280 zgonów (w kwart. poprz. 181), z czego 167 na gruźlicę; 67 na zapalenie płuc i t. d.

Przyrost naturalny w kwart. sprawozdawczym nieco słabszy. Ubytek naturalny u ludności niemieckiej—ewangelickiej i żydowskiej.

Ruch wędrowny słabszy. Nadwyżkę przyływu wykazują wszystkie wyznania, województwo poznańskie, b. dzielnice rosyjska i austriacka; nadwyżkę odpływu — zagranica, woj. pomorskie i śląskie.

Ogólny przyrost ludności w stosunku rocznym 2,79% (przyrost naturalny 1,25%).

Wzrost cen w styczniu wielki, od lutego prawie ustał. Wodostan Warty w końcu marca gwałtownie wzrastający. Ruch przyjezdnych b. słaby.

„Miesięcznik Statystyczny m. Warszawy” — wydawnictwo miesięczne Magistratu m. st. Warszawy. Wyszły z druku 2 zeszyty — za mies. styczeń i luty r. b., zawierające następujące działy:

Przegląd ważniejszych dat statystycznych oraz uwagi ogólne.

Obszar, ludność, budowle.

I. Meteorologia.

II. Ruch ludności.

III. Zdrowotność.

IV. Aproprowizacja, ceny.

V. Giełda pieniężna.

VI. Praca.

VII. Pożary.

VIII. Ruch budowlany, (streszczenie danych patrz Kronika — Rozbudowa miast i kwestja mieszkaniowa. Przyp. Redakcji).

Dodatek.

W dziale „dodatek” znajdujemy w zesz. № 1 za m. styczeń r. b., p. t. „Szkolnictwo powszechne m. Warszawy w r. szk. 1923/4”, tablice, obrazujące stan szkolnictwa w dniu 15 października 1923 r. Jak wynika z tych tablic, liczba szkół w porównaniu z poprzednim rokiem wzrosła o 15, przy czem rozwój szkolnictwa ilustruje wzrost liczby szkół wieloklasowych: w r. ub. było np. szkół 6-klasowych — 26, w r. b. — 44, 7-io klasowych w r. ub. — 43, w r. b. — 60. Liczba dzieci w tych szkołach w r. b. zwiększyła się niewiele, wynosiła bowiem w r. b. 69.975, gdy w r. ub. 69.243. Był to wynik zarządzenia o usunięciu dzieci nieodpowiednich wiekiem dla danej klasy. Wzrost szkół dokonał się dzięki zmniejszeniu przeludnienia oddziałów: w r. b. przeciętna dzieci na oddział wynosiła 42,9 — w r. ub. 44,6.

Charakterystycznym jest wzrost w r. b. liczby dzieci wznania moższowego, która wzrosła w porównaniu z r. ub. o 1,2%, w porównaniu zaś z r. szk. 1921/2 — o 4,4%. Dotyczy to jednak wyłącznie dziewcząt, gdyż liczba chłopców w r. b. nie tylko nie wzrosła, ale spadła o 88 dzieci.

Zeszyt № 2 za m. luty r. b. przynosi sprawozdanie o wpływach z podatków miejskich w r. 1923, z którego wynika, iż miasto pobierało 21 podatków: 18 własnych i 3 dodatki do podatków państwowych.

Z podatków tych na ogólną sumę dochodów budżetowych w wysokości 1.647.717.024 tys. mk. wpływy z podatków (bez opłat) wyniosły 1.141.309.503 tys. mk., czyli 69,2%.

Procentowo daje nam pojęcie tablica, z której podajemy ogólne zestawienie, i tak:

	Wpływ roczny	
	w tys. mkp.	%
1. Pod. od własności nieruchomości i na utrzym. zakł. dobroczynnych	16.084	0,00
2. „ od lokali	64.481.580	5,65
3. „ „ koni	387.540	0,03
4. „ „ psów	394.939	0,03
5. Specjalny pod. weterynaryjny od właśc. zwier- ząt gospod. i użytkowych	5	0,00
6. Pod. od rowerów i samochodów	500.372	0,04
7. „ „ ekwipaży	71.261	0,01
8. Nadzwyczajna danina na budowę szkół miejskich	33.167.937	2,91
9. Dod. do skarbowego pod. stempl. przy zmia- nie tytułu własn. nieruch.	28.204.039	2,47
10. Pod. od obrotu i dod. do państw. zasadn. pod przemysł	525.292.199	46,02
11. „ od widowisk, koncertów, zabaw i rozryw. (gier) w zakł. publ. i totaliz.	239.718.513	21,00
12. „ od alkoholu	187.520.450	16,43
13. „ „ piwa	2.480.179	0,22
14. „ „ gazu	435.836	0,04
15. „ „ elektryczności	14.279.413	1,25
16. „ „ ładunkowy	7.402.808	0,65
17. „ „ podnajmu mieszkań	12.391.054	1,09
18. „ „ biletów pasaż. na kolejkach.	553.883	0,05
19. „ przy ubezp. od ognia na rzecz Kasy Miejskiej	988.533	0,09
20. „ od spożycia	23.022.888	2,02
	1.141.309.513	100,00

„Szkoła Powszechna” — kwartalnik pedagogiczny, poświęcony sprawom wychowania i nauczania szkolnego oraz kształcenia nauczycieli, wydawany nakładem Ministerstwa W. R. i O. P.

Wyszedł z druku zeszyt I za 1924 rok, zawierający artykuły: I. Moszczeńskiej: „U źródeł wychowania obywatelskiego” i Z. Ziemińskiego: „Organizacja uczuć”.

W dziale p. t. „Dziennik Nauczyciela” szereg autorów wypowiada spostrzeżenia swoje i uwagi na temat wychowania i nauczania dzieci, a mianowicie:

Tadeusz Wolf: „Z życia polskiej szkoły na Górnym Śląsku”.

Stefan Orzeszkowski: „Kronika kolonji letniej”.

Al. Janowski: „Krajoznawstwo w szkole”.

Poza powyższymi działami znajdujemy jeszcze dział „Z literatury” omawiający wydawnictwa z dziedziny nauczania, oraz przegląd pism i wiadomości bieżące.

„Polska Oświata Pozaszkolna” — pismo poświęcone sprawom oświaty dorosłych, wydawane przez Związek Pol. Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Wyszły w roku bieżącym 2 zeszyty.

Zeszyt 1 rozpoczyna się komunikatem Redakcji, oznajmującym o podjęciu przez Związek Pol. Nauczycielstwa Szkół Powsz. wydawnictwa omawiającego sprawy Oświaty Pozaszkolnej, wobec likwidacji ze względów oszczędnościowych działalności Wydziału Oświaty Pozaszkolnej Min. W. R. i O. P. i w związku z tem zawieszenia czasopisma p. t. „Oświata Pozaszkolna”.

Dalej idą artykuły: D-ra Romana Dyboskiego: „Nauka a oświata pozaszkolna”; M. Jaworskiej: „O szkołę powszechną dla dorosłych”; E. N.: „Konferencja oświatowa”; H. Budzyńskiej: „Nauczanie języka polskiego na kursach dla dorosłych”.

Następują materiały sprawozdawcze. Z ruchu oświatowego w Polsce. Z ruchu oświatowego zagranicą. Przegląd literatury. Przegląd pism.

Na zeszyt 2-gi składają się artykuły:

D-ra K. Nitscha: „Stosunek nauki do oświaty pozaszkolnej”; dokończenie artykułu d-ra R. Dyboskiego: „Nauka a oświata pozaszkolna”; H. Orsza-Radlińskiej: „Idealny bibliotek powszechnych w Rosji”; d-ra Eust. Nowickiego: „Uniwersytet ludowy na wsi i zakres jego kulturalnego oddziaływania”; dr. Milkuszyówny: „Konferencje metodyczne nauczania matematyki na Kursach dla Dorosłych m. st. Warszawy”; H. Świtalskiej: „Rola bibliotek w pracy oświatowej”. Materiały sprawozdawcze. Z ruchu oświatowego w Polsce. Z ruchu oświatowego zagranicą. Przegląd literatury, przegląd pism.

KOMUNIKATY.

Zakład leczniczy dla dzieci gruźliczych w Zakopanem.

Stworzony przez Książęcy Biskupi Komitet dla pomocy ofiarom dotkniętym klęskom wojny, Zakład dla dzieci gruźliczych w Zakopanem po zlikwidowaniu działalności Komitetu został przez Księcia Biskupa Krakowskiego darowany Zakładowi Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Zakład przeznaczony jest dla najbiedniejszych dzieci, za które opłacają instytucje społeczne, a więc wydziały opieki społecznej sejmikowe, gminne albo też Kasy Chorych.

Instytucje, które dzieci na kurację oddają — i to dzieci z gruźlicą zamkniętą, gruczołową, kostną a więc materiał lekarski, który jest jedynie do uratowania — opłacają taksę szpitalną III klasy, t. j. obecnie 2,25 zł. dziennie od jednego dziecka. Dzieci mają za to leczenie, ubranie z wyjątkiem obuwia i naukę w zakresie szkół powszechnych.

Zakład mieścił około 60 dzieci, po stwierdzeniu jednak przez Uniwersytet Jagielloński konieczności rozszerzenia Zakładu wobec ogromnego zapotrzebowania, z pomocą szeregu instytucji rozpoczęto przed półtora rokiem budowę z zamierzeniem doprowadzenia pod dach już w roku bieżącym małego skrzydła zakładu.

Ze względu na to, że środki Uniwersytetu Jagiellońskiego płyną właściwie wyłącznie od rządu i mogą być zużywane jedynie dla Klinik Uniwersyteckich i dla celów naukowych — praca, którą Uniwersytet przedsięwziął ma charakter wyłącznie społeczny, a Uniwersytet prowadzi ją właśnie jako społeczną akcję, chcąc doświadczenie lekarskie swoich sił użyć dla dobra chorych dzieci z całej Polski.

Bez poparcia instytucji, którym dobro dzieci leży na sercu, Uniwersytet nie zdoła doprowadzić do końca rozpoczętego dzieła, kosztu bowiem budowy są bardzo znaczne i tylko wspólnymi siłami gmach będzie można postawić.

Koszt wybudowania Zakładu na 250 dzieci obliczony jest na sumę około 350.000 złotych. Licząc, że Uniwersytet swoimi wpływami postara się o 100.000 złotych, wypada na jedno łóżko zakładu zdobyć 1.000 złotych.

Udział ten wpłacać można ratami bądź miesięcznymi, bądź też 2-tygodniowemi.

Tym którzy udział złożą, Uniwersytet gwarantuje, że w Zakładzie, który powstanie, zostaje 1 miejsce zagwarantowane dla dzieci, które dana instytucja zechce wysłać, z uwzględnieniem oczywiście przepisów lekarskich co do kwalifikacji chorych dzieci. Nadto od chwili otwarcia łóżek w nowym Zakładzie będzie od kosztów utrzymania (które obecnie są unormowane według taksy szpitalnej) odtrącona część odpowiadająca kosztom mieszkania. Ci, którzy udział swój już wpłacili, mają obecnie także pierwszeństwo w umieszczeniu dzieci w już istniejącym Zakładzie.

Zarząd Związku Miast Polskich wzywa Zarządy Miast, w zakresie działania których leży opieka nad dziećmi, do poparcia akcji Uniwersytetu przez zagwarantowywanie łóżek dla dzieci swych obywateli.

Tradycja, jaką ma stary Jagielloński Uniwersytet i przeszłość dotychczasowa istniejącej już Instytucji w Zakopanem powinny stanowić gwarancję, że praca rozpoczęta dla dobra przyszłych pokoleń naszego kraju wyda jaknajlepsze owoce.

Poniżej zamieszczamy projekt umowy, którą Uniwersytet gotów jest zawrzeć z Zarządami Miast.

Wszelkie zgłoszenia należy kierować pod adresem: Kuratorjum Zakładów leczniczych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, ul. św. Jana 20, I p.

U M O W A

zawarta między Uniwersytetem Jagiellońskim w Krakowie z jednej strony, Magistratem w z drugiej strony w sposób następujący:

I. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie jest na zasadzie kontraktu kupna i sprzedaży z daty Nowy Targ 31 października 1921 r. zainstalowany na właściciela realności 1 wh. 4228 ks. kr. — gm. kat. Zakopane Sądu powiatowego Zakopane objętej i na gruntach tej realności buduje Zakład dla dzieci chorych na skrofulozę, gruźlicę kostną i gruźlicę.

II. Magistrat w przyczynia się do tej budowy sumą Zł. w ten sposób, że przy podpisaniu tej umowy wypłaci sumę resztę w ratach następujących

III. Wzajemnie za tę sumę zastrzega sobie Magistrat w prawo pomieszczenia w Zakładzie dla dzieci swoich członków.

IV. Za dzieci umieszczone w Zakładzie Magistrat w

opłacać będzie od chwili pomieszczenia dzieci w nowym Zakładzie kwoty odpowiadające całkowitej taksie pobieranej za trzecią klasę w szpitalu krajowym w Krakowie z potrąceniem jednak 10% tytułem odsetek względnie ekwiwalentu za użytkowanie przez Zakład włożonego na jego budowę kapitału.

Kwota odpowiadająca 10% zniżki nie będzie ulegała zmianie bez względu na to, czy będzie odpowiadać stopie procentowej w stosunku do włożonego kapitału, gdyż w prawie żądania pomieszczenia jednego dziecka mieści się również wynagrodzenie za użytkowanie tego kapitału i to bez względu na to, czy i w jakiej mierze Magistrat w z prawa tego korzystać będzie.

Kuratorjum Zakładu zastrzega sobie prawo żądania dodatku drożyznianego do unormowanej wyżej opłaty w tym wypadku, gdyby różnica cen artykułów pierwszej potrzeby między Zakopanem a Krakowem była tak znaczną na niekorzyść Zakopanego, że odpowiednie żywienie chorych dzieci mogłoby na tem ucierpieć.

V. Desygnowanie dzieci przysługuje Magistratowi w

Co do warunków przyjmowania i wydalania dzieci, porządku domowego i t. p. obowiązywać będzie jedynie tylko regulamin Zakładu i zarządzenia Kuratorjum, względnie innych władz przełożonych Zakładu i w tym kierunku nie przysługuje Magistratowi żadna ingerencja. Magistrat ma jednak prawo przez delegata swego wrazie skarg, skontrolować sprawę żywienia dzieci i uwagi swe zakomunikować Kuratorjum Zakładu Leczniczego.

VI. Przed upływem lat dwudziestu od daty tej umowy nie przysługuje żadnej stronie prawo rozwiązywania tego stosunku prawnego. Dopiero po upływie tego czasokresu wolno jednej lub drugiej stronie stosunek ten rozwiązać za poprzednim dwuletniem wypowiedzeniem. Po rozwiązaniu wskutek takiego wypowiedzenia z którejkolwiek strony, spłaci Uniwersytet Jagielloński w Krakowie Magistratowi w cały kapitał odpowiadający wartości Złotych polskich w dwóch równych rocznych ratach, z których pierwsza płatna jest w rok po rozwiązaniu.

VII. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie po spłacie kapitału według postanowień ust. VI nie będzie obowiązany wobec Magistratu w do żadnych innych świadczeń.

VIII. Koszta spisania tego aktu i należytość stemplową ponosi Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, koszta intabulacji i ekstabulacji w całości wraz z stemplami i taksami skarbowymi, ponosi Magistrat w

IX. Strony zrzekają się prawa unieważnienia tego aktu z powodu pokrzywdzenia ponad połowę wartości.

X. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie względnie Kuratorjum Se-

natu Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie zezwala, aby na zasadzie tej umowy w stanie biernym realności 1 wh. 4228 ks. gr. kat. Zakopane, Sądu powiatowego w Nowym Targu na rzecz Kuratorjum Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie zainstalowanej, prawo zastawu dla sumy złotych polskich według postanowień ust. VI tego aktu na rzecz Magistratu w zainstalowaniem zostało.

Magistrat w obowiązuje się ustąpić pierwszeństwa hipotecznego na rzecz prawa zastawu dla zaciągnąć się mającej pożyczki w rządowej, lub jakiegokolwiek innej instytucji finansowej na cele budowy i urządzenia Zakładu.

„TYDZIEŃ AKADEMIKA“.

PROGRAM „TYGODNIA“. — WIELKA OGÓLNOKRAJOWA LOTERJA. —
TYSIĄCE WARTOŚCIOWYCH FANTÓW.—APEL O TWORZENIE
KOMITETÓW LOTERJI.

1. Dorocznym zwyczajem Rada naczelna do spraw pomocy młodzieży akademickiej organizuje w czasie od 9 — 16 listopada r. b. wielką akcję na rzecz pomocy młodzieży akademickiej p. n. „Tydzień Akademika“. — Na program zasadniczy złożą się:

a) I Ogólnokrajowa loteria fantowa.

b) Doliczenie drobnych kwot w wysokości 10, 25 i 50 groszy do rachunków w sklepach, restauracjach, kinach i t. d.

c) Imprezy dochodowe jak bale, rauty, koncerty, zabawy ludowe i t. p.

2. Najważniejszą jednak atrakcją „Tygodnia“ jest loteria fantowa, którą Rada zamierza przeprowadzić na terenie całej Rzeczypospolitej — wszędzie, gdzie znajdzie się grono osób, które zgłoszą gotowość zajęcia się sprawą.—Projekt loterii przewiduje 102,000 szt. fantów, które będą rozegrane w stosunku 1 fant na 5 losów, a wśród których znajdują się m. in. fanty Rady Naczelnej jako to: 2 samochody, koń z powozem, maszyny rolnicze, biżuterja, wyroby platerowane i srebrzone, 5 wagonów węgla, komplety mebli, dywany i t. d. oraz fanty zebrane przez lokalne Komitety loterii.

Stronę techniczną przygotowania loterii, jako to: losów, druków, zezwoleń i t. d. oraz skompletowania 2,000 fantów programowych wyżej przytoczonych bierze na siebie Rada Naczelna —Na lokalnych Komitetach loterii, którymi z urzędu będą Komitety Wojewódzkie pomocy mł. ak. i Koła Przyjaciół Akademika oraz Komitety ad hoc powołane — będzie leżał niezbyt uciążliwy obowiązek zebrania pewnej ilości fantów (minimum 100 szt.) i następnie rozsprzedaż nadesłanych losów, cena których wynosić będzie 1 zł.

W ten sposób poraz pierwszy Rada Naczelna daje możność szerokim kołom społeczeństwa na terenie całej Rzeczypospolitej uczestniczenia w rozgrywce wartościowych fantów przy niskiej cenie losu, i minimalnym nakładzie pracy ze strony organizatorów.

3. By jednak loteria została przeprowadzona w projektowanych ramach i osiągnęła zamierzony cel, jakim jest ukończenie budowy domów akademickich w Warszawie, Lwowie i Krakowie, koniecznem jest, by cała

Rzeczpospolita pokryła się siecią lokalnych Komitetów loterii, któreby zrealizowały plany Rady Naczelnej bez łożenia na ten cel środków materialnych.

W pierwszym rzędzie do tej akcji w zakresie dania impulsu do tworzenia Komitetów loterii — powołane są miasta, a jeśli zainteresują się one tą akcją, to niewątpliwie powstanie kilkaset Komitetów.

Rada Naczelna apeluje w tej sprawie do pp. Prezydentów i Burmistrzów, by zechcieli łaskawie zainteresować na terenie swych wpływów gro-
no obywateli, którzyby zajęli się przeprowadzeniem loterii i nadesłali zgłoszenie do Rady Naczelnej Warszawa, Kopernika 41, tel. 147-35.

Zarząd Związku Miast Polskich popiera gorąco apel Rady Naczelnej, wzywając Zarządy Miast do jaknajszerszej akcji w urzędzeniu „Tygodnia Akademika“.

NADESŁANE.

„W obronie gospodarki miejskiej w Ciechanowie”.

W zeszyte 3 — 6 „Samorządu miejskiego” z roku bieżącego ogłoszony był artykuł p. t. „O stanie naszych miast i gospodarce miejskiej”. Na podstawie tego artykułu ogłosił „Kurjer Warszawski” w Nr. 181 b. r. sprawozdanie, tyżące się głównie szkolnictwa.

W obu tych artykułach zajmowali się autorowie wielokrotnie stanem gospodarki m. Ciechanowa. Ponieważ zasadnicze wnioski wysnute były przede wszystkim ze schematycznego zestawienia wpływów i wydatków miast Województwa Warszawskiego za rok 1921, a więc na podstawie zestawienia li tylko liczbowego, należy przedstawić pewne sprostowania, na które zgodzą się zapewne i autorowie wymienionych artykułów, a przede wszystkim autor artykułów w „Kurjerze Warszawskim” po przeczytaniu zamieszczonych niżej uwag.

Przedewszystkiem nie możemy się zgodzić na to, żeby zmiany w gospodarce miejskiej w chwili obecnej były b. niewielkie w stosunku do r. 1921.

Art. „Kurjera Warszawskiego” zaznacza wysoki % wydatków, bo 74,6% na uposażenie Burmistrza i Magistratu. Oczywiście, że cyfra ta oparta jest na zestawieniu liczbowym, ogłoszonem w wymienionym numerze „Samorządu miejskiego”. Trzeba by jednak rozważyć co oznacza suma, wyszczególniona pod rubryką wydatków osobowych, i czy oznacza ona to samo dla Ciechanowa i innych miast. Musimy oświadczyć, że 74,6% to nie tylko wydatki na uposażenie Burmistrza i Magistratu, ale także całkowite utrzymanie instytucji, aresztu, policji i t. p.

Wobec tego gros tych wydatków przechodzi na wydatki rzeczowe. Poza tem trzeba wziąć pod uwagę, że zniszczone miasto Ciechanów było w roku 1920 tak biedne (wskutek najazdu bolszewików), że nie było w stanie wypłacić całkowicie nawet pensji swym funkcjonarjuszom. Zaległości wypłacił Magistrat dopiero w roku 1921, wybec czego w owych 74,6%

figuruje także owa suma zaległości — prawdopodobnie wiele innych miast nie było w tak ciężkim położeniu, prawdopodobnie wiele z tych miast część wydatków, które dla Ciechanowa figurują w rubryce osobowych, przedstawiła w rubryce rzeczowych wydatków i stąd pochodzi owa bijąca w oczy niewtajemniczonego nieproporcjonalność wydatków osobowych miasta Ciechanowa.

Co do szkolnictwa—to autor w „Kurjerze Warszawskim” pisze z tryumfem, że obywatel miasta Ciechanowa płacił za wychowanie swojego dziecka tylko 27 marek w roku 1921. Jeżeli ta liczba jest za małą w porównaniu z odpowiednimi liczbami wielu innych miast, to trzeba wziąć pod uwagę, że niektóre miasta Województwa Warszawskiego utrzymują własne szkoły, przyczem oczywiście wydatki na szkolnictwo i kulturę rosną w wysokim stopniu, i tak naprz. Żyrardów-miasto dwa razy większe od Ciechanowa przy sumie rozchodowej około 10.000.000 mk. wydaje na oświatę około 3.500.000 mk., ale tylko dlatego, że utrzymuje własne gimnazjum. W Ciechanowie tej potrzeby nie było, ponieważ istniało w roku 1921 gimnazjum państwowe męskie i dobrze prosperujące gimnazjum żeńskie, obok prywatnego własnym kosztem utrzymującego się gimnazjum żydowskiego. Poza to posiadał Ciechanów w tym roku 5 szkół powszechnych (1500 dzieci), których nauczyciele płatni byli przez Rząd, wobec czego Magistrat subwencjonował tylko wszystkie te instytucje oświatowe wrazie potrzeby. Poza to przypominamy, że Ciechanów był w roku 1920 miastem przez najazd zniszczonem, nie mógł więc prelimitowanych wydatków na oświatę wyasygnować w tym samym roku, lecz dopiero w roku następnym. Niezmienia to jednak postaci rzeczy, że wydano w roku 1921 nie 323,310 mk., ale 1.241.810 mk., a więc że obywatel m. Ciechanowa wydał faktycznie na kształcenie dziecka nie 27 mk., ale z górą 100 mk., a więc nie mniej jak Płock, Kutno, Łowicz, Skierniewice, Pułtusk, Grodzisk, Mińsk-Mazowiecki, Płońsk, Wyszaków, Lipno, Grójec, Aleksandrów, Rawa, Sierpc, Wołomin, Maków, Kałuszyn, Gąbin, Góra-Kalwarja, Błonie, Mogielnica, Warka, Nowe-Miasto, Różan, Przedeck, Dobrzyń nad Wisłą, Biała, Nieszawa, Lubień.

Nie jesteśmy zdania, że gospodarka miejska w Ciechanowie jest idealna; chcieliśmy jednak wykazać, że nie jest ona tak okropną, jak ją przedstawiono we wspomnianych wyżej artykułach.

Burmistrz miasta Ciechanowa *W. Werner.*

Sekcja Pośrednictwa Pracy Bratniej Pomocy studentów Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie przy ul. Koszykowej 9, tel. 45-84, posiadając w gronie swych członków absolwentów wydziału Samorządowego i studentów wyższych semestrów na tymże wydziale, rozporządza pewną ilością kandydatów na stanowiska kierownicze i pomocnicze.

czos. 3099/4/4-9,

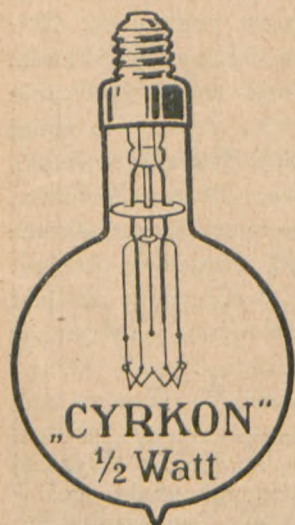
„SAMORZĄD MIEJSKI“

(prenumerowany
przez zarządy wszystkich miast polskich)
przyjmuje ogłoszenia firm handlowych, przedsiębiorstw i biur budowlanych, przemysłowo-technicznych i t. p.

CENY OGŁOSZEŃ:

1 strona	za tekstem	—	30 złotych
$\frac{1}{2}$ strony	„ „	—	15 „
zewnątrzną	stronę okładki	—	100 „
wewnętrzną	„ „	—	80 „

ADRES REDAKCJI I ADMINISTRACJI,
Warszawa, Miodowa 7, tel. 107-11.

Fabryka Żarówek

„CYRKON“

WARSZAWA, NOWOWIEJSKA 13.

TELEF.: 60-81, 84-23 i 201-07.

„ERICSSON”

POLSKA AKCYJNA SPÓŁKA ELEKTRYCZNA

WARSZAWA

DOSTARCZA I INSTALUJE:

KOMPLETNE URZĄDZENIA SYGNALIZACJI POŻAROWEJ

KOSZTORYSY BEZPŁATNE.

APARATY i Stacje Odbiorczo-Nadawcze dla RADJO.

AKUMULATORY żelazo-niklowe „NIFE”

i Latarki Akumulaturowe.

WSZELKIE MATERJAŁY INSTALACYJNE DLA PRĄDÓW SŁABYCH.

Kompletne urządzenia Elektrowni.

Prądnice, Silniki, Transformatory.

Al. Ujazdowskie 47, dom własny. TYMCZASOWO: Ceglana 11.

ADRES TELEGRAFICZY: „ERICSSON-WARSZAWA.”

TEL. 102 i 115.

CEGIELNIE

KOMINY FABRYCZNE

buduje, reparuje

MASZYNY CEGIELNIANE

dostarcza

Inż.-cer. Józef Cieszewski

Biuro Techniczne dla Przemysłu Ceramicznego

„CERAMENT”

Warszawa, Krakowskie Przedm. 7, telefonu № 749.

Adres telegr. „Cerament”.

SKŁADY PAPIERU
i materiałów piśmiennych

J. Dziewulski

Krak. Przedm. 29 (obok Hot. Saskiego)

Marszałkowska 97

Dostawy do Biur i Urzędów.

BIURO MIERNICZE

INŻYNIER

ALEKSANDER PAWLIKOWSKI

Hoża 8.

WARSZAWA

Telefon 97-47

FIRMA EGZYSTUJE OD ROKU 1914.

WYKONYWA:

TRJANGULACJE, POMIARY MIAST, KOMASACJE, PARCELACJE, REGULACJE SERWITUTÓW.

POMIARY POSIADŁOŚCI ZIEMSKICH, POMIARY PRZESTRZENI LEŚNYCH. (URZĄDZENIA LASÓW).

SPORZĄDZA DOWODY POMIAROWE, PRZEPROWADZA STUDJA KOLEJOWE i HYDROTECHNICZNE.

UDZIELA EKSPERTYZ i KONSULTACJI.

Piece kaflowe pokojowe są przeżytkiem

Jedynie racjonalnymi są piecyki kaflowe przenośne systemu patentow. 5-cio kanałowego „HEKLA”, gdyż grzeją silniej i dłużej, są trwalsze, tańsze, estetyczniejsze i oszczędzają 75% opału.

Na żądanie wstawia się piecyki próbne, gratis, bez zobowiązań. Kuchenki przenośne „Hekla” z paszтетnikami służą do gotowania, pieczenia i równocześnie do ogrzewania lokali.

Posadzka terrakotowa. Płytki glazurowane ściennie.

Kafle wszelkiego rodzaju. ——— Roboty zdunskie.

Polskie Zakłady Ceramiczne „Hekla,” H. Gallas i S^{ka}

Warszawa, Nowy-Świat 62 (w podwórzu). Tel. 36-62.

BIURO TECHNICZNE

MINC I WYGANOWSKI

Warszawa, Bracka № 12. Tel. 128-08 i 92-04.

POSIADA STALE NA SKŁADZIE:

PŁYTY GUMOWE czyste, z przekładkami, z okładką, do wody gorącej i zimnej. KLAPY różnych wymiarów.

PIERŚCIENIE różnych typów i fasonów.

WĘŻE tłoczące, ssące, do kwasów, piwa, benzyny, pary i parcie.

WĘŻE BEZ PRZEKŁADEK wszystkich średnic i grubości.

SZNURY GUMOWE twarde, miękkie i z przekładkami.

PAKUNKI azbestowe suche, grafitowane, bawełniane, konopne, przetłuszczane, minjowane, do włazów, z jądrem gumowym i siatką metalową.

AZBEST w arkuszach, nici azbestowe i włókna.

EBONIT w pałeczkach i w arkuszach.

FIBRA AMERYKAŃSKA.

PASY skórzane blankowe, z szerści wielbłądziej i balata.

PŁYTY USZCZELNIAJĄCE do najwyższego ciśnienia przegranej pary znanej marki EMIWIT.

SZKŁA WODOWSKAZOWE I ARMATURY.

GUMY POWOZOWE. OPONY SAMOCHODOWE. TAŚMA IZOLACYJNA.

Biuro Inżynieryjno-Budowlane Władysław Czarnocki

b. przez jedenaście lat kierownik robót żelbetowych i budowlanych biura
Inż. M. LUTOSŁAWSKIEGO i kierownik robót w spółnem biurze JURKOWSKI
i CZARNOCKI

Biuro: Złota № 24 m. 7, tel. 64-15

Fabryka wyrobów betonowych posadzki ksyololitowej „SKAŁODRZEW,”
stolarnia i skład

Warszawa, Solec № 55 dom własny.

Budowa domów, fabryk w jeneralnej antreprzye.

ROBOTY ŻELBETOWE:

Mosty, wiadukty, ściany oporowe, fundamentowanie, pale żelbetowe różnych
systemów stropy mieszkalne i fabryczne, kopuły, schody, składy, zbiorniki,
kominy fabryczne, wieże ciśnień.

ROBOTY BETONOWE:

Stopnie, płyty chodnikowe, rury i studnie, wanny, łodzie, dachówka i cegła.

Najlepsze podłogi chlormagnezjowe „SKAŁODRZEW.”

PROJEKTY I KOSZTORYSY.

MANOMETRY, TERMOMETRY

Materiały optyczne

Piorunochrony

Telefony, materiały instalacyjne elektryczne

poleca

STANISŁAW STRAUS

Warszawa Al. Jerozolimska 22 tel. 153-52

Firma egzystuje od 1886 r. Konto czekowe P. K. O. № 2606.

Warszawskie Biuro Techniczne „VAPOR”

WARSZAWA, ŻÓRAWIA № 6, TEL. 223-00.

Hurtownia Artykułów Techniczno-Sanitarnych.

Zawsze na składzie, w wielkim wyborze, pierwszorzędných wytwórni krajowych i zagranicznych:

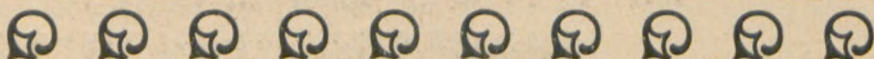
Fajansowe: umywalki, klozety, pisuary i bidety;

Żeliwne emaljowane: wanny, umywalki, zlewy i pisuary;

Miedziane i żelazne ocynkowane piece kąpielowe dla węgla i gazu;

Zwykłą i wykwinną armaturę: baterje kąpielowe, krany umywalkowe, czerpalne, wentyle i t. p.

Rury: kamionkowe żeliwne: kanalizacyjne i wodociągowe, gazowe: czarne i ocynkowane, kotłowe.

ZJEDNOCZONE ZAKŁADY WAPIENNE

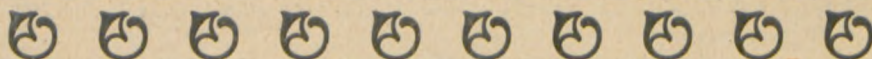
„WAPNORUD”

RUDNIKI POD CZĘSTÓCHOWĄ

POLECAJĄ W WYBOROWYM GATUNKU: WAPNO, KAMIEŃ WAPIENNY I MIAŁ.

BIURO SPRZEDAŻY W WARSZAWIE: TRĘBACKA 15.

TELEFONY: 6-22, 6-23, 6-77.

Towarzystwo Aproprowizacji Miast Polski

w Warszawie, ul. Hipoteczna 5 tel. 242-47.

posiada do odsprzedań większą ilość kapelusików dziecięcych odpowiednich dla ochron, żłobków i t. p. po cenie 1 zł. za sztukę oraz dzienników do listów przychodzących i wychodzących, zbroszurowanych i oprawionych—po cenie:

dzienniki	na	1000	pozycji	zł.	2.50	gr.
„	„	2000	„	„	3—	„
„	„	4000	„	„	4.—	„
„	„	5000	„	„	4.50	„

Łowczystwo i łowcy w Polsce

W Warszawie, ul. Miodowa 2 tel. 143-47

Wydanie do sprzedaży w dniu 15.10.1938 r. w ilości 1000 egzemplarzy. Cena 10 zł. Wskazywanie na okładce i wewnątrz książki, że jest to wydanie do sprzedaży, jest obowiązkiem wydawcy.

Wydawca: Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa, ul. Miodowa 2. Drukarnia: Państwowa Drukarnia, Warszawa, ul. Miodowa 2. Rozdział 1. Łowczystwo w Polsce. Rozdział 2. Łowcy w Polsce.

Biblioteka Komunalna

WENDEGO

POD REDAKCJĄ

Wł. Wakara, redaktora „Samorządu”, Inż. M. Wł. Nestorowicza, Dyr. Dep. w Min. Rob. Publ., H. Grotowskiego, Dyr. Biura Związku Miast, Władysława Korsaka, Nacz. Wydz. Samorząd. Województwa Warszaw., T. Hołowski, Radnego m. st. Warszawy.

Biblioteka Komunalna ma na celu zadość uczynić tak bardzo odczuwającemu się brakowi literatury źródłowej, podręcznikowej i informacyjnej z zakresu gospodarki społecznej i samorządowej.

Ukazały się w druku następujące prace:

1. Inż. M. Wł. Nestorowicz: Sprawa drogowa w Polsce Zł. 5
2. Inż. M. Wł. Nestorowicz: Zbiór ustaw i rozporządzeń drogowych „ 7
3. W. Szymkiewicz: Zbiór ustaw i rozporządzeń budowlanych „ 10
4. B. Markowski, Dr. I. Horszowski, Dr. B. Kopniński, M. Latoszyński, Dr. J. Strzeszewski (praca zbiorowa): O skarbowości związków komunalnych „ 12
5. Inż. L. Tołłoczko: Zasady urządzenia poczt, telegrafów i telefonów i zastosowanie ich w Polsce „ 6
6. Dr. A. Pragier: Zarys skarbowości komunalnej „ 8
7. Dr. M. Jaroszyński: Samorząd terytorjalny w Polsce. „ 5
8. Inż. R. Hummel: Rola samorządów w rozwoju komunikacji lokalnych. „ 6
- 9). Dr. M. Rożański: Rola samorządu w sprawach rolniczych.

Dalsze tomy obejmują następujące tematy:

Inż. P. Jętkiewicz: Przedsiębiorstwa komunalne.

Inż. M. Prokopowicz: Sprawa melioracji w Polsce.

Arch. K. I. Jakimowicz: Sprawa mieszkaniowo-budowlana w Polsce.

L. Ostaszewski: Rola samorządu w dziedzinie ubezpieczeń inwentarza i budynków.

Towarzystwo Apropowizacji

SPÓŁKA AKCYJNA W WARSZAWIE.

Zrzeszenie miast, mające na celu zaopatrywanie miast
udziałowców, zrzeszeń, kooperatyw, związków i t. p.
w artykuły pierwszej potrzeby.

CENTRALA

w Warszawie, przy ul. Hipotecznej Nr. 5, tel. 152-71 i 242-47
adres telegr.: „Tampol“.

ODDZIAŁY:

w Gdańsku, przy ul. Pfefferstadt Nr. 1, tel. 38-85,
adres telegr.: „Tam“.

w Poznaniu, przy ul. Szymańskiego Nr. 10, telef. 26-68,
adres telegr.: „Tam“.

we Lwowie, przy ul. Sykstuskiej Nr. 52,
adres telegr.: „Tampol“.

w Sosnowcu, przy ul. Dęblińskiej Nr. 11, telef. 153,
adres telegr.: „Tampol“.

AGENTURY:

w Radomsku i Zdobunowie.